

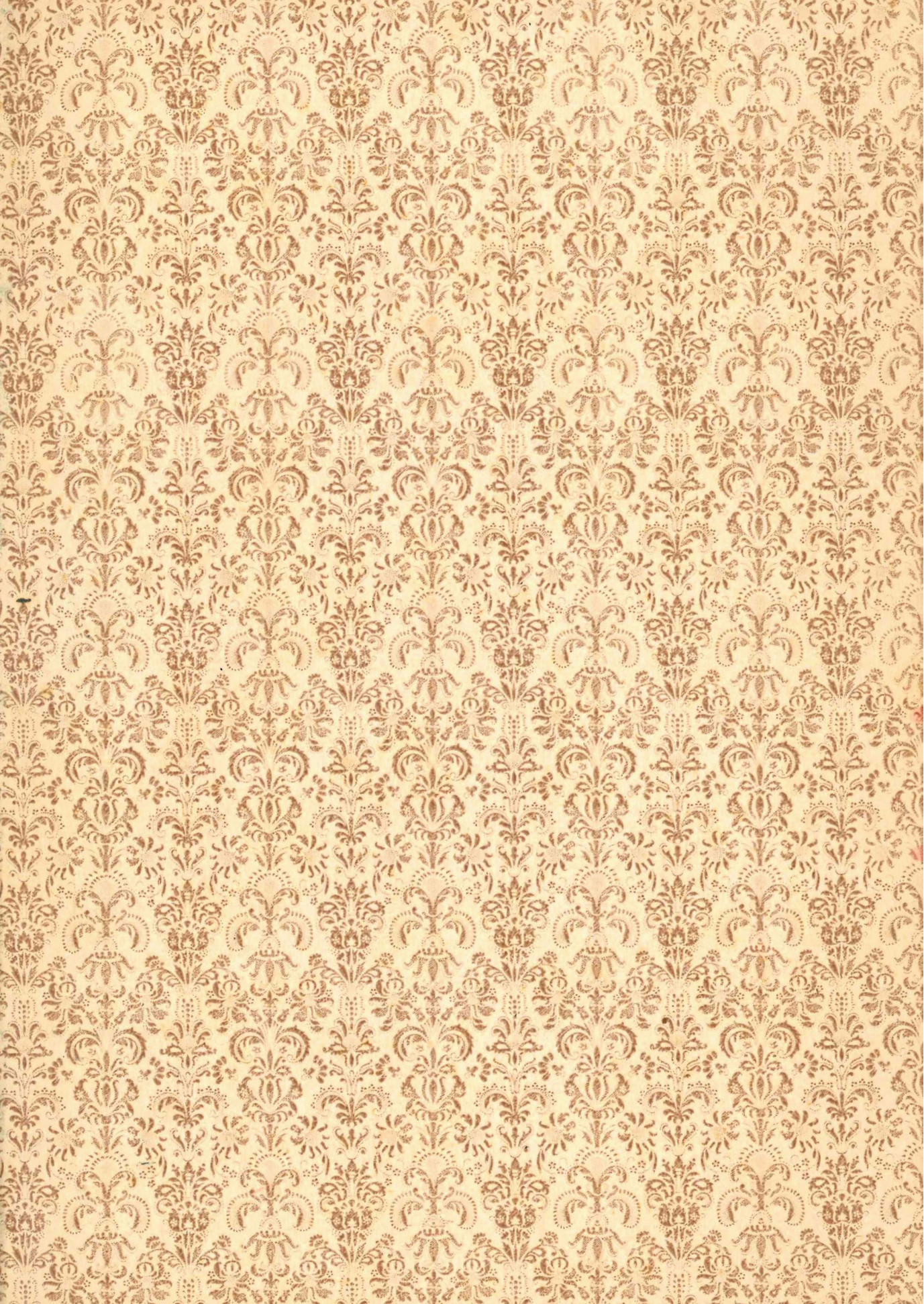
Bende Attila – Döbrösy Szabolcs – Imrei Ferenc

A főváros agarász vőlegénye

Podmaniczky Frigyes élete és munkássága
az agarászat tükrében

Az Országos Agarász Egyesület kiadványa

AGRÁRMINISZTERIUM

A kiadvány az Agrárminisztérium és a Hungarikum Bizottság támogatásával készült.

ORSZÁGOS AGARÁSZ EGYESÜLET

Írta:
Dr. Bende Attila PhD
Döbrösy Szabolcs
Imrei Ferenc

Lektorálta:
Dr. habil. László Richárd PhD
egyetemi docens
Soproni Egyetem, Vadgazdálkodási és Vadbiológiai Intézet

Dr. Sági Éva PhD
igazgató
Soproni Egyetem Központi Levéltár

ISBN 978-615-02-0473-4

A könyv az Agrárminisztérium és a
Hungarikum Bizottság
támogatásával készült

Borító:
Dr. habil Kósa Balázs DLA
Dr. Bende Attila PhD

Az Országos Agarász Egyesület kiadványa

Kanizsa Rehab Nyomda
Nagykanizsa
2024

Tartalom

Báró Podmaniczky Frigyes életrajza	8
Báró Podmaniczky Frigyes emlékezete	18
A karácsonyfa útja a német fenyvesektől a budai villákig	19
Családja	20
Báró Podmaniczky Frigyes publicisztikai tevékenysége	22
Fontosabb cikkek	24
Regények, naplórészletek	26
Beszédek, nyilatkozatok, jelentések	27
A publicisztikai ténykedés töredékei	27
Báró Podmaniczky Frigyes agarászati témájú tanulmányai, nyílt levelek és személyét érintő egyleti hírek a „Vadász és Versenylapból”	29
Agarászat. Mutatvány gróf Andráshoz Manó nem sokára megjelenendő Vadász albumából	29
Az agarászat külön neveiről	30
Az agarak tartásáról és neveléséről	36
Nyílt levél B. Podmaniczky Frigyeshez Dráskóczy Gyulától	38
Két nyúl, két róka	40
A csáki nyúlkapók	40
A kocséri agarverseny	41
Csáki nov. 22. 1858.	42
Agarászat. Törökszentmiklós	44
Nyílt levél Recsk Andráshoz, nemzeti sportunk az agarászat fő istápjához	45
Válasz báró Podmaniczky Frigyesnek	46
Csáki vadászatok és díjagarászat	48
Néhány szó a csáki nemzeti országos agarversenyről	50
Nemzeti országos agarverseny Csákon I.	53
Nemzeti országos agarverseny Csákon II.	54
Nemzeti országos agarverseny Csákon III.	56
Nemzeti országos agarverseny Csákon IV.	58
A csáki nemzeti országos agarverseny	60
Hubert hete Aszódon	61

Előhangok	63
Utóhangok	64
Sportlevelek. Agarászat	65
Agarászati körút	67
Utóhangok	72
Nyílt levelezés egy nemzetközi agarverseny indítványa tárgyában.	75
I. Gulácsy Imre báró Podmaniczky Frigyeshez	75
II. B. Podmaniczky Frigyes Gulácsy Imréhez	77
Nyílt levelezés egy nemzetközi agarverseny indítványa tárgyában	79
III. Gulácsy Imre báró Podmaniczky Frigyeshez	81
IV. B. Podmaniczky Frigyes Gulácsy Imréhez	81
Előhangjaim	83
A fegyverneki díjagarászat	84
A t. sághi akadályverseny	85
A szent-márton-kengyeli agarverseny	86
A monori agarverseny	88
Utóhangok	89
Előhangok	91
Utóhangok	92
Előhangok	93
Utó- és előhang	94
Nyílt levél Báró Podmaniczky Frigyeshez	96
Közlemény	97
A Galga-völgyi kölyökagar-versenyek	98
Báró Podmaniczky Frigyes a magyarországi agarászat fénykorában	98
A XIX. századi agarászat Magyarországon	98
Honi agarászat báró Podmaniczky Frigyes szakírói munkássága tükrében	105
Utalások Podmaniczky báró agarászati ténykedésére a hazai vadászati szakirodalomban	116
Búcsú az agarásztól és a Versenylaptól	118
„Utóhangok”	120
Ábrák jegyzéke	121
Végjegyzet	123

„... a hon emelésére több út, több eszköz van egynél; s ha az emelésnél mindnyájan csak egy végét fogjuk a rúdnak, a másik ökre alatt marad; karoljuk fel a lovászatot és vadászatot nemesebb, fejlettebb, rendszerebb irányban, kiki tehetsége és belátása szerint, – műveljük ennek irodalmát, mert hiszen a nemzet műveltségének hőmérője: irodalma, – mentül több oldalról van ez kiművelve, a bölcsészettől az álmoskönyvig; annál főnebb áll becse is.”¹

Cseley János „Szerény nézetek a vadásatról és lovakról” című írása ma is érvényes iránymutatást fogalmaz meg a vadászati szakemberek, s a szakírók számára egyaránt, mert a vadászat presztízsének megőrzése, a tradíció tartalmi elemeinek minél mélyebb megismerése és megismertetése, a szakismeretek megőrzése és továbbadása az egyik legfontosabb feladatunk. Ehhez kívánunk hozzájárulni jelen könyvvel, amit most a tisztelt Olvasó a kezében tart. E sorok írói a magyarországi agarászat csaknem elfeledett aranykorába, a XIX. század derekának misztikus világába kalauzolják Önöket, bemutatva báró Podmaniczky Frigyest, s az ő agarászati szakmai tevékenységét, annak gyakorlatát, valamint a praxis által inspirált szakírói működését. Kétszáz év előtt tisztelgünk, ugyanis 1824-ben született Podmaniczky báró, akire a fent idézett gondolatok több szempontból is érvényesek. E reneszánsz ember a „hon emeléséhez szükséges rúdnak” bizony mindkét végét próbálta fenntartani. Nem csak a lovászatot, vadászatot – s ezen belül az agarászatot és falkavadászatot – karolta fel és művelte magas szinten mint kiváló lovas, ebtenyésztő, agarász és falkavadász, hanem ezek irodalmát is híven gazdagította, de Budapest és a színházélet fejlődésében is maradandót alkotott. A „Vadász- és Versenylapok” megjelenésekor már gyakorlott, tapasztalt, elkötelezett agarász volt, s a kezdeti időszakban igen aktívan publikált e témakörben is. Írásai hatására az ország neves agarászhívei sorra léptek elő a gyakorló agarászok vidéki zárt, „intim” világából, s szólaltak meg a Versenylapok hasábjain. Kezükbe vették az irkát, hogy válaszoljanak Podmaniczky Frigyes írásaira, felvetéseire, vitaindítóira, vagy csak bátorságot merítve papírra vetették saját tapasztalataikat és megfigyeléseiket. A lapszámokban folyamatosan megjelenő agarászati témájú cikkek révén, nagyon rövid idő alatt kirajzolódik előttünk a magyar agarászat akkori helyzete. Felszínre kerülnek a kor agarászeit és agártenyésztését érintő „szakmai” problémák sokasága, és persze ezeken keresztül a tapasztalt és a vadászati gyakorlat révén megméretett, „vitathatatlan nagy igazságok” sora, amelyekért – az utókor nagy öröme – nemcsak a billikom agarászatokon, majd pedig a vidéki kúriák pipafüstös szobáiban, hanem a sajtó hasábjain is síkra szálltak a kor nagyformátumú agarászhívei, s így írásaikkal hiteles és időtálló értéket alkottak. Sajnálatos módon, báró Podmaniczky Frigyes az 1870-es évek elejére teljesen elnémul a Versenylapok hasábjain, szakírói tevékenysége az agarásztól való végleges búcsút követően lezárult, s az aktív agarász egyleti életből is visszavonult. Helyét a gyepen és az egyesületi életben unokaöccse, báró Podmaniczky Géza vette át, ő azonban inkább a gyeplőt kezelte szilárd kézzel, s kevésbé a tollat... A báró visszavonulásával nagy űrt hagyott maga után az agarászati szakirodalomban, de talán e tény még inkább felértékelte Podmaniczky Frigyes báró két évtizeden át kifejtett munkásságát.

Az Országos Agarász Egylet jelen kiadványával kíván fejet hajtani báró Podmaniczky Frigyes munkássága előtt, amelyben a szerzők az életút bemutatásán túl a báró „Vadász és Versenylapokban” megjelent írásait, és az azokra érkezett hozzászólásokat gyűjtötték csokorba s értékelték azokat, így adva átfogó képet a kor agarászatáról báró Podmaniczky Frigyes munkásságán keresztül.

Sopron – Nagykanizsa – Szálka, 2024. március 10.

A század legszabályosabb gavallérja Báró Podmaniczky Frigyes életrajza

I. 1. ábra: A bárói címet adományozó oklevél első lapján szereplő bárói címer, az akkori ízlésnek megfelelő keret és jelvények koszorújában⁵

I. 2. ábra: A Podmaniczky kastély faragott kőkapuja a családi címereket tartó unikornisokkal⁷

A politikai ténykedéséről és publicisztikai munkáiról széles körben ismert Podmaniczky Frigyes báró Pesten látta meg a napvilágot 1824. január 20-án, a régi pesti belvárosban – a Czukor (később gróf Károlyi, ma Ferenczy István) utca egyik kétemeletes házában, amely az 1854-ben megalakuló főreáliskola tőszomszédságában volt² – Podmaniczky Károly bányatanácsos és Jänkendorf-Noszticz Erzsébet³ tizenkettedik gyermekeként. „*Trencsén-vármegye egyik legrégebbi törzscsaláda, mely nevét azon megyében a Vág-Besztercze szomszédságában fekvő Podmanin helységtől nyerte, s nevüket a régi századokban „Podmanini de Podmanin” írták. E család ősei a XIV. század végén még a vágbesztercei vár dárdás őrségéhez tartoztak, különben mint akkor már nemesek. E szolgálattól, mely az oklevélben „servitium unius hastae” néven fordul elő, 1399-ben Zsigmond király által mentettek fel és kiváltságlevelőket az akkori vágbesztercei kapitánytól, Zadrvojtól is kikapták. Alig negyven év múlva, a család már kezdett azon polczra emelkedni, a mely jövődjé nagyságát megalapítja.*”⁴ – írja JEÖLDY DOBY ANTAL, a család kutatója 1901-ben közreadott munkájában. A bárói címet II. Podmaniczky János és I. Podmaniczky Sándor az 1782. július 5-én kelt oklevéllel nyerte el.

Atyja az aszódi családi birtokot testvérbátyjával megosztva vezette, annak gazdaságát és épületeit a Németországban alkalmazott legkorszerűbb eljárások szerint alakították ki. A Podmaniczky-kastély a XVIII. század első felében épült barokk stílusban. Az épületet Jung József építőmester tervei alapján 1767 és 1773 között építették át, s így a régi, U-alakú udvarház elbontott szárnyai helyére kerültek a „zöld kastély” a ma is látható, copf stílusú, emeletes sarokpavilonokban záródó oldal-szárnyai és a hátsó traktus árka-dos folyosók.

A Sándor-szárny impozáns, kupolás dísztermének freskóit 1776-ban Johann Lucas Kracker és Joseph Zach festette. A kapun – amely a régi kastély előtt állt már az átépítés előtt is – két toszkán faragott kőoszlopon egymás felé tekintő unikornisok tartják a Podmaniczkyak és az Osztrólczyak címerét. A család végül megvált a kastélytól, s így 1891-től leánynevelő intézet működött benne, majd az 1948-as államosítás után egy általános iskola, később a Pest Megyei Levéltár raktára kapott benne helyet. A jobb sorsra érdemes, romos műemlék épület ma is áll, melynek omladozó falai e letűnt történelmi időszak patináját idézik.⁶

I. 3. ábra: Az átépített Podmaniczky kastély épülete⁸

Podmaniczky Frigyes Pesten töltötte gyermekéveit – míg apja élt –, aminek indokairól később így írt: „*mert édesatyánk falun létező hazai viszonyainkat sem társadalmi, sem közegészségügyi, sem kényelmi tekintetben, egy sok gyermekkel megáldott családra nézve, kielégítőeknek s megnyugtatóknak nem tartotta.*” Mindössze kilenc esztendő volt, amikor elvesztette az ekkor hatvanesztendő bányamérnök édesapját, s ezt követően költözött az özvegy gyermekeivel és háztartásával Aszódra. Az algimnáziumot Miskolcon végezte, majd pedig 1838 és 1842 között, a már ekkor is jó hírnek örvendő „pesti ágostai evangélikus gymnasiumban” (ma Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium) tett érettségi vizsgát. A kor és az arisztokrata családok szokásai szerint, az iskolai tanulmányok kiegészültek a kötelező idegen nyelvi (francia, angol), úszás-, lovaglás-, vívás- és táncoktatással. Ebben az időben, 14 évesen kapta meg első lovát, és ekkor vezették be az agarászat csodálatos világába is: „*Podmaniczky Andor bátyám telivér agarász volt, s mint ilyen, már deák koromban elvitt magával a rónaságra, hogy tanuljam megérteni és élvezni e nemzeti sportot. Eme körülménynek köszönhetem azt, hogy mire mint iskoláimat végzett ifjú egy pár bátaslóra s agárra szert tehettem, sokkal jobban belé valék okulva e mesterségbe, mint mások, akik évek óta bár, de tapasztalt s tanult agarász figyelmeztetéseit s oktatását nélkülözve gyakorolták az akkoron kedvenc falusi időtöltést.*”¹⁰

A gimnáziumot jogi tanulmányok követték 1842 és 1843 között. E stúdiumokat Késmárkon folytatta, ahol nevelője, Hunfalvy Pál jogtanárként működött.¹¹ Iskolai tanulmányait követően hazaköltözött Aszódra, és özvegy édesanyja támogatásával itt kezdte el bontogatni szárnyait a fiatal báró. Naplójában a következőt olvashatjuk ebből az időszakból: „*néhány havi otthonlét után, anyám beszerezte a függetlenségem s önállóságom legszükségesebb attribútumait. Egy tágas szoba lett számomra berendezve az ősi fészekben s bútorral s fehérművel bőven ellátva. Két cselédet szabad volt fogadnom, egy fogatot s háttas lovat beszereznem...*”¹² Ebben az időszakban nemcsak lóra, de agárra is szert tett. Lovaira, agaraira, felszereléseire, és saját megjelenésére is sokat adott, s ez az igényesség aztán később is elkísérte. „*Nem csak lovaim s nyeregkészülékem, de vadászöltönyöm is teljesen correct s a jó ízlésnek megfelelő volt.*” – írta naplójában.¹³ A társasági és agarász életben különbséget soha nem szegyeült, el nem hagyta, sőt egyfajta büszkeséggel viselte e ráragasztott címet. „*Az e fajta észrevételeket én soha rossz néven nem vettem, de sőt örültem az elnevezésnek, mert mutatta, hogy nem bírok közönséges, minden jelleget nélkülöző külsővel.*”¹⁴

Podmaniczky Andor agarászat terén nyújtott iskolája, a diákevek alatti lovaglásoktatás nem bizonyult hiábavalónak. Rövid időn belül a Pest környéki, majd országos agarászatok szinte állandó szereplője, elismert agarásza lett a fiatal báró. A kor kiváló és méltán híres agarászaival is itt ismerkedett meg, viaskodott agárversenyek és fogadások alkalmával, és tartott fent baráti viszonyt többek között Pálincás Sámuellel, Recsky Andrással és Patay Józseffel, a kor legnagyobb agarászaival. Az első, és számára is meghatározó bemutatkozásra az 1844/45. évi agarászati idény utolsó, vecsési díjagarászatán került sor, ahol gróf Ráday Gedeon – mint kezdő agarászt – bírólul kérte fel, mely tisztséget elfogadta, s nem is vallott szégyent. A következőképpen emlékezett meg erről naplójában: „*[...] egy pár rendkívül gyors futam s eléggé szakértelmileg indokolt ítélet után népszerűségem meg volt alapítva annyira, hogy gyakran bíróként lettem megválasztva...*”¹⁵

Az ekkor alig húszesztendő, fiatal báró már aktívan politizált,¹⁶ s közben gróf Ráday Gedeon Pest vármegyei követ mellett volt írnok.

Az 1845-ös esztendőben Berlinbe utazott, hogy a Frigyes Vilmos (ma: Humboldt) Egyetemen folytassa tanulmányait, de végül ehelyett – a család tudta nélkül – egy hosszabb külföldi útra indult, amely során bejárta Európa számos országát.

„*Ezen egy évi egyetemen való tartózkodásnak sem célját, sem hasznát nem voltam képes belátni: hisz nem tudóst akartam magamból faragni, hanem egy sokat látott, sokat tapasztalt, élményei által gyakorlatilag képzett, az emberekkel s életviszonyokkal jól elbánni tudó emberre óhajtottam válni... Természetesen e titkos tervemről, melyszerint Berlint elhagyva a nyár folytán Európa éjszaki részét fognám beutazni, sem anyámnak, sem nagynanyámnak Drezdában tartózkodásomkor, sem barátaimnak nem szóltam...*”¹⁷ 1846. március 13-án tért vissza Pestre, s a következő időszakban három fontos célt jelöl ki magának: „*Mindenekelőtt oda törekedtem, hogy az akkora dívó igen célzerű szokásnak megfelelőleg, mint Pestmegye aljegyzője, vethessem meg közigazgatási ismereteim alapját. [...]*”¹⁸ Második komoly irányzatú törekvésem az vala, útjegyzeteimet összeállítva, azokat hova hamarabb nyomda alá berendezni... mert „*Útinaplóm*” kiadása segélyével az írók sorába szerettem volna lépni. [...]

Vége a reám neheződő anyagi gondok is irányt adtak tevékenységemnek.”¹⁹ Az elkövetkező esztendő a pártélet és szereplőinek megismerésével, színházzal, társasági élettel, estélyekkel és vadászattal telt. Részt vett az 1846. évben létrehozott Pesti szarvas farka felállításában.

1847-ig Pest vármegyei aljegyzőként működött,²⁰ majd – mint engedélyt nyert mágán – részt vett az 1848-as pozsonyi országgyűlésen. Az 1848-as évben később már a pesti országgyűlés felsőházának tagjai sorában olvashatjuk nevét, emellett pedig a felsőház körjegyzői tisztségét²¹ is ő töltötte be. A kirobbanó szabadságharc Podmaniczky báró életére is jelentős hatással volt. 1848 szeptemberében, mint önkéntes a Schwechat melletti táborba indult, ezt követően pedig a Károlyi-huszároknál kapitányi rangban harcolt egészen a szabadságharc végéig. A világosi fegyverletétel után az ezred azon tisztjeit, akik idejekorán nem menekültek el, az osztrákok Aradon büntetésből közlegénynek lefokozva sorozták be, ekkor Podmaniczky báró nem a német vagy cseh ezredek gyalogságához, hanem a sorkatonaság által lenézett furvezérekhez²² került. „*Podmaniczky báró zúgolódás nélkül végezte a lealázó munkát, de előbb mindig vadonatúj glacié-kesztyűt húzott a kezére.*” – olvashatjuk a Vasárnap Újság hasábjain.²³ Később Olaszországba, Milánóba vezényelték, ahol az ott állomásozó 7. sz. Prohaszka-yalogezredhez került. 1850 januárjában egy generális érkezett megtekinteni a zászlóalját: a huszárosan pödrött bajszerű, nagyszakállú magyar nemes meglehetősen kilógott császári-királyi gyalogezred legénységének sorából. „*Őrnagy úr, mégis miféle fickó ez*” – kérdezte meglepetten a tábornok a zászlóaljparancsnoktól. „*Ő Podmaniczky közlegény*” – válaszolta engedelmesen az őrnagy...²⁴ A lefokozott báró egészen 1850 februárjáig teljesített itt katonai szolgálatot, majd Innsbruckba, Lajos főherceg 8. sz. gyalogezredéhez vezényelték át. Végül 1850. június 21-én kapta meg szabadságlevelét, és hazatérve vidékre költözött, ahol rövid időre visszavonult a közélettől és az irodalomnak és a vadászatnak szentelte idejét. Agarász-vadászatai mellett a báró Wenckheim Béla alapította csákói falkatársulat tagja lett, s tíz éven keresztül állandó vendége volt a csákói vadász-kastélynak.²⁵ „*Abányszor visszatekintek a múltba e fentebb jelzett szakába mindannyiszor lelkem mélyről köszönetet mondok báró Wenckheim Béla emlékének, amiért ő a csákói vadász-egyletet megteremté. Csakis ennek a segélyével tette lehetővé azt, hogy az 1848 óta szerteszét bolyongó, ugyanazon társadalmi réteghez tartozók érintkezési pontot s alkalmat találjanak, melynek igénybe vétele révén, egy férfias, testet edző, s a lelket elevenítő időtöltés mellett, egymással érintkezhettünk, a világtól teljes elvonultságban anélkül, hogy bármi policiális, közigazgatási vagy felsőbb helyről kíváncsi jelzett megfigyelésnek lettünk volna alávetve.*”²⁶ A vadászidény alatt – október 15-től december 15-ig – hetente négy nap kopászatot és két nap agarászatot tartottak. A vadásztanya istállóiban ebben az időszakban 140-150 vadászló állt, a kastély 40 lovasvadász kényelmes, minden igényt kielégítő elhelyezését biztosította. A társasági élet szigorú szabályok között zajlott: tízenegy órakor villásreggeli, majd délben indulás a vadászatra, este hat órakor közös ebéd, aztán beszélgetés, iszogatás, esetleg kártyajáték. Politizálni és hazardjátékot űzni itt nem volt szabad! Érdekesség, hogy a farkavezető az a Hesp Róbert volt, aki később a híres „Kincsem” idomárjaként írta be nevét örökre a magyar lóverseny történetébe.

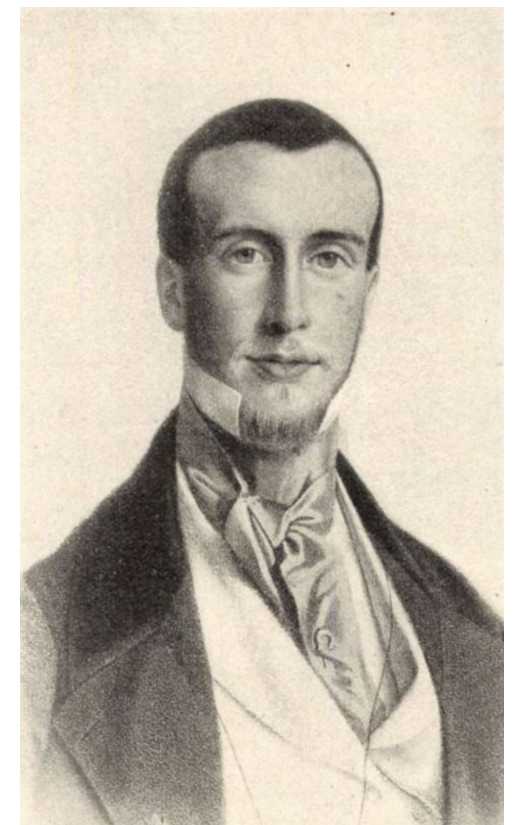
Munkálkodása ezt követően célirányos volt, konokul kitartó a cél elérése érdekében, hiszen legtermékenyebb időszaka következett mind irodalmi (szép- és szakirodalmi, agarászati), mind közéleti, majd később városfejlesztési, színházművészeti tekintetben egyaránt.

„Irodalmi működése az idő tájt igen élénken foglalkoztatott. [...] Ez így berendezett munkásságom eredményeként a következő regényeim láttak napvilágot: „Az alföldi vadászok tanyája”, „Tessék ibolyát venni”, „Margit Angyal”, „A kékszeműveges nő” [...] „Egyetlen könnycsepp”, „Régen történt mindez [...]”, „Kedvenc”.²⁷

Ifjúkoráról a Pesti Napló hasábjain emlékezett meg Krúdy Gyula, 1930-ban közreadott írásában. Ebben a következőt olvashatjuk a fiatal báróról: „Báró Podmaniczky Frigyes, habár csak aljegyzői minőségben szolgálta ezidőtájt Pest vármegyéjét és már reggel nyolc órakor a megyeházán kellett lennie, amikor a hivatali szobájával szemközt lévő »Régi játszó órához« címzett sörházban csak takarítottak, kalandos éjjeli életet élt, holott ezt sohase gondoltuk volna az öregúrról, amíg közöttünk járt. Talán éppen azért rendelkezett úgy, hogy a Nemzeti Múzeumban hét pecsét alatt deponált emlékiratait csak századik születésnapja évfordulóján szabad felbontani. Ha véletlenül életben volna még ekkor Frigyesbáró, százesztendő embernek nem sok szégyenkezni valója van ifjúkori csínytevéseiért; másrészt Frigyesbáró abban is reménykedett, hogy a száz esztendőt amúgy se éri meg [...]. ...De ifjúkorában megtörtént vele, hogy olykor a Diana-fürdőből vagy más delikáthelyről ment megyei hivatalába reggelenként, miután özvegy édesanyja szeme elé nem merészelt kerülni. (Az özvegy báróné ebben az időben a Vadász utca sarkán lakott, tizenhét ablaka nyílt az emeletről és mind a tizenhét ablakból a kedvenc fiát várta haza.) Rendes körülmények között Frigyesbáró éjjeltáján elhagyta a dunaparti Lloyd-palotában székelő Nemzeti Kaszinót, ahol szerencséje volt ahhoz a társasághoz tartozni, amely Széchenyi István előadásait hallgatta (a nagy csillár alatt), ha a nemzet vezére éppen Pesten tartózkodott. A Nemzeti Kaszinó udvarán állomásozott állandóan, az éjszakai órákban is Udvardy uram bérkocsija, aki ezért rendes fizetést húzott a kaszinótól, hogy a tagokat éjjel haza szállítsa. Másrészt a Lloyd-palota sarokkövén üldögélt és féltől kezdve »Herr von Wirschtler, egy vén kozák, aki Pestnek összes lebujaít, játékbarlangjait és bűnfészkeit« jól ismerte. Jelenleg pedig az volt a foglalkozása, hogy némi csekély ajándék reményében a Nemzeti Kaszinó urait éjszakánként hazáig kísérte, sőt néha egyéb útmutatással is szolgált. (Jellemző Podmaniczky Frigyes kalandosságára, hogy többnyire »Vircslerrel« és lámpásával kísértette magát, ha éjszaka elhagyta Széchenyieket, Teleky Lászlókat, Nyáry Pálakat és a többieket a nagy csillár alatt, hogy tanácskozzanak csak tovább a nemzeti állapotokon. – az ifjú báró lengedezve kapaszkodott a vén kozák karjába.)²⁸

Zárkózott, aszódi életviteléből majd csak 1856 nyarán mozdult ki ismét, s járta be Nyugat-Európa számos országát. Utazásáról visszatérve szembesült igazán az idehaza ez idő tájt általánosan jellemző elmaradottsággal, és ekkor tűzte célul maga elé a hon gyarapításának érdekében elvégzendő feladatokat. Erről az Egy régi gavallér emlékei című munkájában a következő képpen írt: „Sehol a haladásnak, a kényelemnek, a művelődésnek legkisebb nyoma sem volt észlelhető – hanyatlás, pusztulás mindenfelé. Keblem lehangoltságán a szemembe toluló könnyek könnyítének némileg, s feleszmélve elaléltságomból megfogadám, hogy az elhagyott, s általam annyira kedvelt fővárosunk emelését tűzendem ki életem egyik vezéreszméjéül.”²⁹

1859. december 16-án munkássága komoly elismerést kapott, amikor a Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Széptudományi Osztály, Széptudományi Alosztálya³¹ levelező tagjainak sorába fogadta³² a mindössze 35 esztendő bárót. Megjegyezzük, hogy rajta kívül az Akadémia 15 levelező tagot számlált ekkor. Az 1861-es esztendőben újabb közéleti elismerést kapott: Szarvas város országgyűlési képviselőjévé³³ – s e tisztelet négy ciklusban töltötte be³⁴ – és az országgyűlés másodelnökévé választották meg. Az evangélikus egyháznál is szolgált, hiszen 1867–1873 között világi felügyelő volt a bányai ágostai hitv. evangélikus egyházkerületnél, miután ezt megelőzőleg négy évig, mint a békési esperesség felügyelője működött. A közéleti ténykedés mellett irodalmi munkásságát is folytatta, 1868–69-ben a Hazánk című „politikai, közigazgatási és társadalmi napilap”³⁵ szerkesztője lett, amely feladatát fél évig látta el.³⁶

I. 4. ábra: Podmaniczky Frigyes ifjúkori portréja 1845-ben²⁹

Mindeközben aktívan részt vett az agarász életben, vadászott agaraival, díjagaraszatok lelkes résztvevője volt, küzdött és fogadott, tenyészített és versengett – az egyesületi élet szervezője, irányítója volt egyben. Ez időben a Galgavidéki agarász egyesület – amelynek alapító tagja is volt – megválasztotta elnökének. Rendszeresen publikált az 1857-ben indult „Vadász és Versenylap” hasábjain, ahol nem csak saját élményeit, agarai, lovai teljesítményét mutatta be színesen, hanem a díjagaraszatok, egyesületi élet minden rétegét.

A fentiekből láthatjuk, hogy az agarászat, az agárversenyek és a lovas sportok iránti rajongás fiatal korában meghatározó része volt az életének. A nagy agarász családok sorában méltó helyet foglal el a br. Podmaniczky Frigyes olyannyira, hogy a „pestmegyei agarászegylet” elnökének választotta 1864. január 24-én.³⁷ Ármin öccse és Géza unokatestvére szintén tagjai voltak az egyesületnek. „Az akkor lefolyt évek alatt keletkeztek a „Vadász és Versenylapok”, melyek Bérczy Károly ügye s körültekintő szerkesztése révén egy addig nem létezett szaklap-irodalomnak vetették meg alapját. Én részemről mint kopászáttal s agarászáttal nem csak dilettáns módra, de szakszerűleg is foglalkozó, egyik szorgalmas levelezője s munkatársa valék az általunk kedvelt közlönynek.”³⁸

1869 októberében Ármin öccse hiteleinek és adósságainak rendezését már nem lehetett tovább odázní. „*A további halogatás rossz esélyeit kikerülendő s megmentve a családot egy csőd veszélyeitől [...], s a becsület megmentését kell, hogy legelső sorban személyre vegyük.*”³⁹ Családon belül gróf Keglevich Béla és Beniczky Ödön hathatós segítségével, jelentős anyagi veszteség árán sikerült a hitelezőket kielégíteni. 1871-ben ugyan még arról tudatták a „Vadász és Versenylap” olvasóit, hogy a „galgavidéki agarász-egylet” elnöke Podmaniczky Frigyes báró lett, míg pénztárosuk Podmaniczky Levente, gyepmesterük pedig Podmaniczky Géza,⁴⁰ azonban a báró aktív agarász évei az 1870-es évek közepéig tartottak csak. Podmaniczky Frigyes kénytelen volt szinte mindenétől megválni, így végleg Pestre költözött és a munkába temetkezett. Eltűntek írásai a vadász és sport szaksajtóból, elmaradt színes egyénisége az agarászatokról, lemondott az agarász egyletben betöltött pozícióiról is.

„*Ezen rendelkezések után maradt még körülbelül 38 000 forintnyi oly fedezetet nem találó adóssága testvéröcsémnek, mely, mint mondani szokás: nem ért már sehová. Ezen összeg kielégítését én vállaltam magamra. Egész vagyonomból egyebem nem maradt, mint felkelhetőim, vagyis bútoraim, könyvtáram, fegyvertáram, képeim, lovaim, kocsijaim s néhány kitűnő fajú saját nevelésű agaram. Mindezek eladásáról gondoskodni s a felebb jelzett összeg hitelezőivel részletfizetések iránt kiegyezkedni vált gyorsan teljesítendő első feladatommá.*”⁴¹

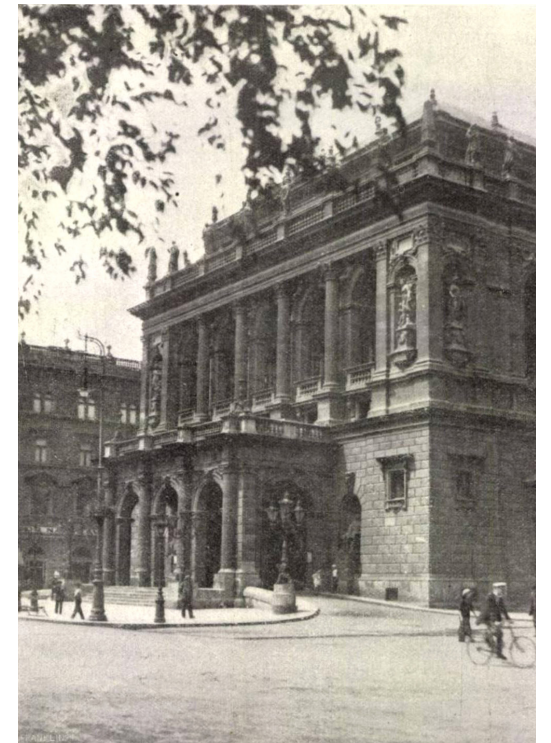
A XIX. századi közélet minden színterén megfordult az extra eleganciájáról híres, magas, nagytekintélyű báró, így a hölgyek figyelmét sem kerülhette el, azonban mégsem nősült meg soha. Újfent Krúdyt kell idéznünk, s ezen idézet alapján talán aggregény élete okát is sejthetjük: „*Frigyest úriember léte akár az udvarhölgyek sokaknak elérhetetlen társaságából, de a színésznők vadregényes és ál-elegáns környezetéből is az egyszerűbb, dalosabb, természetesebb szobalányok felé vonzotta. Mint egy szellemes, hegyes nyelvű híres grófnő (Szapáry Elíz) mondotta: »Turolla Emma, a világhírű énekesnő akár nyitott öltözőjében is húzogathatja a lábszárvédőit a színpadi produkcióhoz, az intendáns közömbösen megy végig a folyosón. De ugyanekkor a jóerkölcs szempontból dugják el az intendáns pofaszakállja elől Turolla Emma szobalányát, mert abból veszedelem kerekedik.*”⁴² Maga Podmaniczky Frigyes a következőképpen aggregény életét: „*Sohasem éreztem magamban az önőség azon túlkapását, mely kész egy pár évi rövid boldogság fejébe másnak hosszú életét áldozatul odadobni.*”⁴³

I. 5. ábra: Podmaniczky Frigyes báró 1855-ös portréja⁴⁴

A közéleti feladatokkal járó tisztségek sora Podmaniczky életében tovább gyarapodott, hiszen 1869-ben kinevezték az akkor alakult Magyar Északkeleti Vasút Részvénytársasághoz személyügyi főnökké. Szabadságolt állományú századosként, 1875-ben lépett be az új honvédséghez, ahol rövidesen címzetes huszár-honvédőrnaggyá léptették elő, s az országos honvéd-egyletnél több évig látta el az elnöki teendőket. Politikai szerepvállalása az 1860-as évektől meghatározta hétköznapijait, ugyanis 1861-től megszákítás nélkül volt tagja a képviselőháznak a baloldal képviselőjében,⁴⁵ továbbá 1874-ig a szarvasi, 1875-ben a nagylaki kerület, 1878-ban Budapest VI. kerület képviselője volt. Az 1881-es évben újra Csanád vármegye nagylaki, majd 1884 és 1887 között az ó-kanizsai, 1892.,⁴⁶ 1896. és 1901-es években pedig újra Budapest IV. kerülete választotta meg országgyűlési képviselőnek. 1873-tól a Közmunkák Tanácsának alelnöke volt,⁴⁷ s emellett a Széchenyi-szoborbizottság tagja lett.⁴⁸ 1875. október 1-től 1886-ig⁴⁹ operaházi s emellett nemzeti színházi intendáns miniszteri tanácsos rangban,⁵⁰ vezetése alatt szervezték meg a budapesti színházak működését.⁵¹

Az 1884-ben Ybl Miklós tervei alapján megépült és átadott⁵² Operaház — az első épület, amelyet a király a fővárosnak adományozott — szintén Podmaniczky elnökle alatt működő Építészeti Bizottság döntése alapján⁵³ nyerte el végső formáját. 1885-ben ünnepelte 10 éves jubileumát mint intendáns, emellett császári és királyi vallási belső titkostanácsos-sá nevezték ki. A Nemzeti Színházban nagy ünnepséget rendeztek ekkor, amelyen a kor ünnepelt írója, Jókai Mór is megjelent, és következőt mondta pohárköszöntőjében a báró tiszteletére: „*Azt kívánom, hogy éljen addig, amíg a primadonnái meg nem sokalják a fizetésöket s a drámaírók nem tiltakoznak az ellen, hogy ne adassa már darabjaikat.*”⁵⁴ A 10 éves jubileum után nem sokkal leköszönt intendánsi posztjáról, s e meghatározó kulturális intézmény vezetését Gróf Keglevich István vette át tőle. A Nemzeti Színház vezetőjeként kapott emléktárgyakat, régiségeket, a színészek által számára összeállított albumot mind felajánlotta a Nemzeti Múzeumnak, ami jól tükrözi személyiségét⁵⁵. Az 1886-os évben az ekkor 62 esztendőes báró az Adria Biztosító Társulat magyarországi osztályának intézője lett, 1889-ben pedig a Szabadelvű Párt elnökének választották meg, s e posztot párt megszűnéséig (1906) töltötte be. A Fővárosi Közmunkák Tanácsának elnökeként (1898–1905) nagyon sokat tett Budapest fejlesztéséért, többek között neki köszönhető, hogy a Duna partján egy igazi világváros épült fel.

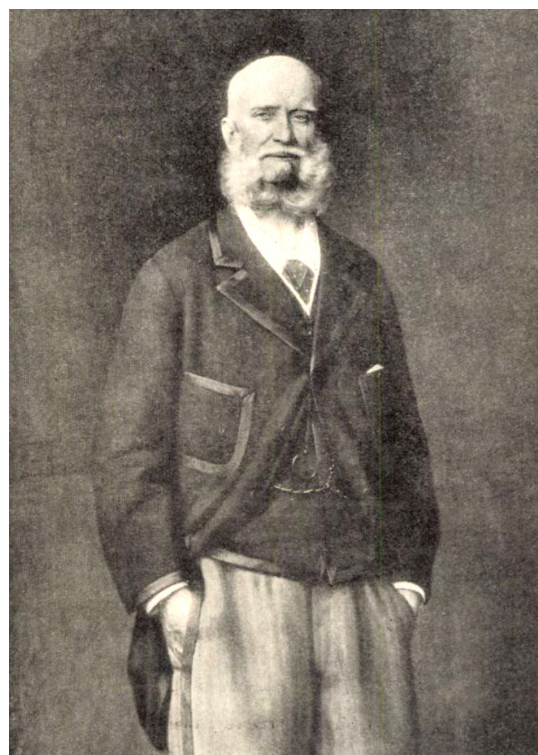
I. 6. ábra: A pesti Operaház impozáns épülete a 1912-ben⁵⁶

Kitartó munkája nyomán rajzolódott ki a Nagykörút és a későbbi Andrássy út mentén Budapest koncentrikus, sugaras városszerkezete.

Eközben három új híddal gazdagodott a főváros, hiszen a Margit-, az Erzsébet- és a Szabadság-híd is megépült, de ez idő tájt alakították ki a Dunát szegélyező rakpartokat is. A fentiek mellett ő szorgalmazta azt is, hogy a budai királyi várpalotát olyan módon egészítsék ki, hogy a magyar király és a magyar nemzet méltóságának is megfelelőjen.

Az 1894-es esztendőben a Képzőművészeti Társulat téli kiállítást szervezett a Múcsarnok épületében az „országgyűlési képviselők arczképcsarnoka”⁵⁷ címmel. Nem meglepő módon „Budapest vőlegényét” is megfestették, s e portré is a kiállított képek sorába került, amiről a következőképpen írt a fővárosi sajtó: „Szinte előre megjósolhatjuk, hogy Podmaniczky Frigyes báró arczképe egyike lesz a kiállítás legérdekesebb képeinek. Az a folytonos jövés-menés, halk és zajosabb méltatás, vagy esetleg bíráltság, mely ilyenkor egy-egy ily kép előtt lefolyik, mintegy kiegészítője a kiállítás tárgyainak. Bizonyos, hogy bálás feladat jutott Ferraris Arthurnak, mikor ilyen, megjelenésében is tökéletes gentlemant kellett megörököltetnie. Az alak otthonos és keresetlen állása, a fölfogás egyszerűsége s a színek igazsága nagyban emeli ki a kép művészi értékét. Hozzátehetnők még azt is a művész nagy szorgalmának dicséretéül, hogy nemcsak a fej, az alak hanem minden öltözködarab is hű mása az eredetinek Podmaniczky báró arczképén. Van valami kedves szeretetreméltóság az alak megjelenésében, mely első pillanatra megkap s a még csak szemléljük a képet, folyton érezzük a mű vonzó hatását.”⁵⁸

1898-ban I. osztályú Vaskorona-rend kitüntetésben részesült, majd 1905-ben megkapta az I. osztályú Lipót-rendet.⁶⁰ Az adakozás és a szociális ügyek⁶¹ sosem álltak távol Podmaniczky Frigyesztől.⁶² Talán az igazolja legfényesebben a báró nemes jellemét, hogy 20 512 forinttal alapítványt hozott létre a hazai közcélok előmozdítása érdekében, de rendszeresen adakozott az elesettek megsegítésére,⁶³ és kulturális események támogatására egyaránt. Szerették a különc bárót a fővárosban, így vele kapcsolatban mindenre kíváncsiak voltak a főváros polgárai. Gyakran cikkeztek is róla a helyi sajtóban, így a korabeli lapokból azt is megtudhatta Pest, hogy mi a napirendje. A „Kockás báró” reggel hét órakor lépett ki lakása ajtaján, s útja először a Petőfi kávéházba vezetett, ahol a reggelit követően a város ügyeit intézte.

I. 7. ábra: Podmaniczky báró portréja
FERRIS ARTHUR munkája nyomán⁵⁹

I. 8. ábra: A „Kockás báró” a Borsszem Janó című újság címlapján⁶⁶ „Podmaniczky Frigyes se hetvenhetik többet. Egyszerű az oka. A hetvenből kilépett. Most már a nyolcvanadikat tapossa. Természetesen igen gyöngéd kimért lépésekkel, amilyenek egy ősz gavallérhoz illenek. Valamelyik újság azt indítványozza, hogy az öreg urnák virágot ajándékozzanak a nyolcvanadik születésnapjára. Ám tegyék. Csak virágot ne hintsenek az útjára! M ert akkor nem tud járni attól való féltiben, bogyr egy virágot el talál taposni. E zt pedig nem cselekedte soha.”⁶⁷

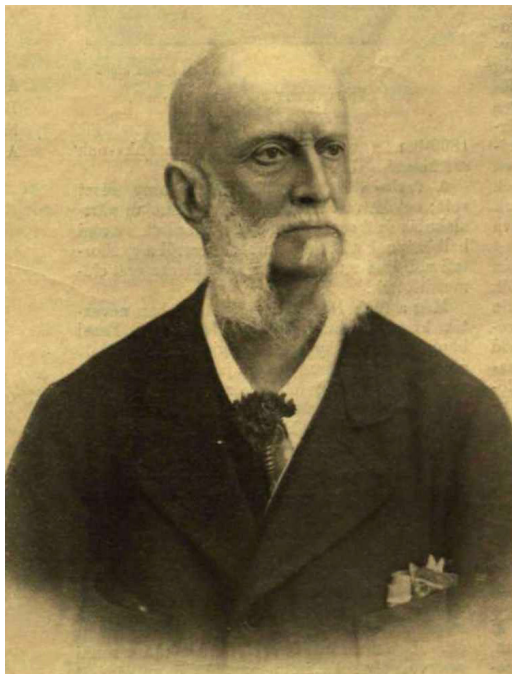
gában a következőt olvashatjuk: „Ma, épen kerek hatvan év után, utoljára jelenik meg a tömegek előtt Pest utcáin, de nem ficzánkoló paripán, hanem a Szent Mihály lován, koporsóba zárva. Most is nagy tömeg megy utána, de nem a diadalmas Kossuth-tábor, hanem a legyőzött szabadelvűpárt húzódik szomorúan, utolsó elnökét megsíratva. E hatvan év közé van beékelve egy ragyogó tisztaságú nemes életfolyamat, melyet kötetekben kellene ismertetni; hasznos szer volna a pesszimizmus ellen, ha aláírjuk, pedig szívesen aláírjuk, a mit egy államférfiú ismerőse mondott róla: Ez az ember összerontotta egész életem tapasztalatait az emberek rosaságáról, most már megint semmit se tudok — mert a hol egy ilyen ép példány van, ott mások is, sőt sokan lehetnek ilyenek.”⁷⁰ Hamvait ősei nyughelyén, az aszódi evangélikus templomban helyezték végső nyugalomra.⁷¹ Krúdy Gyula így ír Pest emblematisz alakjának haláláról: „Csendes elmúlt, mint egy kiöregedett zenélőóra, amely többé nem tudta a taktust tartani.”⁷²

Ebédre a Pannónia étterembe járt, s este nyolc óráig folytatta ténykedését, rendszerint ekkor tért csak haza. Vacsora gyanánt egy csésze kakaót ivott, majd fél tizenegykor nyugovóra tért.⁶⁴ Nyolcvanadik születésnapja nagy ünnep volt 1904. június 20-án, gróf Tisza István miniszterelnök is felköszöntötte a Szabadelvű Párt értekezletén, mint a párt régi elnökét, és a párt tagjai pedig bronzsal gazdagon díszített, bőrkötésű díszalbumot nyújtottak át neki.⁶⁵

1907. október 19-én, szombaton este tíz órakor bekövetkezett haláláig⁶⁸ aktívan tevékenykedett.

Élete utolsó szakaszában emlékiratain dolgozott, amelyeket végül a tíz kötetbe rendezett, s ezt azzal adta át a Nemzeti Múzeum igazgatójának, hogy azt csak születésének századik évfordulóján lehet felbontani. Szeretett városában, Budapesten, Erzsébetvárosban hunyt el.⁶⁹

Halálhíré a Vasárnapi Újság címlapján adta közre, s nekroló-

I. 9. ábra: Podmaniczky Frigyes időskori portréja (UHER ÖDÖN felvétele)⁷³

Báró Podmaniczky Frigyes emlékezete

Személyét már élete alkonyán legendák övezték, így azt beszélték róla, hogy a fővárost szinte sosem hagyta el. Olyannyira szerette Budapestet, hogy úgy tartotta, hogy még nyaralni is ebben a városban lehet a legjobban.⁷⁴ „Podmaniczky Frigyes a szó szoros értelmében külön volt, de a különzők legszeretettelőbb fajtájából.”⁷⁵ Ruházata, öltözködése meglehetősen kirívó volt, ugyanis a kockás felöltő és a gomblyukakba akasztott hatalmas piros rózsa nem volt épp mindennapi Pest utcáin. Sajátos ízlése miatt a pestiek a „kockás báró”, „pepita báró” nevet aggatták rá, még a helyi lapok is cikkeztek kirívó megjelenéséről. Úgy tartotta a fáma, hogy azért járt kockás ruhában, mert hűtlen inasa ellopta egész ruhatárát, s azóta egy kockás cseh szövetből varratta ruháit.⁷⁶

Ez bizonyosan nem igaz, hiszen hűséges öreg inasa, Szilágyi — aki korábban 40 esztendeig a Nemzeti Kaszinóban dolgozott — a báró haláláig szolgált a Podmaniczkyknál.⁷⁷ Tény azonban, hogy a budapesti lapokban közreadott, róla szóló írásokban olykor igen elismerően, máskor kissé csípősebben nyilatkoztak róla, ahogy ezt a következő, 1868-ban papírra vetett sorok is megerősítik: „b. Podmaniczky Frigyes komoly gentleman like alakjával találkozunk, ki oly csodás zsinórzatu atillákat tud feltalálni, melyek hasonlítanak a zsinórzat elütő színével a libériához, s még is teljesen megőrzik az arisztokratikus jelleget; míg arczán a magyar sportsmán és az angol spleen árnyalatai ölelkeznek. Óriás szava a nibelung-énekbeli Detre hangjára emlékeztet, halványszőke magas alakja pedig csaknem az angol ladyk bágyadt arciszínét s könnyed alakját, mit a francia svelte-nek nevez (a magyarnak nincs szava rá), tünteti elő. Csak csizmába tűrt bő bugyogói rontják az illúziót.”⁷⁸

I. 10. ábra: A korabeli sajtóban közreadott fotó az utcán sétáló Podmaniczky Frigyes báróról⁷⁹

Báró Podmaniczky Frigyes neve 1945 után, az új társadalmi berendezkedésben tabu volt. Ráday Mihály volt az első Krúdy Gyula után, aki 1982-ben tollat fogott Podmaniczky báró kapcsán és egy nagy tanulmányt szentelt emlékének; ő kezdeményezte azt is, hogy Kő Pál szobrász készítsen egy emlékművet a főváros jeles polgáráról. 1983-ban Budapest V. kerületében — amelyet képviselőként szolgált — teret neveztek el róla, ahol 1991 óta a kőbevésett emlékezet⁸⁰ tiszteleg legendás alakja előtt. A közel négy méter magas, kiskupolás emlékoszlop kőfülkéje foglalja magába Podmaniczky Frigyes báró 120 cm nagyságú bronz szobrát. Megjegyezzük, hogy a VI. kerületi Podmaniczky utca nem az ő nevét viseli, ezt az utcát ugyanis nagybátyjáról, Podmaniczky Lászlóról nevezték el, aki a Városligettől befelé húzódó földterületeit odaajándékozta Pestnek.⁸¹

Podmaniczky Frigyes emlékének őrzésében a Budapesti Városvédő Egyesületnek kiemelt szerepe van. Minden évben június 20-án, a báró születésnapján elhelyezik az emlékezés virágait a szülőházán — a belvárosi Ferenczy István utca 12. alatt — található emléktáblánál. Kő Pál fent említett emlékoszlopán kívül Kutas László 2007-ben felavatott bronz emléktáblája (I. kerület Clark Ádám tér), valamint a Terézvárosban, az Eötvös utca 14. szám alatti a Podmaniczky-palota falán elhelyezett tábla őrzi emlékét, amelyet az Azerbajdzsáni Köztársaság Magyarországi Nagykövetsége 2010-ben állított ajándékként a magyaroknak.⁸² Díjat is elneveztek róla, amit a Város és Faluvédők Szövetsége adományoz 1982 óta azoknak a magánszemélyeknek és közösségeknek, akik a legtöbbet tették kulturális értékeink és környezetünk megóvása érdekében.

A fentiek mellett még néhány irodalmi emlékkörzöt is meg kell említenünk, amelyek Krúdy Gyula tollából születtek. Krúdy 1925 és 1933 között számos arcképvázlatot szentelt Podmaniczky báró emléke eltetésének. Az „Egy krónikás könyvből, portrészorozatok, emlékezések” című, ködlovagoknak szentelt kötetben⁸³ Podmaniczky Frigyes előkelő helyet kap: az ő arcképvázlatával kezdődik a kötet, melynek címe „Budapest vőlegénye”⁸⁴. S ha már Podmaniczky báró emlékezetének kérdéskörét vázoljuk, nem mehetünk el amellett, hogy ne felsorakoztassunk fel néhány címet a neki szentelt Krúdy-írások közül. „Pest szerelmese, az utolsó magyar lion, a 19. század utolsó szeladonja, nők kincse, az Andrássy út vőlegénye, a század legszabályosabb gavallérja...” Ezek olvasásakor minden egyéb kommentár nélkül elevenedik meg előttünk a XIX. század nagyformátumú, bohém polihisztora!

A karácsonyfa útja a német fenyevesektől a budai villáig

Érdekes adaléka a Podmaniczky életrajznak e rövid kitérő, hiszen kevesek által ismert tény, hogy a karácsonyfaállítás hagyományának hazai meghonosítása Podmaniczky báró családjának,⁸⁵ az pedig, hogy ennek írásban is nyoma maradt a „Kockás báró” írói vénájának köszönhető, hiszen naplóiban ezen eseménynek is emléket állított. Igaz, hogy a legeslegelső karácsonyfát Brunszvik Teréz állíttatta kisdédóvjában az 1820-as években, de Podmaniczky feljegyzéséből ismert, hogy az első budapesti karácsonyfát édesanyja, a szász királyi miniszter lánya, Jänkendorf-Nostitz Erzsébet állította. A család német rokonai pesti látogatásukkor meglepetten konstataáltak, hogy a család itt élő ága nem díszített karácsonyfát, ez aztán hamarosan megváltozott, nemcsak a Podmaniczky családban.

A báró naplójában a következőt írta: „*A karácsonynak a mai formák szerint való megünneplését vagy helyesebben magát a karácsonyfát édesanyám honosította meg hazánkban, s ezt joggal mondhatom. Midőn szüleim Pestre jöttek első ízben telelni, még sehol karácsonyfát (fenyőgallyakat) nem árultak, maguk szüleim is az első években papirosból készítették azt. Az első karácsony, melynek megünneplésére visszaemlékezem, az 1828-i volt. Híven emlékezem arra is, hogy az első években, rokonságunk tagjai, de sőt idegenek közül is számosan jöttek megtekinteni, mi módon ünnepeljük mi azt meg. Hogy divatos kifejezést használjak, e mód akkor sensatiót csinált, s minden szemlélő sietett azt megismertetni ismerőseivel, barátaival.*”⁸⁶ Előbb a tehetősök státuszszimbóluma, később a jótékonykodás nemes eszköze, azt követően az 1850-es évekre pedig a megváltó születése ünnepének elengedhetetlen kelléke lett a feldíszített karácsonyfa.⁸⁷ A báró naplóbejegyzése mellett a „Budapesti Hírlapban” közreadott írása is emléket állít az első budapesti karácsonyfa történetének.⁸⁸

Családfa⁸⁹

BÁRÓ PODMANICZKY FRIGYES (Pest, 1824. június 20. – Budapest, 1907. október 19.) politikus					
Apja: br. Podmaniczky Károly (Aszód, 1772. november 13. – Pest, 1833. szeptember 21.)			Anyja: Jänckendorff-Nostitz Erzsébet (Drezda, 1788. november 17. – Aszód, 1853. augusztus 23.)		
Apai nagyapja: br. Podmaniczky Sándor (Aszód, 1723. január 6. – Pest, 1786. szeptember 6.)		Apai nagyanyja: királyfi br. Jeszenák Éva Zsuzsanna (Pozsony, 1735. február 22. – Pest, 1808. április 8.)		Anyai nagyapja: Gottlob Nostitz (See/Niesky, 1765. április 29. – Oppach, 1836. október 15.)	
Apai nagyapai dédapja: Podmaniczky János (1691. február 6. – 1743)		Apai nagyanyjai dédapja: Jeszenák Pál (? –1762) királyi tanácsos		Anyai nagyapai dédapja: Wolf Gottlob von Nostitz (1718–1759)	
Apai nagyapai dédapja: osztrolukai Osztrouluczky Judit (1690 – Aszód, 1766. június 19.)		Apai nagyanyjai dédapja: Beigler Erzsébet		Anyai nagyapai dédapja: Iuliana Eleonora Ernestine von Kiesenwetter	
				Anyai nagyanyja: Henriette von Bose (1769. február 28. – 1848. március 9.)	
				Anyai nagyanyai dédapja: Hieronymus von Bose (Ermilitz, 1718. október 15. – Lipcse, 1797. szeptember 14.)	
				Anyai nagyanyai dédapja: Caroline Friederike von Bose (Hartmannsdor 1739. június 25. – Kleinwelka 1816. június 6.)	

A teljesség igénye nélkül br. Podmaniczky Frigyes közvetlen felmenőit közöljük, a testvérek és az ő családjaik és leszármazottaik megadása nélkül. (Részletesen lásd JEÖLDY DOBY (1901), továbbá ERNYEDI TURZÓ (1891); A Podmaniniak nemzedékrendéhez. Turul 9. évf. 154–155.)

A „kockás báró” politikai ténykedése mellett szépirodalmi művei révén is széles körben ismert volt, amelyeket szívesen olvastak a XIX. századi Magyarországon. Cikkei és tanulmányai témája széles spektrumot ölelt fel, s ezeket a legkülönbözőbb újságokban adta közre. Igazi színes egyéniség volt, aki meglehetősen mozaikos életművet hagyott után, ami jól tükrözi szerteágazó érdeklődését.

A szépirodalom terén született írásai – akár a regények, akár a „beszélyek”, vagyis elbeszélések, és rövid írások – élete végéig meghatározók voltak Podmaniczky Frigyes számára. Számos folyóiratban jelentek meg e munkák, ezek sorában szerepel a Hölgyfutár [5, 6], a Fővárosi Lapok [34–38], a Koszorú [39–42], a Nemzet [56] és az Ország-Világ [50, 51, 53–55] című lapok, emellett a Délibáb Képes Naptárban [7] is publikált. A báró regényeinek, regénytörzskéinek fogadtatása az országos hírű sajtó visszhangjai alapján általában kellemes volt, irodalmi munkásságának, szakírói nevének ismertséget és elismertséget szerezve. 1853-ban jelent meg – utazásait összegző munkája [59] után alig három hónappal – A fekete dominó című regénye [60], amelyre remek visszhangok érkeztek. A Pesti Napló Tudomány és irodalom rovatában a következőt olvashatjuk e műről: *„Az egyszerű és találó előadás, mely a fekete dominót jellemzi, vagy rendkívüli mestertökély öntudatából magyarázható – mit mint első munkáról, nem lehet feltennünk – vagy a természetű nyert szerencsés adomány. Ez fogja vezérteni legszebb sikerrel további munkáiban a tehetséges szerzőt: ne térjen le soha a biztos ösvényről. Legyen mindig magához hű és nem nehéz megjósolnunk, hogy szép hely várja őt az irodalom csarnokában...”*⁹⁰ Természetesen nem minden esetben arattak elsőprő sikert munkái, az Alföldi vadászok tanyája című [61] második regénye kapcsán már szigorúbb kritikai észrevételeket kapott a szárnyait bontogató fiatal író. *„Az előadás többnyire az elbeszélés, leírás és fejtegetés körében mozog előre, gyerebben s csak óvatosan alkalmaztatik a beszélgetésnek oly szerfelett nehéz műformája. (Természetesen itt csak a valóban művészileg, drámailag szerkesztett beszélgetést értjük, nem pedig a francia regényekből hozzánk is átvándorolt jelentéktelen szóváltást). Érti a szerző, hogy e téren csak akkor léphet fel bátrabban, ha egy részről nagyobb gyakorlottság, más részről a tárgyilagosság és egyénítés varázshatalma biztosítják haladását. – Legerősebb szerző a kedélyes leírásban, melyben sem felesleges szószaporítás, sem legkevesebb untató elem sincs. Lesznek, kik a befejezéssel nem fognak megelégedni, s ennek előadása módjával – beszélgetésben a vadászok közt – magunk sem vagyunk megelégedve.”*⁹¹ Ilyen és ehhez hasonló könyvismertetések, kritikák jelentek meg többek között a „Pesti Naplóban”, a „Budapesti Hírlapban”, a „Hölgyfutárban”, a „Kalauzban”, a „Szépirodalmi Figyelőben”, a „Nemzetben”, a „Fővárosi Lapokban” és az „Egyetértés” című folyóiratban sorra közölt szépirodalmi regényei [62–65, 68–73, 75] kapcsán.

Honismereti és társadalmi témák is foglalkoztatták, hiszen az 1870-es évek második felétől a közéleti tevékenységének középpontjában épp e kérdések álltak. Számos politikai probléma és Pest közügyeit érintő kérdés kapcsán érkezett a Hon című folyóirat hasábjain [43–49] és a Fővárosi Lapokban [84]. E témakörben könyve is született: a

Honvéd Album [74] egyik szerzője volt. Az általa elmondott beszédek, nyilatkozatok és jelentések [80–84], amelyek aztán írott formában is napvilágot láttak – így eljutva a szélesebb közönséghez – fontos adalékát képezik közéleti tevékenységének. Érdekes része munkásságának a karácsonyfaállítás hazai történetéről szóló két cikke [57], [58], ami részben a családtörténeti, részben pedig a kulturális, ismeretterjesztő témakörben közreadott írásai közé tagozódnak be.

A szakírói munkássága legalább annyira jelentős az életmű egészét nézve, mint a szépirodalmi ténykedése. Számottevő a Bérczy Károly szerkesztésében megjelenő „Vadász és Versenylop” hasábjain közreadott vadászati, agarászati tanulmányai száma: 26 – hosszabb, rövidebb – cikket jelentetett meg itt [8–33] 1857 és 1864 között. E tanulmányok mellett vadászati témájú szakkönyvben is találkozhatunk a nevével, s épp az agarászat témakörének megírására kapott felkérést [66] egy a hazai viszonyokat bemutató patinás album összeállítása kapcsán. Az Andrássy Manó gróf, Orczy Béla báró, Sándor Mór gróf, Szalbek György, Wenckheim Béla báró és Festetics Béla gróf és Podmaniczky Frigyes báró társszerzőségében elkészített impozáns, 1857-ben megjelent album egyik mérföldköve a hazai vadászati szakirodalomnak. Jelentőségét jól tükrözi, hogy e mű az 1858-as évben francia nyelven is megjelent.

A fent részletezett munkái mellett útleírásait [59, 67], életrajzi ihletettségű naplóit [52, 76–79] és naplórészleteiből született cikkeit [54, 56–58] kell még megemlítenünk, hiszen ezek sok értékes adatot tartalmaznak, időutazásra invitálva az olvasót a XIX. századi Európába és Magyarországra.⁹² Az Uti naplóból című [59] könyvben a szerző európai utazásának élményeit és tapasztalatait rögzíti. Meglepő, de korra jellemző nyugati útirány helyett Podmaniczky báró Berlinből – ahova egyetemi tanulmányai folytatása miatt érkezett⁹³ – kelet felé, Oroszországba vette az irányt, majd azt követően bebarangolta Észak-Európát. E művet útítársának, haláláig hűséges barátjának Prónay Józsefnek ajánlotta. Egyik legnagyobb vállalkozása talán a négykötetes, mintegy 1 367 oldalt számláló életrajzi munkájának megírása volt: olyan kordokumentumot hagyott az utódnemzedékre, ami a XIX–XX. század tükré, a letűnt aranykor hű emléktárája [76–79].

E munkákat végül kiszorította a könyvespolcokról a XX. századi szépirodalom, napjainkban a feledés homálya fedi őket. Talán részben ez az oka annak is, hogy az irodalomtörténet adós még e művek összefoglaló értékelésével.

Életrajzi munkája negyedik kötetének záró gondolatait idézzük, ami jó summáját adja írói attitűdjének: *„Ha most nem teljesítem vala az egyszer felvállalt testi s lelki erőmet szigorú próbának alávető munkát, – soha többé azt véghez vinni képes nem leendettem volna. Nehéz, élénkbe tűzött feladatok megoldásához a testi épségen s kimérhető időn túl még más valami is szükségeltetik. A szellemi erőltetett munkásság egyik létfeltételének azt tartom, hogy bírjunk a lelkesültség azon bizonyos fokával, mely szorult legyen akár ifjú, akár elaggott hüvelybe, a kedély és szív melege révén képesít bennünket átérezni azt, a mit írunk s elmondunk.*

– *Kell továbbá, hogy valamely nemesebb felhevülésből leszármazó végezél és hit emeljen túl mindazon kisszerű s gyakran lebüjtő akadályokon, melyek, bármibe fogjunk is ez életben, minden bizonynyal ellenünkbe tornyosulnak. Midőn most írói tollamat leteszem, nem remélve, hogy azt még egyszer megragadni s használni leend alkalmam, és azon erős hitben élek, hogy a felébb körülírt érzelmek övták meg szívem melegt s kedélyem frissességét a rozsdától és penésztől, – elmondhatom újból az akaraterővel, melegen érző szívvel s tiszta kedélylyel megáldottak amaz örökké igaz jelmondatát: In hoc signo vinces!*”⁹⁵

Fontosabb cikkei

- [1.] A pesti napló műtára. Báró Podmaniczky Frigyes Uti naplójából. Pesti Napló 1852. 3. évf. 830. sz. 1.
- [2.] A pesti napló műtára. Báró Podmaniczky Frigyes Utazási naplójából. Pesti Napló 1852. 3. évf. 831. sz. 1–2.
- [3.] A pesti napló műtára. Báró Podmaniczky Frigyes Utazási naplójából. Pesti Napló 1852. 3. évf. 833. sz. 1.
- [4.] A pesti napló műtára. Báró Podmaniczky Frigyes Utazási naplójából. Pesti Napló 1852. 3. évf. 834. sz. 1.
- [5.] Egy csók nem a világ, beszély. Hölgyfutár 1856. 7. évf. 13. sz. 101–105.
- [6.] Levél Kissingenből. In: Hölgyfutár 1857. 8. évf. 165. sz. 735–736.
- [7.] Falusi élet. Nevelési rendszer. In: Délibáb Képes Naptár 1857-re. I. évf. Szerkesztették B. Podmaniczky Frigyes, Degré Alajos és Friebeisz István. 1857. Pest. 137–143.
- [8.] Agarászat. Mutatvány gróf Andráshoz Manó nem sokára megjelenendő Vadász albumából. In: Lapok a lovászat és vadászat köréből. 1857. 1. sz. 5–9.
- [9.] Agarászat. Mutatvány gróf Andráshoz Manó nem sokára megjelenendő Vadász albumából. In: Lapok a lovászat és vadászat köréből. 1857. 2. sz. 24–27.
- [10.] Agarászat. Az agarak tartásáról és neveléséről. In: Lapok a lovászat és vadászat köréből. 1857. 3. sz. 34–37.
- [11.] A csáki nyúlkopók. In: Lapok a lovászat és vadászat köréből 1857. 21. sz. 353–354.
- [12.] Csáki nov. 22. 1858. In: Vadász- és Versenylap 1858. 2. évf. 33. sz. 542–543.
- [13.] Agarászat. Nyílt levél Recsky Andráshoz, nemzeti sportunk az agarászat fő istápjához. In: Vadász- és Versenylap 1858. 36. sz. 586–587
- [14.] Agarászati határnapok. In: Vadász- és Versenylap 1859. 3. évf. 30. sz. 502.
- [15.] Néhány szó a csáki nemzeti országos agárversenyről. In: Vadász- és Versenylap 1860. 4. évf. 2. sz. 24–26.
- [16.] Nemzeti országos agárverseny Csákon. In: Vadász- és Versenylap 1860. 4. évf. 20. sz. 313–315.
- [17.] Hubert hete Aszódon. In: Vadász- és Versenylap 1861. 5. évf. 32. sz. 501–502.
- [18.] Előhangok. In: Vadász- és Versenylap 1862. 6. évf. 29. sz. 457–458.
- [19.] Utóhangok. In: Vadász- és Versenylap 1863. 7. évf. 6. sz. 90–91.

- [20.] Sport-levelek. In: Vadász- és Versenylap 1863. 7. évf. 29. sz. 459.
- [21.] Agarászati körút. In: Vadász- és Versenylap 1863. 7. évf. 32. sz. 503–508.
- [22.] Utóhangok. In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 6. sz. 83–86.
- [23.] B. Podmaniczky Frigyes Gulácsy Imréhez. In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 14. sz. 223–225.
- [24.] B. Podmaniczky Frigyes Gulácsy Imréhez. In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 15. sz. 235–237.
- [25.] Előhangjaim. In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 29. sz. 470–471.
- [26.] A t. sághi akadályverseny. In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 31. sz. 491–492.
- [27.] A szent-márton-kengyeli agárverseny. In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 35. sz. 555–556.
- [28.] A monori agárverseny. In: Vadász- és Versenylap 1865. 9. évf. 2. sz. 17–18.
- [29.] Utóhangok. In: Vadász- és Versenylap 1865. 9. évf. 8. sz. 117–118.
- [30.] Előhangok. In: Vadász- és Versenylap 1865. 9. évf. 30. sz. 482.
- [31.] Utóhangok. In: Vadász- és Versenylap 1866. 10. évf. 5. sz. 72–74.
- [32.] Előhangok. In: Vadász- és Versenylap 1866. 10. évf. 30. sz. 473–474.
- [33.] Utó- és előhang. In: Vadász- és Versenylap 1868. 12. évf. 25. sz. 401–403.
- [34.] A vad rózsza I. In: Fővárosi Lapok 1864. 1. évf. 66. sz. 261.
- [35.] A vad rózsza II. In: Fővárosi Lapok 1864. 1. évf. 68. sz. 269.
- [36.] A vad rózsza III. In: Fővárosi Lapok 1864. 1. évf. 70. sz. 277.
- [37.] A vad rózsza IV. In: Fővárosi Lapok 1864. 1. évf. 71. sz. 281.
- [38.] Két bokréta, beszélyek. In: Fővárosi Lapok 1865. 2. évf. 215. sz. 847–848.
- [39.] Liliom Eszter, beszély. In: Koszorú 1864. 2. évf. 3. sz. 57–61.
- [40.] Liliom Eszter, beszély. In: Koszorú 1864. 2. évf. 4. sz. 77–84.
- [41.] A varázs hegedű, beszély. In: Koszorú 1864. 2. évf. 21. sz. 487–493.
- [42.] A varázs hegedű, beszély. In: Koszorú 1864. 2. évf. 22. sz. 510–517.
- [43.] Széttelintések. In: Hon 1866. 4. évf. 75. sz. 1.
- [44.] Széttelintések. In: Hon 1866. 4. évf. 76. sz. 1.
- [45.] Széttelintések. In: Hon 1866. 4. évf. 77. sz. 1.
- [46.] Pest, április 11-én 1866. In: Hon 1866. 4. évf. 83. sz. 1.
- [47.] Pest, 1866. április 19-én. In: Hon 1866. 4. évf. 90. sz. 1.
- [48.] Széttelintések. In: Hon 1866. 4. évf. 94. sz. 1.
- [49.] Széttelintések. In: Hon 1866. 4. évf. 215. sz. 1.
- [50.] Egy csók nem a világ. A világfájdalmas. In: Ország-Világ 1884. 5. évf. 4. sz. 58–59.
- [51.] Egy csók nem a világ. Szép Kati. In: Ország-Világ 1884. 5. évf. 5. sz. 74–75.
- [52.] Mint lett belőlem honvéd. In: Ország-Világ 1884. 5. évf. 11. sz. 171–174.
- [53.] Liliom Eszter, Elbeszélés. In: Ország-Világ 1884. 5. évf. 16. sz. 254–255.
- [54.] Naplóból. In: Ország-Világ 1885. 6. évf. 11. sz. 170–171.
- [55.] Őszi napsugár. In: Ország-Világ 1888. 9. évf. 50. sz. 794.
- [56.] Liszt Ferencz negyvenhat év előtt. In: Nemzet 1886. 5. évf. 1370. sz. 173.
- [57.] A karácsonyfa. In: Vasárnapi Ujság 1905. 52. évf. 52. sz. 845.
- [58.] Karácsony estéje. A „Budapesti Hírlap” számára. In: Budapesti Hírlap, 1884. 4. évf. 354. sz. I. Karácsonyi Melléklet. 6.

Regények, naplórészletek

- [59.] Uti naplóból. 1853. Irodalmi Intézet, Emich Gusztáv Nyomdája, Pest 4+155+1 p.
- [60.] A fekete dominó. 1853. Két kötet, Irodalmi Intézet, Emich Gusztáv Nyomdája, Pest 16-r. 3 lev. és 174 p.; 175–331 pp.
- [61.] Az alföldi vadászok tanyája. 1854. Négy kötet. Irodalmi Intézet, Emich Gusztáv Nyomdája, Pest 12-r. 2 lev. és 173 pp.; 175–336 pp.; 337–505 pp.; 507–676 pp. és 2 lev.
- [62.] Szerelem és házasság. Regénytöredék. Divatcsarnok 1854. 2. évf. 52. sz. 361–367.
- [63.] Szerelem, szeretet és hölgyeink In: Greguss Ágost és Hunfalvy János szerk. Család Könyve 1855. Kiadja Herckenast Gustáv, Pest. 3–11.
- [64.] Csinosság, kényelem, életmódunk rendezése. In: Greguss Ágost és Hunfalvy János szerk. Család Könyve 1856. Kiadja Herckenast Gustáv, Pest. 76–111.
- [65.] Tessék ibolyát venni. 1856. Öt kötet. Irodalmi Intézet, Emich Gusztáv Nyomdája, Pest 12-r. 171 p.; 174 p.; 185 p.; 186 p.; 184 p.
- [66.] Hazai vadászatok és sport Magyarországon. Andrássy Manó gróf, Orczy Béla báró, Podmaniczky Frigyes báró, Sándor Mór gróf, Szalbek György, Wenckheim Béla báró és Festetics Béla gróf. 25 színezett képpel. 1857. Kiadta Geibel A., Pest (Franciául: Les chasses et le sport en Hongrie. U. ott, 1858-ban). 5 p.
- [67.] Uti naplóból. In: Sárosy Gyula (1857): Az én albumom. Arany János, Jókai Mór, Egressy Gábor, Lisznyai Kálmán, Podmaniczky Frigyes, Sárosy Gyula, Szász Károly, Tóth Kálmán és mások írásaival. Herz János Nyomdája Pest. 129–148.
- [68.] Margit angyal. 1859. Két kötet. Lauffer és Stolp, Pest összesen 429 p.
- [69.] Álom és valóság. 1861. Két kötet. Irodalmi Intézet, Lauffer és Stolp, Pest. összesen 303 p.
- [70.] Egyetlen könnyecsepp. 1864. Két kötet. Irodalmi Intézet, Emich Gusztáv Nyomdája, Pest. 306 pp.; 250 pp.
- [71.] A kék-szemüveges nő. 1864. Lauffer Vilmos (Hornyánszky és Hummel ny.), Pest 2 sztl. lev. 227 p.; 2 sztl. lev. 195 p.
- [72.] Régen történt mind ez. 1866. Három kötet. Lauffer Vilmos, Pest 185 p.; 163 p.; 217 p.
- [73.] Apály és dagály. Napló-töredékek. 1867. Lauffer Vilmos, Pest 237 p.
- [74.] Honvéd-Album 1868. Szokoly Viktor szerk. Kiadta Emich Gusztáv, Pest. 23–25 p.
- [75.] A kedvencz. 1870. Két kötet egy darabban. Kiadta Lauffer Vilmos, Pest. 204 p.
- [76.] Naplótöredékek 1824–1886. I. Kötet Gyermekeim, Tanuló-korom 1824–1844. Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Franklin Társulat Nyomdája, Budapest. 1887. 352 p.
- [77.] Naplótöredékek 1824–1886. II. Kötet Ifjuságom 1844–1850. Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Franklin Társulat Nyomdája, Budapest. 1887. 384 p.

- [78.] Naplótöredékek 1824–1886. III. Kötet Férfi-korom 1850–1875. Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Franklin Társulat Nyomdája, Budapest. 1888. 335 p.
- [19.] Naplótöredékek 1824–1886. IV. Kötet Öreg báró korom 1875–1887. Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Franklin Társulat Nyomdája, Budapest. 1888. 296 p.

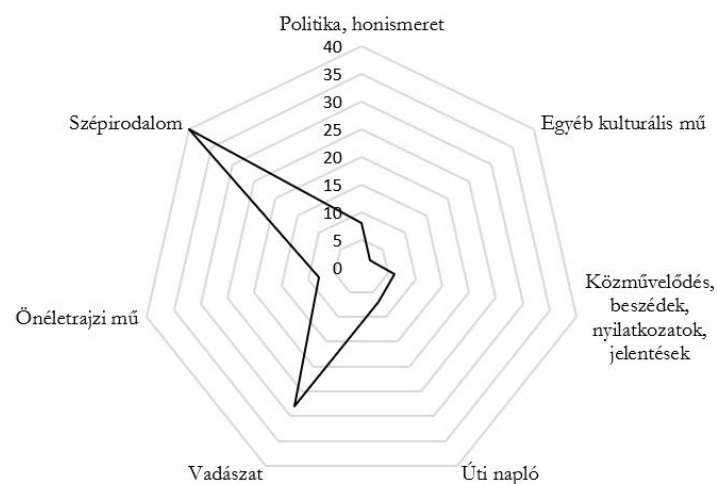
Beszédek, nyilatkozatok, jelentések

- [80.] B. Podmaniczky Frigyes beszéde (a képviselőházban.), Magyarország 1861. I. évf. 122. sz. 4 p. (mellékl. Jókai beszédével együtt).
- [81.] Nyilatkozat Szarvas város választóíhoz. 1872. Lauffer Vilmos, Pest 30 p.
- [82.] Jelentés az 1865–68. országgyűlés folyamáról választóinak emlékül. 1869. (Szlovákul is: Zpráva, kterou o benu s němu krajinstého r. 1865/8-ho). Hornyánszky és Träger, Pest 117 p.
- [83.] M. Akadémia Értesítője (I. oszt. 1861–62 II. k. A társadalmi regényről s különösen a magyar társadalmi regény feladatáról. Székfoglaló, ugyanez a Budapesti Szemlében. 1861. I. évf. 122. sz.) 110–133.
- [84.] A budai várszínház ügyében. (Fölterjesztése a kormányelnökhöz). Fővárosi Lapok 1875. 11. évf. 276. sz. 1235–1236.

A publicisztikai ténykedés töredékei

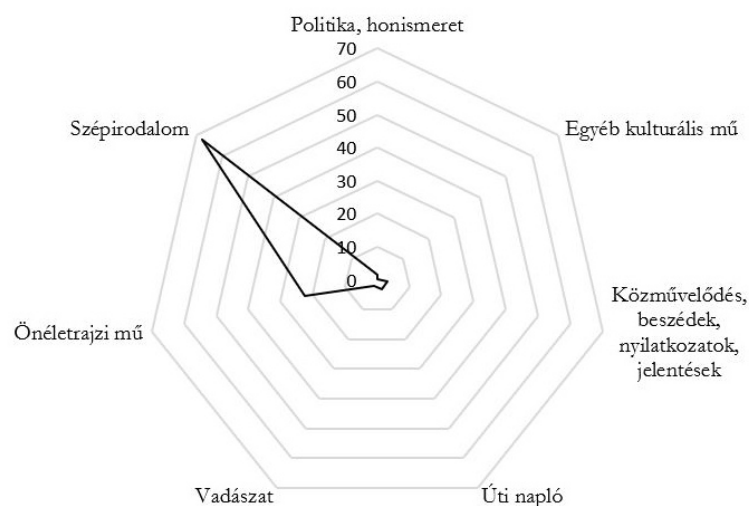
- Kéziratai a Magyar Nemzeti Múzeumban: Naplótöredékek 1824–1904. 4rét 19 kötet; kisebb dolgozatai 9 darab; az Úti naplóból és regényeinek kézírata; levelei Pesty Frigyeshez, Aszód, 1862. dec. 4., Kertbenyhez, Pest, 1866. ápr. 18., E. Kovács Gyulához 1877. nov. 26., Komócsy Józsefhez, Bpest, 1881. júl. 11. (önéletrajz).
- A Magyar Tudományos Akadémián: levelei Arany Jánoshoz, Aszód, 1862. júl. 17., nov. 12., dec. 22., 1863. jún. 21.
- Szerkesztette a Délbáb Képes Naptárt 1857-ben Degré Alajossal és Friebeisz Istvánnal; a Hazánk című politikai napilapot 1868. január 12-től 1869 június 29-ig.

A fenti publikációs lista teljes terjedelme több mint 6 000 oldal, ami tekintélyes irodalmi ténykedésként értékelhető. Ebben a művek csoportonként vett számát tekintve alapvetően két kiemelt tématerület rajzolja ki Podmaniczky báró tevékenységét. Az egyik a szépirodalom, a másik pedig a vadászat, egészen pontosan az agarászat kérdésköre.

II. 1. ábra: Br. Podmaniczky Frigyes publikációs tevékenységének súlypontjai az életműben, a művek száma szerint tématerületenként

Érdekes a terjedelm arányába is összevetni az életmű egyes tématerületeit, ami némiképp árnyalja a fenti képet. A legnagyobb fajsúlyú rész a báró életművében ebben az esetben is a szépirodalmi írásoké, ami a teljes életmű 67,9%-a, de a vadászat jelentősége egyértelműen háttérbe szorul, ugyanis a szépirodalmat az önéletrajzi témák követik, amelyek 22,6%-ot tesznek ki. A fentiekhez képest a vadászat elenyészőnek tűnhet a mindössze 1,9%-os részesedésével, ami alig 120 oldalt jelent, de e munka alapvetően cikkek formájában látott napvilágot, s az agarászati szakirodalom megteremtésének kezdetén kiemelkedő jelentőséggel bírt. Azt is fontos hangsúlyozni, hogy az 1860-as évek második felétől e témakörben nem született írásai, hiszen ahogy birtokaitól, a vidéki élet romantikájától kényszerűen eltávolodott, úgy írói érdeklődése is elfordult e téma felől. Bátran kijelenthetjük, hogy Podmaniczky bárót, mint vadászati szakírókat a vadászat felemelő élményének megélése inspirálta.

II. 2. ábra: Br. Podmaniczky Frigyes publikációs tevékenységének súlypontjai az életmű teljes terjedelmének arányában, tématerületenként

Báró Podmaniczky Frigyes agarászati témájú tanulmányai, nyílt levelek és személyét érintő egyleti hírek a Vadász és Versenylapból

III. 1. ábra: STERIO KÁROLY: Agarászat⁹⁶

Agarászat⁹⁷ Mutatvány gróf Andráshy Manó nem sokára megjelenendő Vadász albumából

Honunk kiválólag lapályos területe, — nemzetünk fellobbanó jelleme és sebes vérletése s talán azon majdnem általános szenvedélyes ragaszkodás, melly a vadászat mindennemű öröme iránt minden magyar szívében él, indokai annak: hogy hazánkban az agarászat mindenütt divatozó és honos időtöltéssé s úgy szólván nemzeti mulatsággá vált. Alig találunk várkastélyra, alig találunk falusi lakra, vagy elszigetelt pusztai tanyára, mellynek pazarul épült aklaiban, vagy szerény szalmafedeles tornácza alatt, néhány agár ne nyújtóznék. Ha földes ur lakába lépünk, nemde első, mit néhány felénk rohanó komondor után megpillantunk: a konyhából fájdalmas sikoltások között kiszökő agár falka. Sántikálva s leverten, kétségbeesetten vonítva, — a szakácsné, szolgáló vagy gazzszony kissé neveletlen durva intései következtében, — menhelyet keresnek az istálló előtt elvonuló tágas eresztől alomszalma lágy fekhelyén.

Nyissunk, már az újabb elvek szerint rendezett s tartott paripa vagy vadász istállót, — s farkcsóválva kél helyéről néhány tisztán tartott, kihizott, finom, s még is izmos alkotású agár. Felénk szökik, azon hiedelemtől s örömtől lelkesülten: hogy elviszszük a sikra, hol tagjaik a hosszas pihenés után, néhány roham által, visszanyerendik ama mindenható ruganyosságot és erőt, —melly jellemző tulajdona minden valóban jó s nemes agárnak. Bár a vadászatok külön nemei közül legtöbbször becsülöm, és leginkább kedvelem a kopászatot, — mert hosszabb, fáradalmasabb élvezetet nyújt, nagyobb küzdelem s okoskodást igényel, — mind a mellett szenvedélyes agárász vagyok. Alig létezik neme a vadászatnak, mely inkább válhatik szenvedéllyé mint épen az agárászat, — mert nagyon nehéz szerezni vagy nevelni, agarat, melyet nyugodt lélekkel kitűnőnek mondhatnánk. Ezen folytonos keresés s igyekezet jó kutyára szert tehetni, már is hosszasan feszíti meg idegrendszerünket. Hogyha pedig, csak egyszer volt közepszerű kutyánk, mellynek működése s tehetsége közelit ama végcélhoz: akkor szenvedélyünk felkorbácsolatik és soha múlni nem akaró ár gyanánt lepi el egész erővel vadászjellemünket. Alig van állat, mellyért aránylag nagyobb ár adatik, mint a jó agárért. Látunk pedig ősz férfiakat, kik folytonosan s nagy tüzzel és igyekezettel agárásznak husz év óta, bizonyos veszni nem akaró türelemmel s kitartással, a nélkül hogy egyszer is jó agárunk lett volna. A szenvedély sohasem kedveli annyira a sikert, — mint magát azon munkásságot, mely a végcél felé vezet; — de csak úgy, ha lehet, — mondja a nóta.

Az agárászat külön nemeiről⁹⁸

Miután nálunk az agárászat általánosan divatozó, — természetes, miszerint sokféleképen üzetik, — a mint vagy külön jellemű s állású egyének, s minden féle fajú ebek által gyakoroltatik. Az agárászat legeredetiebb, — mondhatnám ősi módjára találunk az alföld síkjain, a haszonbérlok tanyáin s az örökké zöld gyeptengereken, a pásztoroknál. Ha kiindul a béres szántani, utána ballag az agár. Szegény állat éhes s alig várja hogy vadra akadjon. — Az illy nemű ebek nem csak megfogják néha néha a drága prédát, — de ha csak idő engedtetik s alkalom nyílik, rögtön meg is tépik, sőt fel is falják a megfogott vadat. Szántás közben felugrik egy nyúl. A béres elkiáltja magát: „Hajrá te, Lepke!” Pedig szegény Lepke van olyan nehéz mint egy bornyu s még is Lepke ügyekszik a mint épen lehet a nyúl után, — okoskodva, félre is tart, de mind hiába a bornyuból nem válik lepke, minek legközelebbi következménye: hogy a nyúl egy legalább másfél angol mértföld távolságra eső ültetvényt, bak fütytyét hányva, ér el.

Látván ezt Lepke, — csendesen leül s pihen. Lepke nem unja el, a nem annyira sebes mint hosszas munkát; egy nap hajt három négy sőt több nyulat is, míg végre egyet meg fog s ez is többnyire vagy poczkos, vagy beteg. A béres látván s meggyőződven Lepkéje ügyes s vitéz tettéről, utána riad, de többnyire későn érkezik; mert mire az atyafi nehezkes lábbelije miatt mintegy földhöz tapadva oda üget a tett helyére, már az agár jól is lakott. A béres déli ebédjét, ez egyszer legalább, nyúlpecsenye nem fogja Lucullus lakomájává átvarázsolni.

Ez ősi szokás mellé, mintegy másod fokozatként, felhozhatjuk a tehetősebb alföldi mezei gazdák agárászatát. Gazduram, készül megtekinteni a vetéseket; — akár késő tavasz, vagy előősz van a naptárba jegyezve, mázsányi nehézségű juhászbundát vet vállaira. Hadd jöjjenek velem az agarak is, egy kis pecsenye a konyhára nem árt. E szavakat ejtven, kiáltja: „Ide Cziczke, — ide te Vitéz.” Alig hangzanak e parancsszavak s a nyitott szin alól kedvtelenül tart a gazda felé, két fölötté nagy, de rendkívül sovány veres szőrű agár. Albion szigetországában bátran vadagarak helyett lehetne ritkaság gyanánt árulni vagy pénzért mutatni e két példányt, annyira el tér külsejük a nemes agár bármely fajtától s nélküli minden megismertető jeleiket. A gazda kiér a vetésre, — végig ballag a barázdán, — ide s tova tekintget, valószínűleg megvan elégedve mind azzal amit látnak éber szemei. Cziczke és Vitéz utána, nyomába lépdegélnek, lesütött fejjel, bátortalan s untatott arcz kifejezéssel. Nyul ugrik a Cziczke orra előtt s a gazda harsány hangon s élénk testmozdulattal kiált: „Hajrá te Cziczke, — hajrá Vitéz.” — S a Cziczke a nyul után iramodik, — a helyett azonban, hogy utólné ellenét, mind inkább nagobbodik a két felet elválasztó köz. Vitéz pedig mit sem gondolva a nyúllal, saját meggyőződését követi, jobbra tart s egyszerre csak a nyul eleibe kanyarodván, megfogja a cselbe ejtett állatot. „Mindig mondtam, hogy jó kutya az a Vitéz, — lám most is ő fogta el a nyulat, — okosabb agár az, sok embernél.” Ezeket mondva s földre ejtven juhászbundáját, a tett helyére üget a gazda, — szinte porzik belé, annyira siet. E nemtelen agárászat módját nem ritkán találjuk uri házaknál is. — A szakács vezeti s oktatja a vadászat e módjára többnyire az agarakat, — kiindul délután sétálni s hoz pecsenyét.

A gyalogagárászok leghíresebb kutyái, — az értelmes vadász meggyőződése szerint mindig szerfölött rosszak; — mert mind félre jár s okoskodó oly mértékben, miszerint látván hogy nem képes elérni a nyulat, inkább szépen lecsücsül s nézi mint tart a törökbuzának friss lábú ellene. Az illyen fajtájú s járású kutyákat „Ingyellér” névvel tisztelik meg a vadász urak. A kevésbé már rendezettebb s nemesebb agárászat első fokozatára találunk a falusi birtokosoknál. Keveset gondolva ugyan még az újabb kor igényeivel, — sem a már fejlettebb eszmék mindenfelé sugárzó hatalmával, — a régi divat s szokások szerint úzik időtöltésök e legkedvesebb nemét. Lóháton járnak ugyan ki vadászni, de nyeregszerszám, lótarás s faj, — többnyire arra mutatnak, miszerint a mellékes szükségekkel keveset gondolnak. — Azonban, bár mi soványnak s vér nélkülinek látszassék is első tekintetre agárász paripájok, — bár mennyire emlékeztet is a Spanyol szélmalomhős kedvencz lovára, az még is feltűnő ügyességgel s a hol kell sebesen is tud haladni hajtás közben. Mint agárász lovasok, túlhaladják ügyességre s gyakorlottságra nézve, minden pajtásaikat. Akár hány-szor, — sokkal kevesebb értékű s gyengébb tehetségű lovon, mint dus gazdag pajtásaik, előljárnak s jobban látják és élvezik a kutyák s a nyul, szóval a hajtás minden egyes mozdulatait és átmeneteit, — mint nemes és fényes szőrű állatot lovagló társaik. Ered pedig ez egyedül, azon tapasztalásra fektetett okoskodásokból, mellynél fogva előre tudják, vagy legalább gyanítják, mi pont vagy vidék felé fog tartani a felriasztott vad. — Nem a kutyák után, hanem oldalt, ama kijelölt hely felé irányozzák futásukat. Hogy az agárásoknál divatozó szavakkal éljek: — e lovasok ismerik a nyulak posztóját s mitsem gondolva első pillanatban merre tart a nyul, egyenesen a posztónak tartanak.

Minden jó nyul, ha eleinte nem is, de a hajtás derekán észre vévén hogy nem tréfa a dolog, a posztónak tart.

Angolhonban, a lovaglás e nemére alig van szükség, de mennyivel tehetetlenebb s gyöngébb is, az oda való nyul, a mi száraz és könnyű nyulainknál! Jellemző e fajta agarászoknál többnyire az: hogy igen sok, még pedig szerfölött sovány agarakat tartanak, s egész falkával szoktak megjelenni a vadászat helyén. — Van többnyire egy, a többiekénél ugyan sokkal jobb, de talán azért még koránsem jó kutyájok. — E vezérkutyá szorgalmának s a hátul járó falka fogási ügyességének köszönik ama legbensőbb meggyőződésüket, miszerint az ő kutyájok rendkívül jó s minden nyulat el fog. Természetes, — mert az egyszer megcsapott nyul, bár melly oldalra történjék is a csapás, a kevésbé hátrább járó s leselkedő kutyákkal találkozik, ha csak legkevésbé késik a csapás után. Nem kedvelem s nem is tartom szabályszerűnek az agarászat e nemét; mert ritkán ítéltetjük meg hasonló hajtások nyomán a vezérkutyá valódi belbecsét. Hisz, szegény nyúlnak legkisebb hibája vagy késedelme életébe kerül! Ezekből következik talán azon igen gyakran tapasztalt tény: hogy az illy jellemű vadászoknál hírnévre jutott agarak, — ha valóban nemes fajú s elismert jóságú társakkal kerülnek össze, épen nem tűnnek fel s még kevésbé felelnek meg a várakozásnak. Egészen más jellemet ölt magára az agarászat, ha csak párosan s nem egész falka kíséretében hajtanak jóknak elismert kutyák. Lehetlen említlenül hagynom, miszerint csekély tapasztalásom után ítélve, ez utolsó fajta az agarászoknak, — mitsem gondolva a most már majd nem általánosan elfogadott vadászszabályok igényeivel — úgy szólván egész éven át űzik a vadat. E rossz szokás tömérdek kárt tesz s a vad némelly helyeken való tökéletes kipusztítását okozza. A mindeneket felkaroló újítások, — remélhető kis idő múlva e vadásztársainkat is felfogják keresni elszigetelt tanyáikon s falusi lakaikban. Az itt megemlített nemei az agarászatnak mind meg annyi korcskinövéseknek tekintendők, — mellyeket tisztelni ugyan nem tudok, de még is szeretem, hogy megvannak. Egy részről állok mintegy megmarad az agarászat nemzeti jelleme, — más részről, de talán ugyan ez oknál fogva, mint eredeti s az ő szokásokat szentesítő képeket s jeleneteket becsülöm, a most már nagy tökélyre vitt vadászati szenvedélyek, e korcs ágazatait.

Találunk tehát nálunk, először, esetleges agarászra, ki nem jár ugyan vadászni, de mellesleg foglalkozásul tartja agarát. A második osztályba sorozhatók a gyalog agarászok; már ezek tisztán csak a nyúlpecsenye kedvéért engedik tengődni agaraikat. A harmadik osztályt képezik az ő szokású lovas agarászok, kiknél a szenvedély már némileg szerepel, de még nem eléggé hatalmas arra, hogy a megszokott útból kitérítse e vadásztársainkat. A negyedik osztályt, a valóságos, szenvedélyes agarász-vadászok képezik, kik minden csak kitelhető módon azon vannak, hogy valamint kutyákra, úgy lovakra nézve is, a tökély mennél nagyobb fokára emeljék a vadászat e nemét. E negyedik osztály, — mely egyszersmind magában foglalja a lelkesebb agarászok egész seregét — mind a mellett hogy egy cél felé törekszik, még is két nagy pártra oszlik. E pártoskodás azonban nem szakadás — s épen ez oknál fogva lehetséges, hogy bár külön szempontokból indulunk is ki, még is végre egy fő uton érünk egybe s ez ut azon vég cél felé vezet: mennél jobb s hatalmasabb agarakat nevelhetni.

III. 2. ábra: STERIO KÁROLY: Indulás vadászatra című képe (1860)⁹⁹

E pártoskodás oka, a vitatkozások folytonos tárgya, azon kérdésben rejlik: a győzős-, vagy a sebes kutya jobb és nemesebb állat-e? Midőn e kérdésre felelni készülök, elmémben felmerülnek mind azon — határtalan tűzzel s nem ritkán valódi szónoki tehetséggel vi-vott véleményviták, mellyek e tárgyról folytak. — E vitáknak nem ritkán részese, sokszor azonban csak nématanuja valék. — Nehéz e pont fölött tisztába jönni, mert többnyire minden agarász, saját kutyái szerint ítéli meg a vadászatot s társai kutyáit: saját kutyái szerint alkotja szabályait s azokból eredő meggyőződését. Vagy azt vélik tisztelt olvasóim, az indulatos agarászt nem épen úgy buzditja a hiúság, a nagyravágyás s önérzet, az önmeggyőződése iránti elfogultság, — mint a mindent magával ragadó szónokot, a híres államférfiúi és győztes hadvezért?

— Nincs a világon elfogultabb s hiúbb lény az agarász vadásznál. Minden mi az ő kutyája hatáskörén túl van, azt nem becsüli, hacsak lehet csökkenteni s becsmérli. Nem természetellenes ugyan e gyöngeség, — de hibás. Természetes, — mert az indulat bár mi alakban vagy oknál fogva férjen is belsőnkbe, kitúr maga mellől minden hidegebb megfontolást, megalázást vagy alávetést; szóval mindent mi önismeretre vezet. Hibás, — mert ez indulatos megbírási minden kutyának és futásnak, nem ritkán lehetlenné teszi a nyugodt vitatkozást s elzárja előlünk azon utat, mellyen haladva ismeretünket s azok következtében élvezetünket nagyobb tökélyre fokozhatnánk. Kevés kivétellel mindazon vadászok, kiknek fajtájuk győzős kutyákat tenyész, a győzős kutyáknak ítélik oda az elsőséget, — s ismét azok, kik sebes kutyákat nevelnek, nevendékeiket emelik ki E részben elfogulatlan bíró lehetnének talán, mert nyíltan megvallom, hogy minden fáradozásom s igyekezetem dacára, még eddig nem tettem szert soha, sem valósággal jó győzős, de még kevésbé valósággal jó sebes kutyára.

Czélyszerű ápolás és tartás s főleg vigyázva vezényelt idomítás által azonban nem ritkán, egészen elhagyott s keveset érő agarakból készítettem meglehetősen és bizonyos vidékeken sikerrel használható hajtó kutyákat. Vagy a szegény agár, nem épen úgy veheti igénybe a czélyszerű tartást, jó bánásmódot s fokozatos idomitást, mint bármely más állat melytől nagyszerűket követelünk? — S nemde szükségképen javulnia kell, ha mindazon gond fordítatik rája, melyre körülményeihez képest szüksége van? — Két egyenlően híres jó kutya közül, mindig annak fogom az elsőbbséget adni, a mely több sebességet bír kifejtetni. E mondatban rejlik meggyőződésem, de ezt még indokolnom is kell. Első ok, mely e meggyőződésemet meggyökeresíteni engedé, a következőben rejlik: Az igazán jó sebes agárnak, győzősnek is kell lennie, különben futása haszontalan gyermekjáték. — Megfordítva ez nem áll. A győzős kutya soha sem sebes, különben nem czimeztetnék győzősnek. Második ok. Ha hosszas hajtás, fáradalmas futás és okoskodások nyomán akarom a nyulat elfogatni, akkor kopót ereszték nyomába s nem agarat.

III. 3. ábra: STERIO KÁROLY: Agarászat¹⁰⁰

Az agarászatnak legfőbb megismertető s jellemző vonása, azon sebes roham, mely által pár pillanat, vagy perez alatt, vége az űzőbe vett vad életének. A jó agárnak azonnal el kell érnie s meg is kell törnie a vadat. — A sebes agár teszi ezt. — Valóban jó csak azon kutya, a mely a megtört vadat tovább is üzi s nem elégszik be egy két csapással. — A győzős kutya, nem az elértél által öli le vadját, hanem többnyire hosszas fárasztó futás által. — Ez pedig a kopó s nem a nemes tűzü agár kötelessége.

Harmadik ok. A sebes kutyát pártolom, a jövőt tekintve is, a fajok elegyítésére nézve tudni illik. — Mennyivel könnyebb sebes, mint győzős kutya után, jó fajt nevelni. — A sebes kutyában meg lévén a nemes tűz, — mely egyedül képesít valódi rohamra, — ha kevésbé nemes kutyával párosul is, még jó kölyköket adhat, — holott a győzős kutyának rendkívüli társat kell keresnem, ha csak meglehetősen kutyát akarok nevelni. A legjobb kutya véleményem szerint az: mely minden vidéken s bár mi körülmények között is megejti vadját. — Bizonyos körülmények azonban lehetlenné teszik, hogy a legjobb kutya is kénytelen néha elszalasztani ellenét. Például, — ha síkhoz szokott kutyát, homokos dombok és buczkák közé viszünk. — Az első hajtásnál valószínűleg, meg lesz zavarodva szegény állat, de később, azon benső tűz, erős akarat és jellemnél fogva, melyly a jó kutyát bélyegzi, bizonyosan kifog valóni s a dombokon és buczkákon keresztül úgy fog haladni mint a síkon. A győzős kutya, mennyivel kevesebb előnnyel bír, ha különféle jellemű vidékekbe visszük, azt át fogja látni minden vadász, ki különféle vidékekben vadászott. Nemde a nyul nem mindenütt egyenlő, — a nyulak positioi pedig szintén változnak a föld területéhez képest. Midőn ezeket írom, nem lehet elmondani rólam, Cicero pro domo;¹⁰¹ mert nekem ugyan most is vannak agaraim, de azok nem különös győzősek s épen nem szerföltött sebesek, — szóval, olyan állatok, melyek némely vidékben mindent, máshol nagyon keveset, vagy semmit sem fognak el. A sebes és győzős agarakról véleménykülönbség nem szakadás, — ezt mondtam az imént s ez állításomat ujítom meg e helyen is. — Teszem pedig ezt, mert meg vagyok győződve arról, hogy azon vadász urak, kik most a győzős kutyát pártolják, értelmesen párosítván, nevelvén és idomitván kutyáikat, — egy kis szerencse segítségével, kevés idő múlva sebes kutyákat fognak nevelni, — mi tetemesen változtatandja .

III. 4. ábra: STERIO KÁROLY: Pihenő a gémeskútnál a pusztán¹⁰²

Az agarászok azon negyedik osztálya, melyről az imént szólottam s melynek fővitatkozási pontjáról röviden elmondám véleményemet, — e vadász pajtásaim talán nem fogják rosza magyarázni, ha néhány szóval az agarak neveléséről és tartásáról okoskodom vagy nem okoskodom, a mint tetszik. Teszem pedig ezt, mert tapasztalásom szerint, sok érdemes és indulatos agarász vadász, — mindamellett, hogy agarai hónapokon át mulattatják öt s rövidítik az ősz rideg napjait, — még sem úgy tartja s neveli e szeretett állatjait, mintsem azt meggyőződése szerint tennie kötelessége volna. Legelső kötelessége minden agarásznak: — kutyáit az időszakhoz mérve folytonosan jó karban tartani. Az időszakhoz mérve mondom; mert ki egész éven át egyenlően jól tartaná agarait, vagy ezek felseződő kölykeit, épen oly hibásan cselekednék, mintha egész éven át koplaltatná. Elismert tény az, hogy az agárnak nyáron át soványnak kell lennie.

A hivesebb napok beérkeztével az agár is jobban és zsirosabb étkekkel tartandó, — hogy azután az ősz ködös napjai az agarat, az erőltetett futásokhoz illő kemény s tökéletes gömbölyű testalkatban találják. Az igazi agarásznak főleg arra kell ügyelnie, hogy kutyái egész éven át, mennyire csak lehet sokat mozogjanak. — E mozgás által mintegy megmarad izmaik őszkor szerzett ruganyossága s megfeszítési képessége. E tekintetben, mi a mozgást illeti, sok vadásztársamtól eltérő véleményben vagyok. — Legtöbben ugyan azt tartják, hogy mozoghatás tekintetéből az agárnak folytonosan szabadon kell tartatnia. Ez elvet nem vélem czélszerűnek, mert a kutya kóborláshoz szokik s az engedelmisséget, mi fő megkívántató tulajdona bármi vadász ebnek, nem tanulja meg, sőt örökre felejt. Meggyőződése szerint, legjobb az agarat zárva tartani s arra ügyelni, hogy mindig fris alomszalmája legyen. Reggel, mikor jártatni indul a lovasz a paripákkal, az agarak kövessék a lovakat; jártatás közben eleget mozoghatnak.

— Ugy szoktatandók, hogy első szóra a lovak mellett teremjenek s a ló közelében ügessenek. Haza érkezvén azonnal zárassanak ólba, — dél felé, miután kipihentek, keféltessenek tisztára. Mindennap csak egyszer étessük kutyáinkat, délután tudni illik, mert ilyenkor ehetik akár pihent legyen, akár vadászott. — A bevett ebéd után egy óráig maradjanak szabadon s azután újból zárassanak el, s maradjanak az ólban, következő nap reggeléig. Ajánlom pedig e bánásmódot, mert tapasztalásom szerint, zárva tartatván a kutya s csak lovászszal a paripák után járván ki, engedelmisséghez szokik. — Remélhető, hogy őszkor a vadászatok alkalmával is a lovasok közelében maradand s nem, mint sokszor eléggé szomorúan tapasztaljuk, messze a lovas csapat előtt czirkál vagy félre tart, vadat keresve. — Az által hogy zárva tartatik az agár, nem fejlődhetik ki fajának főjellemvonása, a kóborlás; tiszta marad, nem marakodik, nem lop pecsenyét, se zsirt, nem részesül kiérdemlett ütlegekben, — szóval, rendes nevelést kap. — Az agár, ha mindig szabadon jár, elveszti az öt jellemző vitor kedvet, — míg az én bánásmódom szerint, — melyet szintén csak másoktól tanultam, kinyilván az ól kapui, alig fér bőrébe s szökdécselve, örömmel indul a teendő sétára, vagy vadászatra.

Legjobb étel az agárnak, egész év alatt, rántott leves, aprított kenyérrel; — a keményebb hajtások bekövetkeztével húst is lehet adni, de keveset, — s különösen ritkán, a Magyarhonban annyira kedvelt birkalábakat. — Ez ételtől az agár fölötté elhízik, nehézkessé válik, vére megsűrűsödik. Vadászat ideje alatt, a hajtás előtt, nem árt egy darab piritott szalonnát adni az agárnak; — jó hatással van a mellre és tüdőre s a kutya úgy is üres gyomrát kissé megtölti, a nélkül hogy érezné a jóllakás veszedelmes következményeit. Megemlíthetem talán e helyen, hogy s sok kutya tartásnak barátja nem vagyok. — E részben, mint többnyire mindenben, nem annyira a szám, mint a minőség az, mire figyelnünk kell. Az agarak neveléséről, a fajok elegyítéséről s jellemző érdemeikről, ugyan azt tartom mit a lónevelésről. Főleg ügyelni kell a párosításnál a vérre, alkatra s jellemre. Ha valóban figyelemmel kísérendjük e tekintetben agaraink párosítását, majdnem mindannyiszor annak fényes sikerét fogjuk tapasztalhatni. — A második vagy harmadik ízben, ügyesen választott párosítás által, valóban jó fajra vergődhetünk, míg ellenkező esetben agarat ugyan akármennyit, de jó agarat alig nevelhetünk. Mi oknál fogva támadtak számtalan ellenei az angol agárnak? Mert az első lelkesedésben s divatos rohamban, minden angol agarat jónak tartottunk, mintha a szigetországban nem épen olly ritka volna a valóban jó agár, mint nálunk. — Az anglomanok kiválólag pártolván az angol agarat, számtalanszor csálódtak s rontottak régi jó magyar fajokat. — Az ellenpárt ismét túlbuzgóságból a hazai iránt, még a leghíresebb angol agarak érdemeit sem akarta elismerni s még e kipróbált jó kutyák fajtát sem használta magyar agarai nemesítésére.

Vessünk egy vizsga tekintet az utolsó évtizedek lótenyésztésére s ugyan azt fogjuk tapasztalni; okuljunk a magunk kárán s kerüljük, mennyire csak lehet, az agárnál azt, mit a lovaknál vétettünk. E tekintetben legczélszerűbb volna, ha több valóban szenvedélyes agarász Angolhonból hozatna, bár mi áron is, valóban elismert jóságú vén agarat, ha csak lehetséges kan kutyát; nem annyira hajtás-, mint egyedül tenyésztés kedvéért. Jó vén agarat, lehet néha kapni Angolhonban; de fiatal egészséges, elismert jóságú agarat fölötté ritkán látunk Anglia határain kívül, — ha csak nem mint ajándék lépne át. A valódi agarásznak mindig van jó paripája, mert tudja mi sokszor van szüksége bizton hordozó és sebesen vágató hű állatra. S még is, elég szomorú hogy meg kell vallanunk, miszerint nem ritkán rossz állapotban sinlődnék e nemes állatok. Ennek oka pedig egyedül azon keleti jellemvonásunkban rejlik, mely szerint beelégyszünk azzal, ha lovunk jól megy; azzal, valjon még jobban mehetne-e?

Mitsem, vagy legalább nagyon keveset gondolunk. Sokan, tisztelt olvasóim közül talán nevetségeseknek fogják tartani, mindazon nézeteimet s elveimet, melyeket itt elmondottam az agarászok különféle fajairól, a sebes és győzős agárról, az agarak tartásáról és neveléséről; — mások unalmasaknak s már sokszor hallottaknak mondandják az itt feljegyzetteket — Mindamellett mégis remélem sokan elfogják ismerni, hogy egyedül az agarászat iránti szenvedélyem s a jó szándék vezetett, midőn tollat ragadva irtam e sorokat. Azt kívánom egyedül, hogy pajtásim elolvassván e lapokat, ne mondják: Si tacuisses, philosophus mansisses.¹⁰⁴

III. 5. ábra: Sterio Károly portréja,
MARASTONI JÓZSEF litográfiája 1864¹⁰⁵

Nyílt levél B. Podmaniczky Frigyeshez Dráskóczy Gyulától¹⁰⁶

Harkács Gömör megye. Febr. 26. 1857.

Tisztelt barátom! — Valódi rég nélkülözött élvezet volt a „Vadász lapok” több számában közzétett, kedélyes tárgyavatottsággal irt cikkedet olvasnom, azon érdekdús közlemények sorában, melyeket e lapok már eddig is hoztak. Tollhoz nyúlok magam is, nem ugyan hogy ujat, de inkább olly neműt irjak, melly, hinni szeretem, e lapok olvasóinak egynémelyikét tán érdekelni fogja. Vadászati közleményeknél az ember azon kénytelenségbe jön, bár különben ez nem szokott hibája lenni, hogy önmagáról, viselt dolgairól, a vidékről mellyen lakik, kell szólnia: e kényszerűség azonban a tárgynak rovandó fel. Mióta emlékezem lovas- s mióta szabad akarattal bírok, agarász vadász vagyok. Azon ügyfeleim, kiket kedvező sorsuk az alföld rónáira helyezett, e kitérésre sajnálkozó mosolylyal foghatják kérdeni: „Agarász a százbérczű Gömörben?” — És még sincs különben. A végzet itt rendelvén földet számomra, agarászok itt, és nincs az ég

alatt vidék, mellyen jó ló és vadászat nélkül élni kívánnék: mert egy jó futás alatt, míg agaram derék hajtást teszen, feledem a gondokat, mellyeknek napjainkban nincs híjával a magyar ember. Gömörnek több tágas völgye, de szép síkja is van, — és itt kiválóan nem sokáig tarthat kételyünk az iránt: megérdemli-e az agár a „Sebes” nevet. Ne mondjátok urak, hogy a felföldi nyúl futni nem tud. Igaz, nem fut úgy mint a homoki kis veres nyúl, melly a széllal versenyez. Sokat agarásztam az alföldön és kalapot emelek a buczkák futós lakói előtt, — higyjétek el azonban, ros agárral e földön még annyira sem mennénk mint amott. Ezen vidéken fő kellék, hogy az agár kezdetben bátor iramodással közelítse meg a nyulat, vágja meg azt mihamar, és ne tágítson többé — habár gyakorta partnak megy is a futás, mielőtt erdőt érhet a nyúl. Ép ezért ismétlem, ha valahol itt kell sebes agár, elannyira, miszerint tanúja voltam, hogy az itteni sebes agár alföldi jó nyúlön sem vált szégyenére urának, míg a kikiáltott alföldi agár itt lemarad, mert az ollyan agár, melly „győzős” névvel tiszteltetik meg s kezdetben erejét nem feszíti meg, ha positió nincs közel az alföldön ki gyalogolhatja a nyulat, de e tájon komondornál nem sokkal érne többet. Nem annyira a nyúl, mint inkább a róka az én vadászatom czélja, mert szerintem 10 nyúl hajtása, tekintve a nyújtott élvezetet, egy rókáéval fel nem ér. — A rókát agárral fogatom; soha többet kettőnél egyszerre ki nem viszek; nem tartván a sok helyen divatos agárscordát vadpusztításnál egyébnek. Tagadhatlan, hogy itt több a róka, mint tudtomra hazánk más vidékein. Késő ősszel, de főleg télen, egyenként kiszoknak jönni a sikra; gyakorlott szemmel belátva, anélkül hogy az agárnak felmutatnék, lovagol felé a vadász, míglen az agár, mint kilőtt ön, elszáguld a ló mellett, jelül annak, hogy tudja hányat ütött az óra. Nem irok újságot: ismeritek e nemét a vadászatnak valószínűleg mindnyájan, de hiszem kezét fog velem minden szenvedélyes vadász, ha állítom, hogy azon percztől kezdve, midőn a rókát beláttuk, a hajtás alatt s kivált bátor és elszánt vén róka ellenében két agárral, a legfeszítőbb érdekű vadászélményeknek minden perczben változó új meg új esélyein megy keresztül az ember. E vadászatnak az agárra nézve meg van siralmas oldala is, igaz: ezt illetőleg szabadjon egy tényt felemlítenem, melly agaraimmal történt: — most két éve öreg lovászom a tornallyai postára két agárral nyomában lovagolt. Hazatérret ezek rókát pillantanak meg s csakhamar beérik; mire jó öreg szolgálom, a lovat kimélve-e vagy magát nem tudom, a küzdterre ért, egyik agaram ott helyben lehelte ki páráját, a másik azonban megboszulandó társa szomorú végét, a rókának nem kegyelmezett mi több, hazáig még egy rókát fogott és ölt meg egymaga. Máig is meg van nálam az agárgyilkos róka kitömve, valamint elszánt és derék itt nevelt agaram a „Futó”, melly egy délután két róka ellenében lőn győztes. Okulva jó agaram vesztén, de különben is főleg a jó lovaglás levén élvadó, az agarat nem hagyjuk magára, hanem a mint a rókával szembeszáll, ostorral vagyunk segítségére: — hány rókát fogatunk el ekként, ez a vadász közönségre mellékes érdekű. Magamról nem szólva, csupán testvéremet a szintén szenvedélyes lovasvadászt említem, ki most két éve egy télen 26 db. rókát fogatott agaraival. A sportnak ezen valóban érdekes nemével csak az a baj, hogy csupán azon rókát lehet meghajtanunk, mellynek a sikra kijönni kedve van, míg az erdők lakói nekem, kinek a gyaloglás nem erős oldalam és puskás vadász nem vagyok, elérhetlenek.

A szenvedélyes vadásznak azonban ez akadály előtt tétlenül megállnia nem szabad, sőt kísérleteket kell tennie, míg a vadászatnak tágabb tért nyernie sikerül, mellyen még kitartóbb biztosabb lovak és különösen idomított kutyák levén elkerülhetlenek, első alkalommal erre, mint hitem szerint tárgyunkhoz tartozóra, czélom visszatérni. Végül legyen szabad köszönetet mondanom saját és itteni vadásztársaim nevében azon sok igazságért és jó tanácsért, melyet az agarászat, lótartás, és agarak ápolása ügyében, tisztelt Barátom, czikked tartalmaz.

Két nyúl, két róka¹⁰⁷

Aszódról Podmaniczky Frigyes bárótól a következő érdekes tudósítást vettük: — „Oct. 10-én agaraimmal kiindulván, csakhamar egy nyulat fogattam. Hosszasan keresém ez után a nélkül, hogy vadra bukkanjunk, midőn egy mélyedésbe érvén körülbelül 500 lépésnyire előttünk gyönyörű róka kelt síkra; — kutyáim tűzzel mentek neki s rövid futás után megölték. Alig haladánk ismét öt percet, midőn egy angol mérföldnyire második róka látszott; nagy nehezen mutattuk be kutyáimnak, mellyek a vadat végre meglátván, azt erős és hosszas roham után beérték; a futás sebes és hosszantartó volt; a róka kemény védelem után, melly alatt egy kankutyám erős sebet kapott, lenyűgözve s megölve lőn. — Néhány perc múlva újból nyúl kelt ki, mellynek elfogatása után, két rókával s két nyúllal megrakodtan vigan ügettünk haza. Kutyáim ez idén 61 nyulat és 2 rókát fogtak; — de majd a december és január azt fogja mondani: „de csak úgy, ha lehet.”

A csákói nyúlkopók¹⁰⁸

A csákói vadászegylet, mint rendesen, úgy ez évben is october 15-én kezdette meg működését, az első vadászatok alkalmával kevesen voltak jelen, részint a 19-én lefolyt fóti lóversenyek, részint magán teendők miatt. October 22-ke óta együtt van a társaság, mellynek száma 10–20 között változik egyik napról a másikra, a mint épen érkeznek indulnak s újból visszazállonganak a vadász lovasok. Hubert-nap körül nagy volt az élénkség, a nap maga diszesen ünnepeltetett egy igen csinos vadászat által, melly alatt 22. lovas előtt 25 percznyi sebes futás után fogatott el egy szegény nyúl; kopóink rendkívül jók, alig van a 64 darab közül vagy kettő kivető, csak hogy szegények sokat szenvedtek a száraz időnek következtében. Hubert estjét Boka Károly mesteri játéka fűszerezé; nótái mindenkit elragadának s valódi ünnepéllé varázsják a már úgyis jókedvű társaság ebédjét. Mindamellett, hogy mióta együtt vagyunk, egyetlen eső változtatá a hallatlan száraz földet tűrhetővé, már is valának feltűnőleg szép vadászataink. A legszebbek közé sorozható a nov. 7-ki, midőn Kis Szénáson kelvén a nyúl, egyenes vonalban ment Szakál Pál tanyájába Csabacsüdön; de másfél magyar mérföldnyi futás alatt 12 árok, mellyek közt 7 nyílt volt, fűszerezé a lovaglást, mellyet a rendkívül ros

zöld — székes gye — tőn érdessé és nehézzé. Sajnos, hogy e szép vadászaton, az aradi futtatások miatt, csak hatan valának jelen. Még szebb volt a nov. 10-ki, melly Csabacsüdön Bajzáth úr tanyája mellett vévén kezdetét, a legszebben művelt, beültetett s elárkolt pusztákon keresztül egyenesen Nagy-Szénásra gróf Károlyi György angol kertjébe és ezen keresztül teli hanggal ment. A fáradt nyulat a friss nyulak nagy száma miatt nem fogathattuk el. E vadászatunk alatt 10 igen szép ugrásunk volt. Mind ezt, mind pedig a nov. 7-kit valódi róka futásoknak lehet czímezni, egyenes és hosszas voltuk miatt. A futások hosszúsága 25–30 percz közöttinek mondható. Ezenkívül még az oct. 31-ki érdemel említést, az akkori mély föld s egy nagy árok miatt, melly egypár lovasnak néző helyévé vált, míg másoknak — habár csak rövig ideig tartó — sírjává lőn. A fáradt s nemsókára elfogott nyúllal visszaérkezvén, a csatateri pajtásaink nagy számától ellepve találtuk. Nov. 14-én leend az akadályverseny, nov. 16-án pedig a billikomagarászat; mindkét ünnepélyre számos vendéget és nagyszerű sportot remélünk.

Báró Podmaniczky Frigyes
Csákó nov. 10.

III. 6. ábra: BÁRÓ ORCZY BÉLA: A csákói vadásztanya¹⁰⁹

A kocséri agárverseny¹¹⁰

Január 18-án gyülekezünk Körösön Mészáros Zsigmond úrnál, ki valódi magyar vendégszeretettel és szívességgel fogadá a házához érkező agarászvadászokat s mint lelkes agarász gondoskodott a jövő napon Kocséron tartandó agárversenyhez szükséges készülékekről és teendőkről. Január 19-én tíz óra után a „Kaparó csárdánál” kezdők meg az agarászatot; a verseny Retsky András Tréfa és b. Podmaniczky Frigyes Csárdás nevű két éves kan kutyáik közt volt végbemenendő.

Retsky András bírása: Pálinkás. B. Podmaniczky F. bírása: gr. Szápáry Iván. Választott bíró: Mészáros Zsigmond. Nyolcz lovas volt jelen; az agarak pórázon vezettettek. Hoszszas keresés után az első nyúl egy laposból — kissé távol kelt s a jobbra eső dombon azonnal átmenvén, az utána iramodott kutyák hamar elveszték. Ismételt hoszszas keresés után bukkant ki a második nyúl, mely az erdőnek zsinórban tartva, adta az első hajtást. Tréfa azonnal utána indult, Csárdás nem látván a nyulat visszafordult, de csakhamar észrevevén tévedését, szintén elindult. C s á r d á s az első roham alatt Tréfa elé vágván, nagy megerőltetéssel reá igyekezett menni a nyúlra; mindaddig azonban, míg a bírák látták, nem birta behúzni, miért is a nyúl a buczkákon keresztül az erdőnek tartott; a bírák egyike még látta a kutyákat a nyúlal az erdő felől visszajönni a buczkába, de mire oda értünk elvesztették a vadat. A bírák ítéletet nem hozhattak. Kikelvén újból egy nyúl s elindulván az agarak, Csárdás némi harcz után elébe vág Tréfának, beéri a nyulat s meg is vágja, — még egyet vágván rajta oda nyomúlt Tréfa s elhagyva Csárdást, megvágja a nyulat; a két agár ezután a buczkák közt folyvást vágva a nyulat, Tréfa ezt az erdő közelében felkapta. A bírák úgy vélekedtek, hogy e futás után sem hozhatnak kimerítő ítéletet. Két sikertelen bemutatás után, sima helyen s nem túlzottan távol kelvén nyúl, megkezdődött a harmadik hajtás; Tréfa rajta menvén a nyúlra, Csárdás ismét el akarta őt hagyni, mi most azonban többé már nem sikerült. De Tréfa nem birta behúzni a nyulat s ez fordulván majd Tréfa majd Csárdás előtt haladt végig a buczkákon, míglen Tréfa előtt ért be az erdőbe.

A bírák meggyőződése szerint e futás által annyira egyenlővé vált a két kutya működése, hogy ítéletet még most sem hozhattak. A két tulajdonos másnapra halasztotta a döntő futást, később azonban agaraik kimerült voltát vévén tekintetbe, eldöntetlenül hagyák a versenyt, mellyen a győzős Tréfa és a sebes Csárdás mérkőztek.

Csákó nov. 22. 1858.¹¹¹

Miután havazás, hideg szél és a lépfene, mely négy lovat egymásután megsemmisítő, a társaság legnagyobb részét eloszlatva volna, a hátramaradt kevesek a közel fekvő szomszédságokba rándultak s részint puskavadászattal, részint kandallózással, sőt szánkázással is töltötték kedvetlen napjaikat. — Mennyire nagy jön ijedelmünk, midőn 13-kán reggelre tiz fok hideg mutatkozott, de mennyivel nagyobb örömünk, midőn 14-én reggelre déli szelünk hathatós pártfogása alatt olvadni kezd a hó s derülni nyommasztott kedélyünk. Ugyanaznap délre már tizen együtt valánk ismét, várva a majdan történetidőket. 15-én, dacára annak, hogy a tarlókon itt ott még hó feküdt s hogy árkaik még mind hóval valának telve, kisebb falkákkal néhányan még is kiindultunk. A nem sokára ezután ugrasztott nyulat csak rövid ideig űzhettük a közbejött hófúvások s nedves szántások miatt, mellyek a szél dacára mutatkozó nyomot megghiúsíták. Tovább keresvén, a csákói kastély közelében lévő bekerített bokros helyhez érünk, mellybe falkavezeték beereszté kutyáinkat s íme pár percnyi motozás után roppant róka indul ki abból, mellyet gr. Károlyi Gyula pillantván meg először, hangos tally hó!-ra fakadt.

III. 7. ábra: J. F. HERRING sen. (1795–1865) English for hunting című képe¹¹²

A vadászat elindult, négy havas árkon keresztül egyenesen Apponyi-Kondorosra s onnan a csabai tanyák mellett az aradi úton keresztül gr. Wenkheim Antal csorvási majorjáig, hol három óranegyedig tartott hajtás után elvesztettük ellenünket; — a társaság fáradt lovakon tért vissza, mert a föld iszonyú mély volt. E vadászat volt mintegy előtze mindazon nagyszerűnek, a mi bekövetkezendő volt, mert 17. 18. 19. és 20-án olly vadászataink valának, minőkre négy év óta nem emlékezünk s ezek közt legszebbnek mondható a 19-ki, midőn Kis-Szénáson egy órai hajtás után, több akadályt szerencsésen leküzdve, fogattuk el a nyulat. Ugyanaznap egy igen érdekes jelenet lepte meg a lovasokat, mert a szénási gyepek egyik árka hévízzel telvén meg, patakot képző akadályként iszonyú ugrásra serkenté lovainkat A lelkesedés e vadászat után nagyon nagy volt s csak azt sajnáltuk, hogy a sok pajtás közül csak 11-en vehettek részt e nevezetes nap elveiben. Nem kevésbé volt érdekes 20-án a második futás, melly gróf Wenkheim Antal csorvási majorja mellett kezdődvén, egyenes vonalban az 1 és 3/4 mértföldnyire fekvő orosházi tanyáknál végződött. Ma ismét fagy dermeszti szorgalmas vadászainkat s tartván attól, hogy bármely perczben szétkergethet az idő, az idei vadászüdőszak eredményeiről emlékezem még néhány szóval. October 15-e óta volt tizenkilencz vadászat s ezek alatt tizenhat fogás és egy rókahajtás. Ezenkívül öt napon tartottak agarászatokat, mellyeket az itt egybegyűlt néhány jó agár eléggé kielégítőkké lön. Nagyon sajnáltuk, hogy a kedvezőtlen időjárás miatt sem az akadályversenyt, sem a billikomagarászatot nem tarthattuk meg.

A szolnoki lovaregylet második díjagarászatára Törökszentmiklóson, decemb. 14-én délután kezdenek lassanként mindenfelől érkezni lovaikkal és agaraikkal az agarász vadászok. Esti nyolcz óráig kilencz agar jön bejelentve, melly egyelőre eléggé kedvező eredmény után a jövő napra vonatkozó különféle viták kezdődtek s vonultak véres fonalként végig az est beszélgetésein és eszmecseréin. A fagyos föld s az azt ellepő zúz-mara jégsimasága nem épen biztatólag hatott a versenyzőkre s nem egy közülünk máris feketén látva a jövő nap egyes jeleneteit, dobogó szívvel hallgatta Boka felséges nótáit, míg a symphóniák alatt egy agarászverseny eshetőségeinek képletei lázasztólag vonultak át képzeletén. Az összevetés sorshúzása is be lőn végre fejezve s mire 15-kén tíz óra után egybegyűlénk, a következő sorban futottak agaraink:

B. Wenkheim Béla I v y hamuszín tarkas sz.	} Ivy	} Ivy	} Ivy
B. Podmaniczky Frigyes Kisasszony czirmos sz.			
B. Podmaniczky Frigyes Csárdás czirmos k.			
Bogyó Ágoston Látlak fekete sz.	} Látlak	} Tündér	} Szotyka
Borbély Géza Lárma fekete sz.			
Taubiger Béla Szotyka veres sz.	} Szotyka	} Szotyka	} Szotyka
B. Wenkheim László Pille veres tarka sz.			
Recsky Miklós Tündér czirmos sz.	} Tündér	} Csárdás	} Csárdás

Felmaradtak tehát: Csárdás, Ivy és Szotyka, de Csárdást tulajdonosa visszahúzván, végfutásra Ivy és Szotyka ment. Kikelvén a nyúl, Ivy behúzta azt s vágván rajta megállott. Szotyka nem is igen iparkodván behúzhatni a nyulat, szintén megállott; az agarász szabályok szerint pedig megálló agár díjat nem nyerhetvén, oda nyilatkozott a társaság, hogy a díj ezúttal nem adható ki. A tételek visszaadása után határozatba ment, hogy január 10-én ugyanezen díjért fog tartatni Törökszentmiklóson agárverseny, gyűlnapul 9-re tűztvén ki. Átalán véve mindenki elégedetten tért haza, mert régóta nem láttunk, akár a lovasok számát, akár a jó agarak szép futásait tekintve, nagyobb sikert. Huszonhárom lovas diszité a vadásztért, kilencz kelt nyúl közül két lőn elfogva s olly módon elfogva, melly mindenkit kielégített. — Az agárverseny egy esetére vonatkozó véleményemet a jövő számban közlendem, egy — Recsky András agaráspajtásomhoz irandó levélben.

III. 8. ábra: ÁBRÁNYI LAJOS: Szabolcsi agarásztársaság a vajai agárversenyen¹¹⁴

Nyílt levél Recsky Andráshoz, nemzeti sportunk az agarászat fő istápjához¹¹⁵

Midőn dec. 15-kén Törökszentmiklóson újból összekerülénk azon a téren, melylyen annyiszor vitáztunk már részint szóval, részint az agarak futása után Ítéelve megvallom, rendkívüli izgatottság fogta el idegeimet.

Okozták pedig ezen izgatottságot saját szavaid s 14-én este tett ama nyilatkozatod, miszerint az agarakra nézve olly annyira veszélyesnek tartod a jelen fagyos sima földet, hogy bármelly jó agár első nyulán is megállhat.

Midőn egy régtől fogva folytonosan működő tapasztalt agarász illet mond fiatalabb pajtásának, ez az első perczben természetesen annyira megdöbben, hogy felelni vagy eszmélni is alig képes. Magam is illyformán jártam, míg végre felbuzgott bennem agaram iránti szeretetem s határozottan állítani ellenedben, hogy: a jó agárnak bárminő veszélyes legyen is a föld minősége, első nyulán nem szabad megállania. A szokottnál nagyobb hevülésbe hozta véretem még ama körülmény is, hogy b. Wenkheim Béla Ivy telivér szukája jelen volt, mellyet — bár csak néhányszor láttam futni — jó agárnak tartottam. A dec. 20-ki Vadászlap sorai eléggé bizonyítják e részbeni csalódásomat, mert Ivy — bár első két nyula után úgy ment, a mint csak óhajtottam — a végfutásban nem le-, de megállott, mi szerintem megbocsáthatlan bűn.

Bármennyire megszomorodtam is e csalódásomon s ama balszerencsén, mely saját agaram visszahuzása folytán valószínűleg megfosztott a billikomtól: rendkívül nagy volt még is örömem és megelégedésem e 15-ki agarászat után, mert agaraim — esetleg kétszer kerülve össze, mindkétszer erővesztésre kellvén választani Csárdásnak — tetteleg bebizonyíták, hogy nem hiában bíztam hű állataim nemes tüzeiben és bátor szívében. Életem legkellemesebb percei közé számítom azt, midőn agaraim le nem állván — a mint a társaság legnagyobb része ezt jósolta, sőt bizonyosnak tartá — a szenttamási nyúlról, sőt ezt a posztioig kisérve s el is fogván, te kinyilatkoztatád hogy: csak most e roppant futás után vagy meggyőződve arról, miszerint agaraim nem csak sebesek de győzősek is, azaz a jók között eminensek — s e szavaid után levevéd kalapot, tisztelet jeléül működéseik irányában.

Csak az, ki valódi agarász s vitáinkat figyelemmel kísérte, foghatja fel, milly rendkívüli elégtétel rejlik számomra-e szavaidban: a két „bibicztojás” (a mint jó kedvedben bajnokaimat nevezni szoktad) két évi fáradhatlan s gyakran kegyetlen működés után tehát még is csak kicsalta ajkaidra azon szavakat, melyekért annyi sóvárogtam.

Nyugodt lélekkel mondanak tehát búcsút a versenytérnek, megszaggatott véres talpaikra utalván s átengedvén e tért fiatalabb társaiknak, miután tetteleg bebizonyíták ezen állításomat: „sebes agár győzős is lehet”, vagy is: „a jó agárnak sebesnek s ott a hol szükséges győzősnek is kell lennie.” Agaraim egyike sem souverain s még is kötve hiszem, hogy lesz-e valaha ez életben hasonló két jó agaram! s épen ezért örülök, hogy megoldván feladatukat megérlelek némileg a kérdést, mely felett annyit vitatkozáink. Feledhetlen győzelmüket e levelemmel kívántam megörökíteni; e sorokkal szerzek magamnak elégtételt mindazon szánalomteljes mosolyért, mely évek óta lön szánva szavamnak, két év óta agaraimnak; — e levél útján mondom ki azon biztos reményemet, sőt meggyőződésemet, hogy ha a szerencse egészen el nem hagy, legrövidebb időn feledve minden pártoskodást, egy közös cél felé fogunk haladni.

Megköszönnvén neked nyíltszívűségedet s igazságszeretettől áthatott nyilatkozatodat, azon reménytől lelkesülten veszek búcsút: engedje az ég, hogy minél gyakrabban találkozassunk nemzeti férfias időtöltésünk e kedvencz terén. Aszód, dec. 23 1858.

Válasz báró Podmaniczky Frigyesnek¹¹⁶

Életemnek azon aranykorában, midőn a falumbeli legvirgonczabb négy apró pajtásomat összeszedhettem s zabla helyett valamely darab fácskát helyezvén szájukba - vén cigányasszony fonta ujjnyi széles madzagból készített gyeplővel felszerszámozottan befoghattam; s míg Jancsi szügyébe vágva fejét elnyerítette magát (mivelhogy ő volt a gyeplős), én pedig jó kis suhogómmal felibük pattogva, végig vágattunk a hosszú folyosón: ha ilyenkor valaki figyelmét magunkra vontuk, sőt talán bátyámuram vagy nénémasszony a gyeplőst vagy kisafást még meg is dicsérte s ez ekkor okvetlen nagyot ugorva felrúgott — minden boldogság és megelégedés felettem lebegett.

Később valódi lovat kaptam atyámtól s ezt mindennap kétszer lovagoltam, t. i. reggeltől délig s délutántól estig — míg végre szegény e végtelenséget nem bírva, kiadta páráját. Három hónapon át azonban magam is közelebb valék a Styx vízéhez, mint a Tiszához, melynek partjához pedig olly közel laktunk.

Minden — egy napi vágatással felkereshető atyafinak bemutattam a fakót; lopva tekintgettem hátra, nézek-e utánam s látják-e mint szedi magasra első két lábát, mely csupán saját lábam rövidege miatt nem üté meg a kengyelt, mi pedig engem végtelen boldoggá teendett, — de ezt el nem érve is, kivel cseréltem volna?

Hosszas betegség után két évig nem volt szabad lóra ülnöm s időn szegény apámtól egy jó erdélyi lovat kinyernem sikerült, egy kedves rokonom három hallatlan rossz agárral ajándékozott meg, melyek az egész agarász év alatt — a szó legegyszerűsebb értelmében egy nyúlnál többet nem fogtak s ezt is csupán jó feketém segítségével. Midőn aztán én ezzel az ősi udvarba benyargaltam — jól emlékezem, hogy apámat majd elgázoltam s a kis süldőt az egész világnak szerettem volna felmutatni. Azonban ki örülhet így egy évi fáradsága gyümölcsének? Csak egy hasonló szenvedélyes fiatal gyermek.

1831-ben volt első jó s rendkívül sebes agaram. Eljártam vele minden nevezetesebb agarászhoz Szabolcs és Pest megyében. A hű pára mindig sikerrel futott s mindig megfelelt annak, mit tőle vártam. Sebeségben minden vetélytársat, győzősségekben minden jobb agarat megvert korában; de a souverain győző megverte őt és megfogta bizonyosan az első nyulat, míg ő a világ minden nyulát elérte ugyan néhányszor s csak a leghatalmasabb szabadult meg tőle; de minthogy ez többször megtörtént, ő csak a sebesek közt volt souverain; pedig hitelesen be tudom még most is bizonyítani, hogy egy ízben 13, másszor 17 nyulat fogott magában. Hogy egy ilyen agár mennyi élvezetet, mennyi gyönyört, mennyi felséges és feledhetlen napokat szerezhet, azt neked nem kell mondanom.

Nem csodálom tehát, hogy az agarászat jelen korszakában, midőn e derék férfias multság sokkal jobban van rendezve mint hajdan s a gyakori nehézségek megoldása — bár nem a reál tudományok sorába tartozik — minden esetre jó szemet és tiszta ítélő tehetséget igényel s midőn állításainkat kedves agaraink segítségével be is bizonyíthatjuk: nem csoda mondom, ha a nemes öntudaton kívül a vadászati szép költészet is fel fel buzdul. Ki ne ittasodnék meg néha az öröm mámorától?

A száraz törvénycikk felett vitatkozó két törvénytudós közül a nyertes édesen mosolyog ellenfelére s emelt fővel hirdeti győzelmét; a nehéz beteg felett tanácskozó orvosok közül a jó nyomon levő megmen-ti pátiensét s dicsősége érzetében az elégedettség tetőfokán látja magát, míg a többi megsompolyodva távozik: pedig alig van reá eset, hogy e tudósokat szenvedély vezetné, legfőlebb működnek hogy más szenvedélyüknek nyújtsanak tápot. Fel tudom tehát fogni határtalan örömet, mely hasonló mérvben s illy jó ízzel csak akkor jut részünkül, ha szenvedélyünkbe semmi prózai nem vegyül; — fölötte jól esik tudnom, hogy ennek elérésében valamennyire eszköz valék; a levélért pedig, mellyel megtisztelél, fogadd köszönetemet.

Főnebb láttál mint kis bugyogós gyermeket, mint sihedert, mennyire boldogítottak olly parányiságok, melyekre visszaemlékezni még most is olly kedves; láttál mint ifjat bekalandozni egy jó agárral a környéket s dicsőséget aratni mindenütt; szemtanuja voltál közelebb, ménnyire felhevültem s igazi agarász örömem mennyire felcsigázta szenvedélyemet, midőn a bibicztojások mesteri fogását láttam, pedig az agarak nem tulajdonom, sőt állításom ellenébe vetették le süvegemet tiszteletükre; azonban nekem is nyújtottak segítséget állításom tisztázására, mert megmutatták, hogy a jó agár sem érheti hamar a jó nyulat, annyival kevésbé foghatja meg azt két ezer ölön alól. És ha azon szerencse nem akad, hogy ama hatalmas nyulat megleljük, kívánhattad volna-e tőlem practicus vén agarásztól azt, hogy agaraidat a jobbak közt eminenseknek tartsam, miután idáig még mindig sebességgel csévelték le előttem a nyulakat. Ennélfogva mindig szívesen várokoztam e derék döntő ütközetre, mellyel a kulcsot minden irigyeiknek legényesen beadták. Én ezentúl is, ha sebességgel sikerült száz nyúl fogást is látok, a diplomát ki nem adom s tartom őket jó sebeseknek, sőt e catagóriában souverainek is lehetnek; ha azonban fél mértföldet üzik a nyulat (úgy mint ezek tették) s olly gyorsasággal, hogy a legjobb paripák is elveszítsék az irányt a síkon (mint történt T.-Sz.-Miklóson): akkor igen is újra leveszem kalapomat. Mert ha én első kedves találkozásunk alkalmával láttam volna agaraidat illy erős nyúlön szaladni, soha sem kívántam volna elvemért őket annyi söpredéken fásasztani s örömet óvandottam meg körmeiket, melyek a sűrű derekalásban romlanak meg leginkább — és akkor első látásra épen azon calculust kapják tőlem, mit az utolsó csatánál jó lelkiismerettel mondhattam ki.

És most úgy látszik, hogy mit annyi keserédes vitánk meg nem érlelhetett, azt a Csárdás és Kisasszony egybeolvasztá – s valóban a különbség olly csekély, hogy csak egy kevésbé többet agarásszunk együtt és értsük meg egymást: azonnal összeforrunk. Engedd meg, hogy addig is, míg láthatnálak, annyira émelgést okozó s divergentiát szerző véleményem pár sorával untathassalak. Én soha nem állítottam, hogy a jó agárnak sebesnek is ne kelljen lennie, sőt ez conditio sine qua non; hanem így fejeztem ki magam és szoltam máskor is: „nagyon sebes agár jó homoki nyulat soha meg nem foghat magában (kettő igen), míg egy jó győző megfogja.” – Ezzel egyszersmind azt is kimondám, hogy az agár két felső futással bír és így két felé osztályozandó. Ennyi az egész, és ha te ezt úgy akarod mint én, és olyan agaraink lesznek: be kell mutatnom; mert ez elvitázhatlan s csak azok nem fogják elhinni, kik minden nyulat egyenlőnek állítanak, a helyiség közt különbséget nem tesznek, télben melegben Pest megyében gyakran nem agarásznak. El ne feledkezzetek arról, hogy egy agárról beszélek, mert két legelső sebes vagy két legjobb győző között mindig a két első választom, de mind a négy souverain legyen; míg ha csak egyet vehetek, a győzőhöz nyúlok.

Ha valakinek az a szerencse jutott, hogy két hatalmas agara van s azt tapasztalja, hogy az egyik mindig eleinte vág nagyobb lendülettel s a hosszú hajtások vége felé lankad, holott pórázról eresztve mindig ez éri el a nyulat; míg a másik talán lassabban kezdi futását, de minél közelebb a hallali, annál nagyobb riadással, annál fokozottabb eréllyel vág: ez a győző már a sebesek categoriájába tartozik – s tegyen kísérletet magában, és meg fogja látni, hogy a sebes jó nyulat igen gyakran elereszt, míg amaz csak esetlegesen szalaszt.

E parányiság van még közöttünk, ezt óhajtanám én veled tisztába hozni, és azután együtt mennénk gyakran igaz útra téríteni a tévelygőket.

Végül még egy szót. Midőn agaraid az utolsó – olly diadalmasan elfogott nyúlon szaladtak, valóban azt hittem, hogy az utolsó gorczon túl, hova minden erőfeszítés daczára olly soká vergődtünk fel, agaraidat megállva találom. Mennyire csalódtam, mutatta a szép fogás; ne hidd azonban, hogy ezeknél jobb agarak már meg nem állottak. Tapasztalni fogod ezt, ha egy agarat bocsátasz a nyúlra; legyen meleg s legyen 20–25 fordítás, ha tüzes az agarad és lendületes hús eset közül egyszer meg fog állani; télen pedig, ha gyöngye a talpa s párás körmei vannak, hegyes fagyon minden második nyúlon, de a harmadikon okvetlen megáll, feltéve, hogy az első nyulat legalább 1500 ölre fogta meg; míg egy jobb körmű nem kényes talpú több nyúlon hajt, fog is; pedig jó földön sokkal hátrább áll azon megállónál. Azért az agarak igazságos próbaterrenuma a homok, gyp. Bocsáss meg, hogy illy hosszúra nyújtám énekem, de a szenvedély nem ad nyugtot nekem.

Tóbik, január 3. 1859.

Csákói vadászatok és díjagarászat¹¹⁷

Csákó, november 28. Hallgattam eddig azon édes és biztos reményben, hogy majd később annál többet és érdekesebbet mondhatok; de mi tagadás benne, ismét csak csalódás és csalódás a mi bajunk, azon baj, melly most már 4 év óta úgy látszik minden gazda és vadász ellensége. Ugyan is két hét óta fagy borítja az alföld síkjait s e hosszú időköz alatt csak ötször dolgozhatott a falka, – kétszer igaz nagyon kitűnő, de ismét háromszor épen semmi sikerrel... A tennap véghez ment agárverseny eredményét ím ezennel közlöm. – Díj: b. Podmaniczky Frigyes tiszteletdíja; tét 3 for. a tétössz az első és a második agár közt oszlik meg.

Futottak:

B. Wenkheim Béla tarka sz. Pille	}	Pille visszavonatott
B. Podmaniczky Frigyes czizmos sz. Kisasszony		
Gesit János fekete sz. Cziczke	}	Fürge
Farkas Gábor veres sz. Fürge		
Vecsey Sándor tarka sz. Cziczke	}	Nem ejtven nyulat mindkettő elejtetett.
Gr. Károlyi Gyula veres k. Longrange		
B. Podmaniczky Frigyes fekete k. Holló	}	Holló
Kárász Imre fekete k. Hattyú		
B. Wenkheim Béla tarka sz. Ivy	}	Ivy } Holló

Holló 15 hónapos kankölyök lön tehát a nyertes, ugyanazon fajtából, a melyből van a Csárdás és a Kisasszony; megjegyzendő azonban, hogy az utolsó futás alkalmával Ivy mint első menvén rá hatalommal a nyúlra, az első vágás utáni fordulón elbukott, mi által nagy előnyt nyert eléggé szorgalmas, de nem annyira sebes versenytársa. Az agarászatot a legszebb lágymeleg idő s könnyed porhanyós talaj kellemessé, 24 lovas pedig díszessé tévé. Haza felé indulván a bevégzett díjfutások után liberális agarászatra eresztők le mind a tiz kutyát, mellyek közt Kisasszony nem feledkezvén meg régi dicsőségéről, az első nyúl után hatalommal vált ki s felkapta azt; mindenki sajnálta, hogy gr. Károlyi Gyula kitűnő agara Longrange sántasága miatt nem dolgozhatott úgy, a mint ezt más alkalommal szokta tenni. B. Wenkheim Béla jövő évre egy Csákón tartandó nagyszerű országos díjagarászatot indítványozott. S indítványa b. Wenkheim Lászlónak az agarászat rendezését illető javallatával egyhangúlag elfogadtatván, azonnal szép összeg lön aláírva a díjak megszerzésére, mellyek értékét legalább ezer forintba óhajtanánk vinni s mellyekre nemzeti életünkkel egybeolvadó tárgyakat fognak az ahoz értők kiszemelni. Közelebb többet és bővebben e nemzeti díjagarászatról, mellyen reméljük ott lesz Fejér, Pest, Heves, Szabolcs, Bihar és Bács, legjobb agaraisal.

III. 9. ábra: BÁRÓ ORCZY BÉLA: A falka indulása című képe¹¹⁸

A mit minap csak futólagosan érintettem volt: a jövő évben Csákón rendezendő nagyszerű nemzeti országos agárversenyről ez alkalommal bővebben szándékom kifejteni azok nézeteit, kik ez eszmének első megindítói valának. Ugyanis b. Wenkheim Béla azon meggyőződést táplálja, hogy az agarászat azon valóban nemzeti sport, mely minden magyar ember második természetévé válván, még ez elpuhulásnak indult idők közepette is lóra int számtalan – különben talán a kandalló mellé vonuló – honfitársat; e nemzeti sportot tehát épen ez oknál fogva eléggé pártolnunk nem lehet; tökéletesbitése s folytonos gyakorlata pedig annyira megfér a sokak által nagyobbra becsült, mások által megvetett kopászáttal, hogy lehetlen át nem látnunk, miszerint e két sportnak karöltve járása csak kitűnő jó hatással lehet valamint reánk, úgy a fiatalabb nemzedékre is.

E meggyőződéstől vezérelve, három agárdijat indítványozott adatni a csákói társulat által a jövő évi Csákón tartandó nemzeti országos agárversenyre; – mely nagyszerűvé váland, úgy reméli, mert örömmel fogadván a társulat bárkinek agarát, az ország több megyéjéből vár résztvevőket, buzdítva akár a nemzeties irány, akár a három legjobb agárnak járó diszes díjak s nevezetesebb tételek által, jelesül.

Az első díj egy diszkard volna.

A második egy buzogány; míg a harmadiknak ezüst kulacs jutna, már csak azért is, hogy vigasztalhasa magát belőle a két első díj el nem nyerhetése felett.

Ez indítvány lelkesedéssel fogadtatott; – meg is indítottak azonnal a szükséges aláírással. Ez indítványt nyomban követte b. Wenkheim Lászlónak az agarászat mikénti rendezését illető s az alább említendőekben öszpontosuló véleménye és indítványa, melyről bővebben kötelességünk szólni annyival is inkább, mert bárkinek a honi agarászok közül az indítvány ellen felmerülhető ellenvetéseit, hacsak s a míg csak lehet, tekintetbe szándékozunk venni.

B. Wenkheim László ugyanis azt tartja, hogy az agárversenyeknél, a mint azok most rendezvén, a vakszerencsének s a csekélyebb eshetőségeknek nagyon is tág tér nyílik, a mely oknál fogva nem ritkán előnyben marad a kevésbé jó, sokkal hatalmasabb versenytársa felett. Minél jobban kipróbáljuk a versenyző feleket, annál ritkábban fordulhat elő igazságtalanság; hogy pedig fogytig való próba lehessen eszközölhető, szükségessé kép gyakrabban kell az összekerülőknél egymással versenyezniük vagyis futniok. Oda terjed tehát b. Wenkheim László indítványa, hogy a jövő évi csákói agárverseny alkalmával mindegyik pár kutyának háromszor kelljen együtt futnia, mi által lehetőleg legbiztosabban véli elérhetőnek a kitűzött cél. Ez indítvány gyakorlati keresztülvitele, bármennyire üdvös és igazságos is, felette sok időt s hosszas együttmulatást igényelne, mi aligha elérhető volna, hacsak az itt elmondandó módon nem könnyítenék a dolgon, a mennyire csak megengedik viszonyaink s az agarászat lényé.

Az agarak bejelentési határideje – tekintve azon módosítást, mely által a felebb elmondott indítványnak eleget vélünk tehetni – october 15-ke volna, a bejelentési hely Pesten a „Vadászlap” szerkesztősége; a nevezés egyedül a helyszínén szükséges, azon egyszerű s azt hiszem méltányos oknál fogva, hogy a versenypálya nyitva maradjon bármely jó agárnak egészen az utolsó perczig; a bejelentés alkalmával egyszersmind az illető tétel – 5 forint egy agár után – beküldendő. A bejelentés és nevezés közötti különbség ebben rejlik: N. N. például bejelent october 15-ére két agarat; e két bejelentésére futhat azután a kitűzendő napon bármely, vagy bárkinek agara, – annyival is inkább, mert october 15-ére aligha képes volna egy agarász is meggyőződni agarai minőségéről. A bejelentett agarak a szerkesztősnél kihúzatnak páronként; az oct. 20-ki Vadászlapban azután közzé fog tétetni, kinek agara kiével fut s egyszersmind az is, melyik pár futási határnapja mikorára esik. Például: bejelentetvén 20 agár, ezekből lesz 10 pár; az october 20-iki lapból mindenki tudni fogja e szerint, kivel jutott össze, s egyszersmind ki lesz ott hirdetve, hogy az első és 2-ik pár melylyik-, a 3-ik és 4-ik s a t. pár melylyik napon fog Csákón futni – s végre közhírré fog tétetni az is, mely napon fog a vég versenyzetés megtartatni.

Tíz agárpárnak szükséges körülbelül négy határnap, a mennyiben 2 vagy 3 párt is lehet futtatni egy napon; – az ötödik határnapra érkezének azután azon e négy határnap alatt felmaradt agarak s e nap képezné a valóságos díj versenyt. A tulajdonosok a kitűzött határnapra Csákóra érkezvén s agaraikat nevezvén, ott választott bírák előtt megkezdetnek a futások, még pedig úgy, hogy mindegyik bíró s a tulajdonosok saját pár agaraikkal más és más vidék felé tartanak, mi által sok idő volna megkímélve; más részről pedig rendesebben s nyugalmasabban volna eszközölhető a három futás. Hogy ha két agár közül a két első nyúl mindig ugyanaz tűnik ki mint jobb, harmadik nyúl után illy esetben nem szükség eresztetni a versenyzőket, hacsak a tulajdonosok egyike, hátrányban vélvén maradottnak a két első futásnál, különösen nem kívánja a harmadik futást. Hogyha az összekerülő párok egyikéből csak egy fél jelenik meg, akkor ez egy, vagy erővesztésre kér kutyát, vagy ha ez nem volna lehetséges, magában fut, – tekintetbe veendő azonban mindig a bírák által, hogy olly agár, mely a lehetőséggel megférő távolságra nyúlját be nem éri, vagy félre szalad, vagy kimerülés nélkül megáll – elesik. Az így egymásután futó párokból 10 agár vagyis 5 pár maradna az utolsó vagyis díjverseny határnapjára s miután ez 5 párnak is körülbelül 18–20 nyúl szükséges, e verseny, ha kell, két napig is tarthat, nehogy elhamarkodás által vétsünk épen akkor, a mikor az legérzékenyebb lehetne a résztvevőkre s versenyzőkre nézve.

Különben még ez utolsó alkalommal is ez 5 pár agárral választott bírák s a tulajdonosok eloszolhatnak olly formán, hogy több csoportot képezzenek s csak a végelegesen felmaradó 5 agár futása történne a nagy közönség előtt. A futások pórázról vagy nélküle történnek, a felek kívánsága vagy közmegegyezése szerint; hogyha azonban a felek egyike vagy a bíró, pórázról futást kíván, az illető félnek alá kell magát vetnie e kívánságnak. A tételek összege három egyenlő részben adatik ki a legjobb három agárnak, a díjak Csákón átveendő. A csákói társulat az érkező vendégeknek minden tekintetbeni ellátásáról gondoskodni fog, örvendve teendő eleget hazánk egyik ős szokásának, a vendégszeretetnek.

A netalán közbejövendő ellenvételek tekintetbevételével s az egyes körülmények végrendezése után, ez agárverseny végkihirdetése az 1860-ik évi augusztus havi „Vadászlapok” egyikében fog megtörténni.

A mennyire csekély belátásunk engedte, úgy van rendezve a terv, hogy egyedül lehetőleg szigorú kipróbálás után lehessen elnyerni a díjak egyikét; egyetlen körülmény kissé alkalmatlan, az t. i., hogy azon agártulajdonosok, kiknek agarai az első futások után fölmaradtak, másodszor is kénytelenek Csákóra lerándulni, részt veendő a díjversenyben. De, tekintve egyrészt a vasút által annyira egyszerűsített s megrövidített közlekedést, más részről a verseny minden tekintetbeni érdekességét: bátran reménylhetjük, hogy ez ok miatt társaink közül senki sem fogja elmulasztani azon érdekesen mulandó néhány órát, mellyek alatt feledve rövid időre mind azt, a mi lelkünket nyomja, egy kis jó kedvnek s kellemes felhevülésnek engedjük át magunkat.

III. 10. ábra: HESP RÓBERT, ANDRÁSSY MANÓ: A csákói vadásztanya, falkavadászat, 1857¹²⁰

Nemzeti országos agárverseny Csákón I.¹²¹

A „Vadász- és Versenylap” f. évi 2-dik számában bővebben elemeztem azon indokokat, mellyek a csákói vadászegyletet e nagyszerű agárverseny rendezésére birták; — feleslegesnek tartom tehát azoknak újbóli ismétlését. Ugyanakkor eléadtam a tervet, melly szerint azon agárverseny rendezendő lett vala s a melly tervnek fő feladata és végcélja az lett volna, hogy lehetőleg biztosan kipuhatható legyen: a bejelentett s versenyző agarak közül mellyik valóban a legjobb. Tettem pedig ezt Wenckheim Béla és László bárók indítványaik folytán. Azóta hónapok múltak s az első indítványt bővebb taglalás és megfontolás követé, minek eredményeül belátni valánk kénytelenek, hogy habár az e lapok 2-dik számában közlött indítvány e végcélzt lehetőleg meg is közelítené, de annak olly mérvbeni kivitele, mint az indítványozva volt — az időt s helybeli és vidéki viszonyokat tekintve — majdnem lehetlen.

Bővebb megfontolás után s meghallgatván azok véleményét, kik akár mint rendezők, akár mint versenyzők leginkább érdeklettek, a következőkben állapotunk meg, mit is ezennel jó eleve közhírré teszünk, hogy kiki tájékozhasssa magát, mert csak ez úton véljük most már némileg megközelíthetni a kitűzött végcélzt. Az agárverseny határnapjául november 18-a vasárnap — gyülekezési határnapúl november 17-e tűzetett ki.

A verseny 18-dikán kezdődván mindaddig tart, míg valóban kielégítő s megnyugtató sikert eredményez — s ez csak azért legyen megemlítve, nehogy előre is a szokott siettetés és elhamarkodás aggálya szállja meg nemzeti vadászaink keblét.

Díjak és feltételek:

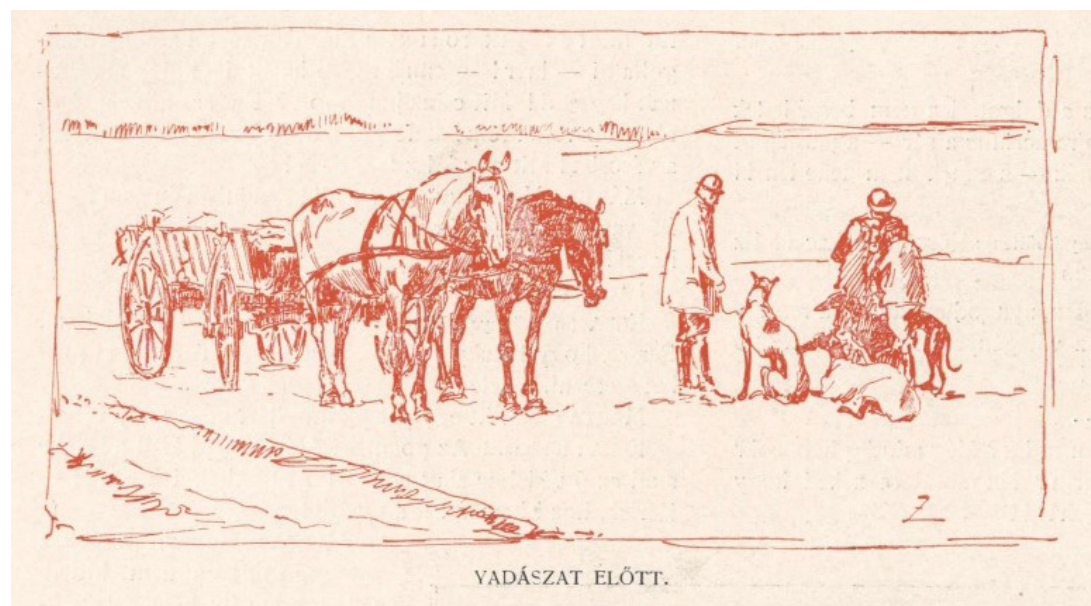
Első díj: egy díszkard. Második díj: egy buzogány. Harmadik díj: egy fokos. Futhat bárhol ellett vagy nevelt, bármilyen nemű, fajú és korú agár. Tét: 5 for. A tétössz az első- és a második agár közt egyenlő részekben oszlik meg. A verseny úgy leendő rendezve, a mint agárversenyeinket rendezni szokás; az összekerült párok tehát nem háromszor fognak futni mint indítványozva volt, hanem csak egyszer, mint ezt a díjagáraszatokon gyakoroljuk. Erre nézve azonban, nehogy akaratunk ellenére igazságtalanság essék, elhatározzuk: hogy azon esetre, ha az első futás alatt hiba vagy baj érte volna a versenyzők egyikét vagy mindkettejét, vagy ha bármilyen más oknál fogva ítélni — legalább igazságosan ítélni — nem lehetne: a bíró kívánságára ismételt futás történhessék.

A társaság három agáraszvadászt kér fel bírakúl, kik azután egyenkint fognak működni, felváltván egymást, a mikor azt czélszerűnek tartják.

Az első vágás kettőt — A zsinórbani elhagyás kettőt — Az egyszerű vágás egyet — A kapás egyet — számít. A melly agár nyúlát be nem éri — A melly agár kimerülés nélkül megáll — A melly agár határozottan félre szalad — elesik.

A futások csupán csak pórázról történhetnek, még azon esetben is, ha a felek az ellenkező irányt egymással megegyeztek volna. Miután a harmadik legjobb agár kipuhatólása annyiban sok nehézséggel jár, a mennyiben igen gyakran megtörténik, hogy csak két agár marad fel: — a harmadik díj oda ítélését a társaság magának tartja fenn azon esetre, ha a két legjobb agáron kívül még egy harmadik, díjazásra méltónak találtatnék. Különösen érdekes s a célzott leginkább megközelítő volna, ha nem annyira nagy számú — mint inkább kipróbált jóságú agarak versenyeznének; e célzott alig véljük valami által inkább elérhetőnek, mint ha az egyes agarász-egyletek különös figyelmet fordítanak arra, hogy a vidékükön létező jó agarak mindenestre jelenjenek meg a versenytéren, — mit a „Vadászlap”-ban teendő felszólítások útján lehetne leginkább eszközölni. Annál szükségesebbnek tartom ezt, mert biztos tudomásunk van a felől, hogy nem egy agár fog Albion zöld szigetéről átvitorlázni, hazánk rónáin versenyzendő honi növendékeinkkel; más részről most szép alkalom nyílik tettel bizonyíthatni be mindazt, mit oly gyakran csak szóval emlegetünk.

Végül — a résztvenni kívánók tisztelettel felkéretnek: szíveskedjenek szándékukat Hubert napjára Csákóra (Gyoma felé) az egylet elnökségének bejelenteni, hogy ez jó eleve s a mennyire pusztai lakásunk engedi — illő ellátásról gondoskodhassék. A csákói vadászegylet megbízásából: báró Podmaniczky Frigyes

III. 11. ábra: ZOMBORY LAJOS: Vadászat előtt¹²²

Nemzeti országos agárverseny Csákón II.¹²³

A „Vadászlap” f. évi 2-dik számában b. Podmaniczky Frigyesnek a csákói országos agárversenyről közlött tervvázlatát figyelemmel olvasván, fölötte örültem mind az indítványnak, mind a rendezést illető véleménynek, melyek a derék testvér Wenckheim báróktól származtak; igen sokra becsültem b. Podmaniczky Frigyesnek e nemzeties sport practicumába való beereszkedését is, mert hacsak ezen lelkes három hazafi lesz is pártolója az annyira elhagyott, a szabályozások által megszorított s a roszt agarak miatt

gyakran émelgyést okozó agarászatnak: nem estem kétségbe, hogy nem sokára ismét visszanyeri hajdani kedves alakját s azon ruganyosságát, melly oly sokat lendített a társas életen, melly a magyarnak — mint a víz a hálnak, hogy élhessen — elkerülhetlenül szükséges.

Mindjárt az átlapozás után ohajtottam volna felelni, de nem akartam mások elé vágni s az igazat megvallva, rest is vagyok, író sem vagyok: de végre egy tisztelt barátom felhívásának engedve, felkevertem bepenészedett tintatartómat s nagy ügyel bajjal következő észrevételeimet festem le belőle. B. Wenckheim Béla indítványát, melly három díjat óhajt adni három legjobb agárnak, melyek egy falkából indultak ki — épen nem pártolom. Szeretném az igaz, ha minél több díj volna kitűzve, de csak ha mindig legfőbb két agár lenne jutalmazandó, bár én az egy mellett még örömeztőbb szavazok. Ha három díj adatik ki egy falkabelieknek, mindig kellemetlen, kényes és igazságtalan bírálatok merülnek fel, a mennyiben három agárnak kell végre felmaradni s ezek vagy együtt futnak, vagy egy magában, vagy párt keresve — s mennyi kóficcczal van ez aztán egybekötve, holott ez volna a legérdekesebb futás, azt nekünk agarászoknak tudnunk kell. Mert csak azon egy esetet említve, hogy a három közül a magában maradó már azon előnybe jut, hogy a billikomfutásra felmarad, holott a páros összevetésnél a lesettnak ministrálni*) se tudna: e felmerülhető körülmény elég ok már arra, hogy soha három díj kitűzve ne legyen.***) Mindig megeshetik ugyan, hogy három agár marad a végfutásra, ha a számok páratlanul jönnek ki, a második összevetésnél p. o. 14-ből lesz 7; csak hogy ez véletlen s könnyű is rajta segíteni; az indítvány szerint azonban múlhatlanul elő kell repülni a vészmadárnak. Ha még nem volna késő illy módon szeretnék változtatni a szerkezeten: „A hány díj van, annyi csoportba osztanám az agarakat, különböző tétellel s külön bejelentéssel minden csoportnál. Nevezetesen a jelen esetben három díj levén kitéve: A. B. C. D. futtat s bejelenti agarát az első díjra és fizet 10 for. tétet; a második díjra E. F. G. H. jelent be agarat s fizet 6 for. tétet, míg a harmadik díjra Y. X. Y. Z. próbál szerencsét 4 for. tétellel.”

Igy a dolog sokkal érdekesebbé válnék s már magában az által, hogy egy fő futás helyett három, hasonló vonzerővel és nagyszerűséggel bíró lenne, a legjobb agarak inkább együtt és kisebb számmal lennének, a jó agár nem volna kénytelen 12—16 nyúlra szaladni két három nap alatt s utóljára is csak kényszerűségből kergetné ellenét. Ezenkívül még azon vidám és kedélyes oldala is lenne a dolognak, hogy a ki a kulacsot (most már fokost) elnyeri, mennyire banná, hogy miért nem a fődíjra íratta be agarát. Hogy b. Wenckheim L. csak akként hiszi lehetőnek az agarak legigazságosabb kipróbálását, ha mentül többször futnak együtt, az tökéletesen kétszer kettő; indítványa szerint tehát a díjra menő agaraknak legalább háromszor kellene együtt futniok. Ámde ez sok időt és pénzt is igényel s bár a nemes indítvány következtében mindenkinek nyílik alkalmá Csákón e nagyszerű hazai sportban részt vehetni: de az említett ok miatt sokan csak képzeletben jelenhetnének meg, ha többször kellene csak 10—12 mértföldről is oda menni s ott néhány napot időzni.

De a cél sem volna elérhető, mert mindamellett, hogy b. Podmaniczky F. a vaspályák segélyével a közlekedést igen megkönnyítettnek véli, kevés idő maradna a vetélytársaknak egymást tudósítani, miután a „Vadászlap” havonként csak háromszor jelen meg s még kevesen is tartják*); így az egyiknek tudomására lenne jókor, míg a másik minden jó akarat mellett elkésnék.**)

Én tehát egyszerűsíteni óhajtanám az egészet s maradnék a régi rendszer mellett: kihirdetném t. i. a „Vadászlapban”, hogy Csákón ekkor és ekkor lesz a nemzeti országos díjagarászat, megnevezve a díjakat és tételeket; a bejelentés a futás előtti estén, hat óráig lenne nyitva, a mikor a sorshúzás mindjárt megtörténne. Az agarászatnak ezen egyik legmulatságosabb részét nem szeretném kizárni az által, hogy a szerkesztői hivatalban menjen végbe a kihúzás. — Három díj levén, három felé kell az agarakat sorolni s úgy a minden falkától befizetett tétösszt nyerje a maga osztályában felmaradt második agár; mert sokszor oly egyenlő két agár versenyez együtt, hogy a bírónak jó lelkiismerettel a díjat ketté kellene vágni — így pedig méltán jutalmaztatnék mindkettőt.

Bírót mindig csak egyet óhajtanék, ki mindig ítéljen belátása szerint az első vagy a negyedik nyúlra; nem kötném magam a hármas számhoz, mert egy nyúl sokszor tizenkét süldőnél több erőt kíván; de a bírót sem szeretném minden korlát nélkül önkénye szerint szabadon paczkázni hagyni: erre nézve tehát

azon véleményben vagyok, hogy ha a bíró ítéletében egyik fél meg nem nyughatik, a díj egy negyed értéke erejéig legyen joga a leezett agár tulajdonosának öt felhívni s miután az ő agara leezett, vetélytársa pedig talán épen a díjat is elnyeri: tartozzék mindig oldalt hiteles tanú előtt annyi nyúlön csökkenteni erejét, a mennyin a nyertes futott — s ha így a bíró ítélete szerint ütne ki a futás, a lefizetett negyedrészt kapja a kihívott, a bíró pedig meg lesz jutalmazva egy másik bírónak ugyanazon ítéletével. Úgy gondolom, hogy 12 pár agárnál soha sem fog több összejönni; felteszem hogy minden díjra egyformán 8 bejelentett volna, akkor a 24 agár épen annyi idő alatt futja le magát, mint 8 és ugyanakkorra lesz készen a billikom elnyerésével. Vegyük fel gyakorlatilag; három falka indul a nagy síkságon három felé, ugyanannyi bírakkal; minden falkának kell 7 nyúl, feltéve hogy egyet hajt minden pár, ott hol annyi nyúl van mint Csákón, ez néhány óra alatt végbe megy. Na de ez csak azon esetben lenne kivihető, ha minden első nyúl tiszta ítéletet adna ki, ez pedig novemberben nem remélhető. Azonban minden idegennek, ki részt fog venni e nagyszerű látványban, forró óhajtása leend a nem látott és annyira felkarolt kopászatot élvezni, mit a nemes csákói egylet, ha talán a sorozat nem úgy hozná is, nem fogna megtagadni a nyúlkergetőktől. Ez alatt a felmaradt agarak szépen kipihennék magukat és harmadnap az egész társaság láttára lennének a díjak elnyerve.

Mind ez három nap alatt megtörténhetnék és számos jó barát, ismerős jelenlétében az élvezet minden tekintetben dúsabb és vidámabb lenne, mint báró Podmaniczky Frigyes indítványa szerint; mert nagyon sok agarász van, ki az agarak ép és friss futásában találja csak örömét s bár ha egy süveg aranyat nyer is, ha fáradt vagy béna agarát kell látnia, nem lesz kielégítve legnemesebb vágya.

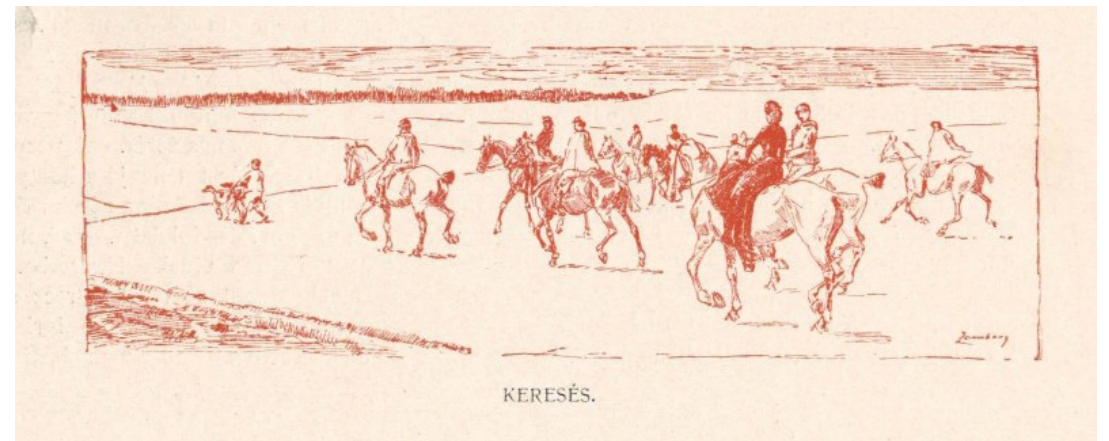
Ne fosszanak meg tehát minket vén agarászokat azon felséges dicső látványtól a tisztelt indítványozók, hogy az ország legjobb agarainak tejfel futását ne lássuk; engedjék nekünk azon nagyszerű látványt megérni, hogy majdan midőn a sorsolásra jó az idő s mindenki kinos, de még is édes izgatottságba jó: legyünk tanúi a magyar illetékes szvenvedélyének; a mi ha Pesten történik, el fog maradni; ha pedig magukban jelennek meg a próbafutásra egykét bizonyosság előtt a vetélytársak, mi gyönyör hárul a nagy többségre, ha hallomásból kell megtudni azt, a mit csak a látás tehet kedvessé. S most végre megemlítem, hogy az első összevetésnél, midőn fel kell tenni minden agárról, hogy ép és pihent, a nyúlját megfogni köteles — s ha nem: essék el mindkettő; a további összevetésnél pedig csak a megállt vagy félre szaladtakra álljon ezen. Retsky András.

**) Heves megyében rég használt agarász műszó. R. A. **) E nehézséget megszünteté a b. P. F. főnebbi közleményében foglalt módosítás, mely szerint a harmadik díj oda ítélését a vadászegylet magának tartja fenn. Szerk.*

**) Előfizetőink összes száma 335. E szám három év óta se nem fogy, se nem növekszik. Hogy állandó olvasóink száma nem fogy, ez nemi büszkeségünk; hogy e szám nem növekszik, ezt alig tulajdoníthatjuk egyébként, mint hogy 1857-től kezdve rendszeren beköszöntő előfizetőink a „Vadászlapot” elég jónak tartják arra, hogy maguk számára megrendeljék, de nem elég jónak arra, hogy azt ismerőik körében is terjesszék. Szerk. **) Az indítványban ez áll: — „Bejelentetvén például 20 agár, ezekből lesz 10 pár, az october 20-ki lapból mindenki tudni fogja e szerint, kivel jutott össze s egyszersmind ki lesz ott hirdetve, hogy az első és második pár melyik, a 3-dik és 4-dik pár sat. melyik napon fog futni — s végre közhírré fog tétetni az is, mely napon fog a végverseny megtartatni.” — Az october 20-diki „Vadászlapból” tebát mindenki előre tudhatja, mely napokon fut agara; minthogy azonban e lapot kevesen tartják, ezennel kötelezzük magunkat a hirdetésnek a napi lapokban közlésére is, hogy e szerint azok is értesülhessenek, kik agarakat tartanak ugyan, de „Vadászlapot” nem. Szerk.*

Nemzeti országos agarverseny Csákón III.¹²⁵

Agarász szvenvedélyem teljes erejével üdvözlöm a csákói társulat s a haza tisztelt férfait, kik a „Vadászlap” f. é. 2-dik számában közlött programmal, a valódi ős nemzeti sport körül az igét testté érlelendik. Üdvözlöm a társulatot, mely szakértelemmel és áldozatkészen nyújtott alkalmat arra, hogy e sikamlós szvenvedély, az agarverseny, végre biztos alapokra legyen állítható. Édes örömmel töltik el minden — nem czinczár gyűszűs — agarász keblét az érintett programnak futást érdeklő szabályai; mert valahára ütött az óra, hogy csak jó agár, hogy csak a legjobb agár nyerheti el a díjat.

III. 12. ábra: ZOMBORY LAJOS: Keresés¹²⁴

Igaz hogy néhány — különben más gyepen futtatandó agár leszorúl a pályáról, mert az eddigi futásoknál főszerepet játszott vak szerencsére Csákón nem igen lehet majd bizakodni: de más részt a jó agarak száma szaporodni fog azokkal, melyeknek tulajdonosai hírnevüket eddig részint a szerencse, részint a hiányos alapszabályok árnyoldalai mellett nem akarták kockáztatni. Meg vagyok győződve, hogy holmi szüreti mohos szélvágású agár, ha talán lenne is bátorsága sikra szállani, nem fog vigasztalást deríteni gazdája homlokára.

És épen azért, hogy e nemzeti országos agarverseny a legtisztább legyen — miután mindenkinek szabad tér van engedve nézeteinek közlésére, bátor vagyok véleményemet e helyen eléadni s ha nézeteim nem ütnék meg a kellő mértéket, szűrjük azokat a közvélemény és a tapasztalás szitáján át s a mi elfogadható, léptessük életbe.

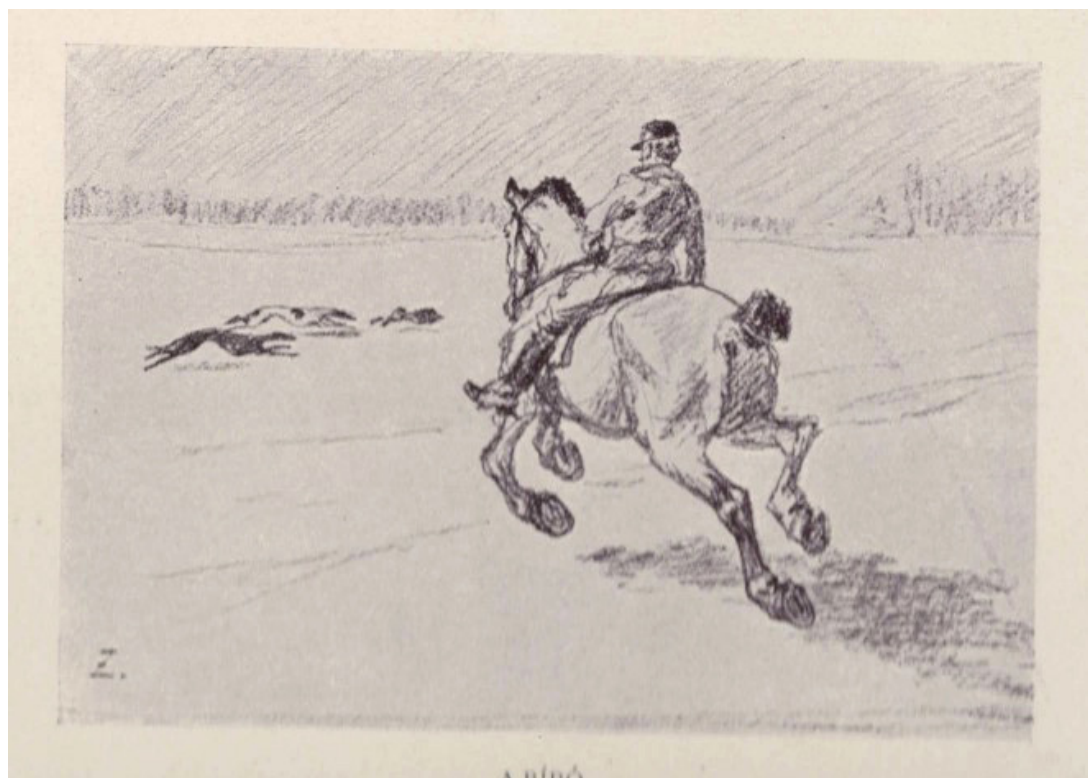
A program elején az van mondva, hogy „mindegyik kutyának háromszor kell együtt futnia” — (én ezt úgy akarom érteni, hogy minden összeesendő pár agárnak.) Legyen ez az első legsarkalatosabb megtartandó szabály, retentsen az vissza holmi ringyrongy kutyákat, melyeknek futtatásával bizony kár időt, nyúlát, lovat vesztegetni, rontani.

Úgy de alább e szabály már nagyon hosszú pórázra van eresztve, mert azt mondja: „hogy ha a két agár közül a két első nyúlön mindig ugyanaz tűnik ki, mint jobb, harmadik nyúl után illy esetben nem szükség eresztetni a versenyzőket, ha csak a tulajdonosok egyike, (ugyan miért?) hátrányban vélvén magát maradottnak a két első futásnál, különösen nem kívánja a harmadik futást.” Isten mentsen, hogy ezen idézett harmadik futás zsinórmértékül szolgáljon! Távol vagyok a gondolattól, hogy ezen agarversenyen valaki holmi czinczárkodás bűnébe esnék s azért nem is sorolom elé, mennyit segíthetne az idézett kitérés egy ügyes agarász más agarának: de veszem s tekintem a szó legszorosabb értelmében a rendszeres futás eredményét, ha e kitérés megmarad. Ugyan is: A és B agár együtt, C és D szintén együtt fut az első sorsoláskor. A és B fut két nyúlra: az A mind a két nyúlát éri, vágja, fordítja s végre el is fogja, úgy hogy e két nyúlön B mindössze két három fordítással segített, azzal is a végén. A bírák nemde leejtik a B agarat. Ekkor feláll B tulajdonosa s az idézett szabálynál fogva kívánja a harmadik futást is (persze mindjárt).

Már illyen szemmel látható különbségnél nem engedhetnék meg a bírák a harmadik futást, mert így A ereje, hatalma, tehetsége fölött törnénk el a pálczát; nem ugyan B hasznára, mert hiszen ez a harmadik nyúlön már csak kullogna; de igen egy a második sorsoláskor futandó agár előnyére: ha megtekintjük C és D futása eredményét. C és D t. i. meglehetősen egyenlő tehetséggel bírván, három nyúlra futottak s D maradt fel. Most D összekerül a szintén felmaradt A-val, mely a B agártulajdonosának követelésére a harmadik nyúlra is futott.

A két vagy három nyúlata maga volt kénytelen egyedül ölni, vágni, szúrni, gyilkolni, úgyhogy még a szusszantáshoz sem volt ideje, míg D megosztva a munkát C-vel, olykor-olykor pihentetve, fújtatva hajtott – meglehet rosszabb – nyúlaira. Már most történhetik, hogy még az napon A és D össze húz – s úgy hiszem tisztán D lesz előnyben. Ennélfogva tiszta leverés után legyen elég a két nyúlra való futás, megszűnven a tulajdonos joga, mihelyt agarát feliratta: a bírák ítélete rendelkezvén élet s halál fölött. Ha azonban a tulajdonos hátrányban véli magát, nyitva áll előtte a magánfogadás. A program soraiban több helyen van érintve e kitétel „bírák” s így örömmel kívánom érteni a három személyből álló bíróságot.

Érintve van még, hogy a futások a határ három részén fognak végbe menni. Tudjuk, hogy nincs olly határ, mellynek egyik vagy másik részén jobb nyúl ne legyen mint a másikon, azért nézetem szerint e helyekre is sorsot kellene húzni. Egyszersmind legyen előre meghatározva, hogy ha valamely akadály közbejötté miatt – mi Csákon majdnem minden nyúl hajtásánál könnyen előfordúl – egyik agar eltéveszti a nyulat, míg a másik azt szabályszerűleg hajtja: a tévesztett agar lemaradtnak Ítéltessék. Gulácsy Imre

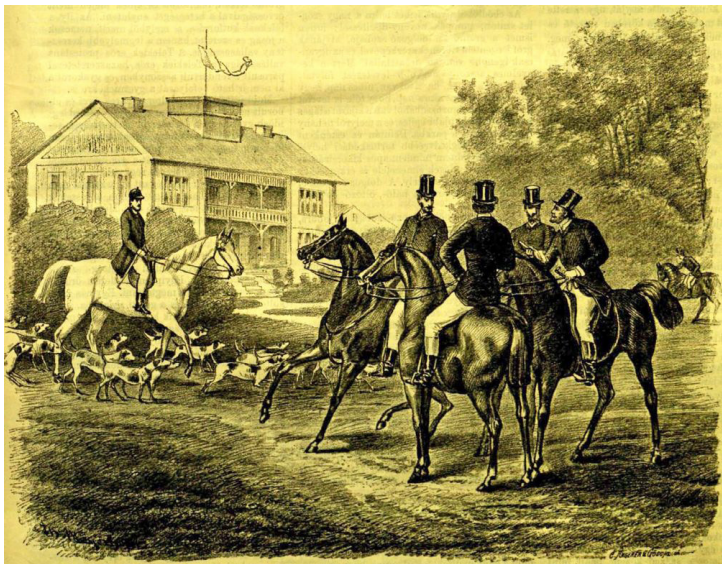

III. 13. ábra: ZOMBORY LAJOS: A bíró¹²⁶

Nemzeti országos agárverseny Csákon IV.¹²⁷

„A netalán közbejövendő ellenvetések tekintetbevétele s az egyes körülmények végrendezése után, az országos nemzeti agár verseny végkihirdetése az 1860. évi augusztus havi „Vadászlapok” egyikében fog megtörténni.” A lapjaink 2-dik számában közlött tervvázlatnak e néhány sorával akartam épen a honi agarász-vadászokat figyelmeztetni arra, hogy a tervhez hozzá szólva, annak megvitatását s végleges megállapítását lehetővé tegyék: midőn a posta a főnebbi három közlemény kéziratát hozta.

A b. P. F. által eléadott módosítások hihetőleg megszüntették a R. A. úr által emelt kételyek egy részét, jelesül a harmadik agar díjazására vonatkozót és azt, hogy ha a díjra menő agaroknak háromszor kellene együtt futni, sok agártulajdonos nem jelenhetne meg. R. A. úr többi javaslata a rendezők figyelmét bizonyosan nem kerülendi el – adig is azonban legyen szabad egy kis megjegyzést tenni azon indítványra, mellyhez képest az agarak három csoportra, külön díjjal és külön tételekkel, lennének elosztandók. Igaz, hogy így egy főfutás helyett három volna nyerve, de kérdés, eléretnék-e a cél, a legjobb agar kitudása? A lóversenyeknél, hol minden díjra más és más a távolság, teher és egyéb feltételek – minden tulajdonos számba veszi „quid valeant humeri?”¹²⁸ S ahoz képest nevezi erre vagy arra a díjra lovát és meglehetősen biztossággal lehet számítani arra, hogy minden díjért okvetlenül több s körülbelöl egyenlő minőségű ló induland. Nem így az agárversenyénél, hol nincs távolság, nincs teher, nincs kor kikötve (értem nálunk, mert Angliában a korra is van tekintet) s az agar képességét a tulajdonos egyéni becslése határozza meg. Már pedig valóban ritka eset, hogy a tulajdonos versenyzésre vitt agarát a legjobbnál rosszabbnak tartsa. Ebből aztán származhatnék az, hogy mindenki, vagy a legnagyobb rész, az első díjra nevezné agarát s a második és harmadik díjra semmi, vagy olly kevés és talán gyöngye vetélytárs akadna, hogy a bíró nem a jobbnak, de a kevésbé rosznak ítélné a díjat (ha ez általában kiadható lenne) s ezt ollyan nyerhetné, melly az első díjtól elesett másodiknak ministrálni se tudna. Az által, hogy az ujjab módosítás szerint az agarak nem háromszor s csak egyszer fognak futni, G. I. úr méltányos kifogása a harmadik futás követelhetése ellen – elenyészett. Ha az egyszeri futás nem is olly biztos próbaköve az agar tehetségének, mint volna talán a háromszori, de azért általában még is csak jó agar lesz a győztes, melly után tenyészteni érdemes – s ez az egyik cél. Az agarászat sehol és soha sem volt, nem is lesz kétszerkettő; ebben, valamint a lóversenyekben is mindig van a szerencsének kis része – s ezt sokszor talán még a háromszori futás sem zárna ki, melly azonban másrészt sok nehézséggel volna összekötve. Az angol agarász ezereket tesz függővé a szerencse közbevegyülhetésétől; a magyar agarászok nem pénzt nyerni jönnek össze s azt tartják, hogy nem csak kenyérrel él az ember! E futólagos megjegyzések után kérésemre térek át, mellynek sikerét a csákoí nemzeti országos agárverseny alkalmával tartom legkönnyebben kivihetőnek. Kérelmem: az agarászati szabályok közös megvitatása, kidolgozása és megállapítása. Hol – mint hiszem – annyi kitűnő szakavatott lesz jelen, ott legilletékesb helye van e rég érzett hiány pótlásának. Tanácskozásba lehetne itt vonni a honi különböző vidékek, az északnémetországi egylet és Angliának országszerte érvényes szabályait – s elfogadván ezekből a viszonyainkra alkalmazhatókat, alkotni egy egészet, mellyet aztán – mint a pesti lovaregylet szabályait többi egyleteink – tetszésük szerint honi egyéb agarászegyleteink is elfogadhatnának. Az eddig laitudine helyett mindenesetre ohaj tandónak hiném az agárversenyek szabályszerű intézését és lefolyását.

III. 14. ábra: PÁLIK BÉLA: Jelenetek a csákói vadászatokról¹²⁹

nyire fájlalta Csákón vendég és tag egyaránt, hogy a gyepen a szenvedélyes és tapasztalt agarász irányadó ítéletét, a fehér asztalnál pedig a derítőleg tanulságos pohárköszöntőnek harsány szavát nélkülöznie kellett. — Nevének itt és ott gyakori emlegetése s az egészségére ivott toasztok száma tegyen erről némi bizonyosságot. — B. Podmaniczky barátom távollétében én szólítottam fel, tudósítanám a Vadászlapot a jelen agarverseny eredményéről: Vendégek Gömör, Fejér, Pest, Szabolcs megyékből és a közelebbi vidékről jelentek meg, úgy hogy mind a két nap 24 lovas s néhány szekér is kísérté az agarászatot. A 31 aláírásra 19 agar lön bejelentve a helyszínén; mint vetette össze ezeket sorsolás útján a vakeset, az alábbi táblázat mutatja. Bírákul választottak: gr. Almásy Dénes; b. Simonyi Laj[os].; gr. Szápáry Ist [ván].

I-ső verseny

Kubinyi Rudolf, Vércse fm.	} 1.
B. Simonyi Lajos, Tinka †	
Halász Vincze, Gyöngyös fm.	
Blaskovics, Róka †	} 2.
Bernáth Lajos, Vesta fm.	
Kubinyi Rudolf, Csipke †	} 3.
Gulácsy Imre, Vaksi fm.	
Csákói társulat, Felleg †	} 4.
Gr. Károlyi Viktor, Longrange †	
Kövé Gusztáv, Róka †	} 5.
Gr. Szápáry István, Csárdás †	
Csákói társulat, Mirage fm.	} 6.
Geiszt N. Linda fm.	
Gulácsy Károly, Szarvas †	} 7.
B. Simonyi Lajos, Terka fm.	
B. Wenkheim Béla, Ivy †	} 8.
Gr. Festetics Géza, Fordítás †	
Farkas Gábor, Fűrge fm.	} 9.
Farkas Gábor, Vezér fm.	
Erővesztésre ezzel Csárdás †	} 10.

Az első verseny tíz futása november 18-án ment végbe, míg az érdekesebb II. és III. versenyek a döntő versenynyel együtt következő napra maradtak. — Az első díjat Halász Vineze úr Gyöngyöse, a második díjat Gulácsy Imre úr, Vaksija nyerte meg.

A csákói nemzeti országos agarverseny¹³⁰

(November 18 és 19-kén.) Csodálkozni fognak és méltán a Vadászlap olvasói, hogy a csákói országos agarverseny eredményét nem e lapok szorgalmas levelezője b. Podmaniczky Frigyes szakavatott tollából veszik. A könyörtelen betegség lebilincselte s eltartóztatta éppen azt, ki egyik indítványozója, foganatosítója s az egész országban szószólója volt ez eszmének, mely minden megyéből összehozandó vala a szenvedélyes agarászokat s legjobb agarakat. Említenem se kell, milly általános volt a részvét s meny-

II-ik verseny

Fűrge fm.	} 1.
Terka †	
Mirage fm.	} 2.
Vesta †	
Vezér fm.	} 3.
Vércse †	
Vaksi fm.	} 4.
Linda †	
Gyöngyös fm.	} 5.
Erővesztésre Róka †	

III-ik verseny

Vaksi fm.	} 1.
Fűrge †	
Gyöngyös fm.	} 2.
Vezér †	
Mirage †	} 4.
Erővesztésre Vesta †	

Döntő verseny:

Gyöngyös	} Gyöngyös
Vaksi	

Ekkor támadt kérdés, mit határozand a társulat a harmadik díjra nézve, mely iránti rendelkezésheti jogát magának feltartotta volt: Közmegegyezéssel — határoztatott, hogy miután a legrészrehajlatlanabb bírák s a leghatározottabb törvények mellett is olly nagyjátéka van a vakesetnek a díjagarászatoknál, hogy csupa szerencsétlenségből néha a legjobb agar elesik a versenytől, e harmadik díj az illy leesett kutyák számára tűzendő ki, egy vigaszverseny tiszteletdíjául, fenntartván magoknak a bírák a jogot, a látottakból megítélni az elesett kutyák közül melyik érdemli meg, hogy a versenyre bocsáttassék. S ez szerintem igen üdvös intézmény volna minden agarversenyénél s mely annak fényét igen emelné; sokan jelenvén meg olyanok is, kik különben utat fáradságot sajnálnak egy olly esetlegért, mint a díjagarászat, mellyen kutyájoknak csak egy esély állana nyitva.

Ez alkalommal a társaság Vércsét és Vestát találta olly elismert jóságú kutyáknak, mellyek a verseny esélyei miatt lemaradtak közül a legjobbaknak bizonyultak; a harmadik díjra tehát ezek futottak: Vesta nyerte a III. díjat.

Nem lesz talán fölösleges Vesta lemaradásának (a II-dik versenyben) történetét előadni; szolgáljon ez most kifejtett nézetem támogató okául, milly czélszerű egy harmadik díj kitűzése. Vesta egy — Angliából a társaság költségén hozatott kutyával a Mirage-el kerülván össze, a sors úgy akarta, hogy a nyúl positiójához közel ugorjék s így a sebes Mirage mellett Vesta nem mutathatta ki felsőbbségét; Mirage többet számított, Vesta pedig — mellyet az egész társaság fölibe tett a másoknak — a törvények szerint elesett; holott még egyszer futván ugyancsak e két kutya együtt, midőn már Vesta csak erővesztésre választatott az egyedül maradt Miragehez, ez utóbbi megállott s Vesta a nyulat a legnagyobb souverainitással meg is törte, el is fogta. Lány idő, mély talaj, a legjobb agárnak is dolgot adtak s az egész verseny sikerültnek mondható.

Kíváncsinos lett volna ugyan, ha több megye lett volna képviselve, azonban méltányolni tudjuk azoknak okait, kik a most minden emberre tóduló komolyabb elfoglaltatásaikat a sport igényeivel nem egyeztetették meg. A sors úgy akarta, hogy az első díj (a díszkard) Fejér, a második (a buzogány) Szabolcs, a harmadik (a fokos) Pest megyében hirdesse, hogy a magyar emberből nem halt még ki az — agarászszenvédély s remélem, míg olly kutyák növekednek, mint Gyöngyös, Vaksi, Vesta, Vércse, nem is fog az olly könnyen kihalni. Csákói falkáink jobbak mint valaha, tagok azonban csak kevesen s csak időről időre élvezhetik e jelen évben, melly pedig az időjárást tekintve úgy látszik kárpótolni akarna bennünket a múlt évek sok rossz vadászidényéért. Vigasztal az, hogy reményünk van a falka jövőjét aláírás útján ismét új három évre biztosítani; e szerint „a mi halad el nem marad” s jeles falkáink után még jövőre is lesz vágatni alkalmunk. Tisza Lajos.

Hubert hete Aszódon¹³¹

Hosszas hallgatás után ismét megszólalok a „Vadászlap”-nak hajdan olly gyakran felkeresett hasábjain, hogy megtudják régi vadásztársaim, miszerint nem csak élek még, de még szorgalmasan vadászok is, daczára annak, hogy kilencz év óta először töltöm Hubertus napját hazámban ugyan — de nem Csákón. Sok szép emlék köti vadászlelkemet ama kellemes helyhez s mind e szép emlék csoportosan vonult végig előttem, midőn e hét első napján, mint Hubertus ünnepén lóra kelve, agarászni indultam ki. Társaságomban b. P. G. [báró Podmaniczky Géza] unokaöcsém volt s vén lovászom, kinek „szűrös” szemei annyiszor megneveltették Csákón a társaság elnökét b. W. Bélát. Legjobb puha s mégsem szertelen mély homokos talaj alattam, sik föld előtttem s körülöttem mintegy övet képezve, a Galga völgyének fel-felbukkanó erdős domblánczolata, tovább a Mátra hegy-sége Pásztótól Kápolnáig, valóban költőivé s változatosan széppé ékesítette a láthatárt.

Tíz év óta nem értem olly kellemes hubertusi időjárást, mint az idén s a szerencse, talán pótolni kívánván a kopófalka hiányát, rendkívül kedvezett, mert az első nap eredménye öt hajtás és öt fogás lőn. Folytatva egész a mai napig a Hubertus hetet, öt napot töltöttünk az agarasztéren s ez öt nap alatt hajtottunk 21 nyulat s fogattunk ugyanannyit, tehát egy sem menekült kutyáim elől. Hat agár vett részt e hétnek feltűnően szép működéseiben, u. m.

1. Úrfi 2 éves kan ap. Csárdás, any. Kisasszony.
2. Hágrá 1 éves kan, ap. Holló*), any. Kisasszony.
3. Kiskisasszony 1 éves szuka, ap. Holló, any. Kisasszony.
4. Czigány 2 éves kan, Ritter tábornok féle telivér, gróf Bethlen József tulajdona.
5. Kaczér 1 éves szuka, ap. Holló, any. Kisasszony, gróf Bethlen József tulajdona.
6. Kaczér 2 éves szuka, Ritter tábornok fájából, báró Podmaniczky Géza tulajdona.

Mind jó kutya ez s kettesével eregetve szebbnél szebb hajtásokat adtak; sebesség párosulva kitartással s iszonyú tűz és állhatatosság a végcsapásoknál. De bizony csak be kell vallanom, hogy a két angol nem volt képes mérkőzni az én fajtámbeli agarakkal, mert nincs meg bennök azon iszonyú szívósság s kitartó tűz, meg jó láb, melly tulajdonok teszik egyedül lehetővé azt, hogy öt hat nyúl után egyenlő, soha sem lankadó kitartással menjen az agár.

A hat agár közt legsebesebb az éves kan Hágrá, s ha ilyen marad december, január s február hónapokban is, akkor jobb lesz, mint volt anyja Kisasszony, apja Holló, nagybátyja Csárdás, nagyapja a báró Simonyi-féle Tinker, nagyanyja a híres Beniczky-féle Kígyó s végre ősapja a gróf Ráday Gedeon-féle Hattyú. A mint az agarász ember mondani szokta „authenticus” családfája van ez agárnak, míg termete feltűnő nagy és könnyű, színe pedig ollyan mint apjái t. i. tiszta fekete. A két szuka, Kiskisasszony és Kaczér, még folyvást vetélkednek, anélkül hogy e hét folytán képes lettem volna elhatározni: a kettő közül mellyik a jobbik. Úrfi két éves vezetőm, alkatra, menésre s tűzre nézve hasonmása apjának Csárdásnak; soha hibát nem követ el, de helyből nem elég sebes arra, hogy első látás után megnyerje a kedélyeket, de bezzeg a 3-dik, 4-dik, 5-dik futás után mindig azt mondjuk „derék úrfi vagy te Úrfi!” E szép eredményeken kívül Hubertus hete még egy szomorú eseményben is megörökíté magát, ugyanis egy igen jó négy éves kanczámat, ép igen érdekes hajtás alkalmával, süppedékes kukoricza tarlón vágatván, letörtem; — öreg hű társam s vadászparipám „Countess” még most is, miután 4 évig Csákón ment, olly jól s biztosan megy, mint ment fénykorában 1859-ben. Ím, kedves vadásztársaim, Hubertus heti élményeim; e néhány sor a ti emlékteknek s a veletek töltött szép napoknak leszen szentelve, nehogy azt higgyétek, mintha csak akkor gondolként rátok, mikor a felbokrétázott s felpalaczkozott Hubertus asztalhoz ültünk Csákón.

Az 1859-diki csákói billikom nyerője, gróf Ráday Gedeon fájából; mérgezés következtében veszett el 1860. év nyarán.

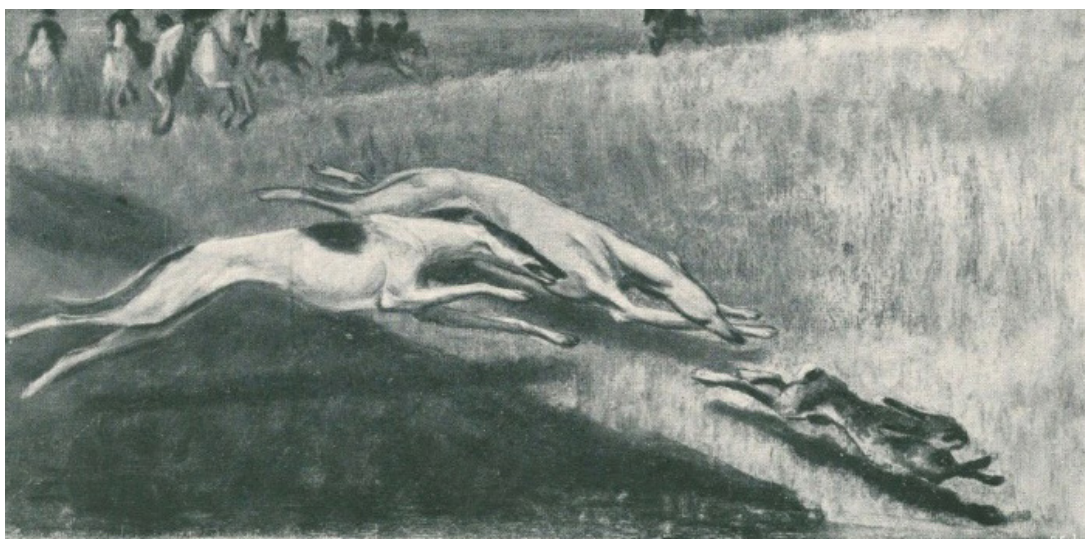
T. szerk. úr. — Mint minden beköszöntő őszi, úgy ez idén is jelentkezem, miután az én vadászi életem most veszi kezdetét; s nem is azért jelentkezem, mintha már nagy élményeket akarnék elmondani — ezt egy őszbevegyült s kopasz agarász ember october elején nem akarhatja tenni, hanem jelentkezem egyedül azért, hogy a vadászvilágban élő pajtásaim és társaim tudják meg, hogy még élek, azaz hogy még agarászom.

„Végén csattan az ostor!” szoktuk mondani, amiért is egész szerényen csak arról teszek jelentést, minémű agarakkal kezdem az idényt — hisz annak idején, mikor már végleges s valódi ítéletet lehetene mondani, nem fogok késni a „Vadászlap” hasábjainak megküldeni részletes jelentésemet. Négy hajtó agárral bírok, mellyek származási táblázata ím ez: 1. Úrfi, három éves czirnos kan, anyja Kisasszony, apja Csárdás. 2. Hágrá, két éves fekete kan, anyja Kisasszony, apja Holló. 3. Nagyasszony, egy éves czirnos szuka, anyja Kisasszony, apja Czigány — gr. Bethlen József angol telivér agara. 4. Legény, egy éves tarka kan, anyja Gyöngyös, az 1860. évi csákói nagy nemzeti agárverseny első díjának nyerője.

Ez utóbbit Halász Vincze úr szívességéből bírom, kitől hat hetes korában kaptam. — legforróbb köszönetet mondok újól az ajándékért, mert szép kölyök s igen jól mutatja magát; egyetlen gyengéje hogy lábaira finnyás, a mi nekem csak is annyiban tűnik fel, a mennyiben saját fajom e tekintetben kitűnő. Nálam minden agárnak az úgynevezett vérpróbán kell keresztül mennie; ha feledni tudja véres talpait és szerte szét szakgatott lábujjait a nyúl láttára, csak is akkor részesül méltó pártolásban. Biztos reményen van azonban, hogy a Legény e mellékes gyengéjén okszerű bánásmóddal a mennyire lehet segíteni fogok; kár is volna e kitűnő szép rohamokkal jelentkező kölyket nem kimélni, rendszeres gyakorlat által. Megvallom nagyon szeretném tudni, mi lett azon czirnos kölyökből, mellyet én visszajándékol adtam Halász Vincze úrnak; az én Nagyasszonyom édestestvére az.

Idősebb agaraim már tavál megmutatták mit tudnak; kevésbé kitűnő társaik eltávolítottak — saját nevelésű s fajú kölykőim csak egy van s ez a Nagyasszony, a melly külsejére nézve nagyon hasonlít anyjához Kisasszonyhoz, de még többet nagyanyjához Kígyóhoz; rendkívül erős szuka kutya s eddigelé kitűnően mutatkozik, meglátom majd nem hagy-e alább. Az idei nagy szárazság, a talaj sziklakeményisége, a nagy, forróság lehetővé tették, hogy rövid idő alatt is sokat tapasztalhassak; a Nagyasszony eddig pontról pontra megfelelt a várakozásnak, — ha nem is nagyon sebes, de anyjának azon megfizethetlen jó tulajdonával bír, hogy a csapásnál nem esik el nagyon a nyúltól, hanem mintegy hozzá tapad s minél tovább tart a hajtás, annál sűrűbbek a csapások; — hiszen anyja e tulajdona által vívta ki magának azon ítéletet, melly az én jelégem: „sebes is, győzős is”; a jó agárnak pedig illyennek kell lennie. A rendkívüli szárazság nem csak a gazdákat, hanem az agarásokat is aggasztja, — mindaddig míg porfelleg libeg a hajtás felett, mit sem ér az agarászat. „Végén csattan az ostor” — s így tehát viszontlátásig stb. stb.

Aszód, october 9. 1862. B. Podmaniczky Frigyes

III. 15. ábra: ZOMBORY LAJOS: Hajtás¹³³

Utóhangok¹³⁴

T. szerk. úr; — Miután olly bátor voltam múlt őszkor az agarászati idény kezdetével bejelenteni hol s mint létemet, nemkülönben szereplendő agaraim számát és származását: helyén találom most, az idény befejezésekor, tudatni e lapok olvasóival a sikert, melly tevékenységemet koronázza. Mindenekelőtt fel kell említenem, hogy négy hajtó agaram közül tulajdonképen csak kettő működhetett folyvást és rendszeresen, miután Hágrá fekete kanom egy erős harapás következtében, melly hátgerinczét és szemeit gyengíté, harczképtelenné lett s csak néhány hajtásban vehetett részt, mint nem idomított állapotban lévő, — s miután „Legény” kan agaram ez idény első napjai alatt egy kölyök csere következtében b. Podmaniczky Géza birtokába ment át. Idényem azért volt különösen érdekes, mert akaratom- és ügyekezetemnél fogva ritkán agarásztam itt-hon, hanem leginkább idegen vidéken s nehéz talajt keresve próbáltam ki Nagyasszony kölyökagaramat. — Váltakozva majd dombos fekete föld, majd ismét homokbuczka, lágy fekete homok talaj s alföld székes gyepe: ezeken folytak élményeim, mellyek alatt nem ritkán az igazi agarászember lelkét megrázó hevélyeken mentem át. — A Nagyasszony kitűnő tulajdonainak tudatával mondhatom, hogy szerencsétlen volt, minden igyekezete s kivívott dicsősége dacára; — de hiszen e világon a szép és jó nem mindig jár szerencsével, ez régi mondat; egy kis szerencse pedig, mind hiába! szükséges a boldogulhatáshoz.

Bátorság, kitartás, vak düh, kemény vágások s ezeknek a hajtás vége felé fokozatos növekedése: ím kedvencz agaram jó tulajdonai; — hiányai közé sorolhatók: a kissé lassú fejlődés s vágásainak erős volta miatti ügyetlen kapás. Mindamellet bizton remélem, hogy anyja példáját követve, második évében fog egész erejében s erényében tündökölni.

Összes agarászataim eredménye ím ez: nyolczvan hajtás és hatvan fogás; — ám nézze keresztül mindenki lelkiismeretesen vitt naplóját s ítéljen. Egy hét óta három Úrfi kölykőm is kijár már szabadon az öregek társaságában a lovással; — mint az ifjú, ki minden szerelem után kap, úgy rohannak egy egy pacsirtának, melly röptében dalolván, a bámulatot hagyja meg őt üldöző szélhősének, mintha mondani akarná: várd meg, míg felkél a te napod s ha akkor is illy bátran fogsz szembeszállani elleneiddel, dicsőséget fognak neked zengeni uraink, mint én szavalom el azt most önmagamnak. Viszontlátásig.

Aszód, 1863. február 27. b. Podmaniczky Frigyes.

Sportlevelek¹³⁵ Agarászat

Aszód, october 15.

T. szerk. úr! — A kakuk tavaszkor szólal meg, az agarász pedig őszkor, — e különbséget kivéve természetünkben fekszik, hogy mind a ketten mindig ugyanazon egy nótát húzzuk, nem sokat gondolván a külvilággal, melly a híres primadonnának bámulatától elragadtatva, megelégedezik az erdők egyszerű énekeséről s a nagyszerű eszméit felváltó sportok művelése közben lenézi a közel fekvő s könnyen élvezhető hevélyeket. Cicero pro domo, fogja mondani a nyájas olvasó, — de kénytelen lesz bevallani egyszersmind, hogy azon sport a legélvezetdúsabb, s leginkább kifejlésre alkalmas, mellynek gyakorolhatása legkevesebb akadályokkal találkozok s a körülményekhez képest leginkább kifejthető és élvezhető.

Ilyen jellemű sport nálunk az agarászat, — mert míg mások hónapokig készülnek, hogy néhány percnyi élvezetben részesülhessenek egy verseny alkalmával, — míg ismét más csoportozat azt lesi, mikor leend már elegendő eső, a kellő talaj s szimat előállítására, — míg a csolnakda befejezni készül hosszú időre a maga hullámzatos, különösen Wagner Richardra nézve, élvezeteit, — míg a vadászati törvények hiányos volta felett kesereg a puskás s csak a távol jövőben reményli elérhetni vágyai tetőpontját: addig mi agarászok, nem sokat törődve a mindennemű feltételező körülményekkel, az utolsó sarlóvágás elhangoztával neki tartunk a tarlónak s begyakorolván kölykeinket, vadászati élményekben s élvezetekben részesülünk. Mint minden évben, úgy ez idén is, szives kötelességemnek tartom e lapok olvasóival tudatni — különös tekintettel agarász társaimra — minemű erővel kelek ki a sikra s mi körülmények között kezdém meg az ideji agarász idényt.

Tavalyi agaraim közül megvan „Nagyasszony” s „Hágrá”, a milly szépen a tavalyi működéséhez képes kitűnő eredményt sejtet velem az elsőbb, — épen olly lehangoló gyönyörű fekete kanom működése, mennyiben a néha néha feltűnő szép hajtások mellé, kedvtelenség szülte hanyagolások sorakoznak, mellyek nyomán őt a feltételes s így tehát általam elítélt agarak sorába helyezem.

Kölyök, három lép fel ez őszön: „Komámasszony”, „Csárdás”, „Lakhandi” – mind három „úrfi” – kölyök, az első kettő b. Podmaniczky Géza „Dáma” szukájától, a harmadik Patay György ajándéka. Idei kölykeim származási fáját csak úgy lopva adom ezidén, nehogy úgy járjak mint tavaly, mikor Kakas Márton kezébe kerülve e lapok, szegény agaraim származását nevetségessé tette. „Komámasszony” s „Csárdás” jól mutatkoznak, úgy annyira, hogy szép jövőt helyezek nekik kilátásba, mert a roham erejével s tüzével, bizonyos szívósság s a kapás körüli ügyesség mutatkozik hajtásaiknál, melly kölyköknél ritkán tapasztalható illy mérvben. Az idő sanyarúsága alig engedi meg ezidén, hogy ide s tova elszáguldozva felkeressem barátaimat, s agaraikban elleneimet, – melly oknál fogva egyedül a közel fekvő helyeket fogom látogatni, a mellyek egyébiránt agarász sport tekintetében a legkitűnőbbek. Ha netalán fényes élményekben részesülök, időről időre néhány sornyi jelentéssel szolgállok. B. Podmaniczky Frigyes.

III. 16. ábra: STERIO KÁROLY: Csikós (1855, színes kőrajz)¹³⁶

Agarászati körút¹³⁷

Aszód, nov. 6. 1863.

Tisztelt szerkesztő úr; – Talán nem fogja feleslegesnek tartani, ha röviden tudatom e lapok olvasóival, most megtett agarász-körutunk sok tekintetben érdekes élményeit, mellyek míg egy részről arról tanúskodnak: hogy az agarászati szenvedély nálunk inkább emelkedő, semmint hanyatló félben van, – addig más részről azon örömteljes meggyőződést gyökeresíték meg bennünk: hogy az ősmagyar vendégszeretet, az idők mostohaságához czélszerűen alkalmazkodva – melly tapasztalásomat örömmel jegyzem ide – még mind virágzik s él a maga ősi valóságában. Örömmel igtatom ide köszönet és elismerés jeléül e megjegyzést, – miután tizenegy nap alatt hat úri háznál fordultam meg, s mind e helyeken azt tapasztalám, hogy daczára a tiszta magyar szellemnek s a jelenkor igényelte egyszerűségnek, valamint kényelem úgy czélszerűség tekintetében mi sem hiányzott. Ezentúl szóljanak élményeim, hü képét nyújtván e minden valódi agarászra nézve élvezetteljes kirándulásnak. October 22-én indultam hazúlról Tó-Almásra, b. Prónay Gáborhoz. Az almási agarásztér egy homokos, tarlók és vetések képezte síkság, mellynek dombos határát a kókai erdő, az almási szőlők s buczkás legelő, ültetvényekkel képezi; rendkívül szép tér, mert az agarak minőségét kipróbálja, lovaglásra nézve pedig a lehető legelőnyösebb.

Három banda agár jelent itt meg: b. Podmaniczky Géza Legénye, Kisasszonya, Lepkéje; Finta tisztartó úr tavaly sokat emlegetett, akkor 200 forinton el is adott s most ismét birtokába visszajutott Mórája, – Tigrise és Piczinje; – e sorok írójától Hágrá és Komámasszony. Két órai keresés után még nem bukkantunk nyúlra; végre elértünk egy kopasz, marhajárta kukoricza tarlót, mellynek egyik felét gye, másik felét vetés képezte. Itt azután szolgált a szerencse. Az első nyúl a vetésnek tartott s azontúl a kókai erdőnek; e hajtást a Legény, Kisasszony és Lepke tették meg current modorban: a Legény érvén a nyulat s azt az első néhány vágás után átadván Kisasszonynak, míg a vég munkát Lepke tette meg. Szép hajtás volt, mert e három agár közül ketteje kölyök, Legény pedig tavaly sántaság miatt nem mehetvén, először ismerkedett meg homoki posztós nyúlal s beszámolt nem csak szép hajtással, de nyúlhalállal is. Következett két hajtás s fogás Hágrá és Komámasszony által, mellyek rendszeresen voltak végrehajtva, – tapasztaltam azonban: a forgatásnál a homokos talaj, mint agaraim által eddigelé nem ismert, mennyire csökkenté a fordulások s végmunka körüli rohamok sebességét.

Hágrá először ment homokon, miután tavaly hosszas betegsége megmenté őt a kipróbáltatástól, Komámasszony pedig kölyök, a Kisasszony s Lepke egy álombeli testvére. Ezután Finta tisztartó úr három agara tett két hajtást, – olly ügyes, könnyű modorban, melly míg az agarak jószágáról tanúskodik, más részről jelezi azon otthonosságot, mellyel az agarak önterületükön birnak. Tiszta idő, lanyha szellő kedvezett e szép eredménnyel végbement agarászatnak, – egyike volt ez azon napoknak, mellyekről a vadász azt szokta mondani: mi sem hiányzott.

October 26-án Tápió-Sághra rándultunk gr. Keglevich Bélához. Itt megjelentek Podmaniczky Géza, Frigyes s a házi úr agarain kívül Blaskovich Miklós és Ernő az öreg Csárdástól származó kölykeik. Az agarasztér a szecsői határban lön kiszemelve, — mint positió a kóka-szecsői erdő s az azt környező, általunk még a régi korszakban Arábiának czimzett homok buczkás terület szerepeltek. Ha le akarnám írni e nap minden egyes élményeit, aligha nagyon is hosszúra nem terjedne levelem; kénytelen leszek csak a legszebbeket kiböngészni a nyolcz hajtás közül, mellyek alatt öt fogás történt.

E napon különösen három hajtás volt érdekes. Az első ugyanis midőn Hágrá ment egy Csárdás kölyökkel. A nyúl buczkaoldalból kelt — Hágrá nyíl sebességgel ment reá s hatalmas két vágással a positió vonaláról leakarta terelni a veres úrfit; ez azonban nem tágitott, a Csárdás kölyök pedig nem segítvén, egészen Hágrára háramlott a munka, mellyet elegendő erővel s kitartással vitt végig, míg a szecsei nádas ingoványba nem menekült a nyúl; de Hágrá itt sem tágitott, hanem a körülállók „hajrá” kiáltásai közben megölte ellenét. E jelenet annyira fellelkesíté Blaskovich Miklóst, hogy megfélekedzván a veszélyes talajról a rétnék irányzá lovát, mire szügyig elsüppedt; nagy bajjal vonczolhattuk ki az ingoványból a szép deres kanczát, mellynek szerencsére legkisebb baja sem lett.

Szép momentum volt még, midőn az erdő közelében kelő nyulat Kisasszony nyílsebességgel épen az erdő szélén beéri s visszavágja, — melly mindnyájunk bámulatára megtett roham következtében lön elejtve a nyúl, házigazdánk veres kanagara által. Az utolsó hajtás rendkívül érdekes volt. Hágrá és Komámasszony egy nagy távolságra kelő, homokos gyepen menekvő nyúlra mentek; Hágrá hatalommal ment fel e nyúlra, a buczkák szélén beérvén, annak partján pedig megvágván azt; ugyan ekkor Komámasszony is ott termett s visszadván a vágást, néhány egymást rohamosan felváltó vágások után, fogást eredményezett. Ez valóban egyike volt a legszebb hajtásoknak mellyeket valaha láttam; a nyúl olly messze kelt, hogy senki hajrázni nem mert, csak miután mindkét agar úgy is meglátta. E hajtás nagy szóvitára adott alkalmat, következése lön: Hágrá rendkívüli sebességének elismerése, s fogadások a Komámasszonyra a Kisasszony ellenében s megfordítva, — a társaság e két agarra nézve két külön táborra szakadván. Megemlítendő még házigazdánk fekete kan kölykének a harmadik hajtáson, a buczkák között kimutatott szívóssága s ügyessége, — nemkülönben Blaskovich Ernő Csárdás kankölykének ez egyik nyúlon tett igen szép rámenése, beérése s vágása, mi ha az utóbbi hajtások alatt ismétlődik, e kölyköt szinte a fogadásos agarak sorába helyezte volna.

E szép eredmény után haza érve, kedélyesen töltöttük az estét. Lovasok száma hat, s ezek között egyik legkitűnőbb agaraszunk gr. Szápáry Iván. October 27-én Blaskovich Ernő sz.-mártoni kastélyában gyülekezénk. Más nap, 28-án ment végbe az agarverseny. Tisztelet-díj, ajánlva Blaskovich Ernő által. Futhat minden agar, tétel öt forint, a tétössz az első s második agar között oszlik meg.

A bejelentett nyolcz agar a következő rendben versenyzett:

B. Podmaniczky Frigyes, Komámasszony	}	Komámasszony
Gr. Szápáry István, Illa		
B. Podmaniczky Frigyes, Hágrá	}	Kisasszony
B. Podmaniczky Géza, Kisasszony		
Blaskovich Ernő, Csárdás	}	Vezér
Gr. Szápáry István, Vezér		
B. Podmaniczky Géza, Legény	}	Legény
Gr. Szápáry István, Crinoline		

Második összevetés:

Komámasszony	}	Új futás, utóbb Kisasszony visszavonatott.
Kisasszony		
Vezér	}	Legény
Legény		
		Komámasszony } Komámasszony
		Legény

A szép kis Komámasszony lett tehát nyertes; a tisztelet-díj azonban, miután a nyertes agar b. Podmaniczky Géza fajából származik anya névről, át lön annak a nyerő által elismerés s köszönet jeléül engedve. Az első s második díj nyerői jövő évre ajánlottak fel: „Sz.-Mártoni tiszteletdíjat.” Megemlítésre érdemesnek tartom e helyen: hogy a második nyertes agar Legény, Halász úr fajából való s kölyke azon Gyöngyösnek, melly az 1860-ik évi csákói nagy országos agar-versenyen az első díjat nyerte el. E kölyköt Halász úr e sorok írójának adományozta, ki ezt tavaly öccsének b. Podmaniczky Gézának adta cserébe a Komámasszony egy álombeli testvéreért, egy kankölyökért. Midőn ezennel használva az alkalmat köszönetet mondok Halász úrnak e becses ajándékáért, egyszersmind bátor vagyok tudakozódni: mint fejlődött azon czirnos kölyök, mellyet 1861-ben visszajándécul voltam bátor elküldeni.

A sz. mártoni agarasztéren még egy külön-fogadás is folyt le, a szerencsétlenül leesett Hágrá, a messze kelő s partnak felfelé a cservölgynek tartó nyulat mindinkább fokozódó irammal behúzáván, kétszer hatalommal vágott rajta, — ekkor odaért a Crinoline is, mire kevéssel azután fogás következett. Crinoline futásában ez évben nélkülözzük az első roham azon erejét, melly ezelőtt jellemzé, most már csak a beért s megvágott nyúlon végzi kötelességét kielégítőleg, gyakran fényesen, — minek következtében, véleményem szerint, versenyre képtelennek tartom. E napon tizenhat lovas által követett nyolcz hajtás alatt, öt fogással számoltak be agaraink. Kedélyes est követte e napi élményeinket; vita s egymást érő fogadások természetesen nem hiányoztak.

October 30-án, a déli órákban tizennyolcz lovas indult ki gr. Szápáry István abonyi kastélyából, a ház úrnője által vezetettve lóháton, kinek érdekeltsége s fáradhatlansága egy perczig sem csökkent, e nyolcz órát tartó agaraszat alatt. A gyönyörű abonyi s gyöngyei agarasztér ezidén nyúlhiányban szenved, minek tulajdonítható, hogy e hosszú idő alatt csak öt hajtást tehattünk négy fogással. E hajtások elsején kitűnt Lepke, a Komámasszony s Kisasszony egy álombeli testvére, sebes rohama, szorgalmas s fokozódó munkája által.

A különfogadást Hágára s Legény között, Legény nyerte meg; a Hágára – roppant nagysága és súlyánál fogva – az eleinte vetésen ment hajtás közben kissé kimerülve. A Komámasszony és Kisasszony közötti fogadást pedig Komámasszony vivta ki. Egy e futást megelőző, s ki nem kerülhető, gazdag növényzetű repczen lefolyt róka hajtás, a két czirmos szuka kölyök erejét szerfelett csökkenté, a melly körülmény következtében birt a zsombékos érből messze kelt nyúl, a Komámasszony két érését fel sem véve, az általa jól ismert rókalyukba menekülni. Haza felé mentünkben szép hajtást tett Crinoline, – az abonyi tanyák között nyúlját, társai által nem támogatva, maga törvén meg s fogván el. October 31-ikén Blaskovich Miklós kengyeli pusztai lakán gyülekezünk közel s távolról; a már együtt vándorló társaság Bogyó Gusztáv, Kövér Károly, Vörös Kálmán, gr. Szápáry Gyula megjelenése által szaporodott.

November 1-jén tizennyolcz lovas indult ki az agarász térre, egy hatszáz holdas buzavetés, mellynek két-harmada kiszáradt ér által övedzve képezé mintegy a magaslaton megállapodók lábai alatt elterülő zöld küzdtert. Tíz hajtás közül csak az utolsó nem tartott ez érnek, – a hét fogás egynek kivételével szinte azon helyen, minden lovas szeme láttára, melly körülmény rendkívül nevelte az egész kellemét. Hágára s Legény ismét összekerült, a többiek által felhíva, most Hágának szolgált a szerencse, övé maradván a győzelem.

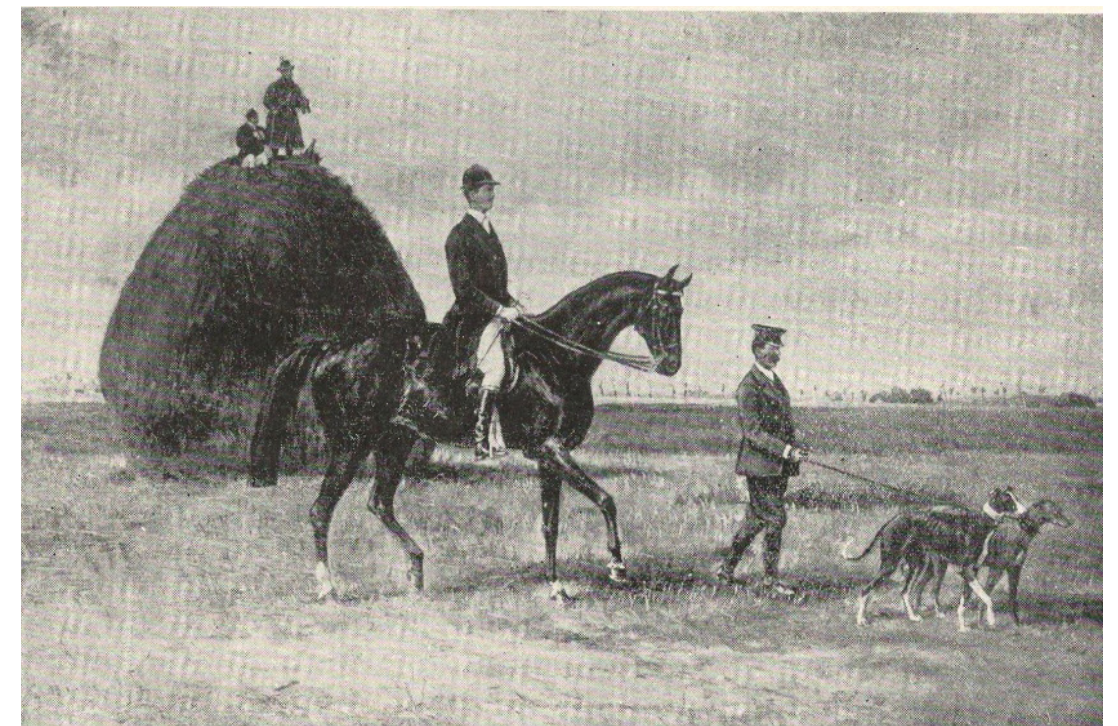
Komámasszony, Kisasszony s Lepke, e három testvér futását mondhatjuk legszebbnek az e nap látottak között. Komámasszony a kellő távolságra kelt nyulat fokozatos irammal behúzta, s tiszta két vágással kezdé meg a harczot; ekkor átvette tőle Lepke, mire Komámasszony újult erővel ismét kitör társai közül s mind végig majd Lepke, majd Kisasszony ellenében megtartja az első helyet. E szép három kölyök futása a lehető legcorrectebb működések egyikének mondható; nem volt a jelenlévők között senki, ki bár mi kifogást vagy levonni valót tudott volna felhozni. A Legény s Crinoline közötti külön fogadást, Legény nyerte meg, – a nyúlhoz sokkal közelebb eső Crinoline mellett nem csak elmenvén, de meg is vágván s törvén a nyulat.

A Kövér Károly Lion és gr. Szápáry Iván Csárdása közötti külön fogadást, Csárdás nyerte el, – Lion érvén ugyan be első a nyulat, de megállván, Csárdás vitte végig a hajtást s fogta el nyúlját. A Hágára és Paplan – az én öreg Csárdásom első kölyke, rendkívül szépen alkotott erős kan agár, de fiatalkori túlhajtás következtében elrontva, jelenleg gr. Szápáry Gyula birtokában – közötti külön fogadást Hágára nyerte. A nyúl messze kelt; Hágára hatalommal ment rá, két vágás után azonban lankadni kezdett s a Blaskovich Miklós házigazdánk angol kertjébe menekülő nyulat csak érni birta azontúl, vágni többé nem. Paplan czélszerűnek vélte e futást csendesen ballagva nézni, nem gondolva unoka testvére működésével, minden képzelhető segélyt kerekdeden megtagadván tőle.

Este háziasszonyunk gyönyörű zongora játéka fokozá a kedélyes s élénk társalgást, – mi közben a jövőt tekintve több külön fogadás s újabb gyülekezési határnapok keletkezének; az agarászat egyik fő fűszere, az egymást érő viták s lelkes felköszöntések sem hiányoztak. November 2-án reggel oszlani kezdé a társaság, szíves házigazdánk s asszonyunktól bocsánatot kérve azon Razziaért, mellyet elkövettünk, midőn vagy negyven lóval voltunk bátrak, e takarmányszük időben őt meglátogatni.

Kilencz nap alatt ugyanazon lovon – egy gróf Telekiék méneséből származó öt éves szögsárga kancza – tettem 37 hajtást s láttam 26 nyúl fogást; ezenkívül lovam, társával szekér elé fogva ugyan ez idő alatt 36 mértföldet tett meg, agaraimat nyergeimet s magamat is szállítván egy állomásról a másikra, hazaérvén pedig, egy napi pihenés után ismét legjobb kedvben ment alattam három napot egymás után. Ismét egyik bizonyítéka annak, hogy a kevesebb vérű, de jól nevelt, gondosan ápolat s lehetőleg kimélve használt ló, mi rendkívülit képes véghez vinni.

November 2-án hat órára, – köszönet ezért Blaskovich Ernő és Albert kitűnő négyes fogatjaiknak—ismét honn valék, miután a társaság többi része, vagy Pestre vagy Uj szászra száguldott, Hubertet ünnepelni. A hideg eső és szélvész daczára, három otthon maradt agaramtól kísérve, ki ballagtam egy reserve lovon november 3-án s Hubert napját két hajtás s fogás által ünneplém meg, – mellyek alatt emlékemben mint egyes csoportozatok s ködfátyolképek, úgy vonultak végig a multaknak e naphoz kötött egyes szép élményei s kedélyes jelenetei. De bocsánat, talán nagyon is hosszas voltam; nem könnyű ám egy kilencz napos közgyűlés eredményeit csak amúgy reassumálni, B. Podmaniczky Frigyes.

III. 17. ábra: Lelbach Gyula, mint az Országos Agarász Egylet és a Bácskai Agarász Egylet bírása "Villám" nevű telivér kancáján¹³⁸

Tisztelt szerkesztő úr! Szokásomhoz képest a tegnapi napon fejeztem be agarász idényemet, s mint minden évben, úgy ezidén is, működésem megkezdése s bevégezze alkalmával rövid vázlattal jelentkezem. Miután azonban az elmúlt ősz alkalmával a szokottnál valamivel több érdekeltség mutatkozott az agarászat, e hazai s nemzeti sportunk iránt, de legyen szabad ezúttal kissé terjedelmesebben szólanom, s némelly részletekbe bocsátkozva, ha képét adnom egy szorgalmas és szenvedélyes agarász élményeinek, miáltal talán ama sokak közül, kik félvállról nézik működésünket, egy-kettő az eddigivel ellenkező meggyőződésre fog vergődni. Az utóbb lefolyt tizenhárom év folytán, hat idény alatt mosolygott nekem a szerencse, rendkívül jó agarakkal áldván meg, mit részint egy kis véletlen szerencsének, de leginkább folytonosan éber figyelmemnek, gondosságomnak köszönhetek. E hat idénynek, melyek alatt több négy hajtó agaramnál nem volt, összes eredménye ez:

- 1857/8-iki idény. A Kisasszony és Csárdás vezérkedése alatt: 81 hajtás, 59 fogás, jártatás közben 52 fogás, s így tehát összesen: 111 nyúlhalál. Nyertem ez idény folyamán: 2 billikomot, 1 magánfogadást.
- 1858/9-iki idény. A Kisasszony és Csárdás vezérkedése alatt: 64 hajtás 46 fogás. Nyertem ez idény alatt: 1 billikomot, 1 magánfogadást.
- 1859/60-iki idény. A Holló vezérkedése alatt: 84 hajtás, 68 fogás; jártatás közben 14, s így tehát összesen 82 nyúlhalál. Nyertem ez idény alkalmával 1 billikomot.
- 1861/2-iki idény. A Hágrá és Úrfi vezérkedése alatt: 101 hajtás 83 fogás. Nyertem ez idény alatt: 1 magánfogadást.
- 1862/3-iki idény. Az Úrfi és Nagyasszony vezérkedése alatt: 80 hajtás, 60 fogás. Nyertem ez idény alatt: 2 magánfogadást.
- 1863/4-iki idény. A Hágrá és Komámasszony vezérkedése alatt. 121 hajtás, 100 fogás. Nyertem ez idény alatt: 1 billikomot, 3 magánfogadást.

Ez agaraim közül csak a Nagyasszony veretett meg az 1862-ik évi fegyverneki díj-agarászatán, de dicsőséggel, mert ő tette az általános ítélet szerint a legszebb s legerősebb hajtást, testvére pedig megnyerte a billikomot. Nem dicsekvésből hozom fel mindezeket, hisz jól tudom hogy sokan vannak kik ennél fényesebb sikert tudnak felmutatni, de egyedül mint egy hosszas fáradozás végre elért szerencsés eredményét említem itt fel. Utóhangjaim tartalma, ez általános átnézet felemlítése után, csakis a most bevezetett idény élményeit fogja valamivel tüzetesebben taglalgatni. Öt agarat jelentettem volt be, de ezek közül a Nagyasszony, egy október 11-dikén tett hajtás következtében megbetegedvén, az egész idény alatt csak háromszor jelenhetett meg, mint felgyógyuló félben lévő.

Négy agaramat így osztályozom: Komámasszony, Hágrá, Csárdás, Lakhandi, — melyek származási jegyzéke közölve volt. Csárdás és Lakhandi, első rendű segítő agarak; sőt Lakhandi, ha január és február hónapok folytán két ízben, általam vajmi nehezen megbocsátható hanyagságot nem követ el — kedvetlenül s nem a szokott tűzzel menvén a nyúlra — vezérségre tette volna magát érdemessé. A Hágrá, ez idény megkezdésekor e lapok hasábjain ellene felhozott vádjaim alól egészen kitisztult, a mennyiben nagyságát s nehézségét tekintve s az idény alatti reája kedvezőtlen talaj daczára, nem csak a roham lehetőségére, de a vágások sűrűségére nézve is, mint végig javult, talán mert folytonosan gyakorlatban lévén, nem bírt túl elnehezedni. Soha kan agártól szebb rámenést s behúzást nem láttam, mint a Hágrától, s ha a hajdani Csárdás kitartását tudnám beleje varázsolni, tökéletesnek volna mondható. A legjobb agár, melyet neveztem vagy bírtam, s mellynél jobb agarat még nem láttam, a Komámasszony. — November eleje óta működését minden körülmények között, bár mi talajon „souverain”-nek kell mondanom, ha igazságtalan lenni nem akarok. Az egész idény alatt csak két ízben mutatott némi lehangoltságot, november 5-ke óta azonban fokonyként javulva, olyanokat tett mint még egy agaram sem.

E közép nagyságú veres czirmos szuka, a legkedvesebb agarak egyike, mert nem csak a vadásztéren tűnik ki hősiessége által, de szépsége s nyájassága mindazokat megnyerni, kik mosolyát, simulékonyságát s víg szökéseit egyszer szemlélék. E részben eltér eddigi kitűnő agaraim jellemétől, mert ezek mind komolyak, a játékot s hizelgést megvetők valának. Szeretem ugyan a komoly agarat, de e kedvenczemnek megbocsátom e gyengéjét, azt mondván mit a szép nőről mondunk illy körülmények között, mert illik neki. Alkata finom, de mégis izmos, dereka, helyesebben mondva keresztje az ív görbülését mutatja; hátulja széles, vállai mélyek, csüdjei rövidek, szeme nagy és sugárzó. Csak azt sajnálom, hogy nagysága nem üti meg egészen az általam kedvelt mértéket, — mind a mellett inkább a nagyobb sem mint a kisebb agarak közé számítható. Futása párosítja a rendkívüli sebességet a kitartással; vágásai a hajtás vége felé sűrűsödnek s megtartják erőteljességüket, mint a hatalom jelvényét; kapása ügyes, — csak hogy az általam ismert agarak legkönnyebbike lévén, gyakran az erős nyúlkapás alatti rántása, szájából szabadítja az ellent, mi azonban soha egy pillanatra sem zavarja meg egy állat rendkívüli működését, még akkor sem, mikor magára hagyatva, segély nélkül dolgozott.

Egyik veterán agarásunk, száraz fagyon tett két rendbeli győzelmes futásait szemlélvén, így kiáltott fel: egy uradalmat illy agárért! Két vezér agaram futásai így állanak: A Komámasszony hajtott 54, fogott 45 nyulat; hármásával ment 4-szer, kettesével 27-szer. A Hágra hajtott 56, fogott 48 nyulat; hármásával ment 11-szer, kettesével 19-szer. Együtt ment e két agár 18 hajtáson s el is fogta 18 nyulját. Ez adatokból az világlik ki, hogy daczára a Hágrá többletének, mégis a Komámasszony munkája a nagyobb, mert alig ment hármásával, holott a Hágrá az idény kezdetével a kan kölykök bevezetése alkalmával gyakrabban részesült e könnyebbségben.

Az összes eredmény hű képét, az itt összeállított áttekintés adja:

Hónap	Agarásznapi	Hajtás	Fogás	Hármasával	Kettesével
Octoberben	15	35	31	8	7
Novemberben	16	33	26	4	12
Decemberben	13	21	17	2	11
Január-februárban	10	12	8	-	10
Járatás közben			1 róka		
szeptember hóban s a			16		
januári hó alatt	15	20	1 róka		
Négy hónap alatt összesen	69	121	100	14	40

Megmenekült tehát 21 nyúl, a melyek közül: Rókalyukba menekült: 4. Vágás nélkül elment: 2. Még pedig mind a kettő Komámasszony előtt; az első Szent-Mártonban oct. 28-án, miután első nyúlján ledolgozta magát, s e második nyúlja a Sz.-Pál hegyen váratlanul, megállapodás közben ugorván, általa későn láttatott meg. A második Hévizen, november 13 án, miután első nyúlját rendkívül nehéz talajban a Nagyasszony kifáradása miatt sose volt kénytelen hajtani s elfogni, s a második haza felé mentünkben közel a posztóhoz ugrott. Erre, de meg nem vágva: 1. — Györgyön oct. 30-án a Komáraasszony előtt, miután egy gazdag repczében történt rókahajtás ellankasztá s a nyúl 21/2 órai keresés után rendkívül messze ugrott. Hogy agaraimat nem kíméltem, sőt kivétel nélkül minden időben s talajban kivettem, e néhány adat mutatja: Kemény fagyon tettem: 20 hajtást 16 fogással, melyek közül hármassával történt 2, kettesével 18 hajtás. Kiengedett fagyon tettem: 15 hajtást, 12 fogással, valamennyit kettesével. Szélvészben, mint például november 3-án és 6-án, december 28 és 29-kén stb. Tettem: 11 hajtást 11 fogással, valamennyit kettesével. Általán véve azt mondhatom, hogy az időjárás kedvező volt, az october havi szárazságot s forróságot s a január havi hólepelt —a melly hála istennek 3 hétig tartott — véve ki. Fáradtságossá tette a működést a nyulak gyér száma; hat izben voltam künn 4—5 óra hosszat a nélkül hogy nyulat láttam volna; legtöbbnyire egy nyúlal kelle beelégednem még akkor is, mikor a fogás vagy hajtás nem tartozott a mesterségek közé. A 121 hajtás közül 115-öt Tündér nevű sárga kanczámon tettem, melly háta lovam a négy havi idény alatt egyetlen egyszer sem volt harczképtelen s ez idő alatt 62 mértföldet tett meg többszöri kirándulásaim alkalmával, szekér elé fogva.

Im lefolyt agarászydényem eredménye, melynek férfias, a testet edző, a lelket pihentető éleményei alatt olly sokat élveztem, lelkesültem, hevültem s elandalogtam; melyek alatt számtalanszor elmondottam: múltadban nincs öröm, jövődben nincs remény, amíg gyakran egy-egy szép hajtás bevégeztével megsimogatva s ápolva lihegő kis agaramat s azt rebegvén: csak te váltod be szavadat minden körülmények között, te benned nem csalódom — s a jelen érveibe merülve feledém a múlt bánatát s a jövő aggályait. Bárá Podmaniczky Frigyes.

Nyílt levelezés egy nemzetközi agarverseny indítványa tárgyában¹⁴⁰

I. Gulácsy Imre báró Podmaniczky Frigyeshez

Szakoly, april 15. 1864.

Hallom, hogy a múlt évi agarászydény alatt Angliában tizenhatezer forint díj, tíz tizenkétezer forintnyi tétesz volt egy verseny nyeresége. Ezen angol agarverseny pár nap óta bő tápanyagot nyújt agarás-szenvedélyemnek, tűnődéseimnek, eszméimnek, melyeket mással is közölni végre idején látom. S ki volna szakértőbb, értelmesebb, illetékesebb, mint te tisztelt barátom. Hogy azonban nézeteimet kellőkép ismerhessed, megbocsátasz nemde ezek előleges részletezéséért, remélve, hogy bizalmas közlésemet így a szenvedély s talán a szakértelem kifolyásául is fogod tekinthetni. Azt tartom, hogy az angol agar a magyar nyúlra öt hat év óta lejárt magát. Az angol agar a magyar fölött nem bizonyítja be fennsőbbiségét. Külső szép alakja, mint a természet adománya végett, ha módomban volna, hát díszül tartanám, de a magyar égalj alatt, a mi hol lágy és mély, hol fagyott és kemény, tövises, székes, csutkás talajunkon felnőtt nyúlra futó angolért — részemről keveset adok. E helyt talán több futásra kellene hivatkoznom, de nem teszem, mert szerintem nincs unalmasabb társalgó, mint aki mindig kellemetlen dolgokat hoz fel. Nem bántom tehát olly számos, jeles, szenvedélyes és áldozatkész agarász gyöngéjét agara irányában. De minden esetre határozott fölényt kell adnom a magyar agárnak, nehogy a „qui tacet, consentit”¹⁴¹ ez esetben alkalmazható legyen. Gyanítom én azt, vagy talán tudom is, minő véralkatú s tehetségű agar kell az angol nyúlra. Sejttem, miért szükséges ott a sebes agar; hiszem azt is, hogy a legjobb magyar agar Angliában talán nixen maradna. Úgy de más oldalról nem vagyok képes elhallgatni, eltúrní, zsebre tenni, behúnyt szemmel nézni, hogy az angol agar, habár egy versenyben 30—40 ezer forintot nyer is, a világ bámuló szemei elé mint első rendű legjobb agar legyen állítva. Nem értem, hogy a míveltség, tudomány, értelem, gyakorlat első nemzete e tárgyban mint képes önmagát csalni; nem értem, hogy a mindenre törekvő nemzet az agárban tévúton jár és áldoz annyi ezreket.*)

*) Bocsánat, hogy a vitába elegyedni s a fennebbi tétélekkel ellenkezőleg állítani bátorkodunk, hogy az angol az agar dolgában se önmagát nem csalja, se tévúton nem jár. Az angol — valaminthogy gabonát, takarmányt s földi növényeket ollyanokat termel, melyek a talaj viszonyainak és szükségleteinek leginkább megfelelnek: úgy agarat is ollyant tenyész, mint a kitűzött célra neki szükséges; e cél pedig a nyúlra minél sebesebb, minél gyorsabb elfogása, mellyre a sport tekintetén kívül a versenyek s leginkább a fogadások megnyerése végett szüksége van. Mert jegyezzük meg, az agarászat már magában cél, nem úgy mint a lóverseny, mellycsupán eszköz a ló tehettségének és épségének kipróbálására. Ha tehát az angol olly —rövid távolságon gyors agarat tenyész, a minőre neki saját nyúljaihoz képest szüksége van: se tévúton nem jár, se önmagát nem csalja s ezt csak akkor tenné, ha a „Britannia rule the waves” mintájára egyszersmind „Britannia rule the harest”-t is énekelne. En azonban, az angol sportlapok szorgalmas olvasója, soha sem jöttem arra, hogy az angol saját agárfaját a világ legjobb agarának vallotta — vagy csak célzólóg is követelte volna. Ha ez megtörténne s akadna angol, ki — mint Vörösmarty balladájában a kérkedő olasz: Merre föld és merre nap van Nincs olasznak párja hadban az angol agar határozott fölényét vitatná: úgy teljesen osztoz-nám a nemzeti ambícióban, hogy egy Toldy Miklós-agarat — ha van — állítsunk ellenébe s mondjuk a kérkedőnek: „Gyepre —! Szerk.

Iparát, gazdaszatát, gépeit, falkáit, telivér lovait, intézményeit tekintve látjuk hogy a világ elismerésével bir s tapasztaljuk, hogy a nyomában járó világ öt ha nem is utolérni, de megközelíteni törekszik. Miért van tehát az agárnál a botlás? Ha gépeikkel, lovaikkal, falkáikkal meglátogatják a szárazföld versenyeit, miért nem keresik fel agarversenyeinket is? Tudom, erre a legrövidebb felelet az, hogy olly nagy útra a mi csekély agárdijainkért ki nem mozdul szigetországából. Szép s jó számítás lesz ez, de az angol agárnak meg azt feleli a magyar agar, hogy „gyáva gyenge ellenfélen a csatanyerés nem dicsőség.” Az angol nyúl a lehető legroszabb káposztás nyúlra is selejtesebb. Szegény állat valóban tételét sem tudja. Születésétől kezdve arra van kárhoztatva, kényszerítve, hogy a dús táplálék-on — mint a mellette legelő birka — meghízzék; hogy csak kedélyes sétálgatásokat tegyen éjente az emésztés előmozdítása végett; hogy inkább csak az ugrásban mintsem a futásban, gyakorolja magát!*)

*) *Hazám a csupa királyi vérből származott Mac-ok és Okhona véglegesen egyesítettvén Angliával: habár izlandinak valloam is magamat, a külföld előtt még is csak angol vagyok én. S mint ilyen, fájdalommal vagyok kénytelen tiltakozni a felebbi szép feltevések ellen; dús táplálékot csak boldogabb álmaimban látok ; éjjente az igaz elstétalok 3–4 mértföldnyire is, de nem az emésztés elősegítése – sőt ellenkezőleg az emészteni való keresése végett, azonban a hol maga az Amerikába vándorló Paddy se talál, mi igényei legyenek ott egy szegény globae adstrictus nyúlak? mihez képest nem elbizottan ugyan, de annál könnyebb feather weighttel futom be a roppant sikot, mely az ország közepén az egyik tengerparttól a másikig terjed s ezen épen nem kedélyes futásra reá is kényszerítenek a damned angol agarak, melyek apámat, anyámat, testvéreimet már felkapván, engemet illy elhagyott árvaságra juttattak. Egy irlandi nyúl.*

Míg a magyarhoni nyulat a november-februári szél, fagy, zivatar, (melly éjjente 3–4000 ölnyi futásra kényszeríti, hogy meg ne fagyjon) a természet ezen szigora emeli azon olykor olykor elérhetetlen futási fok-
ra, hogy – bizon valljuk meg, a legjobb agár se éri utól. Mily ellentét! Nem tudom, nem voltam jelen angol agarászaton, nem is olvastam – de mernék fogadni hogy Anglia agárversenyein nincs eset, hogy az agár be ne érné nyúlját, s e szenvedély gyakorlat emberei azt hiszik, hogy az ő agaruk jó! Az angol és magyar nyúl közti különbséget, úgy hiszem minden agarász ért. Ebből folyó következés gyanánt azt is kell tudnunk te-
hát, a két faj közül melyik a jobb? Ha Anglia átlép a csatornán, jobbra balra mérkőzni s a díjakat felseper-
ni, miért ne volna kész agárversenyeinken is velünk meghúzni a szíjat? Bármennyire vezesse is az összes angol népet az ildomos számítás és nyereségvágy: tagadom hogy ne volna angol, ki a lapok útján közlött felhívásra ne vállalkoznék részt venni díjagoraszatainkban. Egy kis sarkantyúzás s bizton hiszem, hogy versenyünket meglátogatják. Felkérésem tehát, ha ugyan visszhangra talál, hozzád e tárgyban következő:

1. Mint elismert szakértő és igazságos agarásztekinély szíveskednél e tárgyat több elvbarátoddal közöl-
ni, s elfogadása esetében arra működni, hogy:
2. A sport elemének kedvelői közt országSZerte minél több részvényes aláíró gyűjtenél a magyar agár
mellett, s ezen aláírók társulata az angol agarászokat versenyre hívná fel.
3. Minden részvényes tetszése szerinti összeget írna alá, legkevesebb 20 ftot.
4. Mihelyt az aláírt díjösszeg az 1 000 forintot meghaladná, a szakavatottan indokolt kihívás a „Field-
ben” és a „Bell’s Life”-ban közzé tétetnék.
5. Kiemeltetnék e kihívásban, hogy mi a legjobbnak elismert két angol agárral óhajtunk versenyezni s
ugyanezért részünkről is két magyar agár lesz ellenükbe kiállítandó.
6. A nemzetközi verseny előtt tíz nappal közmegegyezéssel agárversenyt tartanánk s az ezen versenyben
fennmaradt két agár küzdene majd a két angollal.
7. E versenyben részvényes lenne mindaz, ki agaráért 20 ft tételt f. v. f. előre lefizet.
8. E díjas próbaverseny után a két nyertes agár tulajdonosa semmi anyagi nyereményt nem élvez,
hanem.
9. a nemzetközi verseny remélett győzdelme az első agár tulajdonosát a tét és bánatössz két harmadá-
ban részesíti, kik azonban a
10. kötelesek, az első nyertes 200 forintot, a második 100 forintot, valamelly előre meghatározott jóté-
kony célra átengedni.
11. A részvényesek alávetik magukat a társulat által választandó három bíró ítéletének.
12. A versenyszabályok angolra volnának fordítandók.
13. Ezek szerint, nyúl felugrásánál – mindaddig míg a három választott bíró nem rendeli – 100 ölon
innen az agarakat elereszteni nem szabad.
14. Az első vágás, ha addig egyik agár a másikat be nem húzza. 12. Ha ugyanazon agár teszi a második
vágást is szintén = 2. Ha társa adta vissza az első vágás után a vágást, = 1. Minden ezt követő fordítás =
1. Elmenés 4. Zsinórban felkapás = 2. Az ötödik vágás utáni billentés, hajtás 0. Puskázás – elmaradás.
15. A bírák csak akkor ítélnék 1–2 nyúlra, ha az agarak egyike egy nyúlra csak egy vágást adott vissza
társának, különben 2–3–4 nyúlra megy a futás.
16. A két nyertes félnek joga van másnapra 10 órára tulajdon azon helyre tűzni ki a döntő futást.
17. Hatszáz ötön aluli futáson a bíró nem ítéltet, hanem új futást rendel.

18. A nevezések Angliából october 20-áig érvényesek.

19. A nemzetközi verseny, közösen meghatározandó helyen, november 14–20-dika közt lenne megtar-
tandó.

20. Ha a versenyt a talaj vagy idő minősége gátolná, az e miatti kifogás csak úgy fogadható el, ha egyik fél
sem hívná ki a másikat a verseny lefutására. Körülbelül ezek volnának igénytelen eszméim, mellyek
természetesen változtathatók, javíthatók, pótolhatók; s e tekintetben bizalmas választat kérve sat. sat.

III. 18. ábra: Sterio Károly: Pihenő a gémeskútnál a pusztán (1855)¹⁴²

II. B. Podmaniczky Frigyes Gulácsy Imréhez¹⁴³

Aszód, majus 2. 1864

Ma vettem Bérczy Károlytól azon felhívásodat, melyet hozzám intézve, a „Vadászlap” ban akarsz közleni. Tudom, nem veszed zokon, ha, mielőtt ez megtörténnék, néhány észrevételt közlök veled s ezek talán indítványod – mellynek lényege egy rég táplált kedvencz eszmémet képezi— elnapolására bizandnak. Indítványodat, úgy a mint téve van, nem pártolhatom, még pedig a következő okoknál fogva:

1. A jelen idő nem arra való, hogy egy illy nagyszerű sportnak akár kellő felfogására, akár kellő pártolására s még kevésbbé keresztülvitelére, elegendő anyagi erő, érdekeltséget, lel-
kesedést s készütséget szerezhessünk. Szenvédélyes agarász vagyok, s mint ilyen, nem szeretnék olyasmibe vágni, miről előre tudon, talán még azon esetben is, ha a kellő anyag birtokában volnánk, hogy azt rendszeresen keresztül vinni alig volnánk képesek.

2. Amennyire pártolója vagyok a magyar agárfaj fenntartásának, épen olly kevésbé tudom feltétlenül becsmérelni az angolt, — sőt a jó angol vért, valamint a lovaknál is, mint elevenítő, nemesítő eszközt nem csak czélszerűnek tartom, hanem czélszerűnek tapasztaltam is. Ne azon angol agarak szerint ítéljünk barátom, mellyeket itt közönségesen látunk, hanem azok után, mellyek ott is a javabelieknek ismertetnek el. A jobb angol vérnek a magyarral párosítása első íziglen igen jó vérkeverék, épen olly jó jelenleg, a millyen jó volt hajdanában a lengyel, persa s orosz agarak vérkeveréke a magyarral. Minden vérnek szüksége van bizonyos időszakon túl felfrissítő elemre s így tehát a mienknek is. Ez okból az angломánia ellen fellépni mindenkoron kötelességemnek tartottam, de sohasem merném feltétlenül kárhozottatni azon vért, mellynek czélszerű elegyedése a mienkkel olly nagy hasznunkra válik.
3. Dato sed non concessio¹⁴⁴, hogy csakugyan sikerülne a felhívás következtében néhány másodrendű speculans agarat átcsalnunk, mit sem érnénk el, mert viszonyaink annyira eltérők, hogy egészen más erényeket követelnek az angol, másokat a magyar agártól, hogyha pedig esetesen minket hívnának aztán ki s mi kénytelenek volnánk elmenni, amúgy prima intrada, szavamat adom: nixen maradnánk csúnyául. Többet mondok, még itt a hazában sem vagyunk tisztában az agarak iránti követelményeinkről; minduntalan olyan dolgokat hallok, mellyek primitív fogalmakról tanúskodnak a nagyobb közönség részéről, alig tudok egy magánfogadást, vagy agárversenyt, melly kellőleg tudna lefolyni, s mindig csak a rossz, jó, legjobb nyúlról, de ritkán hallok beszélni a rossz, jó legjobb agárról, mint a melly utóbbinak tehetsége minden nyúlón aránylag ki fog tűnni, s ha nem tűnik ki, nem is jó agár.
4. Nem szeretnék úgy járni agarainkkal az angolok irányában, mint az arabok lovaikkal, kik sehogy se tudnak felmutatni eredményt; de azért az angol mégis büszkén vallja be, hogy az arab vérnek a régi angolfajjal való keverése szülte a jelenleg világhírnő angol lófajt. S nagy kérdés, nem volna-e szüksége már Angliának egy kis vérfelfrissítésre, holott bizony az arab ló Angliában mire sem mehet, az angol ló pedig Cairó homokbuczkái között is, harmad-s negyedrendű létére is, számtalan diadalt aratott.
5. Indítványodat — az én régen táplált eszményképem szerint — megfordítva szeretném életbe léptetni, ha arra elég vagyonom volna, vagy ha az idők egyforma békés folyása arra segíthetne. Ugyanis, először itt magunk között kellene egy pár elismert jóságú agarat összeszedni, s azokat ollyforma vidéken gyakorolni, a millyen Angliában előfordúl, s miután így be vannak gyakorolva, el kellene azokkal menni Angliába s ott helyben megpróbálni, s így szégyent nem vallhatnánk s a legcsekélyebb előny is babérrá változnék.
6. Mert, ha az angol agár hozzánk jó s itt a sík pusztán megveretik, ez nekünk nem dicőség, nekik nem vereség, mert szokatlanok lévén a körülmények: nem szégyen s nem csoda, ha egész erővel nem bír hatni; s még mindig sub judicis maradna a kérdés, még a reánk nézve legjobb esetben is; — ha pedig esetesen az angol — itt nálunk — csak legkétségesebb előnyben maradna, örökre végünk volna.

Im barátom okaim, mellyek arra birtak, hogy cikked kiadása előtt neked írjak, s melly okok tekintetbe vételét tőled kérem: azonban azt se bánom, ha felhívásodat e levelem kíséretében közlöd is, mert hiszen vélemény a vélemény marad, s így az enyém is megcáfolható. Nagyon sajnálom, hogy körülményeim nem engedik meg jelenleg az idestova való utazást, különben az általad indítványozott kölyökversenyen is megjelennek, még pedig: két telivér angol kölyökkel, miután ez idén az én fajtámból nincs kölyök. A két kölyök története ez: báró Wenckheim László nagy pártolója az angol, én a magyar fajnak, ő most ellenének, azaz nekem, két igen szép kölyköt küldött, hogy próbáljam ki azokat az én módomból s meggyőződéseim szerint. A kölykök szépek, akár hogy alig remélhetem az idény megkezdéséig illő állapotba helyezhetni, de minden erőmből azon leszek, hogy ha van bennük valami, azt ki is mutathassák. Vederemo!¹⁴⁵ Agaraim nagyon szépek, de szeretném amúgy con amore¹⁴⁶ bemutatni, sok élvezetes vita s versengés. kerülne ki pár napi együttlétünkből. Isten áldjon stb. stb.

Nyílt levelezés egy nemzetközi agárverseny indítványa tárgyában¹⁴⁷

III. Gulácsy Imre báró Podmaniczky Frigyeshez

Szakoly, május 9. 1864.

Május 2-áról kelt becses soraidat véén, sietek pontonként felelni.

Az 1-re —: Indítványomban, ha jól emlékszem, érintem én is, hogy jelenlegi körülményeink s főleg lapos erszényünk nem igen reményelteti velem, hogy valami angolhoz méltó nagy díjat tűzhessünk ki, s az általad érintett azon kifejezést, hogy „rendszeresen keresztül vinni alig volnánk képesek” csak is zilált anyagi helyzetünkre kívánom érteni: — mert különben csak hinni akarom, hogy értjük az agarászatot: tudjuk azt is, hogy vannak jó agaraink: — nem hibázik hát egyéb mint — pénz! A pénz, vagyis a díj tehát azon bökkenő, mit rendszeresen kellene keresztül vinni; azaz a versenydíjnak kellene egy a nemzethez méltó összegnek lenni. Nem akarom hinni, hogy egy tekintélyes díj olly kivihetlen valami legyen, mint más részről hinni akarom, hogy az angol sem mind egyöntetű, hanem akad közöttük olyan is, ki hiúságból, elvkérdésből, szenvedélyből s nem nyereszkedési vágyból jön el Magyarországra. Előbbi cikkem azon részét, hol a nevezések tétel, bánat stb. vannak érintve, kérlek legyen szabad felvilágosító közlésed után következőkép változtatnom: Szóltassék fel a haza minden agarászegylete, hajlandók-e tetteleg érvenyesíteni nézeteinket? Ha igen, úgy minden egyet — mert már ekkor országos a kihívás — járuljon tete-mes összeggel a díjhoz. Azon egyletnek, melly legalább 200 ftot ad a nemzetközi versenyre, joga legyen a kebelbeli agárversenyeinken legjobbnak elismert — egy agarat küldeni azon vizsga-agarászatra, melly a két nemzet közti verseny előtt tíz-tizenkét nappal leszen megtartandó. E vizsgaverseny előtti napon lenne aztán valahára kidolgozandó egy agár verseny-alapszabályzat.

A 2-ra nincs feleletem ezúttal, miután nem a tervezett versenyről, hanem tisztán egyéni nézetről van szó az angol s a magyar agár felett.

A 3-ra. E pont alatti czáfolatodra felelnem bizony nehéz kenyér, elismerem, azonban eszme eszmét, czáfolat eredményt, gyakorlat meggyőződést szülvén, megpróbálkozom a felelettel. Ha a felhívás következtében, sikerülne agarászgyepünkre angol agarat megnyerni, az nem lesz másod harmad rendű agár; az tagadhatlanul az első angol tekintély bélyegét viselendő magán, mert a törtéendő kihívásunk e tárgyat érinteni fogná. De, magáról az angolról sem teszem fel, hogy másod harmad rendűt hozzon, mert: — megengedem, hogy a lófuttatásokra a száraz földön másod harmad rendű lovaival jelen meg az angol, s miért? mivel ezekkel Angliában az 1-ső rendű lovak mellett úgy sem nyerne, s mert szárazföldi csekélyebb díj nyereséért első rendű lovának tengeri utazását nem is kockáztatja; míg az agárnál, összehasonlítva a díj, tétel, fogadási s főleg szállítási költségeket, nincs illy arány.

Egy ló áthozatala, lovassal, lovással 10–15 annyi költséget igényel, egészsége kockáztatásán kívül, mint egy agáré. E 3-ik pont alatti cáfolatodban nem vagyok képes felérteni e tételeidet: „viszonyaink annyira eltérők, hogy egészen más erőket követelnek az angol, másokat a magyar agártól.” Kérlek alássan, Angliában is az agár fut a nyúl után, itt is, Angliában is jobban éri a síkon a nyúlát, mint az árkos, víz-mosásos, sövényes helyeken, itt is. Márpedig ha Angliában szívesebben s biztosabban fut a tiszta helyen a nyúl, úgy Magyarhonban az angol agárnak nagy előnye nyílik a futásban.

Angliában úgy mint hazánkban az agarászat idényébe esik november hava, itt sem látok tehát valami különbséget. Igaz ott nincsenek olly kemény fagyok mint itt, igen de viszont ott meg a talaj roszzabb mint a mienk. Meg azután, hát ha épen lágy talajon menne végbe a verseny? Szerintem tehát Angliában is nálunk is, nem marad egyéb kötelessége az agárnak, mint futni. Azon állításodra, hogy ha a magyar agarat hívnák ki futni az angol gyepra, nixen maradna, felelem. Első tekintetre, mint indítványomban is gondolom érintem, magam is hajlandó volók hinni, hogy nixen maradna, azonban már ma, holnap s holnap után nem. Visszalépek 16–23 évvel a múltba.

Tisztelt barátom W. K. – W. J. – Cs. J. – Zemplén megyének felső részén laknak; nektek jutottak agaramból a Rénus, Kigyó, Tündér, Pompás nevű agarak. Ezen agarak itt Szabolcsban párosával szépen érték a nyulat s el lehetett róluk mondani, hogy jó agarak, s mégis ha egy bizonyos Szarvassal és Pompással vittük ki, nem érték többé ezek mellett. Zemplénben nem menekült meg nyúl előttük s a győzős alföldi agárból – a szakavatatlan agarász előtt – sebes, kis téren nyúlját elfogni köteles agár lett belőlök. – Telt az idő, felmentem Zemplénbe, vagy ők jöttek le Szabolcsba agarászni; mi történt? Úgy Zemplénben a rossz nyúlón (mellynél az angol még roszzabb), mint Szabolcsban a jó nyúlón, a sebessé lett zempléni agár – az alföldi agarak mellett már nem érte a nyulat. Tovább megyek s a sokból még egy példát hozok fel. G. F. szomszéd barátomnak volt egy Tizes nevű kis veres roppant sebességű agara, (a mit itt elősorolok, az áll a későbbi cáfolatodra is, t. i. te nem nyúl, hanem agárjobbságot keresesz). – Ujoncz agarász gazdáját roszzabb agarai közt összel nagyon kielégítő a kis Tizes futása. Ne adj Isten azért elhítenni véle, hogy agara nem ér jó nyúlra, messze kelt nyúlra, semmit. Balkány alatt fektében szántáson meglátok egy nyulat „Na Feri pajtás ütött a Tizes órája, csald el az agarat azon helyig (körülbelöl 100 öl), én majd kiugratom a nyulat, meglásd, nem fogja érni”. – Bizony nem is érte azt a Tizes.

Ha tehát ezekre visszagondolok, és ha a jelent is segítségül hívom fel, azon meggyőződés száll meg, hogy 100 ölon innen el nem bocsájtva az agarakat, jó vagy angol nyúlra a magyar jó agár nixen nem maradhat, sőt ha egyszer felment, nincs e kerek világnak olly angol nyula, mellyet az ugyanazon felment magyar agár a második fordításnál zsinórba fel nem kapna: lehet ott Isten tudja hány angol telivér is mellette, a 100 ölig kiadta az a szuszt. Hogy a hazában, még mindig nincs minden ember tisztában az agarak futásáról való követelvényeiben, ezt én természetesnek találok.

Fő oka szerintem egy országos agárverseny-alapszabályzat hiánya. Látszik, ahány egyeslet annyi alapszabály, hát még a kivitele? S miért van ez így? Mert többnyire minden versenynél van egy két kolompos agarász, ki képzelt szakértelméhez képest vezeti a szavazó többséget. Nem volt még példa arra, hogy az egyik agarászegyet felszólította volna a másikat, miszerint közakarral összegyűlve dolgoznának ki egy állandó agarászati szabályt. S ezen eljárásnak ki vallja kárát? Azon egyeslet s nem más, mellynek kebelébe, ha egy ügyes czinczár agarász vetődik, szépen elhallgatja a hiányos szabályokat, s azután azon hiányos szabályok szerint futtatja egyik vagy másik agarat. Részemről a 3-ik pontra vonatkozólag, megfordítva hiszem a dolgot lenni, t. i. a legjobb nyúl és a legjobb agár közt. Nézeted szerint: előbb kellene a jó, jobb, legjobb agárról beszélni, mint a jó, jobb, legjobb nyúlról. Bocsáss meg, nem vagyok veled egy véleményben. Én azt hiszem előbb kell jó nyúlnak lenni, mert csak a jó nyúl létevel állhat elő a legjobb agár. S ezért mindig s örökké az első kellékek közé sorozom a legjobb nyulat, nem pedig a legjobb agarat. A legjobb agár legjobb-sága csak a legjobb nyúlón tűnhetik ki. Minek hát a legjobb agár ha legjobb nyúl nincs? Középszerű nyúlón, kivált ha 25–40 lépésnyire ugrott, a legjobb agarat nem ismerjük fel, míg megfordítva a rossz nyúlón a rossz agár jó-sága (rosszasága) jön napfényre. S így ha nekem az a jó nyulam ugrott s agaram is csak az a válogatós pecsenyész agár, biztos vagyok felőle, hogy agaram a legkielegítőbben működik rajta. Hiában van tehát képzelt jó agaram, ha jó nyulam nincs.

Számtalan példát tudok úgy a múltból, mint a jelenből is – és ki nem tudna – felhozni, hol a közvélemény a gyengébb nyulakon felkarolta az agarat (mivel történetesen 3–4 rossz nyúl ugrott neki), nem lehetett saját agaram felett is a véleményt megváltoztatnom, míg végre másnap ugrott egykét jó nyúl, a midőn a tegnapi kegyencz fordítani sem volt képes. Arra nézve tehát, hogy tudjam, van-e legjobb agaram, conditio sine qua non,¹⁴⁸ a legjobb nyúl. (Csakis kölyök-agárversenyénél engedek a legjobb iránti kívánsámból; ezeknél mindegy legyen jó vagy rossz a nyúl.)

A 4-re nézve, ha egyéni meggyőződéseim rég tisztában nem volna e két agárfaj közül mellyiknek jobbsága felett, úgy valóban mi sem indított volna közlelményemre, s amint igen sokban, nagyon sokban megadom az angolnak az elsőbbséget, úgy halálíg tagadom, hogy agara megközelítené a mi legjobbunkat. – (Tudom én azt, hogy egy bizonyos Madgy angol agár a képzetet felül múlta s hiszem is, mert jellemteljes egyéniségektől hallom: tüneménynek el is fogadom annyi sok közül, mint szintén a más oldalról tünemény a sz.-margitai pusztán levő juhász komondora, melly elfogja a nyulat). Az 5-re. Indítványomat hogy megfordítva óhajtanád életbe léptetni – én arra is nyugodt lélekkel kezet nyújtok: csekélységetől egyebet nem is kötvén ki, minthogy Angliában se szabad 100 ölon innen az agarat elereszteni. (Persze, már itt nagy bajban vagyok, mert 100 öl az eleresztés: 80 öl a beérés, ez 180 öl térséget igényel! Már pedig ottan illy térség – árok, sövény, csatorna nélkül – legalább ahol én jártam, ritkaság. Na de ha a hazában keresztül tudja vinni a jó nyulat az agár az akácz ültetvényeken, árkokon, szőlőkerítéseken, ugyan miért ne bírná ezt agarunk Angliában is előnnyel megtenni?

A 6-ra. E pont nehézségét, engedj meg, ismét nem értem. Miután a 3-ik pont alatt érintem, az angol agár is a nyúl után fut – s természetesen minél tisztábban látja maga előtt a nyulat, annál nagyobb ösztönrel fut, hajt reája: mi kifogása lehet tehát az angolnak a mi sík terünk ellen? – Én hátrányára semmit, előnyére mindent látok. Ha előnyben marad az angol, elismerjük elsőbbségét s akkor minden agarász igyekezni fog a magyar fajt angollal keverni. Ennyit bizalmas válaszul becses soraidra, mellyekre szabad legyen viszont nézeteidet kérnem, egyúttal légy szíves részedről is szabad tért engedni a V. és V. lap hátsbjain hazai több agarászbarátunk véleményének is. Fogad őszinte tiszteletemet stb.

IV. B. Podmaniczky Frigyes Gulácsy Imréhez¹⁴⁹

Aszód, május 20. 1864.

Kedves barátom! A mint leveledből értesülök, hozzám intézett felhívásodat, az arra levélben adott válaszzal együtt a Vadászlapnak küldöd meg. E megjegyzést csak azért teszem, mert azon általam írt levélben talán olly megjegyzések is foglaltatnak, mellyeket másképen foglalok írásba, ha tudom, hogy soraim a közönség elé jönnek. De miután ez a sora lett a dolognak, ezennel megteszem észrevételeimet ellenészrevételeidre is, hogy eszmecserénk kiegészített alakban láthasson napvilágot, ha neked úgy tetszik. Először is azon észrevételemet említéd fel, „hogy rendszeresen keresztül vinni alig volnánk képesek” és úgy nyilatkozol, mintha e szavaimmal pénzbeli viszonyainkra céloznék. Korántsem barátom, sokkal inkább magyar vagyok, mintsem ne tudnám, hogy a magyar ember, ha idegei csiklandozása végett van szüksége pénzre, azt előteremti még a föld alól is olly helyen, hol bányák nem léteznek. Én e kitétellemmel nem zilaált pénz-, hanem zilaált viszonyainkra általán véve, külölonösen pedig zilaált agarász-viszonyainkra czéloztam, mint amellyek nagyon megnehezítik az együttes és lehető sikeres működést. E tekintetben felhívlak, vajjon örömmel olvass-e agarász-egyleteink pangásáról? Gyakran mások előtt megfoghatlan ítéleteiről? a helyes ítéletekről felhozott vádakról?

Külön fogadásaink soha a kimerítésig nem vitt tökéletlen eredményeiről? S azon eszmézavarról, mely nálunk az agár kellékeiről általánvéve még létezik? Hiszen megértem én azt, hogy agaramról másképen ítélték, mert mágnás vagyok; előre elmondották angolnak, mert tél idején takarót adok reája, de a kályha megótt fetrengeni sohasem engedem; elmondották róla hogy „Preller”, mert jó volt, azaz minden nyúlján ugyan azon erényeket mutatta ki s tette meg kötelességét ott is, hol nem öt számra mérik ki az agarak „lehető erényeit.” Azon esetre, hogyha idővel talán létesülhetne tervünk, akár a te, akár az én eszméim szerint, csakugyan legjobbnak vélném ezt az egyletek útján létrehozni; pártollak pedig különösen, amennyiben agárverseny-alapszabályok létesítését kívánod, mert ezek nem léte miatt, olly zilált, mint felebb említem, agarászatunk.

A 3-ik pontra tett ellenészrevételed ellenében most is azt mondom: nem volnánk képesek legelső rendű agarat átcsalni a csatornán, mert viszonyaink nagyon eltérők s az angol nem olly könnyen adná magát arra, hogy egy első rendű agarat ismeretlen viszonyok közé engedje jutni, mert: A 4-ik pontban mondottakat most is állítom. Az angolnál helyből kell a lehető legnagyobb sebességet kifejteni, akár nyúlfogásnál, akár agárversenynél, hol a fogás másodrendű; a nyúlfogásnál azért, mert a positiók közellévők; a versenynél pedig azért, mert ott úgyszólván mindent a sebesség dönt el, s azon bátorság, mellyel az agár az elébe tornyosuló akadályokat letudja győzni, — millyenek: csatornák, árkok, erős kerítések, sövények, — mellyek mind a mi agarainkra nézve még ismeretlen nehézségek, s mellyekhez csak gyakorlat útján lehet a legjobb agarat is szoktatni. A ki hazánkban agaraival legelőször jutott vagy buczkás vidékbe, vagy alföldi ákác sövények közé, s akkor megvigyázta agarát: az első alkalomkor mi egészen másképen mentek, mint sík földön: bizonyára igazat fog nekem adni, mikor állítom: „hogy más erényeket követelnek az angol s másokat a magyar agártól.” Én például csak ollyan agárról hozok végítéletet, mellyet fagyon láttam, még pedig többször menni — az angolnak alig van fagyról fogalma, s ha esetesen fagy, réteknek tartaná kivinni agarát; nálunk, hosszú járásokat megszokott nyulakkal levén dolgunk, a hajtás vége teszi meg; — az angolok, egymáshoz közel fekvő bűvő helyek ellenében dolgozván, kénytelenek az első megtörésre helyezni a fő súlyt; nálunk az agarat sövények átugratására betanítani — nem átmászásra — ugyan kinek jutna eszébe, az angoloknál ez az idomítás legnehezebb része s hány kölyök kerül bitófára, mert nem egyenes vonalban s rohammal szökik át a sövényen, mellynek alján nyílsebességgel bújít át a nyúl. Ezeket mind tekintetbe véve, talán igazat fogsz adni, ha állítom, hogy begyakorlás nélkül, legjobb agarunk is „Nixen” maradhatna Angliában, valamint az angol legjobb agarát is lejárhatnánk con amore alföldünk síkjain s homokhegyeink között.

Bocsáss meg barátom, de amit a harmadik pont végén, az én észrevételemre: a jó, jobb, legjobb agárról mondasz, az talán nem egészen állhat meg, ítélve azután a mit Zemplén megyében tapasztaltál, a hol az én elvem győzött, melly azt tartja: az igazán jó agár, a meddig csak a körülmények engedik, minden nyúlra ki fogja tehetségét mutatni, s jónak fog bizonyodni. A negyedik pontban tett észrevételed szerint az angol vérre nézve körülbelől egyet értünk, hisz én sem vagyok feltétlen bámulója az angol

agárnak, különösen mint magyar agarász, de nem is vagyok feltétlen becsmérője s elismerem jó, valamint átlátom gyenge oldalait. A 6-ik pontra nézve azt mondom, amit már más alkalommal is megpendíték, hogy az angol agárra épen olly zavarólag hathat a mi erős, messze távolságot s hosszas járáskelést megszokott nyúlunk, mint a millyen zavarólag hathat a mienkre egy egy sövény, fal, árok vagy kapu. Bocsáss meg barátom, mint akarnánk mi hidegen ítélni, elfogulatlanul elemezni, mikor te br. Wenckheim László Madgy elismert jóságú agara ellenében egy kuvaszt hozasz fel, ím itt vagyunk azon a ponton, mellyen megérkezünk, mikor arról van szó, hogy valamit elismerjünk, miről eddig ellenkező véleményben valánk. Ha a legjobb angol agár szerinted, csak olly tünemény mint a nyulat fogó kuvasz — ami köztünk legyen mondva, nem épen olly ritka — ugyan miért is tartod akkor érdemesnek vele a versenyt? — vagy mit mondanál, ha az angol egynémelly nálunk csodált gyalogló agárra azt mondaná: hisz ez kopó! Legyünk igazságosak, ítéljünk elfogulatlanul, alkossunk agárverseny-szabályokat tanuljuk tisztelni a törvényt, okuljunk mások tapasztalásán, de ne majmoljunk, s hiszem barátom hogy idővel még elérjük azt, miről most csak álmodunk: az elismert jóságú angol agarakkal való versenyt. Addig is, míg a nagy eszme létesülhetne, ígéretedhez képest elvárlak titeket, hogy itthon egymást kipróbálva, szerezzünk magunknak élvezetet s tapasztalást. Viszontlátásig stb.

Előhangjaim¹⁵⁰

Ez idén kissé elkéstek, de miután annyi mindenféle olly régóta késik már, miért ne késném én is el vagy egyszer. Kivált miután ez elkésésnek oka nem én vagyok, hanem az egyedül a ferde körülményekben rejlik, mellyek még mireánk, szegény ártatlan agarászokra is olly nyomasztólag hatnak. Hihetlen de való, még egész vidékünkben — ugyan is én csak azt tartom vidéknek, a hol agarászni lehet — egyetlen község takarította még el eddigelé kukoriczáját; az a többi megmérhetlen kukoricza-tenger még mind áll, s emlékeztet e stagnans állapotában az orosz gyalogságra, melly a legsűrűbb golyózápor daczára is előre nem megy ugyan, de megáll s nem tágit; a szödi hegy alatt képzelem magam, a hányszor reggelenként kilovagolva előttem látom mereven ama kiaszott kukoriczavázakat, mellyek alá rejtőzik az, a mi után mi sóvárgunk — a nyulak megmérhetlen sokasága. Alapos reményem van ugyanis, hogy ez idén elegendő nyúl leszen, mert ahol kissé bolygatják ama felebb említett stagnáns tömeget, ott elegendő számmal lelhetők.

Az én eddigi szerfelett fáradságos működésem eredménye 36 hajtás, 29 fogással; az elment nyulak, egyet kivéve, melly a közel erdőbe menekült, mind a kukoriczában talált bűvőhelyet s nagyobb tettekre serkentő gondolkozási időt. Az erő, mellyel ezidén a mezőnyre lépek, e következőkből áll: Hágrá — öt éve daczára még a régi rohammal s kedvvel rendelkezik s a legszebb reményekre jogosít ez alkalmasint utolsó évében is, ha egy hátulsó jobb lábán történt sérülés következtében harczképtelenné nem válik.

Nagyasszony, kigyógyulva tavalyi köszvényes bajából, gyönyörűen dolgozik s egészen visszanyerte 1862-iki szívósságát, mely túl nem becsülve, ez őszön sok szépet eredményezhet. Komámasszony — ha úgy fejlődik, a mint most mutatkozik, 25 százalékkal jobb mint tavai; szebben a garat még nem láttam menni, sem jobban, — megválna mint mondja majd a kopogó talajon. Csárdás — most már mint két éves, némileg kifejlődött; gyakran igen szépen dolgozik, de még nem bír azon szívóssággal, melyet meg kell várnom tőle ezidén; az első nyúl még jobban tetszik neki mint a harmadik, — ez hiba, remélem étvágya megjö s ezzel azután elmúlik linyássága is. Fecske — 13 hónapos fekete szuka kölyök, telivér angol, b. Wenckheim László adománya; — a ki e kölyköt 4 hóval ezelőtt és most láttal látja, az meggyőződhetik arról, hogy mit tesz az — pedig de kevesen akarják ezt belátni — gondosságot kifejteni az agarak körül; nem hiszem s nem is remélem, hogy harczképessé teendhetem Fecskét — de nem hiába tetszett meg öreg lovásznak, olyan most mint a bársony, a hús rajta pedig olly kemény mint a legjobb versenylóé; de meg is érdemlé e fáradságot, mert igen szépen indul, s ha így halad, sokra viheti.

Im személyzetem, mellyel fellépek; Lakhandi egy barátom istállójába vándorland, hogy segítsen; a Báró pedig —szintén b. Wenckheim adománya — Podmaniczky Géza öcsémnél van idomítás, vagyis inkább pihenés kedvéért, mert még nagyon fiatal s fejletlen arra, hogy tőle bármi erényt követelni lehessen. Az én nyughatlan agarász kedélyem nem tudott lecsillapodni mindaddig, míg futni nem láthatta azon különös modorban hirdetett „Solo agarat, jótállás mellett” — melly ide a mi szomszédunkba került. Nem tudom kié volt, azt sem tudom honnan került, de annyit tudok, hogy hajdani birto-kosa valószínűleg azt hitte, hogy az a „solo” agár, a melyet magában visznek ki gyalog amúgy séta közben, nem pedig az, a melly a nyulat „maga” még pedig „egymaga” megfogja. Külséjére nézve sok vért mutat, de kölyök korában nagyon el lehetett csenevé-szedve, a melly oknál fogva nem fejlődött eléggé; rendkívül kényeztetett állat, s többet tart magára, mint én ő róla. Ha megengedi a szeszélyes sors, ez őszön még gyakrabban leend bátor e lapokat igénybe venni.

Aszód, oct. 16. b. Podmaniczky Frigyes.

A fegyverneki díjagarászat¹⁵¹

Gróf Szápáry Iván, mint agarászat-kedvelő szives volt ismerősei számára egy díjat ajánlani, melly díjagárverseny Fegyvernekre december 8-ára tüzetett ki. Már 7-én este gyülekezének részint a szomszédságból, részint Pest- és Biharmegyékből körülbelől harminczan gr. Szápáry Gyula vendégszerető házához, mintegy felavatandók hajda-ni legény pajtásuk boldog házi körét; a nevezések, mellyek a beállott fagy miatt nem csekély aggályok között történtek, a következő eredményt mutatták: Gr. Szápáry Iván tiszteletdíja. Futhat minden agár, tét 3 for., a tétössz az első és a második agár között oszlik meg.

Gr. Keglevich Béla, czirmos sz. Szellő
Gr. Keglevich Béla, vered sz. Villám
B. Podmaniczky Géza, czirmos sz. Kisasszony
B. Podmaniczky Frigyes, czirmos sz. Nagyasszony
B. Podmaniczky Frigyes, Fecske
Gr. Szápáry Imre, tarka sz. II. Kisasszony
Gr. Szápáry István hamuszín k. Vezér
Gr. Szápáry István veres sz. Czigány

A mezőnyt 18 lovas s több kocsi élénkíté; az idő kedvezőnek mutatkozott; közbiróul Bogyó Gusztáv kéretett fel. A nyulak csekély száma miatt két napig folytatólag tartott verseny eredménye im ez:

Szellő	}	Szellő	}	Szellő	}	Fecske				
Vezér										
Villám	}	Nagyasszony								
Nagyasszony										
Czigány	}	II. Kisasszony								
II. Kisasszony										
Fecske	}	Fecske								
Kisasszony										

A monori kölyökverseny nyerője volt tehát olly szerencsés a fegyverneki díjat elnyer-ni; szerencsés mondom, mert a nyulak itt tapasztalt természete, a talaj s az egyes ösz-szeesések mind megannyi jó esélyeknek mondhatók, mellyek következtében a fekete szuka mindent kiadhatott, a mi benne lakik. A szeretetreméltó szives háziasszony és gazda valódi magyar vendégszeretete kedélyessé varázslá az estét s eredményezé ama pohárköszöntések egész sorozatát, mellyeket ilyenkor fájdalmasan nélkülöznénk. b. Podmaniczky Frigyes.

A t. sághi akadályverseny¹⁵²

Sietek e lapok olvasóival egy igen érdekes eseményt tudatni, melly T. Sághon a házi úr által rendezett agarászat alkalmával ment végbe. Ugyanis a házi asszony gr. Keglevich Béláné Batthyány Ilona grófnő igen szép tiszteletdíjat ajánlott a november 6-án lovagolandó akadály-verseny nyerőjének; alig mondotta ki e szándékát, s már is a helyben lévő agarászlovak lo-vagias köréből öten jelentkeztek, melly örvendetes készség folytán a feltételek így alakultak: — Akadályverseny, gr. Keglevich Béláné Batthyány Ilona grófnő tiszteletdíja; a második ló a gr. Keglevich Béla által felajánlott lovagló ostort nyeri, futhat minden ló, melly a cserhádi agarászatok alkalmával lovagoltatni szokott. 2 ¾ mf. tizenkét akadály, árkok, sövények, sövényekkel eltorlaszolt hidak, karám, erdő, mocsáros rét, csatorna, homokvetések és magas partú buczkás hegyek. (Olly szép akadályversenyter, melly változatosságánál s különös vol-tánál fogva minden vadászlovak figyelmét és tetszését nagyban kiérdemli.)

Gr. Szápáry Iván vp. k. Inherstress	tulajd. — 1.
Blaskovich Ernő d. k. Lenke	tulajd. — 2.
Gr. Keglevich Béla f. h. Kurucz	tulajd. — 3.
Gr. Szápáry Imre sp. m. Orville	tulajd. — 0.
B. Podmaniczky Géza sp. k. Rózsi	tulajd. — 0.

Rendes indulás után Rózsi vezetett, de az első homokos ároknál hátulsó jobb lábával lesüppedvén s első bal lábába vágván, kénytelen volt a versennyel felhagyni. Ezután Lenke vezetése alatt Inherstress (mindamellet, hogy vágatás közben egy buczkán keresztül orra bukott) Kurucz és Orville csomóján haladtak a karámig; itt Kurucz kissé tétovázott, Orville pedig a karámon túli ároknál kitört és ragadott — s így Lenke a 8 sz. akadályig megtarta a vezetést, de itt Inherstress kapott előre s könnyen nyert, második Lenke, valamivel hátrább Kurucz.

Erre következett egy sikversenyűl rögtönzött — Külön fogadás $\frac{3}{4}$ mf. teherkiegyenlítés nélkül.

Blaskovich Ernő 46. sp. k. Móra	tulajd. — 1.
Gr. Szápáry Imre id. s. ra. Bunkó	tulajd. — 2.

Móra elejétől végig vezetve, két hosszal könnyen nyert, mi újabb bizonyítéka annak, hogy vér s könnyű teher igen sok akadályt legyőzni s váratlan eredményt előidézni képes. A holnap Monoron tartandó kölyökagárversenyről közelebb többet — s most saját és pajtásaim nevében mondott azon szíves óhajtással zárom be leveletem, hogy házi urunkat és asszonyunkat olly jó napokkal árássa el az ég, mint a minőket magyar vendégszeretetük nekünk szerez. B. Podmaniczky Frigyes.

A szent-márton-kengyeli agárverseny¹⁵³

Mint minden évben, úgy az idei ősszel is, a Blaskovichok sz.-mártoni és kengyeli lakói több napra gyűjték egybe a vidék szenvedélyes agarászait, melly alkalommal egy tétverseny rendeztetett, olly formán, hogy e begyűlt tételekből illő emlék vásároltassék a nyertes agár birtokosa számára. A verseny nem fejeztethetvén be Sz.Mártonban, a végfutások Kengyelen történtek november 14-én, a nevezések ezek valának: Tétverseny. Futhat minden agár, tét 5 for.; a tétössz a nyertes agaré.

Blaskovich Ernő, czirmos k. Csárdás.
Blaskovich Miklós, tarka k. Cziczke.
Gr. Keglevich Béla, czirmos sz. Szellő.
B. Podmaniczky Géza, czirmos sz. Kisasszony.
B. Podmaniczky Frigyes, czirmos sz. Nagyasszony.
B. Podmaniczky Frigyes, czirmos k. II. Csárdás.
B. Podmaniczky Frigyes, fekete sz. Fecske.
Gr. Szápáry Iván, vered sz. Szúnyog.
Gr. Szápáry István, hamuszín k. Vezér.

A verseny e következő eredménnyel folyt le:

Vezér	}	Vezér	}	Fecske
Csárdás		Fecske		
Fecske	}	Fecske	}	Szellő
Szúnyog		Kisasszony		
Kisasszony	}	Kisasszony	}	Szellő
Cziczke		Szellő		
Szellő	}	Szellő	}	II. Csárdás
Nagyasszony		II. Csárdás erővesztésre		

Érdekes futamok, számos lovas, jó és elegendő számmal kelő nyúlak s kedélyes együtt-lét fűszerezék e napokat. B. Podmaniczky Frigyes.

III. 19. ábra: Agár grafika GARAY ÁKOS vázlatkönyvéből¹⁵⁴

Január 9-én, midőn reggel a vasútról leszálltam s ködlepte légkörtől körülvéve s jeges talajon nagy nehezen elértem a monori vendéglőt, alig hivom hogy agárversenyünk létre fog jöhetni, nem is találtam ott senkit, csak Csanády Sándor barátunkat, ki Bihar megyéből érkezett, hogy agarával a versenyben részt vehessen. S ime alig telt belé egy óra s lassanként szállingózni kezdenek a szenvedélyes agarászok s mire elütötte a 9 órát, 12 agár volt bejelentve. Váratlan s annál kedvezőbb eredmény; de sajnos az alólirottra nézve, ki négy agara közül egyet sem hozhatott el, annyira megrontotta talpaikat s körmeiket a galga-völgyi jeges talaj.

Gróf Teleki Sándor tiszteletdíja. Futhat minden agár, tét 5 frt; a tétössz megoszlik az első és a második agár között. A bejelentett agarak névjegyzéke ez:

1. Csanády Sándor, czirmos sz. Czirmos.	7. Gr. Ráday László, veres sz. Cziczke.
2. Csanády Sándor, fekete k. Rénus.	8. Gr. Szápáry István, hamuszín k. Vezér.
3. Gr. Keglevich Béla, czirmos sz. Szellő.	9. Gr. Szápáry Iván, veres. sz. Szúnyog.
4. Patay Ferencz, czirmos sz. Zacsó.	10. Szilassy György, fekete sz. Rajta.
5. Patay György, veres sz. Didó.	11. Szilassy György, fekete k. Úrfi.
6. B. Podmaniczky Géza, czirmos sz. Kisasszony.	12. Gr. Teleki Sándor, veres k. Fordíts.

A verseny a következő rendben folyt le:

Vezér	}	Fordits	}	Nem érvén nyúlhoz, mindkettő elejtetett.		
Fordits						
Rénus	}	Kisasszony visszavonatván				
Kisasszony						
Rajta	}	Rénus erővesztésre ment, de nyúlját nem érvén, elejtetett.				
Czirmos						
Szellő	}	Mindkettő elejtetett				
Dió						
Úrfi	}	Úrfi				
Szúnyogú						
Zacsó	}	Cziczke				
Cziczke						
Rajta	}	Úrfi	}			
Úrfi						
Fordits	}	Fordits				
Cziczke						

A mint az eredmény mutatja, a díj nem adathatott ki, — a mit annál inkább sajnált a társaság, mert már előre Rajta-nak volt ítélve, melly a második összevetéskor nem látván meg társával egyszerre a nyulat, kiesett a futásból s elejtetett. Az agarászat bevégeztével, ősi magyar szokás szerint, szabad ég alatt a következő határozatok keletkeztek: 1. A mai napon ki nem adathatott tiszteletdíjra, a mostaniakhoz hasonló feltételek alatt fog megtartatni ismételve az agárverseny Monoron 1865-ik év február 6-án.

2. A megmaradt 60 forintnyi tételekre nézve határozattá lőn: tétessék ez ősszeg a takarékpénztárba s fordítassék az 1865. november 27-én Monoron tartandó agárverseny díjára, melly „Cserhádi tiszteletdíj” czim alatt ajánltassék fel az együtt voltak által. A homokos helyeket kivéve, a talaj jeges és kökeménységű, a hideg, különösen 9-én nagy volt, részint a köd, részint a kevés számmal, de jó minőségben talált nyulaknál fogva a verseny két napot vett igénybe. Mindkét napon gr. Teleki Sándor vendégszerető háza gyűjté esténként egybe a résztvevőket, ahol azután kellemes női társaság, Berkes Lajos zenéje s válogatott hazai szőlőnedv varázslók könnyen elviselhetőkké az élet annyi bajait, mellyeket feledni csak is ilyenkor lehet*). B. Podmaniczky Frigyes.

*) A verseny végeztével haza felé indulván, útközben Rajta szikra, Szilassy Györgynek egy a versenyben be nem jelentett agara, tettek egy gyönyörű hajást fogással, olly nyúl, melly a sima jeges gyepen pihenve várta be elleneit. E futás Rajta jövőendő esélyeit még inkább felfokozta, mint ollyan agárét, mellyben szépség, sebesség és szívósság párosulnak.

Utóhangok¹⁵⁶
Aszód, 1865. márczius 17.

Tisztelt szerkesztő úr! Az agarásziidény már jó ideje be van fejezve s én mind ez ideig hallgattam, — pedig haj! Néha napján nagyon is sokat szeretek beszélni. Hallgattam, mert a sors nem engedett megszólalnom, egymásután menesztvén felém kellemetlen intéseit, mellyek súlya alatt mind arról megfeledeztem, mi különben olly kedvesen szórakoztat. Egy kis szabadabb fellélegzés s ismét helytállók, beváltandó híven eddigi szokásomhoz képest szavamat, s e lapok olvasóival közlendő agarásziidényem idei eredményét általánosságban; — általánosságban mondom, mert hisz a részletekre nézve olly gyakran voltam bátor igénybe venni a mult idény alatt e lapok olvasóit, hogy szinte ollyannak tetszettem magamnak, mint valamelly középkori szerzetes, ki hiven jegyzgeti az eredmények fonalát, bár mi kevés változatosság adja is elő magát az események hosszú sorozatában.

Mióta agarász-ember vagyok, még soha sem kellett annyi akadállyal s balszerencsével megküzdenem, mint ezidén. A tavalyi nedves s hűvös időjárás következtében a kukoricza aratás négy héttel késett, s alig egy-egy határban lőn véglegesen befejezve, mert sok helyen a szár künn hagyatván, legszebb agarászttereink végképen tönkre silányúltak. Alig szabadultunk némileg a kukoriczaszártól, s december 2-ikán beállott a fagy; ez hagyján, de e fagyra leesett hó csakhamar felolvadván, de a föld fagyja teljesen ki nem engedvén, olly erős jégkéreg képeződött földeinken: hogy karácsonytól egészen az idény végéig, alig néhányszor lehetett agarásznom, ha pedig egyszer kiindultam, agaraim olly véresen kerültek haza, hogy 2—3 hétig még csak jártatni sem lehetett őket vinni.

Az idény kezdetével más kétrendbeli szerencsétlenség is ért. Október 6-ikán Hágrá kan kutyám egy hajtás közben kukoriczába kerülén, hátulsó ballábát csuklón felül eltörte; e bajból azt hivém sohasem gyógyúl ki; mind a mellett annyira babosgattuk, hogy sán-tasága daczára járhat, sőt a jeges fagyokon ki is vittem, a mikor azután bebizonyította, hogy három lábon is jól megy a jó agár, mert jó vér lakik benne; egy nyúl után most is úgy megy, hogy soha szebben – a melly kiváló faj –jelenél fogva ajánlom figyelmébe mindazoknak, kik netalán erős s kiváló sebes kanagár után nevelni akarnának. Nem hiába mondja a magyar példabeszéd: nehéz megőrizni a szép leányt! – nem csak a leányokra nézve áll ez, hanem mindenre a mi szép s kedves.

Október utolsó napjaiban valék kénytelen arról meggyőződni, hogy a Komámasszony-t, e legjobb s legkedvesebb agaramat nem jól őrizték meg; november hó utolsó napjaiban már 8 kölyökkel örvendeztetett, helyesebben mondva ez egyszer, szomorított meg. Maradt tehát Nagyasszony, Fecske, Csárdás, mellyek mikénti működéseiről e lapok olvasói az ősz alatt ide iktatott számos jelentések nyomán bőven győződtek meg. Fecske kiválólag viselte magát, hétről hétre javult ez idény végéig, különösen szívósságra s kitartásra nézve, mert hisz a sebesség meg volt mindig. A legutolsó monori, a Teleki-dijért tartott agárversenyünk alkalmával, csak egy fatumszerű véletlen fosztá meg a billikomtól, – ez legszentebb meggyőződésem, ismervén mindazon agarakat, a mellyek ott működtek.

Tevékenységem általános átnézete im ez:

	Agarásznapi	Hajtás	Fogás	Hármasával	Kettesével
Szeptember hóban	19	20	16	17	3
Október hóban	20	32	27	2	30
November hóban	16	43	30		43
December hóban	9	23	18		23
Január hóban	3	5	3		5
Február hóban	6	13	7		13
	73	136	101	19	117

Az általános eredmény mellyet itt bemutatni szerencsém van, meg mindig elegendő arra, hogy bebizonyítsa: miszerint szorgalmas voltam s nem tágítottam az ellenem tornyosuló akadályok daczára sem. A 73 agarásznapi közül 30-at nem itthon töltöttem, – részint a gyakori díj-agarászatok kedvéért, részint pedig, mert kénytelen valék olly tájat keresni, a hol a szár miatt talán lehet mégis agarászni, a mi nálunk majdnem lehetlen volt. Érés nélkül ment el négy nyulam, u. m. Török-Szent-Miklóson a Csárdás előtt egy, Monoron egy a Nagyasszony s egy a Fecske előtt, – az utolsó pedig itthon, mikor jeges fagyon s véres talpakkal esetleg az első hajtás után a fogás közben, egy második nyúl ugrott. Rókát nem pillantottam meg az egész idény alatt; s így tehát a róka-lyuk – mint menedék – helyét, ezidén a kukoriczaszár pótolta. „Le roi est mort, vive le roi!”¹⁵⁷ – így mi is, alig van mögöttünk egy idény s már is a jövő felé vetjük szemeinket.

Az 1865-iki idényre kiváló sok díj-agarverseny van kilátásban: a monori „kölyök-verseny”; ugyanott nov. 27-én a „Cserhádi-díj” versenye; a török-szent-miklósi gr. Szápáry Iván s e sorok írója által felajánlott „tisztelet-díj”; a b. Wenckheim B., gr. Szápáry Iván, b. Podmaniczky Géza által szintén Török-Szent-Miklóstra tervezett „nagy agárverseny”; s végre gr. Teleki Sándor elnyerhetlen „tiszteletdíja.”

Tessék választani – de mindenek előtt, tessék készülni, a választás azután majd csak meg lesz könnyebbítve azokra nézve a kik készülnek. Részemről meg lesz, annyit mondhatok, a készület – a választást a sorsra bizzuk vagy jobban mondva a véletlenre, mert hisz ez uralkodik felettünk. Viszontlátásig B. Podmaniczky Frigyes.

Előhangok¹⁵⁸

Az agarász-idény közeledtével úgy hiszem, hogy alig fogom élvezhetni e kedvencz időtöltésemet, melly reám nézve az, ami egy fiatal leánykára nézve a farsang, vagy valamelly törökre nézve a balram-ünnepély, – most azonban úgy alakultak a viszonyok, hogy néha néha mégis jut egy pár nap vagy legalább óra ama gyönyörű látványnak, melly mindannyiszor gyorsabb keringésbe hozza vérünket s fellelkesít. Idényünk kezdete szerfelett mostoha volt, mert a hosszas szárazság következtében sziklakeménnyé vált talajunk majdnem lehetlenné tévé az agarászatot, melly hosszas szünetelés miatt még most sincsenek teljes jó állapotban öreg hajtó agaraim, mint a mellyek kissé túl a rendén jól éltek az elmúlt nyáron. A múlt idények alatt nálam szerepelt agaraim közül, az öreg Hágrát gr. Keglevich Bélának adtam kölcsön. Csárdás véglegesen b. Podmaniczky Géza birtokába ment át. Nagyasszony még meg van, de már nem jár többé ki, nagyon szeretnék e gyönyörű nősténytől egy almot felnevelhetni, de mostanáig alig van arra kilátás. A jelen idényt a következő agarakkal kezdem meg s folytatom kitűnő sikerrel:

1. Fecske, két éves f. sz.
2. Komámasszony, három éves cz. sz.
3. Kigyó, 14 hónapos cz. sz. anyja Pompás, atyja Hágrá.
4. Ila, 14 hónapos cz. sz. anyja Pompás, atyja Hágrá.

E falkában a prima donna szerepét Komámasszony viszi, azonban nem tudom meddig fogja ezt bitorolhatni, ha ugyan fia azzá lesz mit jelenleg mutat, még sohasem volt kölyök kutyám, a melly illy rövid idő alatt olly kitűnő agárrá fejlődött volna ki, természetesen most csak az a kérdés, vajjon megmarad e ollyannak, miután a megpróbáltatás napjai csak most következnek majd. Fokozatosan emelkedő sebességgel húzza be nyulját, nagyokat és sűrűn vág, rendkívül jól, habár még nem ügyesen kap; külsejére nézve vékony s könnyű, úgy annyira, hogy bármelly öreg nyúl úgy odavágja őt, hogy csak úgy porzik, a mikor esetesen kapása nem szerencsés; jellemére nézve tüzes, kitartó s fáradhatatlan, mikor arról van szó, hogy agarásszunk-e még, vagy pedig haza felé induljunk; mindezek mellé szófogadatlan, mert nagyon bolond még; tüdeje kitűnő jó, eleget eszik, de korántsem falánk. Egy alombeli testvére szintén jó s becsületére válik ősanjának Kígyónak, de még nem bir azon biztossággal s ügyességgel e téren mint fia.

Annyit azonban merek állítani minden szerénységgel, hogy alig lesz valaki, aki az enyimekhez hasonló tulajdonságú négy szuka agarat legyen képes felmutatni, a melyek között másodrendű agár sincsen, de olyan sincsen a mely ellen bármi kifogást lehetne tenni. Egyébiránt nem jó a lelkesedésnek tért engedni, miután hátra van még a fekete leves, s majd ha azon is túl leszünk, csak akkor mondhatjuk, vajjon valóban jók voltak-e agaraink vagy nem. Az idény valódi kezdetét a sághi napok s a november 6-ki monori kölyök-verseny képezik. Aszód 1865. oct. 19. B. Podmaniczky Frigyes.

Utóhangok¹⁵⁹

Valamint minden évben, úgy ez idén sem akarom elmulasztani „utóhangjaim” képeiben némileg értesíteni a magát érdeklő agarászközönséget ez idejű élményeimről, annyival inkább, mert véleményem szerint kell hogy a sportsman sokra érjen rá, s mert „előhangjaimban” nyilvánított ama reményem, „hogy aligha fog valaki e hazában hasonló jóságú négy agárral dicsekedhetni,” a dolgok menete következtében igazolva jön. Öreg agaraim közül a „Komámasszony” és „Kígyó” teljesen kielégítettek, az elsőbbik mintha visszanyerte volna azon szívósságot, mely őt két évvel ezelőtt jellemző, nagy hatalommal, kitartással s hévvel ment, eleitől fogva végig; az utóbbi gyakran gyengélkedett, nem bírván teljesen kiheverni a tavalyi február havi meghűlést s annak következtében meggyökeresedett torokbajt; mindamellett a hányszor állapota csak némileg megengedő, mindig kitünően ment s különösen talpai s körmei jósága által vált ki, ami angol eredetű agárnál a ritkaságok közé számítható. Két kölykőm, „Ila” és „Kígyó,” mindkettő váltig igazolák bennök helyezett reményeimet. „Ila” a legjobb kölyökagár, melyet valaha neveltem. Különösen feltűnő volt ezen agárnál az, hogy már első hajtása alkalmával épen úgy ment, mintha e mesterséget régóta űzné, pedig akkor csak 12 ½ hónapos volt; külsejére nézve dédanyjára ütött: valóságos vékony, száraz csontú, sarló hátú, közép nagyságú jász agár; látszatra gyenge, de annál kitartóbb; folyvást nyughatlan; kitűnő szemű s a hajtás vége felé a csodálatig magát összeszedni tudó; kapásban ügyes mint az egerésző macska; 101 hajtáson láttam őt ez idény alatt menni, s csak egyszer láttam tikkadni egy második hajtás alkalmával az octoberi melegek alkalmával, de akkor is addig ment, míg egy árkot akarván átugrani, össze nem roskadt, s egykor láttam az első éles fagy alkalmával megijedni egy percze, — de csak azért, hogy már a következő pillanatban bebizonyítsa, miszerint a fagyon épen oly könnyen tud menni, mint porhanyós vetésen.

„Kígyó” szívós, kitartó agár, a mely inkább orrán viszi a nyulat, semhogy hatalmas csapások által igyekezzék ellene erejét fogyasztani; a hajtás e módját nem kedvelem, s nem akarván azt megörökíteni fajomban, czélszerűbbnek véltem az idény végével elajándékozni e különben biztos s mulatságos agarat, amennyiben kitartása s nyúlfogási ügyessége gyakran bámulásra ragadnak. Körülményeim nem engedték, hogy ez idén részt vegyek a díjagarászatokban, csak otthon, szakadozva élhettem e kedvező időtöltésemnek. Agaraim minőségéről s az aratott sikerről, naplóm e kivonata tanúskodik legbiztosabban:

Augusztus havában tette 10 hajtást 9 fogást.

Augusztus havában tettem	10 hajtást	9 fogást
September	10	8
October	42	37
November	39	38
December	30	29
Január-február	7	6
Összesen	138	127

E 138 hajtás közül 11-et kivéve, mind kettesével mentek agaraim, a hármával tett hajtások, egyet kivéve, mind augustus hóra esnek, a mikor gyakorlat kedvéért vitte ki lovászom a kölyköket az öregek társaságában. Sok fogást láttam ötöt, s ezek közül négyet „Ila” vitt végbe. Nyúlam egy sem ment el a nélkül, hogy mint már vágások által megtört, ne menekült volna. Az octoberi melegek alkalmával kétszer láttam agaraimat, másodfutás alkalmával, a nyúlról leállani, mert tajtékkal telvén el szájuk, többé kapni nem bírtak, az erőből kifogyva összeroskadtak; kimerülvén teljesen, ölben vittük a közel eső faluig, ahol szekérre rakatván agastyánaimat, vitettem őket haza. Im mind az, a mit elmondhatok, s a mi eléggé bő anyaggal s elmélkedésre méltóval kínálkozik, mind azon agarásztársaim számára, a kik netalán eddigelé még meg nem győződtek arról, hogy az agárnevelés s agarászat ügyében mint mindenben, a következetes kitartás és észszerű bánásmód egyedül az, a mi sikert képes előidézni, és biztosítani. A viszont találkozásig. Pesten, 1866. évi február havában. B. Podmaniczky Frigyes.

Előhangok¹⁶⁰
Aszód, 1866. Oct. 19.

Tisztelt szerkesztő ur! Legyen szabad nekem ezúttal is, mint minden évben, beköszöntem kedvencz multságom előhangjaival, hogy mintegy tájékozásul azokra nézve, a kik velem együtt kedvelik s rendszeresen űzik az agarászatot, elmondjam minemű erővel s kilátással lépek ez idényben azon térre, mellyen eddigelé legalább, s ez valóban ritkaság és reám nézve is kivételes valami, több öröm ért mint keserű csalódás vagy keserv. A jelen idény reám nézve kellemetlenül kezdődött, az augusztusi esők alatt s után a talaj ugyan rendkívül ruganyos volt, a tarlók zölden virultak, a szántások porhanyósan kínálkoztak egy-egy futamra, de mit ér mindez augustusban, mikor agarászatról tulajdonképen szó sem lehet. A milyen szép volt az augustus hó, épen olly kellemetlen a september, szárazság, kemény talaj, per quantum satis,¹⁶¹ s mind e mellé juliusi hőség, s e kellemetlen időjárás nálunk majdnem october közepéig tartott, úgy annyira, hogy csak az elmúlt tíz nap alatt lehetett némileg igazán szólva agarászni. Ez idén csak három agárral lépek ki a küzdőterre, de mind a három eddigelé legalább nagyon kielégít, s remélhetőleg ezentúl is ki fog elégíteni, — ha valami nagyszerű csalódás nem ér.

E három agár a következő:

1. Komámasszony, – most már negyedik éve, hogy egy egyforma jó kedvel és ügyességgel intézi rohamait, melyek egynémellyike még most is virágjára emlékeztet.
2. Ila, – ugyanazon czirmos kis szuka, a melly nekem tavai kölyök korában annyi élvezetet szerzett, mint még egy kölykőm sem; miután azonban tavai körülményeim nem engedék hogy elvigyem e vidékre is, csak annyit mondhatok róla jó lélekkel, hogy nálam itt, e vidéken legalább, rendkívül jó agárnak tartom; sebes, tartós s jó kapó, a mellett szép s mindig jó kedvű; kár, hogy kissé vékony dongájú, ami a nevelésre nézve nem czélszerű.
3. Vezér, anyja Komámasszony, apja Hágrá. E szép, erős, nagy, czirmos, kan kölyök, egyetlen nálam levő bizonyos ivadéka a Hágrának, s így mint legjobb vérnemből származottat ítélem meg s kezelem is. Eddigelé nagy reményekre jogosít, futása emlékeztet apja rohamaira, csakhogy nincs meg benne ama nagy sebesség, de annál több szívósság, mert jobb dereka van mint volt az öregnek.

A viszontlátásig, helyesebben mondva a viszonttalálkozásig a Vadászlapok hasábjain. Podmaniczky Frigyes.

Utó- és előhang¹⁶²

Szavam e lapok hasábjain már oly ritkává vált, mint a tárogató hangja hangszereink elterjedt családjában*), de csak az nyugtat meg, hogy valamint a tárogató ritkán s csak nehezen illeszthető valamely újabb hangszerek összeállította zenekarba, úgy az utóbb lefolyt két év alatt, bizony nem csoda, ha a legszorgalmasabb vadász is, ha egyszersmind képviselő, amaz előbbi tulajdonságában legalább teljesen elnémulni volt kénytelen. Ezeket előrebocsátva, s kijelentvén egyszersmind, hogy daczára eltérő s komoly teendőimnek, általam nagyon kedvelt agár fajomat korántsem hanyagoltam el – néhány szóval említést teszek tavalyi nem annyira saját, mint inkább lovászsom működéséről s élményeiről, a ki, a míg magam alig néhányszor élvezhettem agaraim futamait – folyvást s rendszeresen agarászott. Az 1867/8 idény alatt három hajtó agaram volt, u. m. Komámasszony, Ila, Kisasszony.

A két elsőbbik, régi s gyakran bemutatott ismerősei e lapok olvasóinak. Komámasszony már csak segíteni volt képes, de Ila kitűnően ment még mindig, valamint gyorsaságra úgy folyvást növekedő kitartásra nézve is. Nagyon azonban és nagy melegben, valamely nagy hajtás után, mindig hátgerincz gyengeség jelentkezett nála, mint következménye s utóbaja ama két évvel ezelőtti bukásának; fél órai pihenés s hideg vízzel való dörögölés után azonban talpon van mindannyiszor. Kisasszony, anya részről Komámasszonytól származik, atya részről pedig Csárdástól, – két egy alombeli testvértől, – sötét, hamvas czirmos, igen szép agár. Különösen helyes metszésű és szép arányú előrésszel s jól alkotott hátgerincczel. E szép reményekre feljogosító agár eleinte épen nem felelt meg várakozásomnak, mire

October végével s November elején egy kis pihenésre kárhoztattam, mely nyugvás után folyvást gyarapodva, már December és Január hóban rendkívül szépen ment, úgy annyira, hogy éves kölyöktől szebbet s jobbat várni alig lehet. Azonban csak is ez idén fog megválni: valjon valóban jó agár-e, vagy pedig szeszélyes, amely utóbbi esetben azonnal túl adok rajta, mert véleményem szerint az ily természetű agár, amíg fiatal, egyedül társaság, bánásmód és vidék vagy talaj változás által gyógyítható ki, ha egyáltalában még lehet rajta segíteni. Vederemo.

A jelen idényt ismét három agárral kezdem meg, u. m. Kisasszony, Comtesse, Szellő. Comtesse, anyja Ila, atyja Csárdás. Rendkívül nagy s izmos czizmos szuka, jelenleg 14 hónapos; külsejét tekintve nagyon emlékeztet ősanjára az öreg Kisasszonyra, csakhogy még annál is izmosabb; eddig egy pár szép rohamot láttam tőle, amennyire általánvéve most még rohamról szólni lehet; ha szemem s ösztönöm nem csal, kitűnő agár lesz belőle, – alig várom hogy a kellő munkát megadhassuk neki, a mi most lehetlen, tér szűke miatt egy részről, s más részről a szerfelett kemény és rögös talaj miatt. Szellő, anyja Komámasszony, atyja Csárdás, s így tehát édes, de nem egy álombeli testvére Kisasszonynak. Külsejét tekintve igen jól alkotott, tetszetős szabású, sok nemességet mutató veres-czizmos szuka, nagyon hasonlít édesanyjához, s már ez maga is elég reményt nyújt nekem arra, hogy jó agár válik majd belőle. Mostanság 13 hónapos, jelenleg nem mondhatok Szellőről semmit sem, mert első jobb lábának sérülése következtében épen jelenleg sem jártatni, s még kevésbbé a vadásztéren vele kísérletet tenni még nem lehetett. A tavalyi eredmény, ami a hajtásokat s fogásokat illeti, a következő: Szeptember hó közepétől Január hó végéig lőnek agaraim, kettesével eresztve mindig: – 88 hajtást, 77 fogással. A hajtásokból esett Szeptember, October s November első felére 36, – November második felére, December s Januárra 52, – a 36 hajtás közül ment el 8 nyúl, az 52 utóbbi hajtás közül ment el 3 nyúl. Ez eredmény megbírlását az illető hozzáértőkre bízom. A múlt évben, miután magam alig lehettem hon, s így tehát kevesebb agarat nevelni tartottam czélszerűnek, az alább megnevezendő barátaimnak adtam elválasztott kölyköket; felkérem tisztelt barátaimat, hogy annak idején legyenek szívesek az eredményről tudósítani.

Tisza László kapott két kölyköt. Tisza Kálmán szintén annyit. Bánfy Albert br. szinte kettőt Damasszkin János egyet. Jankovich Miklós részére még megvan egy gyönyörű fekete szuka kölyök, átadandó legközelebb. Blaskovich Miklós és Ernő kaptak szintén két kölyköt. Egyszersmind jelenteni tartozom azt is, hogy ritkán lehetvén falun, saját agárólaimat Podmaniczky Géza ugyan azon vérbeli agár ólával egyesítettem, minél fogva a kérdőzködések, hágatási vagy más jelentések nem hozzám, hanem B. Podmaniczky Gézához Kis-Kartalra u. p. Aszód intézendők. Jelenleg hágó agarunk az öreg Hercules, idei kölykei igen szépek, a jövő év fogja majd megmutatni, valjon jók-e. Nem fogom elmulasztani, a mennyiben ezentúl talán időm nem lesz annyira igénybe véve, időről időre néhány sorral jelentkezni e lapok hasábjain, tudósítandó vadász-társaimat netaláni érdekes s említést érdemlő élményeimről. Aszód, 1868. szeptember 3-kán. Podmaniczky Frigyes

*) Ezt fájdalmasan vettem észre, de engedd. barátom reménylenem, hogy ez nem lesz így jövőre, mi által e lap olvasóit ép úgy, mint engemet igen meg fogsz örvendeztetni. Lázár K.

III. 20. ábra: Bárány Podmaniczky Géza az Országos Agarász Egyesület elnöke¹⁶³

Nyílt levél Bárány Podmaniczky Frigyeshez¹⁶⁴

Téglás, nov. 4.

Kedves Frigyes bácsi!

Mint már önnek értésére eshetett, az ősznek néhány hetét Szabolcsban töltém, egyrészt: hogy a már sokat emlegetett szabolcsi nyulakkal tökéletesen meg-ösmerekedjem, más részt pedig, hogy agarainkat hosszabb ideig más és homokos vidéken futni lássam — három agarat is magammal hoztam. És pedig elhoztam Illaját, melyet mint sajátját, három éven által jobban kiösmerekhettem mint én csak ez őszön, és róla mondott Ítéletében tökéletesen egyetérték, mert én is öt nagyon jó agárnak tartom; nagy tűz, nagy sebesség, s hozzá egész hajtáson végig elég győzőség. Sokszor elcsudálkoztam rajta, hogy kicsiny létére mi hatalmat tudott kifejteni, majd szét szakadt, s oly ügyesen forog mint egy pergettyű, s hozzá rendkívül kedves, mit egy agárnál sem hagyok ki a számításból. Magammal hoztam Ifjasszonyt, mely Kisasszonyomnak és Szápáry István Vezérjének a kölyke; ez az anyjának tökéletes mássa, semmiben sem rendkívüli, de mindenben jó és mindig egyforma. Végre elhoztam Jóleszt, ezt Keglevich Bélától Hercules hágtásaért kaptam. Még csak kölyök, s mint látom, remélhetem, hogy jövő őszre nevét „jelen időben” mondhatom, ha csak a gyomra miatt nem csalatkozom benne, mi rossz, s én a rosszévő agártól egy kissé mindig félek, mert az vagy kellő munkát nem kaphat, vagy mi még rosszabb, kedve könnyen elromlik. Ezekből állt az erő, melylyel neki fogtam az agarászatnak; a hely pedig Téglás vidéke. Csináltam 12 hajtást, és ebben 11 fogást, az első és utolsó kimenetelemtől három, különben mindig két agarat vittem ki magammal.

Sokszor mondta, hittem is, és most határozottan merem állítani, hogy „ha agaraink nálunk jók, mindenütt jók.”

Nálunk, ha az idő nem kedvező, nagy hátránya az agárnak az éles rög, mi a talpát és saskörmét majd minden hajtás után kisebzi, s bár a jó agár egész tűzzel fut, de ne mondja azt senki, hogy ez az agarat nem akadályozza; ellenben nagy előnye a homokos vidéken való agarászatnak, hogy ott a nyúl és agár egyenlő esélylyel fut, s méltóztassanak azok nekem megbocsájtani, kik azt állítják, hogy a homokos vidéken nehezebb az agarászat mint fekete földön, mert a homokban az agár süpped, a nyul pedig nem; ez nem áll, mert tessék a nyomokat megnézni, s a nyul nyomokat testéhez arányba venni, s ugyanazon arány jön ki, mint az agár nyomnál ugyanennek testsúlyához viszonyítva.

Vannak rendkívüli esetek, p. o. nagyon nedves vetéseken, hol a nyúl aránylag kevesebbet süpped mint az agár, de ez ép oly kivételes eset, mint mikor nálunk az agár nagy talpat kap, a nyúl talpa pedig mosódik. — Igenis, egy előnye van a homokos helyeken a nyulnak az agár felett, s ez az: hol buczkák vannak, mert ott vannak pillanatok, mikor az agár nem látja a nyulat a buczkától, s az alatt más irányt vesz; és ha nem is, de ha csak nincs az agár nagyon szokva buczkás helyre, meg nem látja a nyulat, fejét feljebb emeli mint rendes rohamban, és ez által ugrásai (stride) rövidebbek.

Agarászataim eleintén Böszörmény felé kezdtem. Itt a vidék egészen sík, egyenes, s mivel a nyulakat épen nem találtam erőseknek, sőt mondhatom hogy átaljában gyengébbeknek, mint nálunk, nem kíméltem fáradságot s messzebbre jártam, a Téglás és Bököny közt hosszan nyúló buczkák közé. Igaz, hogy itt már jobb nyul is volt, de csak kettő, mely minden vágás után újra és újra ki nyúlt, míg végre a kápára nyújtóztattam. Nézetem szerint a nyul erejére csak a nyílt tér, nagy legelő van befolyással, hol egyik pásztor kutyáitól a másikéig hajtatik, s nyugalom nélkül folytonos trainingben van, s itt a nyul erős; gyenge pedig a croupirozott, erdős vidéken, hol minden üldözés elől azonnal menhelyet kap, vagy oly vidéken, hol az agarászat nincs szokásban, s a nyulak oly dicső őseket nem számíthatnak, melyek agarak előtt menekültek, s csak tunyaságban káposztán hizó törzszagatók ivadécai. Ezek voltak élményeim ez őszön Szabolcsban, s majd ha nemsokára ez agarászati kirándulásról hazatérek, bővebben lesz szerencsém annak egyes részleteit előadni. Addig minden jót kíván tisztelő öcsce Br. Podmaniczky Geiza.

Közlemény¹⁶⁵

Aszód, 1871. aug. 30.

Tekintetes szerkesztő ur! A „galgavidéki agarász-egylet” folyó évi január hó 7-dikén tartá Aszódon a vendéglő nagytermében alakuló közgyűlését, mely alkalommal az eleve kiküldött három tagú bizottság által kidolgozott alapszabályok csekély módosítással elfogadtatván, az egylet elnökéül b. P[odmaniczky] Frigyes, alelnökéül Világhy Nándor, pénztárnokul b. Podmaniczky Levente, gyepmesterré b. Podmaniczky Géza és jegyzővé Mártonffy György választattak meg, kik is — egyetértőleg egy tizenhat tagból álló választmányynyal — kezelik az egylet ügyeit (s határozzák meg a tartandó agarász-versenyek határidejét.) Az egylet megalakulás alkalmából az alakulást követő nap, azaz január 8-án, díj-agarászat volt, mely azonban az idő rosszasága miatt eredmény nélkül folyt le, a mennyiben a bejelentett 6 agár közül kettő a futás előtt visszavonatot, a többi pedig a bírák által elejtetett. Az egylet közlönyéül a „Vadász- és Versenylap” fogadtatván el, szerkesztő ur kegyes engedelmeivel lesz szerencsém a tartandó őszi agarász-versenyek eredményéről e lapok olvasóit alkalmilag értesíteni. Mártonffy György.

A Galga-völgyi kölyökagár-versenyek¹⁶⁶

Rhede november 8-án 1871.

Tisztelt szerkesztő úr!

Azon biztos tudattal nyúlok tollhoz, hogy értesítesem, mind azokat, kik a „sport” terjedését Magyarországon örömmel látják, érdekelni fogja. A „galgavideki agarász egyesület” f. évi január 7-én megalakulván, három versenyt állapított meg: november 3-án kölyök-agarak számára, november 26-án és 1872. év január 5-én minden agár számára, ez alkalommal a megtartott kölyök versenyről akarok pár sorban megemlékezni... Ez napi agarászat bevégeztével, 5 órakor, a Hatvani indóházánál rendezett közebédre siettünk, hol Berkes Lajos gondúzó zenéje mellett késő éjig fel mulattunk, ez alkalommal elmés felköszöntések sem hiányoztak, s általános lelkesedést szült br. Podmaniczky Frigyes egyleti elnökre mondott felköszöntés, ki dolgai miatt köztünk jelen nem lehetett.

Báró Podmaniczky Frigyes a magyarországi agarászat fénykorában

A XIX. századi agarászat Magyarországon

E fejezetben Podmaniczky báró szakírói tevékenysége nyomán megfogalmazható következtetések olyanfajta szintézisét kíséreljük meg, ami segítségünkre lehet abban, hogy tisztább képet alkothassunk a XIX. századi magyarországi agarászatról, amit szakmai körökben az „agarászat fénykoraként” is szokás emlegetni. Ez az időszak rendkívül érdekes, hiszen a nagyfalkás vadászatok még jelen voltak a hétköznapi vadászati módok sorában egészen az 1850-es évekig. A kor szokásainak megfelelően még szinte mindenféle vadra eresztettek az agarakat, amire lehetőség volt.

Az agarászat ez idő tájt főúri, úri, fő- és nemesi körben egyaránt alkalmazott vadászati módként dívott, amiről Pák Dienes is megemlékezett mértékadó, Vadászattudomány című könyvében. *„Lehet ugyan jó és a megfogott vadat nem szaggató agarakkal gyalog is fogatni: de a mennyiben még is az agarászás, úgy a nagy vadaknak kutyákkal űzetése leginkább lóháton gyakoroltatik...”*¹⁶⁷

IV. 1. ábra: Orosz Miklós agaraival 1904-ben¹⁶⁸

Az agarászat mellett ebben az időszakban még élt a hagyományos erdélyi kopászat, emellett francia vagy angol mintára egyre szélesebb körben vált kedvelté az importált falkákkal történő kopászat is.

A XIX. század második évtizedétől kezdett élni az agarász életben a civil szervezkedés. Sorra alakultak az agarász egyletek hazánkban, melyeket Pálincás Samu 1835-ben az Országos Agarász Egyletbe fogott össze. Ebbe a pezsgő, vadászatokkal tarkított egyleti életbe már nemcsak a főnemesség, hanem a köznemesség és a polgári középosztály előkelő tagjai is bekapcsolódhattak. Meg kell említenünk, hogy a fegyvergyártás korszerűsödésével már egyre könnyebben elérhető volt a puskás vadászat is, ami aztán magával hozta a vizslák széleskörű elterjedését. A szabadságharc leverése utáni császári önkény széles körben korlátozta a vadászat lehetőségét, még az arisztokrácia vadászati előjogait is csorbították ezek az intézkedések. A fegyvereket begyűjtötték, s így akinek agara, kopója volt, – esetleg be nem szolgáltatott puskája – az vadászhatott csak.

Mérföldkő a hazai szakirodalomban az 1857-ben Bérczy Károly szerkesztésében útjára induló vadászlap, a „Lapok a lovaszat és vadászat” köréből, mely később Vadász-és Versenylap címen jelent meg. E szakmai fórum jelentősége kiemelkedő, hiszen ez az első magyar nyelvű szaksajtó, aminek segítségével a XIX. század közepétől hű képet rajzolhatunk a hazai vadászat alakulásáról, az abban szerepet játszó meghatározó vadász személyiségek jelentőségéről, munkálkodásáról. Podmaniczky báró már az első lapszám megjelenésétől aktívan publikált e periodikában. E szaklap tartalmát tekintve nagyrészt lovas, agarász, solymász, vadászebes és kisebb hányadában puskás vadászati élményekkel és hírekkel, hirdetésekkel jelent meg. Ha áttekintjük a közreadott tanulmányokat, akkor azok terjedelméből is következtethetünk az akkori vadászati módok népszerűségére, ami jól tükrözi az agarászat és a kopászat kiemelt szerepét.

Mielőtt ezek esszenciáját összefoglalnánk és a XIX. századi hazai agarászat időszakába illesztenénk, nem mulaszthatjuk el, hogy Bérczy Károly szerkesztésében útjára induló szakmai folyóirat, a „Vadász és Versenylap” (1857–1919) történetéről röviden meg ne emlékezzünk.

A magyar vadászat története egyik legkorábbi sajtótermékének első száma 1857. január 15-én hagyta el a pesti Landerer és Heckenast nyomdát, „Lapok a lovaszat és vadászat köréből” címmel. A magyar nyelvű vadászati sajtó pionírját Bérczy Károly és gróf Széchenyi István szerkesztette, s 1858-tól egészen az első világháború végéig, 1919-ig „Vadász- és Versenylap” címen” címmel jelent meg előbb kéthetente, majd hetente, így 63 évfolyam alapján alkothatunk képet a magyar vadászatról és a honi lovászatról a „Versenylap” tükrében.

A lap nyitó cikkében báró Eötvös József tollából a következőket olvashatjuk: *„Miatán azon tapasztalások, melyeket a vadászat terén szereztem, fájdalom, csak emlékeim közé tartoznak, becses felhívásának követésére nem érzek magamban képességet; de nem mulaszthatom el ezen alkalmat, hogy örömemet, mellyel e vállalat megindulását fogadom, ne fejezzem ki. Hogy a löverseny, kopászat, agarászat, szóval minden mi a hazai lótenyésztést emeli, nemzetgazdászati tekintetben nagy fontossággal bír, ezt napjainkban talán még azok sem fogják tagadni, kik –*

*midőn gr. Széchenyi István ezen állításával első lépett fel, azt gúnynyal fogadták. Ma kevesen lesznek, kik annak tudatában, hogy a magyar lóra termett, a kérdést, milly ló az, melyre adandó alkalommal felülhet, közönyösnek tekinthet s így kevesen fogják olly lap létezését fölöslegesnek tartani, melly kizárólag ezen tárgyakkal foglalkozik.*¹⁶⁹

A jelentős lóversenyek (budapesti, alagi, prágai, kottingbrunni, bécsi) ideje alatt különszámok is megjelentek, így akár naponta tájékozódhattak a versenyek részleteiről a lovas sportok kedvelői. Mivel e szaklap egyszersmind az „Országos Lótenyésztés Lapja” volt – ahogy az első szám címlapján olvashatjuk –, így a magyar lovaregylet, az úrlovas-szövetség, a fővárosi és a vidéki lovar-egyletek, a vidéki versenyegyletek, továbbá a magyar Tattersall-egylet és az összes megyei lótenyésztő-bizottmányok hivatalos közlönyeként is szolgált. A hazai lóversenyezés mellett azonban már a kezdetektől kitüntetett szereppel bírt a vadászat kérdésköre, s ezen belül is az agarászatról szóló cikkek közreadása, továbbá a falkavadászat, vagyis a kopászat.

Az idők során a lap profilja egyre inkább a telivér-lótenyésztés, a versenyezés felé fordult. A lap vadászati részét a vadászidényen kívüli időszakban tudatosan háttérbe szorították, jellemzően csak hazánk vadaskertjeiből és pagonyjaiból ismert nagy vadászatok eredményeit és löjegyzégeit adták közre, a lapban a kisebb vadászatok és vadászati elbeszélések nem kerültek közlésre. Szerencsére a falkavadászatok, valamint az agarászat számára a szezonban – tehát az őszi hónapoktól a tél végéig - állandó rovatot tartottak fenn. A Tanácsköztársaság időszakában a lap megjelenése szünetelt, ugyanis ebben az időben a lóversenyeket betiltották, a lovakat, méneseket, istállókat államosították. Sajnos a Tanácsköztársaság bukását követően már csak néhány lapszám jelent meg, az utolsó szám 1919. szeptember 17-én kerül az olvasóközönséghez.¹⁷⁰

Sorra jelentek meg azok az agarászati szakkönyvek is, melyek ma az újkori agarászok „bibliájaként” aposztrofálhatók. E munkák – amelyek többek között Pálinkás Samu, Retsky András, Nadányi Imre szakírói ténykedése nyomán láttak napvilágot – a kor agarászatának rekonstruálásában megkerülhetetlenek. Agarászati kultúránk fontos része az agarászati szaknyelv, aminek kiforrása épp ebben az időszakban zajlott, s a fent említett szakirodalmi ténykedés nyomán szilárdult meg. Ez idő tájt még a szaklapok tartalmának, a vadászatot érintő témakörének jelentős hányadát az agarászat tette ki, de gazdag irodalma volt az agarászatnak a pesti és vidéki képes újságokban, napilapokban is, mert a díjagarászatok a kor kiemelkedő társasági eseményei voltak. A híradások között kiemelt értéket képviselnek azok a XIX. század második felében megrendezett, nagy agarász eseményekről szóló tudósítások, amelyekről a fotografálás fejlődésének köszönhetően már fényképek is készültek,¹⁷¹ így a leghűbb emlékezők alapján rekonstruálhatók a kor agarászatai.

A gyarapodó vadállomány és az orvvadászat okán is sürgetővé vált a vadászat jogi szabályozása, melynek 1868-ban kezdődő előkészítő munkái után 1872-ben megjelent az új vadászati törvény. Ennek nyomán bevezették a vadászjegyet, a csak agárral vadászóknak pedig vadászati adót kellett fizetni. Ezt a jogszabályt 1883-ban módosították, ami aztán egészen 1945-ig érvényben maradt.

A legkorábban megalakuló civil szerveződéseként a magyar vadászati kultúra, a hazai vadászattörténet fontos mérföldkövei voltak az agarász egyletek, és később az összefogásukkal létrehozott, már említett Országos Agarász Egylet. Mindez egyedülálló volt ebben az időben, messze megelőzte a vadászati és egyéb vadászkutyás szerveződéseket. Mi indukálta e civil szerveződést? Egyértelműen a kor társasági életének fénypontjait jelentő agarászatok népszerűsége.

IV. 2. ábra: Beszélgetés a reggeliasztalnál a mezőhegyesi derbyn (Benedicty Gyula, gr. Nemes János, Hajdu Béla, Benedicty Gyuláné)¹⁷²

E szervezet feladata volt aztán a díjagarászatok pontos szabályozása, az Agarász értesítő megjelentetése. A fentiek alapján kijelenthető, hogy a magyarországi vadászebek tenyésztésének az alapköveit bizony az agarászok rakták le.

A XIX. századra alakultak ki azok a klasszikus agaras vadászati szokások, amelyek a hazai kinológia legrégebben kimunkált, és a vadásztradíciókban legmélyebben gyökerező részét képezik. Az általunk klasszikusként aposztrofált magyar agarászat fénykorának nevezett időszakot tehát az 1800-as évek elejétől egészen az első világháború időszakáig számítjuk. Ez idő tájt az agarászat még vadászat, de már annak sportcélja is felszínre kerül, összeforrva a lovaglás régi hazai hagyományaival. Ebben az időszakban még jellemző volt a hazai, ún. „telivér” magyar agarak abszolút népszerűsége az agarászversenyeken és a vadászatokon egyaránt. Az első angol agarat 1839-ben hozták be Angliából Magyarországra, ami hamarosan jelentős változásokat eredményezett a hazai agártenyésztésben, ugyanis a robbanékonyabb, rövid távon gyorsabb angol agarakat lassanként keresztezési céllal is felhasználták.

„1840-ben nyert billikumot a többi telivér magyar agár mellett először egy importált angol agár, amelyet Guyon Richárd gróf, a későbbi 48-as honvéd tábornok hozatott be hazánkba.” – írja Patay 1943-ban, s valóban, az 1840-es évektől egyre több angol kutyanévvel találkozunk a szaksajtó hasábjain azon híradások sorában, amelyek a billikom futások eredményeiről adtak hírt.

A XIX. században jellemző volt – és még manapság is létezik – a két fajta küllemi hasonlóságai miatti kétely, miszerint külön fajta-e a magyar és az angol agár. Annak ellenére él e kétkedő felvetés, hogy Retsky András az „Agarak futásáról” című könyvében már 1851-ben megadta a választ! Tény ugyanis, hogy a magyar agár küllemi különbségein túlmenően vadászati képességeiben is eltér az angol fajtától, ugyanis a magyar sokkal szívósabb és kitartóbb a vadászatban.

„András-naptól kezdve egy angol agár sem fog meg magában még véletlenül is egy nyulat. Magyar ember csakis tiszta magyar agártól vár biztos nyúlfogást mindenféle talajon és időben.”¹⁷³ Ennek ellenére, az angol vér tenyésztésbe kerül, főként – még báró Podmaniczky Frigyes által tenyésztett agarak esetében is – a vadászatok alkalmával a „sport” mint fő meghatározó elem fenntartására, azaz az agár legyen kirobbanóan gyors („sebes”), de ugyanakkor, ha kell, minden talajon és időben végsőkig kitartó („győzős”), s a nyúlról le nem állva, számolják is be azzal. Ez adta azt a – kívülálló számára érthetetlen – kiváló lovaglólélményt és látványt is egyszerre nyújtó élvezetet. A díjagarászatok esetében ekkor még elvárás a nyúllal való beszámolás.

Közvetlenül a századfordulót megelőzően, a századforduló környékén jelentős változások következtek. Következtek be. A mezőgazdaság átalakulása, birtokszerkezet változások, a vetésekben lovasok által okozott kár mérséklése, egyre inkább robbanékony, de kitartó agarat kívánt meg, amely a rendelkezésre álló tér keretein belül képes volt beszámolni a nyúllal. A díj- és versenyagarászatok hasonló változáson mennek keresztül, az egyre szűkülő agarász vadász- és versenyter magával hozza a szabályrendszerek – főként angol mintára történő – változását: a korábbi pontozásos rendszer finomodik, a nyúllal való beszámolás nem lesz elvárás. Az országban 1839-től jelen lévő angol agár jó megoldásnak tűnt e problémák kezelésére, hiszen kifejezetten erősen szabdalt vadászterre szelektálták, ahol a rövid távú, igen intenzív és gyors futása feltétele volt a nyúl elfogásának a pozíció előtt. A magyar agarászat színterén, a greyhound (angol agár) divatjának erősödésével a telivér magyar agár dicsősége lassacskán halványulni kezdett, azonban nem tűnt el, hiszen az ország változatos felszínével és az angoltól jelentősen eltérő éghajlatával nem „biztosítja” az angol agár mindenkori „kenyerét”. Az itt, a „rögön” évszázadok alatt kialakuló, szívós, kitartó, hosszan a prédára koncentrálni képes, kiváló végtagokkal bíró, kiegyensúlyozott idegrendszerű magyar agár tudta csak azt a kíváncsot alapot biztosítani, amely lehetővé tette azt a bizonyos „minden talajon, minden körülmények között” kitételt. Podmaniczky Frigyes báró már idejekorán felismerte, hogy az angol agár bizonyos kereteken túl már nem képes bizonyítani a tisztavérű angol fajta hazai használhatóságát (bár egyszer-egyszer számot adtak a cikkek ellenpéldáról), mindemellett az „angol vér” tenyésztésben betöltött hasznosságát nem vitatták.

A magyar agár tehát továbbra is megmaradt a megbecsült helyén, még akkor is, ha a vadász és „sport” cél érdekében történő angol vérral való keveredés nem volt elkerülhető. Bár valóban egyre több és több agár viselte az anglomán divat szerinti nevet, az óvatos, tapogatózó keresztezési eljárások biztosították a magyar vér megőrzését, hiszen a régi fajta nem rúgta el a körmét oly’ könnyen, ha a rövid kirobbanás nem volt elegendő, és ha a terep lehetősége tette, kitartóan üzte a prédát, s fogta el azt. Az agarász vadászok, tartók, futtatók az agárral szemben támasztott követelményeit a változatos vadászterületek, versenyterek, az ős és a tél változatos időjárási viszonyai, a nyúlállomány kondíciója mind-mind befolyásolták, s ezek biztosították egyben a magyar agár tulajdonságainak megőrzését is. Erre kiváló példa az 1902. esztendőben, Magyarországon rendezett első agár derby, amelynek nyertese Beöthy Pál Fecske I. nevű agara, amely a hortobágyi síkon, a telivér angol és a „magas angol vérű” keresztezett agarakkal szemben diadalmaskodott. A korabeli beszámoló szerint: „Örvendetes jelenség, hogy e győztesek révén a magyar tenyésztés jutott diadalra az angolok felett, melyek – nem lehet ugyan tagadni, – hogy kiváló classisuk, de ott a hol a győzősség a főtényező (mint itt a nehéz terenummat bíró, erős nyulat szolgáltató Hortobágyon), ott classisukat specialis kezdő sebességük nem tudja érvényre juttatni. Világosan bebizonyult ez a főfavorite, Ragyogónál, mely valóban magas classisu agár, de nagy távon a magyar előtt meg kellett hajolnia.”¹⁷⁴

Fecske I. a mai magyar agárral szemben támasztott követelményeknek mind megfelelt. A hosszú hát, mély mellkas, kettős ék alakú fej, hosszú orr, száraz, jól izmolt végtagok. Azt azonban nem hallgathatjuk el, hogy Fecske I. nagyanyja az a híres „Lepke” nevű import telivér angol agár szuka volt, amely többek között a többszörös billikom nyertes „Czicza”, és az 1898 évi szolnoki országos agárversenyen első helyezett „Bicskás” anyja volt. Ugyanakkor – ahogyan a fent idézett cikk is hivatkozik rá – már mint magyar tenyésztést tartották számon, a magyar agár minden kiváló tulajdonságának méltatása mellett.

IV. 3. ábra: Fecske I., Beöthy Pál agara¹⁷⁵

Ezeket a versenyeket természetesen nem mindenki tudta megfizetni! A jómódú úri közönség, a polgári elit, a vidéki nemeség részére rendezték e futamokat, mivel a nevezési díjakat csak e tehetősebb réteg volt képes megadni. A tiszteletdíjak nagy értéket képviseltek, hiszen gyakran ezüst billikom, ezüst tárcsa, cigarettatartó, ezüstfejű sétatálcá, gavallérbot, festmények, agaraszló és persze jelentős összegű pénzdíj volt. A népes közönség a versenyt fogatokon, a nevezők pedig lóhátról követték.¹⁷⁶ Talán a fentiek alapján az sem meglepő, hogy nem volt még egy állat a múlt század második felében, amelynek olyan magas ára lett volna, mint a jó agárnak. E fantasztikus kutyák már akkor értéknek számítottak, amikor még sem vizsláink, sem pásztorkutyáink nem képeztek tenyészértéket Magyarországon. A kutyafajták között az egyetlen, amelyiket a korabeli törvény is értéknek nevez, hiszen a század derekán „elismert jó fajból pár agár” 200 forintért cserélt gazdát. E pénzösszeg értékének megítélésére szemléletesebb példa, hogy ekkor ezen az összegben négy ökröt, vagy 18 darab öreg sertést, avagy 300 véka tengerit lehetett vásárolni.¹⁷⁷

IV. 4. ábra: A Gencsy család agarász relikviái a letűnt aranykorból¹⁷⁸

1894-ben báró Podmaniczky Frigyes unokaöccse, br. Podmaniczky Géza kezdeményezésére és az agarásegyletek szabályainak egységesítésére megalakították az Országos Agarász Szövetséget, majd Dr. Vojnich József 1903-ban a Bácskai Agarász Egylet kiadásában megjelentette az első Agártörzskönyvet, melyet 1906-tól az Országos Agarász Szövetség gondozott Országos Agár Törzskönyv néven. A szövetség a versenyrendezésen felül az agartenyésztést is ellenőrizte, amely szerint 1905-től kezdődően a versenyeken csak is törzskönyvezett agarat lehetett indítani.

Ez adta az alapját a későbbi tenyésztői munkának, a korabeli díjagaraszatok pedig a biztosítékát a vadászati alkalmasságnak, mint a szelekció céljának. Így alakult ki egy nem teljesen egységes küllemű, szívós, kitartó hosszútávfutó fajta.¹⁷⁹

Honi agarászat báró Podmaniczky Frigyes szakírói munkássága tükrében

Podmaniczky Frigyes még csak 14 esztendő volt, amikor Podmaniczky Andorral már a rónaságot járta, ekkor nyerhetett bepillantást az agarászat izgalmas világába,¹⁸⁰ és egészen az 1860-as évek végéig aktív kapcsolata marad az agarászattal, amíg vidéki birtokait fel nem kellett számolnia.¹⁸¹ A „Lapok a lovászat és vadászat köréből” című szakmai lap lett az a fórum, ahol az agarászat terén szerzett mintegy két évtizedes tapasztalatait közreadta, ahol véleményt formált, vitázott vagy épp vadászélményeit, verseny sikereit osztotta meg. E legendás periodika hasábjain jelent meg a „Főváros vőlegényének” első agarászati témájú írása 1857-ben, mindjárt a lap első számában. E tanulmányból számos tényre mutathatunk rá a kor agarász szokásait illetően, sőt Podmaniczky véleményét is megismerhetjük e kérdésben.

A tűzfegyveres vadászat még gyerekcipőben járt ekkor, és ne feledjük, hogy az 1848-as szabadságharc leverése utáni Bach-korszakban járunk, amikor aligha volt lehetőség fegyveres vadászatot folytatni Magyarországon. Ekkor kapott új lendületet az agarászat, mely alkalmat teremtett az összejövetelekre, a vadászat élményének megélésére, a szórakozásra és nem mellesleg a haza fájó gondjainak megvitatására. Ezért írta írja báró Podmaniczky Frigyes, mint szenvedélyes agarász, hogy alig találni e hazában úri lakot, vagy szerény tanyát, ahol agarak ne heverésznének. Kritikai élel fogalmazta meg észrevételeit az agarászat nemeiről írott tanulmányában. Némiképp megvetéssel írt a korcsokkal való nyúlhajkurászásról és az úri pecsenyevadászatról, ugyanis igazi agarászatnak csak a nemes, párban engedett agarakkal való lovas agarászatot tartotta.

Kifejtette határozott véleményét a kor agarászait megosztó dilemmáról is, miszerint a sebes, vagy a győzős agár-e nemesebb? Elfogadhatatlannak tartja e témában az elfogultságot, és a következők szerint tárja az olvasó elé álláspontját: „*az igazán jó sebes agárnak, győzősnek is kell lennie, különben futása haszontalan gyermekjáték. – Megfordítva ez nem áll. A győzős kutya soha sem sebes, különben nem czimeztetnék győzősnek.*”¹⁸² Álláspontját ekként indokolja: „*Ha hosszas hajítás, fáradalmas futás és okoskodások nyomán akarom a nyulat elfogatni, akkor kopót ereszték nyomába s nem agarat. A jó agárnak azonnal el kell érnie s meg is kell törnie a vadat. – A sebes agár teszi ezt. A legjobb kutya véleményem szerint az: melly minden vidéken s bár mi körülmények között is megejti vadját.*”¹⁸³

IV. 5. ábra: Magyar agár a Gencsy család archívumából¹⁸⁴

Ez utóbbi meglátásával ráirányította a figyelmet a magyar agár kiváló tulajdonságaira, amely bármely talajon képes beszámolni a nyúllal. E nézetével pártolta a hazai agárállomány kiváló minőségű és gyorsaságú angol import agarakkal történő nemesítését, párhuzamot vonva a lótenyésztés tapasztalataival. Ám ennek veszélyeire is figyelmeztetett: „az anglomanok kiválólággal pártolván az angol agarat, számtalanszor csálódtak s rontottak régi jó magyar fajokat. De fiatal egészséges, elismert jóságú agarat fölötté ritkán látunk Anglia határain kívül.”¹⁸⁵ Ne feledjük, ebben az időszakban (1850–1860-as évek) vált divattá és követendő példává az angol sportok és tenyésztési elvek követése. Ahogy említi: „főleg ügyelni kell a párosításnál a vérre, alkatra s jellemre.”¹⁸⁶ E tanácsa általános érvényű ma is, nemcsak az agarak, hanem bármely kutyafajta esetén. Az agárversenyeken felvetődött e dilemma a magyar és az angol agár képességei kapcsán, s a tapasztalatok alapján pro és kontra újra és újra megfogalmazták érveiket az agarászat lelkes hívei. A kocséri agárverseny leírásában a két véleményalkotó vitatárs, Retsky András és Podmaniczky Frigyes és agarai, a győzős Tréfa és a sebes Csárdás küzdelme kínál lehetőséget e kérdéskör boncolgatására.¹⁸⁷ A magyar agárral (bár akkor még csak agárnak hívták, hiszen evidencia volt a vadászó agár mibenléte) szemben támasztott elvárások és a sebes-győzős agár körüli vita a Podmaniczky–Retsky vitán kívül is folytatódott a lap hasábjain Retsky és Langvinus (Nadányi) – szintén a lap hasábjain folytatott – párbeszédben. Fontos megjegyezni, hogy ekkor még nem voltak fontosak és az értékelésnél sem számítottak a küllemi sajátságok, annál is inkább, mivel közismerten heterogén volt, a tájfajtákat (pl. jász, bácskai, bánáti, szabolcsi stb.) is felvonultató – később magyarként definiált – agárállomány. A két nagy vitapartner, a neves agarász Retsky és Podmaniczky némely dologban egyetértett, de azért apró véleménykülönbségét fenntartotta.

Podmaniczky báró nagy örömmel vette – az általa a magyar agarászat főispánjának nevezett – Retskytől agarai elismerését, de fenntartja, hogy a „sebes agár győzős is lehet,”¹⁸⁸ vagyis: „a jó agárnak sebesnek s ott a hol szükséges győzősnek is kell lennie.” Retsky sem rest válaszában: „nagyon sebes agár jó homoki nyulat soha meg nem foghat magában (kettő igen), míg egy jó győző megfogja. Ha csak egyet vehetek, a győzőhöz nyúlok...”

...a sebes jó nyulat igen gyakran elereszt, míg amaz csak esetlegesen szalaszt.”¹⁸⁹ Vagyis rossz talajon, minden időben biztos fogást csak a gyors, de ugyanakkor kitartó hajszára képes jó magyar agártól lehet elvárni.

Podmaniczky báró „Hubert hete Aszódon” címmel közölt beszámolójában utal először egy másik Podmaniczky agarász tevékenységére, nevezetesen unokaöccsére, báró Podmaniczky Gézára, aki jómódú földbirtokosként, nagy tudású, művelt arisztokrataként szintén nagyon kedvelte a vadászatot, az agarászatot, a kopászatot. Rokonával ellentétben ő kevesebbet írt szenvedélyéről, viszont annál nagyobb elánnal vett részt az agarászatok megszervezésében. Gyepvezére, később elnöke volt a Galgamenti Agarászegyesületnek, elnöke volt az Országos Agarász Szövetségnek és számtalanszor említették nevét országos agarász összejövetelek és országos díjagarászatok szervezésével kapcsolatban. A Hubertus-napi agarászat eredményessége okán ismét előkerült az akkor örökzöld „sebes-győzős” vita, amelyben Podmaniczky Frigyes mindig nyíltan hangoztatta, hogy a jó agár egyszerre legyen sebes és győzős egyaránt. A nevezett hat agárról megemlékezettír teljesítményük és származásuk szerint, mivel két angol „Ritter tábornok fele telivér”¹⁹⁰ is vadászott velük, érdemes idézni az összegző véleményét: „Mind jó kutya ez s kettőseivel eregetve szebbnél szebb hajtásokat adott; sebesség párosulva kitartással s iszonyú tűz és állhatatosság a végcsapásoknál. De bizony csak be kell vallanom, hogy a két angol nem volt képes mérkőzni az én fajtámbeli agarakkal, mert nincs meg bennök azon iszonyú szívósság s kitartó tűz, meg jó láb, melly tulajdonok teszik egyedül lehetővé azt, hogy öt hat nyúl után egyenlő, soha sem lankadó kitartással menjen az agár.”¹⁹¹ Ezt tehát akár vehetjük egyfajta megerősítésnek is, mely szerint a magyar „rögön” nevelt agárral szemben – ha a gyorsaság kitartással párosul, akkor – nem képes az angol agár vele szemben a fölényét bizonyítani a honi gyepeken.

Podmaniczky báró számos értékes információt közöl a „Vadász- és Versenylap” hasábjain a tulajdonában levő, vagy a versenyekre nevezett agarak korát, nevét, színét és származását illetően, ami szintén a korábban is citált vita témaköréhez kapcsolódik. Az 1860-as években az angol sportdivat átvételét szorgalmazók, az ún. „anglománok” közül is csak kevesen engedhették meg maguknak, hogy angol import agarakat futtassanak, tenyészessenek. E kérdéskörben mind Retsky András, mind pedig Podmaniczky Frigyes megfogalmazta kritikai észrevételeit, miszerint csak a legkiválóbb angol agarakat szabadna behozni vérfrissítés céljából.

Ekkor még a kutyák nevei is egyértelműen utaltak a származásra, mert az angol agárnak szokás volt angolos nevet adni, vagy szerencsés esetben meg is említették angol voltát. Már ekkor sokan elismerték az angol import kutyák gyorsaságbeli fölényét a magyar agárral szemben, ami nem volt meglepő, mivel a korán népszerűvé vált angol versenyek mind a rövidtávon gyors agarakat preferálták.

Gyengeségeik viszont a hazai időjárási és talajviszonyok között és az alföldi pusztákon hamar megmutatkoztak. Veszítettek állóképességükből, kitartásukból és ez számtalan versenybeszámolóban tetten érhető. Ha a gyors angol agár nem érte be a kiváló magyar nyulat és „farkát felfecsapva” egy idő után megállt, akkor kiesett a versenyből a hazai szabályok szerint. A téli fagyos talaj és a nehéz terep gyakran feladta a leckét minden agárnak, de különösen az angolnak. Erről Frigyes báró a következőket írta: „*Nálam minden agárnak az úgynevezett vérpróbán kell keresztül mennie; ha feledni tudja véres talpait és szerte szétszaggatott lábujjait a nyúl láttára, csak is akkor részesül méltó pártolásban. A jó agár a csapásnál sem esik el nagyon a nyúlától, hanem mintegy hozzá tapad s minél tovább tart a hajtás, annál sűrűbbek a csapások.*”¹⁹² Vagy ahogy Bácskában tartották: egy jó agár megfordul egy ötkoronáson. Mai szemmel kegyetlennek tűnhet a régi szelekciós metódus, de csak így biztosíthatták a tenyésztés során, hogy az agarak fizikailag és mentálisan is képesek legyenek megfelelni a vadászat igényeinek.

Az újság hasábjain folyó nyílt levelezések nemcsak az agarak minősítéséről, a sebes-győzős dilemmáról, de a versenyek bírálati módszeréről is szóltak. Gulácsy Imre báró vetette fel először, hogy a „melyik jobb, a magyar vagy az angol” dilemmát egyszerűbb lenne a gyakorlatban eldönteni, ezért javaslatot tett egy nemzetközi verseny rendezésére. Erről a következőt olvashatjuk a Versenylap hasábjain: „*Azt tartom, hogy az angol agár a magyar nyúlón öt hat év óta lejárt magát. Az angol agár a magyar fölött nem bizonyítja be fensőbbiségét. Külső szép alakja, mint a természet adománya végett, ha módomban volna, hát díszüül tartanám, de a magyar égalj alatt, a mi hol lágy és mély, hol fagyott és kemény, tövises, székes, csutkás talajunkon felnőtt nyúlra futó angolért – részemről keveset adok... De minden esetre határozott fölényt kell adnom a magyar agárnak, hiszem azt is, hogy a legjobb magyar agár Angliában talán nixen maradna.*” Majd értetlenségét fejezte ki, hogy „*a míveltség, tudomány, értelem, gyakorlat első nemzete e tárgyban mint képes önmagát csálni, nem értem, hogy a mindenre törekvő nemzet az agárban tévúton jár és áldoz annyi ezreket.*”¹⁹³

A szerkesztőség ezen a ponton rögtön cáfolt is: „*Az angol agarat is ollyant tenyészt, mint a kitűzött célra neki szükséges; e cél pedig a nyúlak minél sebesebb, minél gyorsabb elfogása, mellyre a sport tekintetén kívül a versenyek s leginkább a fogadások megnyerése végett szüksége van. Mert jegyezzük meg, az agarászat már magában cél, nem úgy mint a lóverseny, melly csupán eszköz a ló tehetségének és épségének kipróbálására. Ha tehát az angol olly – rövid távolságon gyors agarat tenyészt, a minőre neki saját nyúljaihoz képest szüksége van: se tévúton nem jár, se önmagát nem csalja s ezt csak akkor tenné, ha a „Britannia rule the waves” (Britannia uralja a hullámokat) mintájára egyszersmind „Britannia rule the harest”-t (Britannia uralja a mezei nyulakat) is énekelne. Én azonban, az angol sportlapok szorgalmas olvasója, soha sem jöttem arra, hogy az angol saját agárfaját a világ legjobb agarának vallotta.*”¹⁹⁴

A nyílt levél nem elégszik meg a greyhound cseplésével, az angol nyulat is a legrosszabb káposztás nyulnál is selejtesebbnek tartja. „*Míg a magyarhoni nyulat a november-februári szél, fagy, zivatar, (melly éjjente 3–4000 ölnyi futásra kényszeríti, hogy meg ne fagyjon) a természet ezen szigora emeli azon olykor olykor elérhetetlen futási fokra, hogy – bizon valljuk meg, a legjobb agár se éri utól.*”¹⁹⁵ És következik a magyar magabiztosság kinyilatkozása:

„*Nem tudom, nem voltam jelen angol agarászaton, nem is olvastam – de mernék fogadni hogy Anglia agárversenyein nincs eset, hogy az agár be ne érne nyúlját, s e szenvedély gyakorlat emberei azt hiszik, hogy az ő agaruk jó!*”¹⁹⁶

Gulácsy báró részletesen ki is fejti, hogyan képzei el e nagy vitát eldöntendő nemzetközi agárverseny megszervezését. Podmaniczky báró azon nyomban válaszolt a felvetésre, melyből május hónapban újabb levélváltás kerekedett. Podmaniczky Frigyes egyértelműen fogalmaz, nem tartja sem anyagi, sem szervezési szempontból aktuálisnak az ötletet. Ezenkívül elvi fenntartásai is vannak e témában. „*Amennyire pártolója vagyok a magyar agárfaj fenntartásának, épen olly kevésé tudom feltétlenül becs mérni az angolt, – sőt a jó angol vért, valamint a lovaknál is, mint elevenítő, nemesítő eszközt nem csak célszerűnek tartom, hanem célszerűnek tapasztaltam is. Ne azon angol agarak szerint ítéljük barátom, mellyeket itt közönségesen látunk, hanem azok után, mellyek ott is a javabelieknek ismertetnek el. A jobb angol vért a magyarral párosítása első ízigen igen jó vérkeverék, épen olly jó jelenleg, a millyen jó volt hajdanában a lengyel, persa s orosz agarak vérkeveréke a magyarral. Minden vértnek szüksége van bizonyos időszakon túl felfrissítő elemre s így tehát a mienknek is. Ez okból az angломánia ellen fellépni mindenkoron kötelességemnek tartottam, de sohasem merném feltétlenül kárboztatni azon vért, mellynek célszerű elegyedése a mienkkel olly nagy hasznunkra válik. Nem szeretnék úgy járni agarainkkal az angolok irányában, mint az arabok lovaikkal, kik sehogya se tudnak felmutatni eredményt; de azért az angol mégis büszkén vallja be, hogy az arab vért a régi angolfajjal való keverése szülte a jelenleg világhírű angol lófajt. S nagy kérdés, nem volna-e szüksége már Angliának egy kis vérfelfrissítésre, holott bizony az arab ló Angliában mire sem mehet, az angol ló pedig Cairó homokbuczkái között is, harmad-s negyedrendű létére is, számtalan diadalt aratott. Mert ha az angol agár hozzánk jó s itt a sík pusztán megveretik, ez nekünk nem dicsőség, nekik nem vereség, mert szokatlanok lévén a körülmények.*”¹⁹⁷ Podmaniczky báró higgadtsággal és bölcsességgel válaszolta meg a problémafelvetést, hiszen a küllemre hasonló, de természetében és képességeikben eltérő agarak összehasonlítása nem vezethet eredményre.

Érveit tovább erősítette második levél válaszában, miszerint az angolokat nehéz lenne „átcsalni” a csatornán és elsőrendű agarait úgysem engednék ismeretlen viszonyok között futni.¹⁹⁸

Nemcsak a tenyésztés, hanem az agarak tartása, nevelése kérdéskörében is közreadta tapasztalatait. Hangsúlyozta, hogy az agarász fontos feladata agarait gondosan, egészségesen, jó kondícióban tartani, hogy a vadászszезonra megfelelő fizikai állapotban legyen. A kondíció mellett ugyanolyan fontosnak tartja az engedelmességet, kezelhetőséget, mely a vadászat kellemes időtöltésének is egyik alapja és annak is, hogy az agár nem törheti fel a vadat, és az elejtés céljának legyen alárendelve az agarak egymáshoz való viszonya.¹⁹⁹ Ezek azok a követelmények, amelyek mindmáig jellemzik a fajtaival kapcsolatos elvárásokat, s egyben a kutya alapvető munkaalkalmasságának feltételei.

Agarai teljesítményét igyekezett objektíven értékelni és figyelemmel követte – még ha más gazdához is került valamelyik – annak vadászati képességeit. Ezt ma utódellenőrzésnek hívjuk, és már másfél évszázaddal ezelőtt is fontos szerepet játszott az agarászat világában.

Fontossága a tenyésztés során abban rejlik, hogy ez által tudjuk reálisan megítélni egy adott párosításból származó utódoknál, hogy a szülők mely jó, vagy rossz tulajdonságukat örökítették, azaz a kutya mennyire alkalmas a lényegi feladatára — úgy mentálisan mind fizikumát tekintve — , vagyis a vadászatra.

Podmaniczky cikkeiben utal arra is, hogy nemcsak vérfrissítés, pároztatás címén cseréltek egymás közt agarat, hanem gyakran ajándékoztak is egymásnak kiváló vadászagarat. Hágrá nevű kutyája például Keglevich Béla grófhhoz, Csárdás pedig unokaöccséhez, báró Podmaniczky Gézához került. Az igazán sikeres agarak az egy- és hároméves korcsoportból kerültek ki. 1865-ben a legjobb agarai a Fecske 2 éves, a Komámasszony 3 éves, a Kígyó 14 hónapos (anyja Pompás, apja Hágrá, az Ila 14 hónapos (anyja Pompás, apja Hágrá volt.²⁰⁰ A kutyák teljesítményének jellemzésére álljon itt egy rövid, Podmaniczky bárótól származó leírás, amelyben kitűnően jellemzi a két legjobbnak vélt fiatal agarát, amelyekről a következőket olvashatjuk: „„*Ila*” *a legjobb kölyökagár, melyet valaha neveltem. Különösen feltűnő volt ezen agárnál az , hogy már első hajtása alkalmával épen úgy ment, mintha e mesterséget régóta űznél, pedig akkor csak 12 ½ hónapos volt; külsejére nézve dédanyjára ütött: valóságos vékony, száraz csontú, sarló hátú, közép nagyságú jász agár; látszatra gyenge, de annál kitartóbb; folyvást nyughatlan; kitűnő szemű s a hajtás végefelé a csodálatig magát összeszedni tudó; kapásban ügyes mint az egerésző macska; 101 hajtáson láttam őt ez idény alatt menni, s csak egyszer láttam tikkadni egy második hajtás alkalmával az octoberi melegek alkalmával, de akkor is addig ment, míg egy árkot akarván átugrani, össze nem roskadt, s egykor láttam az első éles fagy alkalmával megijedni egy perczre, — de csak azért, hogy már a következő pillanatban bebizonyítsa, miszerint a fágyon épen oly könnyen tud menni, mint porhanyós vetésen. „Kígyó” szívós, kitartó agár, a melly inkább orrán viszi a nyulat, semhogy hatalmas csapások által igyekezzék ellene erejét fogyasztani; a hajtás e módját nem kedvelem, s nem akarván azt megörökíteni fajomban, czélszerűbbnek véltem az idény végével elajándékozni e különben biztos s mulatságos agarat, amennyiben kitartása s nyúlfogási ügyessége gyakran bámulásra ragadnak.*”²⁰¹

Podmaniczky Frigyes kutyáiról a futtatások és vadászatok híradásai révén van információnk, ezek a következők voltak:

Kutya neve	Színe	Ivara	Szülők	Alom születési éve	Hivatkozás
Csárdás	cirmos	kan	—	1856	Vadász és Versenylap 1858. 2. évf. 4. sz. 55.
Kisasszony	cirmos	szuka	—	—	Vadász és Versenylap 1858. 2. évf. 35. sz. 578. vö. Úo. 1859. 3. évf. 33. sz. 546—547.
Holló	fekete	kan	—	—	Vadász és Versenylap 1859. 3. évf. 33. sz. 546—547.
Úrfi	cirmos	kan	Csárdás × Kisasszony	1859	Vadász és Versenylap 1861. 5. évf. 32. sz. 501—502. vö. Úo. 1862. 6. évf. 29. sz. 457—458. vö. 1863. 7. évf. 6. sz. 90—91.
Hágrá	fekete	kan	Holló × Kisasszony	1860	Vadász és Versenylap 1861. 5. évf. 32. sz. 501—502. vö. Úo. 1862. 6. évf. 29. sz. 457—458. vö. Úo. 1863. 7. évf. 29. sz. 459. vö. Úo. 1864. 8. évf. 29. sz. 470—472.
Kiskisasszony	—	szuka	Holló × Kisasszony	1860	Vadász és Versenylap 1861. 5. évf. 32. sz. 501—502.
Kaczér	—	szuka	Holló × Kisasszony	1860	Vadász és Versenylap 1861. 5. évf. 32. sz. 501—502.
Nagyasszony	cirmos	szuka	Czigány × Kisasszony	1861	Vadász és Versenylap 1862. 6. évf. 29. sz. 457—458. vö. Úo. 1863. 7. évf. 29. sz. 459. vö. Úo. 1865. 9. évf. 6. sz. 90—91.
Legény	tarka	kan	? × Gyöngyös	1861	Vadász és Versenylap 1862. 6. évf. 29. sz. 457—458.

Kutya neve	Színe	Ivara	Szülők	Alom születési éve	Hivatkozás
Komámasszony	cirmos	szuka	Úrfi × Dáma	1863	Vadász és Versenylap 1863. 7. évf. 29. sz. 459. vö. Úo. 1865. 9. évf. 30. sz. 482. vö. Úo. 1866. 10. évf. 5. sz. 72–74.
Csárdás	—	kan	Úrfi × Dáma	1863	Vadász és Versenylap 1863. 7. évf. 29. sz. 459. vö. Úo. 1864. 8. évf. 29. sz. 470–472.
Lakhandi	—	—	—	1863	Vadász és Versenylap 1863. 7. évf. 29. sz. 459.
Fecske	fekete	szuka	—	1863	Vadász és Versenylap 1864. 8. évf. 29. sz. 470–472. vö. Úo. 1865. 9. évf. 30. sz. 482.évf. 30. sz. 482.
Báró	—	kan	—	—	Vadász és Versenylap 1864. 8. évf. 29. sz. 470–472.
Kigyó	cirmos	szuka	Pompás × Hágrá	1864	Vadász és Versenylap 1865. 9. évf. 30. sz. 482. vö. Úo. 1866. 10. évf. 5. sz. 72–74.
Ila	cirmos	szuka	Pompás × Hágrá	1864	Vadász és Versenylap 1865. 9. évf. 30. sz. 482. vö. Úo. 1866. 10. évf. 5. sz. 72–74.
Vezér	cirmos	kan	Komámasszony × Hágrá	1865	Vadász és Versenylap 1867. 11. évf. 19. sz. 314.
Comtesse	cirmos -cirmos	szuka	Csárdás × Ila	1867	Vadász és Versenylap 1867. 11. évf. 19. sz. 314.
Szellő	veres -cirmos	szuka	Komámasszony × Csárdás	1867	Vadász és Versenylap 1868. 12. évf. 25. sz. 401–403.
Hercules	—	kan	—	—	Vadász és Versenylap 1868. 12. évf. 25. sz. 401–403.
Gyöngy	cirmos	szuka	Csárdás x Komámasszony	1866	Vadász és Versenylap 1867. 11. évf. 19. sz. 314.

A kutyák tartása, idomítása mellett természetesen a vadászatok és a versenyek tapasztalatai is papírra kerültek, amelyeket szintén a versenylap hasábjain olvashattak a sportársak. Podmaniczky báró a rókára agárral történő vadászat módjáról több írásában is értekezett. Az agarászatok leírásából egyértelműen kitűnik, hogy a lovas agarászat nem egy könnyed, kényelmes úri passzió volt, hanem egy embert próbáló, lovat, agarat egyaránt igénybevevő sport.

A rókára való agarászat történetei kiváló példaként szolgálnak arra, hogy régen érdekes vadászati módnak tartották e ragadozó agárral történő fogatását,²⁰² ugyanakkor a mai kor vadászataiban is lehet szerepe, jelentősége a rókára történő agarászatnak, akár a kitorékból történő ugrasztást követően, akár hajtásban, a puskás vadászok elől nyílt terepre szökő róka, sakál fogása esetén.

Persze nem csak a ragadozók vadászatáról ír, hiszen rendkívül részletgazdagon írtairja le a nyúl vadászatok menetét: is meglevenedik előttünk, amint az agarak forgatják, vágják az üzött nyulat, mely egyúttal a minősítésüket, pontozásukat is szolgálta. Mindehhez rendkívüli emlékezőtehetség, memória és szenvedély szükségeltetik.

Podmaniczky báró részletes beszámolóiból rengeteg további érdekességre derül fény. Többek között összehasonlította a vadászatok, versenyek helyszíneinek terepadottságait. A homokon futott agarak természetesen nem bírtak a hajdúsági fekete földdel, a síkvidékhez szokottak gyakran szem elől tévesztették a gömöri dombokon menekülő nyulat. De Kocsér, Csákó és Zobnatica mezői azért a legtöbb agarász szívét megdobogtatták! Alaposságát mutatja, hogy részletesen vezette az éves agarászatok eredményességét. 1863-ban például nyolcvan hajtásból hatvan fogást jegyzett fel.²⁰³ Pontosság és a precizitás jellemzi vadászi dényeinek dokumentálását is. Az 1864-es agarász idénnyzárással részletes adatokkal szolgált a lap szerkesztőségének, hogy ezzel is kedvet teremtsen az agarászat hódolójának.

„*E hat idénnynek, melyek alatt több négy hajtó a haramnál nem volt, összes eredménye ez:*

1857/8-iki idény. A Kisasszony és Csárdás vezérkedése alatt: 81 hajtás, 59 fogás, jártatás közben 52 fogás, s így tehát összesen: 111 nyúlhalál. Nyertem ez idény folyamában: 2 billikomot, 1 magánfogadást.

1858/9-iki idény. A Kisasszony és Csárdás vezérkedése alatt: 64 hajtás 46 fogás. Nyertem ez idény alatt: 1 billikomot, 1 magánfogadást.

1859/60-iki idény. A Holló vezérkedése alatt: 84 hajtás, 68 fogás; jártatás közben 14, s így tehát összesen 82 nyúlhalál. Nyertem ez idény alkalmával 1 billikomot.

1861/2-iki idény. A Hágrá és Úrfi vezérkedése alatt: 101 hajtás 83 fogás. Nyertem ez idény alatt: 1 magánfogadást.

1862/3-iki idény. Az Úrfi és Nagyasszony vezérkedése alatt: 80 hajtás, 60 fogás. Nyertem ez idény alatt: 2 magánfogadást.

1863/4-iki idény. A Hágrá és Komámasszony vezérkedése alatt. 121 hajtás, 100 fogás. Nyertem ez idény alatt: 1 billikomot, 3 magánfogadást.”

Egyúttal kellő részletességgel minősíti agarainak küllemét, jellemét, vadászaton való viselkedését és eredményességét. Komámasszony nevű, legjobbnak bemutatott agarát nagy szeretettel és részletgazdag leírással jellemzi. Ugyancsak nagy precizitással mutatta be két legjobb agarának, valamint éves hajtásainak eredménylistáját is:

„Két vezér agaram futásai így állanak: A Komámasszony hajtott 54, fogott 45 nyulat; hármásával ment 4-szer, kettesével 27-szer. A Hágra hajtott 56, fogott 48 nyulat; hármásával ment 11-szer, kettesével 19-szer. Együtt ment e két agár 18 hajtáson s el is fogta 18 nyúlját. Ez adatokból az világlik ki, hogy dacára a Hágrá többletének, mégis a Komámasszony munkája a nagyobb, mert alig ment hármásával, holott a Hágrá az idény kezdetével a kan kölykök bevezetése alkalmával gyakrabban részesült e könnyebbségben. Az összes eredmény hű képét, az itt összeállított áttekintés adja.”²⁰⁴

E részletes dokumentációt kiegészítik azok az adatok, melyek a fagyon futás vagy a hármásával futás eredményeit is felsorolják. Ez utóbbi szokás a kezdő kölykök vadászatba történő bevezetése céljából történt, de az ismertetésből nem maradhatott ki kedvenc hátaslovának vadászatokon nyújtott teljesítményének felemlítése sem.

IV. 6. ábra: Gróf Vay Ádámné lován, a háttérben gr. Eszterházy Ferenc a mezőhegyesi derbyn 1904-ben²⁰⁵

A Podmaniczky báró által közölt fogási naplót összehasonlítva a jelenlegi nyúlvaszati idénnyel, látható, hogy a főszezon kissé hosszabb volt, hiszen augusztustól egészen január végéig tartott. Érdekességként említi br. Podmaniczky, hogy az októberi meleg időben kétszer fordult elő, hogy másodfutás alkalmával öreg agarai a nyúlról leálltak, teljesen kimerülve ölben kellett vinni őket a faluig, ahol szekérre rakva szállították őket haza. A fentiek mellett azért is fontos ez a bejegyzés, mert először történik említés a jászagárról, mely akkor közismert tájfajta volt.²⁰⁶

A versenyelírások számos érdekes adalékkal szolgálnak a kor agarászatának lefolyásáról, a résztvevők személyéről és számáról. Podmaniczky báró írásából tudhatjuk meg a csáki nemzeti agarász verseny megszervezésének körülményeit is. Báró Wenckheim Béla 1859. november 18-án egy a Csákon megtartott agarászatot vetette fel, hogy a következő évben itt kellene megrendezni az országos díjagarászatot. A csáki vadászegylet örömmel és támogatólag fogadta felvetését. A társulat három értékes díjat szavazott meg, úgymint díszkard, buzogány és ezüstkulacs, melyből végül fokos lett. A különböző javaslatok alapján báró Podmaniczky Frigyes össze is foglalta a verseny menetét, szabályrendszerét és az agarak minősítésére szolgáló pontrendszert. Természetesen a kezdeti javaslatokhoz érkeztek az újság hasábjain keresztül módosító indítványok is, melyről aztán vita is kialakult, de a legfontosabb, hogy lefektettek egy olyan szabályrendszert a nemzeti országos agárversenyre, amely aztán mintául szolgált a vármegyei agárversenyek lebonyolításához is. Ilyenformán ez a Podmaniczky báró közreműködésével kimunkált pontozási rendszer a díjagarászat mérőszámaként tekinthető az agarászat minősítésének egységesítése szempontjából. Ez a szabályrendszer aztán a későbbi évtizedekben sokszor módosult, de célja mindvégig ugyanaz maradt: azt az agarat értékeltek a legjobbnak, amely utolérései, rávágásai révén jobban törte a nyúl erejét. E szabályrendszer alapján elvárták azt is, hogy az agár beszámoljon a nyúlal, vagyis elfogja azt. A kertelő, kimerülés nélkül megálló agarat a versenyből kiejtették.

A versenyekre nevezett agarak neveiből és az angol import megnevezésből tudhatjuk, hogy a tehetősebb és az angol sportot követő főurak már 1860-ban és a következő évtizedekben is neveztek greyhoundokat a díjagarászatokra.

Wenckheim báró felvetését követően pontosan egy évre rá, 1860. november 18-án megtartott kétnapos csáki nemzeti országos agárversenyre nevezett 19 agár közül háromnak volt (Longrange, Ivy és Mirage) angolos neve. Ezek gyorsaságát elismerték, de jó eredményeket nem értek el. Későbbi vitaanyagokban, pl. Retsky írásaiban is kritikaként előkerül, hogy nem a legnemesebb (legjobb vadászkapességű) angol agarak kerültek be a honi tenyésztésbe.

Mint Tisza Lajos beszámolójában említi, „a sors úgy akarta, hogy az első díj (a díszkard) Fejér, a második (a buzogány) Szabolcs, a harmadik (a fokos) Pest megyében hirdesse, hogy a magyar emberből nem halt még ki az – agarászszenvedély s remélem, míg olly kutyák növekednek, mint Gyöngyös, Vaksi, Vesta, Vércse, nem is fog az olly könnyen kihalni.”²⁰⁷

Mint a XIX. század elismert, gyakorló agarász szakemberének nevével, gyakran találkozunk a „Vadász- és Versenylap”-ban közreadott írásokat olvasva. E közlések alapvetően a szakmai viták, nyílt levelezések kapcsán említik Podmaniczky bárót, valamint a versenyeredmények ismertetésénél, hiszen olyan szakíróról beszélünk, aki alapvetően a gyakorlati agarászati tapasztalatok inspiráltak tanulmányai megírására.

A legtöbb közlés, amelyben Podmaniczky bárót említik, egyértelműen a versenyszereplésekhez kötődik. Ezek alapján képet alkothatunk arról, hogy kiknek a kutyái, hol és milyen eredménnyel mérettek meg a hazai agarászat XIX. századi színterén. Ezek sorában az első már a „Lapok a lovaszat és vadászat köréből” címmel induló periodika első évfolyamában olvasható. A „Főváros vőlegénye” – ahogy azt már az életrajzi fejezetben részletesen le is írtuk – ekkor már közel két évtizede üzte lóhátról agaraival az aszódi pusztá nyulait. Tapasztalatain alapuló észrevételeivel alapvetően egyetértett a kor nagy agarász szaktekintélye, Retsky András is, ahogy ezt a „A Magyarországra honos vadászatok minden neméről” című tanulmányában le is írja a kontár agarászok kapcsán.²⁰⁸ A „sebes-e vagy győző” polémiában is állást foglalt mindkettejük. Retsky e kérdésnek külön cikket szentelt a „Vadász- és Versenylap” első évfolyamának 27. számában, ahol a csáki agarászat kapcsán vetődött fel Podmaniczky Frigyes neve, aki e versenyen fényes győzelmet aratott. Retsky András ennek apropóján válaszol Podmaniczky báró korábbi, szintén e lapok hasábjain közreadott véleményére az ekkor nagyon aktuális sebes vagy győzős kérdésben. Meglátásuk lényegében abban ütközött, hogy mi is az igazi különbség e kutyák között, mégpedig a következők szerint: „[...] ő és mások azt tartván, hogy az agár csak jó nem pedig győző és sebes; míg én kétféle jó agarat hiszek és 25 évi tapasztalásom után úgy tanultam, hogy e különbségnek meg kell lenni. Annyit vitatkoztam és firkáltam ezen kérdés megfejtése felett, hogy most a tisztelt olvasót az agarak futásáról még 1851-ben írt kis könyvem első néhány §-ának elolvasására vagyok bátor felkérni; ha azok nem győző okok lesznek, úgy mást kérek fel írásban védelmemre, mert nekem csak a gyepen marad fel igazolásomra a győző. Igen, sajnálom, hogy ezen véleményemet tetteleg most legközelebb sem igazolhattam, de teljes reményben élek, hogy a jövő agarászat alkalmával, mely T. Rolffon fog tartatni, állításom beváltom; de ha akkora sem tudnék egy jó győzőt Podmaniczky barátom jó sebese ellenében előállítani, hiszem hogy várni fog s nem tör pálczát a szegény győzők felett.”²⁰⁹ Kettejük nézetkülönbségét később is idézték, hiszen a „Vadász- és Versenylap” 1899-es évfolyamában „Agarászat hajdan és most” címmel közreadott tanulmányban épp e polémiáról olvashatunk, tehát e kérdés évtizedek távlatában is a felszínen maradt.²¹⁰

Gulácsy Imre sajnálatát fejezte ki, mert Tobikon, Roffon és Törökszentmiklóson nem láthatta futni Podmaniczky „angolait”, így ez alapján nem tud, csak általánosságban állást foglalni az angol és a magyar agár keresztezése kapcsán kialakult vitában.²¹¹

E kérdéskört folytatásos cikkében tovább fejtegette, ahol ismét említésre került Podmaniczky báró egyik győztes kutyája, Csárdás.²¹² Cseley János is megnyilatkozik e kérdésben az „Üdvözlöt a pesti agarászegyletnek” címmel 1864-ben írt cikkében. „És a jelesek során üdvözlöm b. Podmaniczky Frigyes, ki valóságos ügyszeretettel, buzgalommal s hiszem igazsággal jegyzi fel agarász élményeit. Csak néhány illy szenvedélyes és szakértő agarász s agárnevelő, és bizonyosan nem fogunk rászorulni az angol agarak hozatalára, hol sem talaj sem tér, sem a nyúlfaj nem olly erős, hogy a mienkkel versenyre kelhessen.”²¹³

A csáki agárverseny kapcsán írott 1857-es tudósításban megtudhatjuk, hogy Kisasszony nevű agara nyerte el az első díjat.²¹⁴ Az agárfuttatások tudósításai természetesen nem merülnek ki itt, hiszen a Szolnok megyei Lovas- és Gazdasági Egylet harmadik és egyben az 1857-es esztendőben megtartott utolsó díjagarászata kapcsán is említik Podmaniczky bárót.²¹⁵ Az 1858. január 19-én, Kocséron tartott agárversenyt, ahol ismét feltűnt Podmaniczky báró. A végső futam ugyanis Podmaniczky Frigyes Csárdás nevű két éves győző kan kutyája és Retsky András Tréfa nevű sebes kutyája között zajlott. A mérkőzés végül döntetlen lett Mészáros Zsigmond választott bíró döntése alapján.²¹⁶ A sebes és győző kérdés tehát nyitott maradt a futtatások eredményei alapján, és a „Vadász- és Versenylap” hasábjain is újabb és újabb írásos vélemények jelentek meg.²¹⁷

Tény, hogy e versenyeken jól szerepeltek Podmaniczky báró agarai, hiszen számos alkalommal találkozhatunk nevével a díjazottak sorában, és a kutyáiról szóló híradások szerzői is elismerően nyilatkoztak: „Óhajtjuk, bár a jövő január 10-kén Törökszentmiklóson tartandó díjagarászatnak jobb idő és talaj kedvezzon, mint a dec. 15-kinek, melyen b. Podmaniczky Frigyes agarai körömrúgott rongyos talpakkal szereztek győzelmet – az elvált illy áldozatra is kész tulajdonosuknak. Az akkor ki nem adott díjért futásnak ismétlése jan. 10-kén annyiból is nevezetes leendő, hogy e verseny már egészen az új szabályok értelmében fog történni, melyeknek megvitatása és megállapítása a versenyt megelőző estnek lesz feladata. Az eredményt lapjaink azonnal közlendik.”²¹⁸ S bár Retsky Andrásal nem értettek mindenben egyet, egymást respektálták, kiemelkedően jó kutyáik teljesítményét elismerték. A következőképpen jellemezte Retsky András az 1859-es törökszentmiklósi, gombai és kocséri agarászon futtatott ebeket: „Tizenolcz lovas kezdette meg az agarászatot, hat agár volt összevetve, melyek közt a báró Podmaniczky Frigyes agarai mellett még a Dapsy Samué volna kiemelendő.”²¹⁹ Gulácsy Imre is elismerően nyilatkozott a báró kutyáiról, tudósításából ismert, hogy az 1861. december 10-én, Szabolcsban tartott versenyen „b. Podmaniczky Frigyes agarai 21 nyúl közül egyet sem szalasztottak el...”²²⁰

Podmaniczky báró felajánlásokkal is élt a futtatásokon, amiről a Szolnoki Gazdasági és Lovaregylet agarászata (Törökszentmiklós 1858 december 15) kapcsán is olvashatunk, miszerint az egylet által kitűzött 10 arany első díj mellett a báró tiszteletdíjat ajánlott fel,²²¹ ahogy az 1859. január 10-én Törökszentmiklósi²²² versenyen is. Az 1865. november 6-án Monoron megrendezett „öregagár” versenyen. Tiszteletdíjat ajánlott fel az 1865. november 6-án Monoron megrendezett a kölyökagár versenyre is.²²³

A versenyek mellett az egyleti életben is aktív szerepe volt. A Pestmegyei Agarászegylet 1864. január 24-én megtartott alakuló üléséről is tudósít a Versenylap, aminek közreadott záradékában olvashatjuk Podmaniczky Géza, Ármin és Frigyes nevét is, sőt azt is megtudjuk, hogy Podmaniczky Frigyes volt, aki elnökként hitelesítette a jegyzőkönyvet.²²⁴ Gróf Ráday Lászlóval közösen közreadott nyilatkozatában az alapszabály rögzítéséről is hírt adtak. Majd ugyancsak az ő ellenjegyzésükkel jelent meg még ebben az évben a „pestmegyei agarászegylet” alakulási szándékáról szóló lemondó nyilatkozat, amelyet azzal indokoltak, hogy a m. kir. helytartótanács az „alakulható engedélyt” olyan módosításokkal küldte vissza, amelyeket akkor a közgyűlés nem tudott elfogadni.²²⁵ 1871-ben ugyan még arról tudatták a „Vadász- és Versenylap” olvasóit, hogy a „galgavidéki agarász-egylet” elnöke Podmaniczky Frigyes báró lett,²²⁶ az egylet évkönyve is ebben az évben készült el, amiben szintén szerepelt, de később felhagyott agarász ténykedésével, s az egyleti életben unokaöccse, báró Podmaniczky Géza vette át a helyét. Az 1866-os Hubertus ünnepek alkalmából rendezett agarversenyen a bírák sorában Szápáry Iván gróf és Blaskovich Miklós mellett Podmaniczky báró is szerepelt, tehát nemcsak versengett, de minősítette is a futtatáson résztvevő agarakat.²²⁷

Az 1867-es évben a hirdetések sorában eladó agarakat találunk, miszerint Aszódon báró Podmaniczky Frigyes istállójában, a következő kutyák eladók: Vezér, cirmos kan, két és fél éves, anyja – a többszörös győztes – Komámasszony, apja pedig – a szintén többszörös győztes – Hágrá ára 70 forint (mai értéken 310 000 ft).²²⁸ A másik eladó agar pedig Gyöngy volt, a tizenegy hónapos cirmos szuka, anyja Komámasszony, apja Csárdás. Ára 60 forint (mai értéken 265 900 ft). Az agarakat Juhász Mátyástól, Podmaniczkyék lovászától, készpénzfizetés mellett vehették át.²²⁹ A fentiek mellett jó viszonyítási alap e kutyák értékének megítéléséhez, hogy ugyanabban a lapszámban, ahol ezeket az agarakat hirdették, 300 és 500 forint között cseréltek gazdát a 3 és 7 éves arab telivér hátraslovak. Újabb agarakat kínált eladásra a „Kockás báró” 1869-ben, de e pár agarról nem tudunk meg egyebet a hirdetés alapján.²³⁰

Agarász ténykedését követően neve említése cikkeihez hasonlóan elmarad a Versenylapokból, viszont halálát követően három esztendővel, 1910-ben elhagyta a nyomdát az Országos agar törzskönyv, amiben újra citálják a bárót. E munka szerkesztője Baghy Béla volt, aki fáradságot nem kimélve 250 oldalra kiterjedő munkában nemcsak a hivatalos részt dolgozta ki, hanem az agarászat témakörében közreadott néhány fontosabb tanulmányt is beemelt az anyagba. Ezek sorában szerepel – Gulácsy Imre nagy cikke mellett – br. Podmaniczky Frigyes „Agarászat” című tanulmánya is, ami még ekkor is méltán tarthatott számot az általános érdeklődésre. Jól jelzi ez, hogy a rövid agarászkarrier ellenére a jó írói vénával megáldott bárót a szakma érdemesnek tartotta arra, hogy megőrizze a szakmai emlékezetben.²³¹

Búcsú az agarásztól és a Versenylaptól

Az 1868. évben Podmaniczky báró maga is fájdalmasan vallja be, hogy írásai a „Vadász- és Versenylap” hasábjain már oly ritkává váltak, mint a tárogtató hangja... Komoly teendőire hivatkozva jelezte, hogy egyre kevesebb ideje jutott kedvelt időtöltésére, az agarászatra, így drasztikusan csökkentette agarai számát is, elajándékozta azokat.

Agárkölykeiből kapott Tisza László, Tisza Kálmán, br. Bánffy Albert, Damasszin János, Jankovich Miklós, Blaskovics Miklós és Blaskovics Ernő is.²³² Egyben fel is kérte őket, hogy agarai sorsáról, fejlődéséről, eredményeiről számoljanak be neki. Mint legfontosabb bejelentést azt is közli, hogy mivel ritkán lehet otthon, számtalan feladata Budapestre szolítja, ezért agárkennelét báró Podmaniczky Géza ugyanazon vérbeli agárkennelével egyesítette, ezért az érdeklődőket is hozzá, a Kis-Kartali címére irányította.²³³ Mint már említettük, Podmaniczky Géza nem jeleskedett úgy az írásban, de maradandót alkotott az agarászat hazai szervezeteinek és szabályainak felállításában. Ebben az évben adta közre az unokaöccs „Frigyes bácsinak” címzett nyílt levelét, melyben méltatta a kennelébe került agarakat, amelyeket neki ajándékozott.²³⁴

IV. 7. ábra: Br. Podmaniczky Géza a mezőhegyesi agarászaton 1904-ben²³⁵

1871-ben azt is megtudhatta a „Vadász- és Versenylap” olvasóközönsége, hogy a Galgavidéki Agarász Egylet elnökéül báró Podmaniczky Frigyes, gyepvezérül pedig báró Podmaniczky Gézát választotta.²³⁶ Ebben az évben olvashatjuk az utolsó utalást a „Kockás báró” agarász ténykedéséről, szerepvállalásáról, mert egy esztendőre rá az egyesület elnöki posztját már Podmaniczky Géza töltötte be. Sajnos nemcsak az agarászattal, hanem az agarászati témájú szakcikk írásával is felhagyott Podmaniczky Frigyes, így az újabb idők agarászatairól csak kortársai leírásaiból tájékozódhatunk a Versenylap hasábjain.

A tollat nem szabad letenni, a gyűjtést nem szabad abbahagyni! Ezt a mondatot írom legszívesebben „Agarász arcképvázlatok” sorozatunk legújabb kötete elé. Ezt a könyvet három, a vadászati kultúra iránt elkötelezett barátom írta, szeretettel a téma iránt és szenvedéllyel az agarászatért.

Már többször elmondtam és leírtam, hogy túl vagyunk agarász kultúránk megőrzésében a 24. órán, hiszen valaha több száz ember űzte hazánkban ezt a vadászati módot, később sportot. Sajnos töredékük volt tollforgató ember, aki leírta ismereteit, tapasztalatait. Ezek az írások is zömében emlékfüzérek, anekdoták, amikből nehéz kihámozni a valós ismeretet, tudásszilánkokat. Nehezíti a munkát magyar mentalitásunk is, hogy pazarlóan, oda nem figyelve bánunk értékeinkkel. Mire gondolkod? Voltak köztünk többen, élő tanúi az agarászat utolsó száz évének, olyan emberek, akik az agarászatot generációkon át a vérükben hordozták. Nem figyeltünk rájuk, s így elmentek, szinte ismeretlenül, s a tapasztalatuk, ismereteik velük együtt a sírba szállt. Példaként szeretném megemlíteni Dr. Patay Pállal készült interjú egy egy fontos mondatát. A forgatás közben – az akkor 105 éves – Pali bácsi hirtelen megállt, elgondolkodott és megjegyezte „János, tőlem ezt még senki nem kérdezte meg!” Természetesen az agarászatról beszélgettünk. Mennyivel gazdagabbak és tájékozottabbak lehetnénk most, ha a kellő időben és alázattal fordultunk volna ezekhez az emberekhez...

Tehát dolgozni kell, kutatni és küzdeni. Hála mindazoknak, akik ezt megteszik!

Ezen indokok alapján köszönöm a szerzők munkáját, amit jó szívvel ajánlok minden érdeklődőnek. Köszönöm az Országos Agarász Egyesület minden tagjának a segítségét, hogy kiadványaink sora egy újabb művel gazdagodott. Forgassák haszonnal e könyvet!

Keresztes János
Országos Agarász Egyesület
elnök

Mihályfa, 2024. március 20.

Ábrák jegyzéke A század legszabályosabb gavallérja

- I. 1. ábra:** A bárói címet adományozó oklevél első lapján szereplő bárói címer, az akkori ízlésnek megfelelő keret és jelvények koszorújában
- I. 2. ábra:** A Podmaniczky kastély faragott kőkapuja a családi címereket tartó unikornisokkal
- I. 3. ábra:** Az átépített Podmaniczky kastély épülete
- I. 4. ábra:** Podmaniczky Frigyes ifjúkori portréja 1845-ben
- I. 5. ábra:** Podmaniczky Frigyes báró 1855-ös portréja
- I. 6. ábra:** A pesti Operaház impozáns épülete a XIX. század végén
- I. 7. ábra:** Podmaniczky báró portréja Ferris Arthur munkája nyomán
- I. 8. ábra:** A „Kockás báró” a Borsszem Janó című újság címlapján
- I. 9. ábra:** Podmaniczky Frigyes időskori portréja (Uher Ödön felvétele)
- I. 10. ábra:** A korabeli sajtóban közreadott fotó az utcán sétáló Podmaniczky Frigyes báróról

Podmaniczky Frigyes báró publicisztikai tevékenysége

- II. 1. ábra:** Br. Podmaniczky Frigyes publikációs tevékenységének súlypontjai az életműben a művek száma szerint tématerületenként
- II. 2. ábra:** Br. Podmaniczky Frigyes publikációs tevékenységének súlypontjai az életmű teljes terje delmének arányában tématerületenként

Báró Podmaniczky Frigyes agarászati témájú tanulmányai, nyílt levelek és személyét érintő egyleti hírek a „Vadász és Versenylapból”

- III. 1. ábra:** Sterio Károly: Agarászat
- III. 2. ábra:** Sterio Károly: Indulás vadászatra című képe (1860)
- III. 3. ábra:** Sterio Károly: Agarászat
- III. 4. ábra:** Sterio Károly: Pihenő a gémeskútnál a pusztán
- III. 5. ábra:** Sterio Károly portréja, Marastoni József litográfiája 1864
- III. 6. ábra:** Báró Orczy Béla: A csákói vadásztanya
- III. 7. ábra:** J. F. Herring sen. (1795–1865) English for hunting című képe
- III. 8. ábra:** Ábrányi Lajos: Szabolcsi agarásztársaság a vajai agárversenyen
- III. 9. ábra:** Báró Orczy Béla: A falka indulása című képe
- III. 10. ábra:** Hesp Róbert, Andrássy Manó: A csákói vadásztanya, falkavadászat, 1857
- III. 11. ábra:** Zombory Lajos: Vadászat előtt
- III. 12. ábra:** Zombory Lajos: Keresés
- III. 13. ábra:** Zombory Lajos: A bíró

- III. 14. ábra:** Pálik Béla: Jelenetek a csákói vadászatokról
- III. 15. ábra:** Zombory Lajos: Hajtás
- III. 16. ábra:** Sterio Károly: Csikós (1855, színes kőrajz)
- III. 17. ábra:** Lelbach Gyula, mint az Országos Agarász Egylet és a Bácskai Agarász Egylet bírása „Villám” nevű telivér kancáján
- III. 18. ábra:** Sterio Károly: Pihenő a gémeskútnál a pusztán (1855)
- III. 19. ábra:** Agár grafika Garay Ákos vázlatkönyvéből
- III. 20. ábra:** Báró Podmanyczky Géza az Országos Agarász Egyesület elnöke

Báró Podmaniczky Frigyes a magyarországi agarászat fénykorában

- IV. 1. ábra:** Orosz Miklós agaraival 1904-ban
- IV. 2. ábra:** Beszélgetés a reggeliasztalnál a mezőhegyesi derbyn (Benedicty Gyula, gr. Nemes János, Hajdu Béla, Benedicty Gyuláné)
- IV. 3. ábra:** Fecske I., Beöthy Pál agara
- IV. 4. ábra:** A Gencsy család agarász relikviái a letűnt aranykorból
- IV. 5. ábra:** Magyar agár a Gencsy család archívumából
- IV. 6. ábra:** Gróf Vay Ádámné lován, a háttérben gr. Eszterházy Ferenc a mezőhegyesi derbyn 1904-ben
- IV. 7. ábra:** Br. Podmaniczky Géza a mezőhegyesi agarászaton 1904-ben

Végjegyzetek

¹ Vadász- és Versenylap 1857. 1. évf. 5. sz. 66.

² Vasárnapi Ujság 1904. 51. évf. 27. sz. 449.

³ Br. Podmaniczky Frigyes emlékirataiban Nosztic-Jänkendorf Elizaként jelenik meg.

⁴ JEÖLDY DOBY ANTAL (1901): Podmaniczky család (Podmanini és Aszódi Báró). II. javított kiadás. Buschmann F. Könyvnyomdája. 95 pp +IV. melléklet.

⁵ JEÖLDY DOBY ANTAL (1901): Podmaniczky család (Podmanini és Aszódi Báró). II. javított kiadás. Buschmann F. Könyvnyomdája. 95 pp +IV. melléklet.

⁶ Elherdált örökségünk. Podmaniczky Kastély – Aszód https://elherdaltorokseg.blog.hu/2017/12/20/podmaniczky_kastely_aszod Megtekintés ideje: 2024.02.10.

⁷ Podmaniczky-kastély. <https://aszod.hu/latnivalok/> Megtekintés ideje: 2024.02.10.

⁸ Podmaniczky-kastély. <https://aszod.hu/latnivalok/> Megtekintés ideje: 2024.02.10.

⁹ PODMANICZKY FRIGYES: Egy régi gavallér emlékei. Válogatás a naplótöredékekből 824–1844. (szerk. TÓTH FERENC TIBOR, 2003) Budapest, Széphalom. 55. pp.

¹⁰ PODMANICZKY FRIGYES (1887): Naplótöredékek 1824–1886. II. Kötet 1844–1850. Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Franklin Társulat Nyomdája, Budapest. 65. pp.

¹¹ SZINNYEI JÓZSEF (1906): Magyar írók élete és munkái XI. (Popeszkú–Rybay). Kiadta Hornyánszky Viktor, Budapest. <https://mek.oszk.hu/03600/03630/html/> Megtekintés ideje: 2024.02.10.

¹² PODMANICZKY FRIGYES (1887): Naplótöredékek 1824–1886. I. Kötet 1824–1844. Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Franklin Társulat Nyomdája, Budapest. 318. pp.

¹³ PODMANICZKY FRIGYES (1887): Naplótöredékek 1824–1886. II. Kötet 1844–1850. Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Franklin Társulat Nyomdája, Budapest. 66–67. pp.

¹⁴ PODMANICZKY FRIGYES (1887): Naplótöredékek 1824–1886. II. Kötet 1844–1850. Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Franklin Társulat Nyomdája, Budapest. 67. pp.

¹⁵ PODMANICZKY FRIGYES (1887): Naplótöredékek 1824–1886. II. Kötet 1844–1850. Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Budapest. 69. pp.

¹⁶ TARJÁN M. TAMÁS: Podmaniczky Frigyes születése. Rubicon online. <https://rubicon.hu/kalendarium/1824-junius-20-podmaniczky-frigyes-szuletese>. Megtekintés ideje: 2024.02.1

¹⁷ PODMANICZKY FRIGYES (1887): Naplótöredékek 1824–1886. II. Kötet 1844–1850. Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Franklin Társulat Nyomdája, Budapest. 89–90. pp.

¹⁸ PODMANICZKY FRIGYES (1887): Naplótöredékek 1824–1886. II. Kötet 1844–1850. Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Franklin Társulat Nyomdája, Budapest. 97. pp.

¹⁹ PODMANICZKY FRIGYES (1887): Naplótöredékek 1824–1886. II. Kötet 1844–1850. Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Franklin Társulat Nyomdája, Budapest. 100–101. pp.

²⁰ KRÚDY GYULA (1930): József Nádor vagy hogyan került a grófnők kezébe és hogyan mulattatta a grófnőket Podmaniczky Frigyes, Pesti Napló 1930. 112. sz. 39–40.

²¹ Vasárnapi Ujság 1884. 31. évf. 26. sz. 412.

- ²² Az Osztrák–Magyar Monarchia közös hadseregében a szekeresek megnevezése.
https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/f-28F2F/furvezer-2C941/Megtekintes_ideje:2024.02.14.
- ²³ MARKÓ MIKLÓS (1913): A főthy kastély és a Károlyi-féle huszár ezred.
In: Vasárnapi Ujság 60. évf. 17. sz. 334.
- ²⁴ LENTHÁR BALÁZS (2023): Budapesti fura szerzetek: Podmaniczky Frigyes, a Kockás Báró, aki feltette Európa térképére a magyar fővárost.
https://m.hvg.hu/360/20231117_Budapest_150_Podmaniczky_Frigyes_fura_szerzet
Megtekintés ideje: 2024. 02.11.
- ²⁵ SZÁLBEK GYÖRGY (1857): Csákó és az Alföldi vadászat
In: PODMANICZKY FRIGYES, DEGRÉ ALAJOS és FRIEBEISZ ISTVÁN (szerk.) Délibáb képes naptár 1857-re. Kiadta Friebeisz István, Pest. 92–110. pp.
- ²⁶ PODMANICZKY FRIGYES: Egy régi gavallér emlékei.
Válogatás a naplótöredékekből 1824–1887 (szerk. STEINER ÁGOTA, 1984)
Helikon kiadó, Budapest. 335. pp.
- ²⁷ PODMANICZKY FRIGYES: Egy régi gavallér emlékei. Válogatás a naplótöredékekből 1824–1887 (szerk. STEINER ÁGOTA, 1984) Helikon kiadó, Budapest. 342. pp.
- ²⁸ KRÚDY GYULA (1930): József nádor vagy Hogyan került a grófnők kezébe és hogyan mulattatta a grófnőket Podmaniczky Frigyes? In: Pesti Napló 1930. 112. sz. 39–40.
- ²⁹ Vasárnapi Ujság, 1904. 51. évf. 27. sz. 450.
- ³⁰ PODMANICZKY FRIGYES: Egy régi gavallér emlékei. Válogatás a naplótöredékekből 1824–1887 (szerk. STEINER ÁGOTA, 1984) Helikon kiadó, Budapest. 340 pp.
- ³¹ Fekete Gézané (szerk.) (1975): A Magyar Tudományos Akadémia tagjai.
Kiadta a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Budapest. 220. pp.
- ³² KRÚDY GYULA (1930): A politikus szobalány, vagy egy rajz Tisza Kálmán kormánynak idejéből. In: Pesti Napló, 1938. 89. évf. 271. sz. 34. vö. Vasárnapi Ujság 1907. 54. évf. 43. sz. 834.
- ³³ Vasárnapi Ujság 1862. 9. évf. 47. sz. 548.
- ³⁴ Vasárnapi Ujság 1884. 31. évf. 39. sz. 614.
- ³⁵ Vasárnapi Ujság 1868. 15. évf. 2. sz. 20.
- ³⁶ Vasárnapi Ujság 1873. 20. évf. 12. sz. 138.
- ³⁷ Vadász- és Versenylap 1863. 8. évf. 7. sz. 108.
- ³⁸ PODMANICZKY FRIGYES: Egy régi gavallér emlékei. Válogatás a naplótöredékekből 1824–1887 (szerk. STEINER ÁGOTA, 1984) Helikon kiadó, Budapest. 343. pp.
- ³⁹ PODMANICZKY FRIGYES: Egy régi gavallér emlékei. Válogatás a naplótöredékekből 1824–1887 (szerk. STEINER ÁGOTA, 1984) Helikon kiadó, Budapest. 423. pp.
- ⁴⁰ Vadász- és Versenylap 1871. 15. évf. 34. sz. 221.
- ⁴¹ PODMANICZKY FRIGYES: Egy régi gavallér emlékei. Válogatás a naplótöredékekből 1824–1887 (szerk. STEINER ÁGOTA, 1984) Helikon kiadó, Budapest. 425. pp.
- ⁴² Krúdy Gyula (1930): A politikus szobalány, vagy egy rajz Tisza Kálmán kormánynak idejéből. Pesti Napló, 1938. 89. évf. 271. sz.
- ⁴³ PODMANICZKY FRIGYES (1887): Naplótöredékek 1824–1886. II. Kötet 1844–1850. Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Franklin Társulat Nyomdája, Budapest. 315. pp.
- ⁴⁴ Vasárnapi Ujság 1904. 51. évf. 27. sz. 450.
- ⁴⁵ Vasárnapi Ujság 1869. 16. évf. 12. sz. 162.

- ⁴⁶ Vasárnapi Ujság 1892. 39. évf. 5. sz. 83.
- ⁴⁷ Vasárnapi Ujság 1873. 20. évf. 12. sz. 634.
- ⁴⁸ Vasárnapi Ujság 1873. 20. évf. 13. sz. 156.
- ⁴⁹ Vasárnapi Ujság 1886. 33. évf. 2. sz. 29.
- ⁵⁰ Vasárnapi Ujság 1884. 31. évf. 39. sz. 614.
- ⁵¹ TARJÁN M. TAMÁS: Podmaniczky Frigyes születése. Rubicon online.
<https://rubicon.hu/kalendarium/1824-junius-20-podmaniczky-frigyes-szuletese>.
Megtekintés ideje: 2024.02.11. vö. Vasárnapi Ujság 1875. 22. évf. 12. sz. 203. vö. Vasárnapi Ujság 1875. 22. évf. 14. sz. 220.
- ⁵² Az Operaház megnyitása. Vasárnapi Ujság 1884. 31. évf. 40. sz. 643.
- ⁵³ Vasárnapi Ujság 1875. 22. évf. 23. sz. 359.
- ⁵⁴ Budapest vőlegényének hívták a bohém bárót: Podmaniczky Frigyes.
Újságmúzeum online magazin. 2021.05.02.
<https://www.ujsgmuzeum.hu/podmaniczky-frigyes/> Megtekintés ideje: 2024.02.15.
- ⁵⁵ Budapest vőlegényének hívták a bohém bárót: Podmaniczky Frigyes.
Újságmúzeum online magazin. 2021.05.02.
<https://www.ujsgmuzeum.hu/podmaniczky-frigyes/> Megtekintés ideje: 2024.02.11.
- ⁵⁶ Vasárnapi Ujság 1912. 59. évf. 34. sz. 685.
- ⁵⁷ Vasárnapi Ujság 1861. 8. évf. 52. sz. 622.
- ⁵⁸ Vasárnapi Ujság 1894. 41. évf. 47. sz. 789.
- ⁵⁹ Vasárnapi Ujság 1894. 41. évf. 47. sz. 789.
- ⁶⁰ FÜRDŐS ZSANETT (2021): Akik nélkül Budapest biztosan másként nézne ki.
Podmaniczky Frigyes báró (1824–1907).
<https://urbanistak.hu/podmaniczky-frigyes-baro/> Megtekintés ideje: 2024.02.11.
- ⁶¹ Az új munkásházak. Vasárnapi Ujság 1897. 44. évf. 51. sz. 868., Irói segélyegyleti bál.
Fővárosi Lapok 1865. 2. évf. 295. sz. 1171.
- ⁶² Fővárosi Lapok 1865. 2. évf. 43. sz. 513., Vasárnapi Ujság 1860. 87 évf. 17. sz. 202.
- ⁶³ Vasárnapi Ujság 1854. 2. évf. 34. sz. 295.
- ⁶⁴ Budapest vőlegényének hívták a bohém bárót: Podmaniczky Frigyes.
Újságmúzeum online magazin. 2021.05.02.
<https://www.ujsgmuzeum.hu/podmaniczky-frigyes/> Megtekintés ideje: 2024.02.11.
- ⁶⁵ Vasárnapi Ujság 1904. 51. évf. 26. sz. 444.
- ⁶⁶ Borsszem Jankó 1904. 37. évf. 26. szám I (címlap).
- ⁶⁷ Borsszem Jankó 1904. 37. évf. 26. sz. 2.
- ⁶⁸ Ország-Világ 1907. 28. évf. 43. sz. 885.
- ⁶⁹ Vasárnapi Ujság 1904. 51. évf. 27. sz. 449.
- ⁷⁰ Vasárnapi Ujság 1907. 54. évf. 42. sz. 853.
- ⁷¹ FÜRDŐS ZSANETT (2021): Akik nélkül Budapest biztosan másként nézne ki.
Podmaniczky Frigyes báró (1824–1907).
<https://urbanistak.hu/podmaniczky-frigyes-baro/> Megtekintés ideje: 2024.02.11.
- ⁷² BÁNÓ ATTILA (2017): Száztíz éve hunyt el „Budapest vőlegénye”.
Magyar Hírlap 2017. 50. évf. 245. sz. 12.
- ⁷³ Vasárnapi Ujság 1907. 54. évf. 42. sz. 853.
- ⁷⁴ Vasárnapi Ujság 1904. 51. évf. 27. sz. 449.
- ⁷⁵ Vasárnapi Ujság 1907. 54. évf. 42. sz. 833.
- ⁷⁶ Az első karácsonyfa. <https://www.ujno.sk/az-elso-karacsonyfa> Megtekintés ideje: 2024.02.11.

- ⁷⁷ Akit Krúdy Budapest vőlegényének nevezett: Podmaniczky Frigyes élete. <https://mandiner.hu/belfold/2020/12/akit-krudy-budapest-volegenyenek-nevezett-podmaniczky-frigyes-elete> Megtekintés ideje: 2024.02.11.
- ⁷⁸ Vasárnapi Ujság 1868. 15. évf. 48. sz. 575.
- ⁷⁹ Vasárnapi Ujság 1907. 54. évf. 43. sz. 853–854.
- ⁸⁰ Szent Istvántól a tudomány hajójáig – Kő Pál szobrászművész a millenniumi művekről, a bírálatokról, a tervekről és az új alkotásokról. Magyar Nemzet 2002. 65. évf. 158. sz. 15.
- ⁸¹ PODMANICZKY FRIGYES, podmanini és aszódi br. 2021.05.02. <https://www.nevpont.hu/palyakep/podmaniczky-frigyes-488b0> Megtekintés ideje: 2024.02.11.
- ⁸² Podmaniczky palota. <https://www.kozterkep.hu/14359/podmaniczky-palota> Megtekintés ideje: 2024.03.03.
- ⁸³ E hosszabb, rövidebb elbeszélő írásokat első ízben az író lánya, Krúdy Zsuzsa fűzte kötetbe.
- ⁸⁴ KRÚDY GYULA (1987): Egy krónikás könyvéből, portrészorozatok, emlékezések Budapest. 588 pp.
- ⁸⁵ KOVÁCS DÉNES (1892): Karácsonyi vásár. Vasárnapi Ujság 1892. 39. évf. 52. sz. 892.
- ⁸⁶ PODMANICZKY FRIGYES (1887): Naplótöredékek 1824–1886. Budapest. Első rész. Gyermekéveim. 1824–1834, Karácsonyfa. 83. p. vö. PODMANICZKY FRIGYES (1905): A karácsonyfa. In: Vasárnapi Ujság 52. évf. 52. sz. 845.
- ⁸⁷ Az első karácsonyfa. <https://www.ujno.sk/az-elso-karacsonyfa> Megtekintés ideje: 2024.02.11.
- ⁸⁸ Karácsony estéje. A „Budapesti Hírlap” számára. In: Budapesti Hírlap 1884. 4. évf. 354. sz. 6.
- ⁸⁹ JEÖLDY DOBY ANTAL (1901): Podmaniczky család (Podmanini és Aszódi Báró). II. javított kiadás. Buschmann F. Könyvnyomdája. 95 pp +IV. melléklet.
- ⁹⁰ Pesti Napló 1853. 4. évf. 1073 sz. 23.
- ⁹¹ Pesti Napló 1855. 6. évf. 1490. sz. 87.
- ⁹² KENYERES ÁGNES (1982): Magyar Életrajzi Lexikon 2. kötet, L–Z. Akadémiai Kiadó, Budapest 422–423. pp. vö. SZINNYEI JÓZSEF (1906): Magyar írók élete és munkái XI. (Popeszkú–Rybay). Budapest: Hornyánszky. <https://mek.oszk.hu/03600/03630/html/> Megtekintés ideje: 2024.02.10.
- ⁹³ Vasárnapi Ujság 1873. 12. sz. 634.
- ⁹⁴ Latin, fordítása: E jelben győzni fogsz! (Nagy Konstantin császár Maxentius ellen vívott harcában egy keresztet látott e felirattal. Legyőzte Maxentiust, majd megadta az Egyház szabadságát.)
- ⁹⁵ PODMANICZKY FRIGYES (1888): Naplótöredékek 1824–1886. IV. Kötet 1875–1887. Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Franklin Társulat Nyomdája, Budapest. 295–296. pp.
- ⁹⁶ ANDRÁSSY MANÓ – ORCZY BÉLA – PODMANICZKY FRIGYES – SÁNDOR MÓR – SZALBEK GYÖRGY – WENCKHEIM BÉLA ÉS FESTETITS BÉLA (1857): Hazai vadászatok és sport Magyarországon. Kiadta Geibel A., Pest. 50 pp.
- ⁹⁷ Agarászat. Mutatvány gróf Andrásy Manó nem sokára megjelenendő Vadász albumából. In: Lapok a lovaszat és vadászat köréből 1857. 1. sz. 5–9.; Agarászat. Mutatvány gróf Andrásy Manó nem sokára megjelenendő Vadász albumából. In: Lapok a lovaszat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 2. sz. 24–27.
- ⁹⁸ Agarászat. Az agarak tartásáról és neveléséről. Lapok a lovaszat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 3. sz. 34–37.
- ⁹⁹ Szépművészeti Múzeum - Magyar Nemzeti Galéria, 19–21. századi Gyűjtemény, Festészeti Osztály.

- ¹⁰⁰ ANDRÁSSY MANÓ – ORCZY BÉLA – PODMANICZKY FRIGYES – SÁNDOR MÓR – SZALBEK GYÖRGY – WENCKHEIM BÉLA és FESTETITS BÉLA (1857): Hazai vadászatok és sport Magyarországon. Kiadta Geibel A., Pest. 50 pp.
- ¹⁰¹ Latin, jelentése: Saját magáért. Cicero egyik beszédjének (P. sua) címéből, melyet önvédelemre mondott.
- ¹⁰² ANDRÁSSY MANÓ – ORCZY BÉLA – PODMANICZKY FRIGYES – SÁNDOR MÓR – SZALBEK GYÖRGY – WENCKHEIM BÉLA ÉS FESTETITS BÉLA (1857): Hazai vadászatok és sport Magyarországon. Kiadta Geibel A., Pest. 50 pp.
- ¹⁰³ PODMANICZKY FRIGYES (1857): Lapok a lovaszat és vadászat köréből 1857. Agarászat. Az agarak tartásáról és neveléséről. 1. évf. 3. sz. 34–37.
- ¹⁰⁴ Latin, jelentése: Ha hallgattál volna, bölcs maradtál volna.
- ¹⁰⁵ MARASTONI JÓZSEF és NAGY ILDIKÓ (szerk): Aranyérmek, ezüstkoszorúk, Művészkultusz és műpártolás Magyarországon a 19. században. A Magyar Nemzeti Galéria kiadványai 1995/1. 195–196. pp.
- ¹⁰⁶ Lapok a lovaszat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 6. sz. 95–96.
- ¹⁰⁷ Két nyúl, két róka. In: Lapok a lovaszat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 19. sz. 329.
- ¹⁰⁸ A csákói nyúlkopók. In: Lapok a lovaszat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 21. sz. 353–354.
- ¹⁰⁹ ANDRÁSSY MANÓ – ORCZY BÉLA – PODMANICZKY FRIGYES – SÁNDOR MÓR – SZALBEK GYÖRGY – WENCKHEIM BÉLA és FESTETITS BÉLA (1857): Hazai vadászatok és sport Magyarországon. Kiadta Geibel A., Pest. 50 pp.
- ¹¹⁰ A kocséri agárverseny. In: Vadász- és Versenylapok 1858. 2. évf. 4. sz. 55.
- ¹¹¹ Csákó nov. 22. In: Vadász- és Versenylap 1858. 2. évf. 33. sz. 542–543.
- ¹¹² Reprint kép Döbrösy Szabolcs gyűjteménye)
- ¹¹³ Agarászat. In: Vadász- és Versenylapok 1858. 2. évf. 35. sz. 578.
- ¹¹⁴ PATAY GÉZA – IMREI FERENC és KERESZTES JÁNOS (2020): Agarász arcképvázlatok. Az Országos Agarász Egyesület kiadványa. 40 pp.
- ¹¹⁵ Nyílt levél Recsky Andrásához, nemzeti sportunk az agarászat fő istápjához. In: Vadász- és Versenylap 1858. 2. évf. 36. sz. 586–587
- ¹¹⁶ Válasz báró Podmaniczky Frigyesnek. In: Vadász- és Versenylap 1859. 3. évf. 1. sz. 16–18.
- ¹¹⁷ Csákói vadászatok és díjagarászat. In: Vadász- és Versenylap 1859. 3. évf. 33. sz. 546–547.
- ¹¹⁸ JÁNOSKA ANTAL: Báró Orczy Béla vadászrajzai, Újszász város önkormányzati portál. <https://ujszasz.hu/kultura/nepi-diszitomuveszeti-szakkor/205-nepi-diszitomuveszeti-szakkor> Megtekintés ideje: 2015.03.02.
- ¹¹⁹ Néhány szó a csákói nemzeti országos agárversenyről. In: Vadász- és Versenylap 1860. 4. évf. 2. sz. 24–26.
- ¹²⁰ HESP RÓBERT (Festette és kőre rajzolta Zampis. Reiffenstein és Rösch, Bécs). Alföldi Vadásztársulat Közhasznú Alapítvány. <https://alfoldslow.hu/alfoldi-vadasztarsulat-kozasznu-alapitvany-mult-jelen-es-jovo/> Megtekintés ideje: 2024.03.12.
- ¹²¹ Nemzeti országos agárverseny Csákón I. In: Vadász- és Versenylap 1860. 4. évf. 20. sz. 314–315.
- ¹²² Szalon Ujság 1902. 7. évf. 23. sz. 22.
- ¹²³ Nemzeti országos agárverseny Csákón I. In: Vadász- és Versenylap 1860. 4. évf. 20. sz. 315–317.
- ¹²⁴ Szalon Ujság 1902. 7. évf. 23. sz. 22.

¹²⁵ Nemzeti országos agárverseny Csákon I.
In: Vadász- és Versenylap 1860. 4. évf. 20. sz. 317–319.

¹²⁶ Szalon Ujság 1902. 7. évf. 23. sz. 22.

¹²⁷ Nemzeti országos agárverseny Csákon I.
In: Vadász- és Versenylap 1860. 4. évf. 20. sz. 319–320.

¹²⁸ Latin, jelentése: Mi nehezedik vállára?

¹²⁹ Vasárnapi Újság 1885. 32. évf. 48. sz. 769.

¹³⁰ A csákoí nemzeti országos agárverseny.
In: Vadász- és Versenylap 1860. 4. évf. 33. sz. 531–532.

¹³¹ Hubert hete Aszódon. In: Vadász- és Versenylap 1861. 5. évf. 32. sz. 501–502.

¹³² Előhangok. In: Vadász- és Versenylap 1862. 6. évf. 29. sz. 457–458.

¹³³ Szalon Ujság 1902. 7. évf. 23. sz. 23.

¹³⁴ Utóhangok. In: Vadász- és Versenylap 1863. 7. évf. 6. sz. 90–91.

¹³⁵ Sport-levelek. In: Vadász- és Versenylap 1863. 7. évf. 29. sz. 459.

¹³⁶ Sterio Károly: Csikós.
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sterio_K%C3%A1roly_Csik%C3%B3s.jpg
Megtekintés ideje: 2024.03.13.

¹³⁷ Agarászati körút. In: Vadász- és Versenylap 1863. 7. évf. 32. sz. 503–508.

¹³⁸ BOSSÁNYI-HAVAS REZSŐ és MARKOVITS ISTVÁN (1943): Magyar lósport és lótenyésztés.
Merkantil-nyomda, Budapest. 548 pp.

¹³⁹ Utóhangok. In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 6. sz. 83–86.

¹⁴⁰ Nyílt levelezés egy nemzetközi agárverseny indítványa tárgyában.
Gulácsy Imre báró Podmaniczky Frigyeshez. I.
In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 14. sz. 221–225.

¹⁴¹ Latin, jelentése: A hallgatás beleegyezésnek számít.

¹⁴² Sterio Károly: Pihenő a gémeskútnál a pusztán
[https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Sterio_K%C3%A1roly_Pi-](https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Sterio_K%C3%A1roly_Pihen%C5%91_a_g%C3%A9mesk%C3%BAtn%C3%A1l_a_puszt%C3%A1n_1855.jpg)
[hen%C5%91_a_g%C3%A9mesk%C3%BAtn%C3%A1l_a_puszt%C3%A1n_1855.jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Sterio_K%C3%A1roly_Pihen%C5%91_a_g%C3%A9mesk%C3%BAtn%C3%A1l_a_puszt%C3%A1n_1855.jpg)
Megtekintés ideje: 2024.03.13.

¹⁴³ B. Podmaniczky Frigyes Gulácsy Imréhez.
In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 14. sz. 223–225.

¹⁴⁴ Latin, jelentése: föltételezve, de meg nem engedve.

¹⁴⁵ Latin, jelentése: Majd meglátjuk!

¹⁴⁶ Olasz, jelentése: bensőségesen, mély érzéssel.

¹⁴⁷ Gulácsy Imre báró Podmaniczky Frigyeshez.
In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 15. sz. 231–235.

¹⁴⁸ Latin, jelentése: elengedhetetlen feltétel

¹⁴⁹ B. Podmaniczky Frigyes Gulácsy Imréhez.
In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 15. sz. 235–237.

¹⁵⁰ Előhangjaim. In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 29. sz. 470–471.

¹⁵¹ A fegyverneki dijarászat. In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 35. sz. 556.

¹⁵² A szent-márton-kengyeli agárverseny.
In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. sz. 31. sz. 491–492.

¹⁵³ A szent-márton-kengyeli agárverseny.
In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. sz. 35. sz. 547–555.

¹⁵⁴ ORSZÁGOS AGARÁSZ EGYESÜLET (2017):
Az agarászat, mint a vadászati kultúra része és annak szerepe a XXI. században Országos Agarász Egyesület kiadványa.

¹⁵⁵ A monori agárverseny. In: Vadász- és Versenylap 1865. 9. évf. 2. sz. 17–18.

¹⁵⁶ Utóhangok. In: Vadász- és Versenylap 1865. 9. évf. 8. sz. 117–118.

¹⁵⁷ Francia, jelentése: Meghalt a király, éljen a király.

¹⁵⁸ Előhangok. In: Vadász- és Versenylap 1865. 9. évf. 30. sz. 482.

¹⁵⁹ Utóhangok. In: Vadász- és Versenylap 1866. 10. évf. 5. sz. 72–74.

¹⁶⁰ Előhangok. In: Vadász- és Versenylap 1866. 10. évf. 30. sz. 473–474.

¹⁶¹ Latin, jelentése: amennyi elég

¹⁶² Utó- és előhang. In: Vadász- és Versenylap 1868. 12. évf. 25. sz. 401–403.

¹⁶³ Szalon Ujság 1904. 9. évf. 21. sz. 5–8.

¹⁶⁴ Nyílt levél Báró Podmaniczky Frigyeshez.
In: Vadász- és Versenylap 1868. 12. évf. 33. sz. 534–536.

¹⁶⁵ Vadász- és Versenylap 1871. 15. évf. 34. sz. 221.

¹⁶⁶ Vadász- és Versenylap 1871. 15. évf. 43. sz. 260.

¹⁶⁷ PÁK DIENES (1829): Vadászattudomány. I. kötet
A Magyar Királyi Tud. Egyetem betűivel, Buda. 96. pp.

¹⁶⁸ Szalon Ujság 1904. 9. évf. 21. sz. 5–8.

¹⁶⁹ Agarászat. Az agarak tartásáról és neveléséről.
In: Lapok a lovászat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 1. sz. 1.

¹⁷⁰ Vadász- és Versenylap 1857-1919.
(<https://adt.arcanum.com/hu/collection/VadaszEsVersenylap/>) Letöltve: 2023.02.26.

¹⁷¹ A Szalon Ujság 1904-ben (9. évf. 21. sz. 5–8.) már három oldalas riportban számol be a Mezőhegyesi Agár-Derbyről, melyet Gerliczy Margit bárónő és gróf Nemes Jánosné fotói illusztráltak.

¹⁷² Szalon Ujság 1904. 9. évf. 21. sz. 5–8.

¹⁷³ HORVÁTH LÁSZLÓ (1994): Agarászatok a dualizmus kori Szabolcsban.
Erdészettörténeti Közlemények 13. évf. 10.

¹⁷⁴ Vadász- és Versenylap 1902. 45. évf. 97. sz. 612.

¹⁷⁵ Vadász- és Versenylap 1902.45. évf. 110. sz. 735.

¹⁷⁶ HORVÁTH LÁSZLÓ (1994): Agarászatok a dualizmus kori Szabolcsban.
Erdészettörténeti Közlemények 13. évf. 5–20.

¹⁷⁷ KOVÁTS ZSOLT (2001): „Az agarak futásáról” - A magyar agarászvadászat története.
Budapest. 73 pp.

¹⁷⁸ Az Országos Agarász Egyesület argyvmából.

¹⁷⁹ BERNÁTH ANDRÁS — IMREI FERENC — KERESZTES JÁNOS — SUSZTEK TIBOR — SZILÁGYI CSILLA és TÖPFNER JÓZSEF (2021): Vadászat magyar agárral. Az Országos Agarász Egyesület kiadványa, Rehab Nyomda, Nagykanizsa. 264 pp.

¹⁸⁰ PODMANICZKY FRIGYES (1887): Naplótöredékek 1824–1886. II. Kötet 1844–1850.
Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Franklin Társulat Nyomdája, Budapest. 65. pp.

¹⁸¹ PODMANICZKY FRIGYES: Egy régi gavallér emlékei. Válogatás a naplótöredékekből 1824–1887 (szerk. STEINER ÁGOTA, 1984) Helikon kiadó, Budapest. 423 pp.

¹⁸² Agarászat. Az agarak tartásáról és neveléséről.
In: Lapok a lovászat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 3. sz. 34–37.

¹⁸³ Agarászat. Az agarak tartásáról és neveléséről.
In: Lapok a lovászat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 3. sz. 34–37.

¹⁸⁴ Az Országos Agarász Egyesület argyvmábólarchívumából.

¹⁸⁵ Agarászat. Az agarak tartásáról és neveléséről.
In: Lapok a lovászat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 3. sz. 34–37.

¹⁸⁶ Agarászat. Az agarak tartásáról és neveléséről.
In: Lapok a lovászat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 3. sz. 34–37.

¹⁸⁷ A kocséri agárverseny. In: Vadász- és Versenylapok 1858. 2. évf. 4. sz. 55.

¹⁸⁸ Nyílt levél Recsky Andrásához, nemzeti sportunk az agarászat fő istápjához.
In: Vadász- és Versenylap 1858. 2. évf. 36. sz. 586–587.

¹⁸⁹ Válasz báró Podmaniczky Frigyesnek. In: Vadász- és Versenylap 1859. 3. évf. 1. sz. 16–18.

¹⁹⁰ Hubert hete Aszódon. In: Vadász- és Versenylap 1861. 5. évf. 32. sz. 501–502.

¹⁹¹ Hubert hete Aszódon. In: Vadász- és Versenylap 1861. 5. évf. 32. sz. 501–502.

¹⁹² Előhangok. In: Vadász- és Versenylap 1862. 6. évf. 29. sz. 457–458.

¹⁹³ Nyílt levelezés egy nemzetközi agárverseny indítványa tárgyában.
I. Gulácsy Imre báró Podmaniczky Frigyeshez.
In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 14. sz. 221–225.

¹⁹⁴ Nyílt levelezés egy nemzetközi agárverseny indítványa tárgyában.
I. Gulácsy Imre báró Podmaniczky Frigyeshez.
In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 14. sz. 221–225.

¹⁹⁵ Nyílt levelezés egy nemzetközi agárverseny indítványa tárgyában.
I. Gulácsy Imre báró Podmaniczky Frigyeshez. In:
Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 14. sz. 221–225.

¹⁹⁶ Nyílt levelezés egy nemzetközi agárverseny indítványa tárgyában.
I. Gulácsy Imre báró Podmaniczky Frigyeshez. In:
Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 14. sz. 221–225.

¹⁹⁷ B. Podmaniczky Frigyes Gulácsy Imréhez.
In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 14. sz. 223–225.

¹⁹⁸ B. Podmaniczky Frigyes Gulácsy Imréhez.
In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 15. sz. 235–237.

¹⁹⁹ Agarászat. Az agarak tartásáról és neveléséről.
In: Lapok a lovászat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 3. sz. 34–37.

²⁰⁰ Előhangok. In: Vadász- és Versenylap 1865. 9. évf. 30. sz. 482.

²⁰¹ Utóhangok. In: Vadász- és Versenylap 1866. 10. évf. 5. sz. 72–74.

²⁰² Lapok a lovászat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 6. sz. 95–96.

²⁰³ Utóhangok. In: Vadász- és Versenylap 1863. 7. évf. 6. sz. 90–91.

²⁰⁴ Utóhangok. In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 6. sz. 83–86.

²⁰⁵ Szalon Ujság 1904. 9. évf. 21. sz. 5–8.

²⁰⁶ Utóhangok. In: Vadász- és Versenylap 1866. 10. évf. 5. sz. 72–74.

²⁰⁷ A csákói nemzeti országos agárverseny.
In: Vadász- és Versenylap 1860. 4. évf. 33. sz. 531–532.

²⁰⁸ A Magyarországba honos vadászatok minden neméről. I.
In: Lapok a lovászat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 7. sz. 108–114.

²⁰⁹ Sebes-e vagy győző? In: Lapok a lovászat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 23. sz. 388.

²¹⁰ Agarászat hajdan és most. In: Vadász- és Versenylap 1899. 43. évf. 1. sz. 6–7.

²¹¹ Egy agárász élete. In: Vadász- és Versenylap 1859. 3. évf. 9. sz. 144–150.

²¹² Egy agárász élete. In: Vadász- és Versenylap 1859. 3. évf. 10. sz. 159–163.

²¹³ Egy agárász élete. In: Vadász- és Versenylap 1859. 3. évf. 9. sz. 138.

²¹⁴ Csákói agárverseny. In: Lapok a lovászat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 22. sz. 370.

²¹⁵ gr. Szapáry Gyula: A Szolnokmegyei lovas- és gazdasági egylet III-ik és 1857-ben utolsó díjagarászata. In: Lapok a lovászat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 24. sz. 400–402.

²¹⁶ A kocséri agárverseny. In: Lapok a lovászat és vadászat köréből 1857. 1. évf. 4. sz. 55.

²¹⁷ Kocsér és a díjagarászatok. In: Vadász- és Versenylap 1858. 2. évf. 5. sz. 71–76.;

Nyílt levél Retsky Andrásához. In: Vadász- és Versenylap 1859. 3. évf. 2. sz. 29–30.

²¹⁸ Tárogató. In: Vadász- és Versenylap 1858. 2. évf. 36. sz. 590.

²¹⁹ Tárogató. In: Vadász- és Versenylap 1859. 3. évf. 6. sz. 98.

²²⁰ Szabolcsból. In: Vadász- és Versenylap 1861. 5. évf. 36. sz. 571.

²²¹ A szolnoki gazdasági és lovaregylet. In: Vadász- és Versenylap 1858. 2. évf. 33. sz. 508.548

²²² Török-Szent-Miklósi agárverseny január 10-kén.
In: Vadász- és Versenylap 1859. 3. évf. 2. sz. 2928.

²²³ Kölyökagár-verseny. In: Vadász- és Versenylap 1865. 9. évf. 28. sz. 456. vö.
A monori kölyök-agárverseny. In: Vadász- és Versenylap 1865. 9. évf. 30. sz. 490.

²²⁴ Létrehozatal körüli bírói szabályok. A pesmegyei agarászegylet.
In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 7. sz. 110108–111.

²²⁵ Nyilatkozat. In: Vadász- és Versenylap 1864. 8. évf. 23.sz. 378.

²²⁶ Vadász- és Versenylap 1871. 15. évf. 34. sz. 221.

²²⁷ Hubertus ünnepek. In: Vadász- és Versenylap 1866. 10. évf. 31. sz. 486–488.

²²⁸ Az átváltáshoz a pénzérték index 1754-1891 közötti adatbázisát használtuk.
[https://artortenet.hu/magyar-penzertekindex-arak-es-devizak-alapjan-1754-tol/](https://artortenet.hu/magyar-penzertekindex-arak-es-devizak-alapjan-1754-tol/Megtekintés ideje: 2024.03.01)
Megtekintés ideje: 2024.03.01.

²²⁹ Eladó agarak. In: Vadász- és Versenylap 1867. 11. évf. 19. sz. 314.

²³⁰ Eladó agarak. In: Vadász- és Versenylap 1869. 13. évf. 32. sz. 150. vö. Eladó agarak.
In: Vadász- és Versenylap 1869. 13. évf. 33. sz. 156.

²³¹ Agarászat. In: Vadász- és versenylap 1910. 54. évf. 97. sz. 602.

²³² Utó- és előhang. In: Vadász- és Versenylap 1868. 12. évf. 25. sz. 401–403.

²³³ Utó- és előhang. In: Vadász- és Versenylap 1868. 12. évf. 25. sz. 401–403.

²³⁴ Nyílt levél Báró Podmaniczky Frigyeshez. In: Vadász- és Versenylap 1868.
12. évf. 33. sz. 534–536.

²³⁵ Szalon Ujság 1904. 9. évf. 21. sz. 5–8.

²³⁶ Vadász- és Versenylap 1871. 15. évf. 34. sz. 221.

